

Irena Ceklin Bačar
Marijana Klemeničič - Glavica
Nina Levstik
mag. Robert Cazinkić

SLOVENŠČINA

JEZIK NA MATURI

Zbirka nalog za slovenščino – jezik
v 4. letniku gimnazijskih programov

Mladinska knjiga
ZALOŽBA

SLOVENŠČINA – JEZIK NA MATURI

Zbirka nalog za slovenščino - jezik v 4. letniku gimnazijskih programov

Avtorji: Irena Ceklin Bačar, Marijana Klemeničič Glavica, Nina Levstik, mag. Robert Cazinkič
Recenzentki: dr. Erika Kržišnik in Ana Jesenovec
Urednica: Aleksandra Lutar Ivanc
Lektorja: Aleksandra Lutar Ivanc in mag. Robert Cazinkič

© Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2004

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2013
Za založbo: Peter Tomšič
Glavni urednik: Bojan Švigelj
Prelom in priprava za tisk: DEMM d. o. o.
Tehnični urednik: Peter Svetek
Oprema: Barbara Jenko
Tisk: Tiskarna Grafika Soča, d. o. o., Nova Gorica, 2013

Naklada: 1000 izvodov

5. ponatis

Zbirka nalog je tiskana na okolju prijaznem papirju.

UČIMte.com

interaktivni izobraževalni portal
za učitelje in vzgojitelje

Dodatno gradivo tudi na izobraževalnem portalu www.ucimte.com

Vse informacije o knjigah Mladinske knjige Založbe lahko dobite tudi na spletnih straneh:

www.mladinska.com/sola in www.emka.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6(075.3)(076)
37.091.27:811.163.6:373.5

SLOVENŠČINA - jezik na maturi : zbirka nalog za slovenščino -
jezik v 4. letniku gimnazijskih programov / Irena Ceklin Bačar ...
[et al.]. - 5. ponatis. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 2013

ISBN 978-86-11-16681-0

1. Ceklin, Irena

267200768

Na podlagi 25. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS št. 12/96, 23/96, 22/00 in 64/01) je Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 68. seji dne 20. 5. 2004 sprejel sklep (št. 613-2/2004/218) o potrditvi zbirke nalog SLOVENŠČINA - JEZIK NA MATURI za slovenščino - jezik v 4. letniku gimnazijskih programov, ki so jo sestavili Irena Ceklin Bačar, Marijana Klemeničič Glavica, Nina Levstik, mag. Robert Cazinkič.

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja Založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela in njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, hkrati s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah.

Dragi dijaki, dijakinje, spoštovani profesorji!

Gradivo, ki s sodobnim didaktičnim pristopom vodi pripravo na maturo iz slovenščine – jezika je pred vami. Razdeljeno je na 4 enote, ki usmerjajo ponavljanje jezikovne snovi za maturo od ključnih besed prek razlag jezikovnih pojmov do nalog, ki ob neumetnostnem besedilu omogočajo preverjanje znanja. Zadnjo enoto predstavljajo analize neumetnostnih besedil, ki se zgledujejo po maturitetnih preverjanjih.

Vsaka učna tema, ki ste jo v času vašega maturitetnega šolanja spoznali, je tako predstavljena na štiri načine:

- **Miselni vzorec** (grafična ponazoritev ključnih besed določene jezikovne teme),
- **Preglednica** (pregledna razlaga pojmov v okviru določene jezikovne teme),
- **Utrdimo** z nalogami ob neumetnostnih besedilih (naloge izhajajo iz neumetnostnega besedila za preverjanje znanja posamezne jezikovne teme),
- **Celostna razčlemba neumetnostnega besedila** (po zgledu maturitetnih testov).

Vsak dijak/-inja lahko znanje pred zaključno pripravo preveri najprej v 3. enoti Utrdimo (z nalogami ob neumetnostnih besedilih). Snov za maturo lahko ponavlja samo s pomočjo miselnih vzorcev ali pa natančnejših razlag v preglednicah.

V kolikor to ne zadošča za kvalitetno pripravo na maturo, pa je na voljo še učno gradivo istih avtorjev *Razlage in ponazoritve jezikovnih ravni z neumetnostnimi besedili*. To zajema podrobne razlage in primere posameznih slovničnih in drugih jezikovnih pojmov na osnovi neumetnostnih besedil. Tako dijak/-inja v procesu priprave lahko ponavlja celotno jezikovno snov ali pa le del, kjer je ugotovil/-a, da je njegovo znanje (pre)šibko.

S pomočjo učnih gradiv Slovenščina – jezik na maturi vam želimo veliko uspeha na maturi.

Avtorji

KAZALO

I. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	14
- Jezik	10	- Jezik	11		
		- Besedni jezik	12		
		- Socialne zvrsti jezika	13		

II. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	28
- Beseda	22	- Beseda	24		
- Tvorjenke	23	- Tvorjenke	26		

III. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	42
- Oblikovna stran besede	39	- Besedne vrste	40		

IV. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	54
		- Vede, ki preučujejo besede	50		
- Frazemi	48	- Frazemi	51		
- Jezikovni priročniki	49	- Jezikovni priročniki	52		
- Uporaba SSKJ	49	- Uporaba SSKJ	53		

V. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	78
- Besedilo	64	- Sestava besedila	71		
- Slovnica sestava povedi	65	- Stavčni členi	72		
- Stavki	66	- Večpovedno besedilo	74		
- Večpovedno besedilo	68	- Zveza stavkov	76		
- Tvorna sestava besedila	70	- Enakovredna (priredna) zveza stavkov	76		
		- Neenakovredna (podredna) zveza stavkov	77		

VI. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	96
- Sporazumevanje	88	- Sporazumevanje kot sporočanje in sprejemanje besedil	89		
		- Sporočanje – dejavniki	90		
		- Faze sporočanja, načela uspešnega sporočanja, sprejemanje besedil	93		

VII. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	106
- Besedilo	102	- Besedilo	103		
		- Vrste besedil	104		

VIII. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	114
- Skladanje besedil	111	- Skladanje besedil	112		
		- Upovedovanje	112		
		- Ubesediljenje	113		

IX. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	124
- Pravopisna pravila	120	- Pravopisna pravila/A	121		
		- Pravopisna pravila/B	122		

X. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	142
- Besedilne vrste	132	- Besedilne vrste	133		

XI. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	163
- Nastanek slovenskega jezika	160	- Nastanek slovenskega jezika	161		
		- Indoevropski prajezik	161		
		- Praslovanščina	162		
		- Nastanek slovenščine	162		
		- Stara cerkvena slovanščina	162		

XII. poglavje

MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	176
- Razvoj slovenskega knjižnega jezika in jezikoslovja – mejniki v razvoju slovenskega jezika	168	- Razvoj slovenskega knjižnega jezika in jezikoslovja – mejniki v razvoju slovenskega jezika	169		
		- Od naselitve do 16. stol.	169		
		- 16. stol.	170		
		- 17. stol. in 1. pol. 18. stol.	171		
		- 2. pol. 18. stol., Doba razsvetljenstva	172		
		- 1. pol. 19. stol.	173		
		- 2. pol. 19. stol.	174		
		- 20. stol.	175		

XIII. poglavje

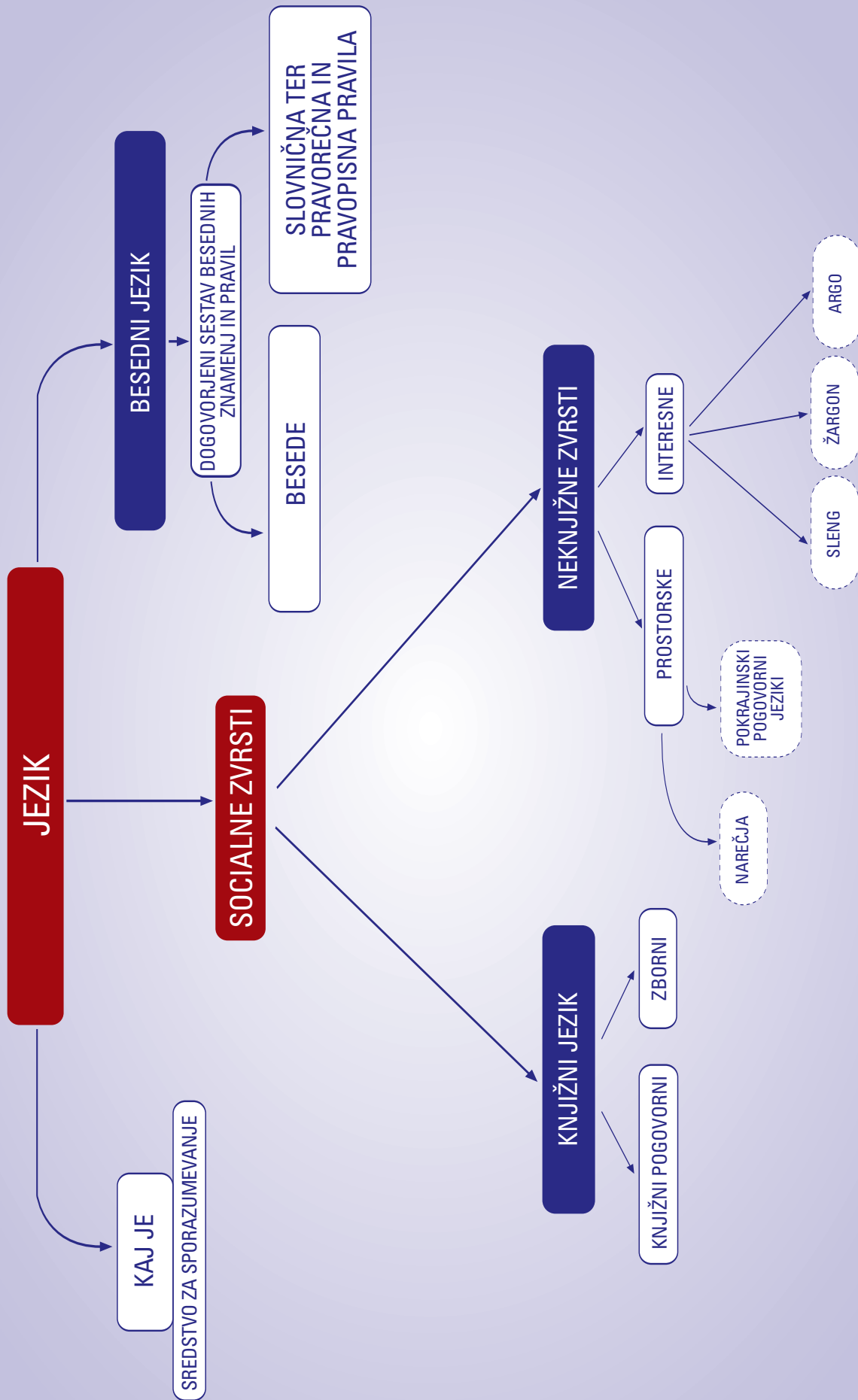
MISELNI VZOREC		PREGLEDNICA		UTRDIMO	192
- Slovenščina v zamejstvu in izseljenstvu	186	- Jezik v Republiki Sloveniji	187		
		- Slovenski jezik	187		
		- Izseljenstvo	188		
		- Zamejstvo	190		

Rešitve – Utrdimo.....	203
Rešitve – 1. poglavje/I.....	203
Rešitve – 1. poglavje/II.....	203
Rešitve – 2. poglavje/I.....	204
Rešitve – 2. poglavje/II.....	205
Rešitve – 3. poglavje.....	205
Rešitve – 4. poglavje/I.....	206
Rešitve – 4. poglavje/II.....	206
Rešitve – 4. poglavje/III.....	207
Rešitve – 5. poglavje/I.....	207
Rešitve – 5. poglavje/II.....	208
Rešitve – 5. poglavje/III.....	208
Rešitve – 6. poglavje.....	208
Rešitve – 7. poglavje.....	209
Rešitve – 8. poglavje.....	209
Rešitve – 9. poglavje/I.....	210
Rešitve – 9. poglavje/II.....	211
Rešitve – 10. poglavje.....	212
Rešitve – 11. poglavje.....	222
Rešitve – 12. poglavje.....	223
Rešitve – 13. poglavje/I.....	224
Rešitve – 13. poglavje/II.....	224
Celostno preverjanje znanja – analiza neumetnostnega besedila.....	227
Analiza neumetnostnega besedila I.....	228
Analiza neumetnostnega besedila II.....	240
Analiza neumetnostnega besedila III.....	248
Analiza neumetnostnega besedila IV.....	259
Analiza neumetnostnega besedila V.....	268
Analiza neumetnostnega besedila VI.....	275
Analiza neumetnostnega besedila VII.....	288
Analiza neumetnostnega besedila VIII.....	300
Analiza neumetnostnega besedila IX.....	309
Rešitve analiz neumetnostnih besedil.....	321
Rešitve analize neumetnostnega besedila I.....	321
Rešitve analize neumetnostnega besedila II.....	323
Rešitve analize neumetnostnega besedila III.....	325
Rešitve analize neumetnostnega besedila IV.....	327
Rešitve analize neumetnostnega besedila V.....	329
Rešitve analize neumetnostnega besedila VI.....	331
Rešitve analize neumetnostnega besedila VII.....	333
Rešitve analize neumetnostnega besedila VIII.....	336
Rešitve analize neumetnostnega besedila IX.....	338

1. POGlavJE

JEZIK

TEMELJNO SREDSTVO SPORAZUMEVANJA

SREDSTVO, S KATERIM LAHKO TVORIMO IN SPREJEMAMO BESEDILA

BESEDNI JEZIK

PRVINE: BESEDE

NEBESEDNI JEZIK

PRVINE: GLASNOST, HITROST, BARVA
GLASU, KRETNJE, MIMIKA, DRŽA, PRIČESKA,
OBLEKA ITD.

ZVOČNI, SVETLOBNI SIGNALI, BARVE,
ŽIVALSKA GOVORICA, BOBNI ITD.

BESEDE

DOGOVORJENA ZNAMENJA IZ GLASOV ALI ČRK, S KATERIMI KAJ POIMENUJEMO (<i>glava, vrat</i>)	
• ENOPOMENKE (<i>fonem</i>)	• VEČPOMENKE (<i>vrat</i>)
SLOGOVNA VREDNOST BESED:	
• SLOGOVNO NEZAZNAMOVANE ALI NEVTRALNE (<i>hiša</i>)	• SLOGOVNO ZAZNAMOVANE (<i>kočura</i>)
SLOVAR	

PRAVILA

ZA SKLADANJE BESED V VIŠJE ENOTE	ZA ČUTNO ZAZNAVNO (SLUŠNO ALI VIDNO) OBLIKOVANJE BESED IN VIŠJIH ENOT	
SLOVNIČNA	PRAVOREČNA	PRAVOPIŠNA
UREJAJO POVEZOVANJE BESED: • V BESEDNE ZVEZE (<i>naša hiša</i>), • POVEDI (<i>Hiša je naša.</i>), • BESEDILA (<i>Hiša je naša. Kupili smo jo lani.</i>).	UČIJO PRAVILNEGA IZGOVARJANJA BESED, STAVKOV, POVEDI, BESEDILA.	UČIJO PRAVILNEGA PISANJA BESED, STAVKOV, POVEDI, BESEDILA.
	• IZGOVOR [<i>tōma</i>] • NAGLAS IN TRAJANJE (<i>vesélo</i>) • MELODIJA • GLASNOST • HITROST • VIŠINA • PREMORI • BARVA (<i>Spet si pozen.</i>)	• ZAPIS GLASOV S ČRKAMI (<i>obraz</i>) • RABA VELIKIH IN MALIH ČRK (<i>Srednja vas</i>) • RABA LOČIL (<i>Kolikor znaš, toliko veljaš.</i>) • DELJENJE (<i>so-de-lo-va-nje</i>) • PISANJE SKUPAJ, NARAZEN ALI Z VEZAJEM (<i>škofjeloški, kričeče rdeč, c-dur</i>) • PISANJE PREVZETIH BESED (<i>džus, Mary</i>)

SOCIALNE ZVRSTI JEZIKA

prostorsko in družbeno pogojene različice jezika

KNJIŽNA ZVRST: skupna vsem Slovincem, naučimo se je v šoli.	NEKNJIŽNE ZVRSTI: le govorimo, načeloma ne pišemo.	
ZBORNI JEZIK: beremo in pišemo, govorimo pred javnostjo. <i>(Veliko ste se naučili.)</i>	PROSTORSKE ZVRSTI: govorimo le na delu slovenskega ozemlja.	INTERESNE ZVRSTI: govorijo ljudje, ki jih družī skupni interes
KNJIŽNI POGOVORNI JEZIK: govorimo, sproščena oblika zbornega jezika. <i>(Veliko ste se naučil.)</i>	POKRAJINSKI POGOVORNI JEZIK: govorijo v večjih zemljepisnih enotah, pokrajinah oz. večjih središčih, npr. osrednje slovenski (Ljubljana), južnoštajerski (Celje) ... <i>(Ma, kaj mi težite.)</i> NAREČJA: govorijo na manjših zemljepisnih območjih, različni vplivi na nastanek, okrog 50 narečij, 7 narečnih skupin (koroška, gorenjska, primorska, rovtarska, dolenska, štajerska, panonska). <i>(Ma, kej mi težiste.)</i>	SLENG: je jezik ljudi iste starosti oz. generacije, mladostniški se hitro spreminja, sodobni je poln neslovenskih (npr. angleških) besed, običajno je pokrajinsko obarvan. <i>(Ful mi dol sede.)</i> ŽARGON: je jezik ljudi istega poklica ali konjička, žargonizmi so ne- uradni strokovni izrazi. <i>(Same špone dobivam.)</i> ARGO (LATOVŠČINA): je jezik skrivnih združb ali skupin na obrobju družbe, namenoma zaprt za širše razumevanje.

Ko zidovi spregovorijo

Maršalova lipica je zrasla v mogočno drevo

*Botanični vrt v Ljubljani je floristična obljubljena dežela na robu betonske džungle
Več kot polovica vseh pri nas rastočih rastlin in številne vrste eksotov*

Ljubljanski botanični vrt, na dveh hektarih razprostirajoč se kulturni spomenik z arboretom, zelenicami, mlako, skalnjakom, pokritim rastlinjakom in gojitvenimi gredicami, ki so ga med vznožjem Golovca in strugo Gruberjevega prekopa začeli urejati daljnega leta 1809, ko so v naših krajih gospodovali Francozi, je rastlinski svet Slovenije v malem. Na manj kot polovici mikrona površine države po grobih ocenah za vrt skrbeče peščice botanikov uspeva od tisoč petsto do dva tisoč pri nas rastočih rastlinskih vrst, kar je več kot polovica vsega rastlinskega sveta, ki ga je mogoče občudovati v slovenskih gozdovih, rekah, jezerih in na travnikih.

Poleg tega se je v njem ohranilo tudi nekaj rastlin, ki jih v naravnem okolju že dolgo ne najdemo več. Mednje denimo sodi divjemu korenju podoban Fleischmanov rebrinec (ime je dobil po Andreju Fleischmanu, učencu Franca Hladnika in upravniku vrta v letih 1850–67), ki naj bi po mnenju stroke z naravnih rastišč izginil najpozneje do leta 1850, v botanični vrt pa je bil prinesen z Ljubljanskega gradu v prvi polovici devetnajstega stoletja. Posebno pozornost namenjajo našim endemitom, torej tistim rastlinam, ki rastejo le na Slovenskem, in ogroženim rastlinam z rdečega seznama. V skladu s prizadevanjem ustanove za kar najbolj celovit prikaz flore z različnih koncev sveta so pomemben del botanične zbirke tudi rastline, kot so fikus, bananovec, kivi, monstera, kanarska palma, kakteje in številne druge. Vseh eksotov je približno dva tisoč vrst, lahko pa bi jih bilo še neprimerno več, če v zastarelem rastlinjaku ne bi bilo tako hude prostorske stiske in če v izpostavi biotehnične fakultete ne bi razpolagali s tako skromnimi sredstvi za njihovo vzdrževanje. Skupaj z eksotičnimi se število rastlinskih vrst v botaničnem vrtu povzpne na več kot 4500.

Vendar botanični vrt še zdaleč ni le floristična obljubljena dežela, kamor bi na študijske izlete zahajali s preučevanjem rastlin obsedeni posamezniki in skupine, temveč tudi (predvsem) javnosti dostopna oaza zelenja in miru na robu betonsko-asfaltne džungle, kjer v zavetju drevesnih krošenj človek zleknen na mehki travi ali kateri izmed številnih klopi ob ptičjem petju v hipu pozabi na

poletno vročino in prometni hrup.

Debela lipa in kamnita ograja sta vrtna kronista

Botanični vrt je najstarejša znanstvena, vzgojno-izobraževalna ustanova pri nas in edina zapuščina Ilirskih provinc, ki se je ohranila v današnje dni. Če so navedbe v zgodovinskem viru natančne, potem naj bi prav zdaj minevalo 191 let od uradnega odprtja vrta domovinske flore, kot se je današnji botanični vrt sprva imenoval. Enajstega julija 1810 se ga je skupaj z drugimi odličnejši udeležil tudi glavni guverner Ilirskih provinc maršal Auguste Marmont in ob tej priložnosti v delu, ki danes velja za osrednjega, zasadil lipo. V skoraj dveh stoletjih je zrasla v mogočno drevo in čeprav za lipo to niti ni kdo ve kako častitljiva starost, je maršalova nekakšna znamenitost vrta. Skupaj s kamnitim zidom tik ob njej, ki naj bi bil prav tako iz tistega obdobja, sta uspešno preživela že 764 menjav letnih časov, vse upravnike, ničkoliko pezeb, neurij in sušnih dni in če bi lahko spregovorila, bi kot nemi prič skoraj dvestoletnega dogajanja zagotovo vedela povedati marsikatero zanimivost ali pikantno prigodo, ki se je odigrala v njuni okolici.

Od sadovnjaka in vrta k zbirki rastlin

Francoski maršal je za upravnika 919 klafter (33 arov) velikega parka, ki je deloval v sklopu visoke šole Ecole centrale, imenoval Franca Hladnika in marljivi botanik, ki je bil po izobrazbi sicer teolog, je že dve leti pozneje v inventarni spisek vrta vpisal 768.

rastlinsko vrsto. Nemara gre prav njegovemu dobremu poznavanju z avstrijskimi botaniki zasluga, da vrt po padcu Napoleona ni postal žrtev avstrijske gonje proti Francozom in vsemu francoskemu in je lahko še naprej deloval, pravi Jože Bavcon, upravnik botaničnega vrta od leta 1995 in avtor monografije, ki je izšla ob 190. obletnici njegovega obstoja. Vrt je bil že kmalu pretesen za vse rastline, ki jih je na ekskurzijah v zaledju Ljubljane nabiral Hladnik s svojimi učenci, predvsem s Fleischmanom, zato so ga 1822. povečali za dodatnih 16 arov in ogradili z zidom, medtem ko se je dvajset let pozneje razprostiral že na zavidljivih 76 arov velikem zemljišču. Trud prvih upraviteljev, da bi v njem zbrali kar največ različnih rastlinskih vrst, pa je bil precej izničen, ko je po Fleischmanovi smrti v vrt prišel Valentin Konšek. Spremenil ga je v nasade sadnega drevja in zelenjave, tako da je Alfonz Pavlin, ki je skrb za vrt prevzel sredi osemdesetih 19. stoletja, v njem našel le še 312 različnih vrst. Čeprav se je moral dela lotiti skoraj od začetka, je vrt takrat doživel vrhunec in leta 1910 je bilo v njem več kot 6400 vrst rastlin, več kot kdaj prej ali potem. Med njimi je bila skoraj polovica takšnih, ki so uspevale zunaj meja stare celine. Uvedel je tudi seznam semen, ki jih je prideloval, in začel živahno izmenjavo rastlin z nad sedemdesetimi botaničnimi vrtni po Evropi. Pomembno prelomnico je prinesla ustanovitev univerze; tej je deželna vlada po številnih zapletih okoli lastništva zemlje 1920. dodelila vrt in pod njeno pristojnostjo je še danes. Zani-

mivo je, da je bila za nemoteno delovanje rastlinske oaze tedaj zagotovljena petina sredstev, s katerimi je razpolagala univerza, danes pa v njenem proračunu postavka botanični vrt sploh ne obstaja.

Za videz vrta, kakršnega poznamo danes, ima največ zaslug Jože Lazar, Pavlinov varovanec, ki je upravnik postal takoj po drugi vojni in po čigar zamislih so leta 1959 zgradili rastlinjak ter laboratorijske prostore, skopali baje, obnovili vrtno infrastrukturo in uredili nekatere ekološko-geografske skupine, na katere je vrt razdeljen še danes.

Primož Zmec

1. Ogled botaničnega vrta ponuja številne užitke.

Gledamo, torej sprejemamo vidne vtise. Naravne lepote govorijo same zase. Kaj pa avtor članka o botaničnem vrtu počne s pomočjo jezika? Obkroži pravilno trditev.

- a) Z jezikom ubeseduje svet okoli sebe;
- b) v jeziku razmišlja, čustvuje;
- c) z njim navezuje in ohranja stike;
- č) z njim drugim sporoča svojo vednost, prepričanje, sodbo, doživljanje ali hotenje;
- d) razodeva sebe;
- e) povzroča spremembe v družbi;
- f) spoznava vednost, prepričanje, mnenje, doživljanje ali hotenje drugih.

2.) S čim bi si pomagal/-a, če bi javnosti predstavljal/-a ljubljanski botanični vrt, da bi bila predstavitev v tisku zanimivejša?

3.) Besedni jezik je za človeka temeljno sredstvo sporazumevanja. Kaj je temeljna enota besednega jezika?

4.) Priloženo besedilo sestavljajo prvine besednega in nebesednega jezika. Navedene prvine napišite k ustreznim poimenovanjem.

Besedni jezik _____

Nebesedni jezik _____

5.) Pri govorjenju in pisanju v zbornem jeziku moramo upoštevati določena pravila. Katera?

6.) Imenuj priročnike, ki opisujejo slovensko knjižno normo.

7.) Ali sta nadnaslov in podnaslov priloženega članka povedi? Utemelji odgovor.

8.) Razloži pomen nadnaslova.

9.) Ali je skupina besed v naslovu stavek? Utemelji svoj odgovor.

10.) Napiši svoj nadnaslov in naslov za isti članek.

11.) Morda dvomiš, kako se naglasi beseda *maršalova* v naslovu (na prvem ali na drugem zlogu). Kje lahko preveriš, kaj je pravilno?

12.) V podnaslovu je zapisana beseda *džungla*. Ali je ta beseda enopomenska ali večpomenska? Kakšno slogovno vrednost ima?

13.) Je beseda *lipica* v naslovu nevtralna? Razloži.

14.) Poleg pomena in slogovne vrednosti imajo besede tudi slovnično obliko. Zapiši, katere podatke o slovnični obliki nosi beseda *sadovnjaka* v drugem naslovu drugega stolpca.

15.) V besedilu so besedne oblike *botanični*, *floristična*, *eksotov*. V katerem priročniku lahko preveriš njihov pomen? Zapiši nadpomenko za te besede.

Ime priročnika: _____

Pomen: _____

16.) Zapiši izgovor naslednjih besed:

Fleischmanov _____

upravnika _____

avstrijskimi _____

17.) Naslednjim besedam napiši naglas:

mogočno

infrastrukturo

drevo

ekološko-geografske

sadovnjaka

18.) Iz besedila izpiši dva primera zapisa z vezajem in utemelji njegovo rabo.

19.) Zapiši, zakaj je v naslednjih primerih uporabljena velika oz. mala začetnica:

na Slovenskem _____

z Ljubljanskega gradu _____

biotehnične fakultete _____

univerze _____

Gruberjevega prekopa _____

20.) V zadnji povedi tretjega stolpca je uporabljeno podpičje. Zakaj?

Spoštovani dijaki

Ne bi rad bluzil tja v tri dni, ker je, kar se mature in šole tiče, itak že pet do poldne, še posebej pa zato ne, ker je škoda črk za to lepo sliko na naslovnici, delo Olma Omerzuja, dijaka SŠOF v Ljubljani.

Rad bi poudaril samo tole: količina mega materiala v 3. številki naše revije me navdaja z iskrenim veseljem. Dokazuje namreč, da so slovenski srednješolci (ne samo maturanti!), študenti in profesorji zainteresirani, ustvarjalni in kritični. Maturant&ka ima prihodnost! Vidimo se torej septembra, ko začnemo izhajati kot mesečna revija. Do takrat – pripravljajte materiale za objavo in jih pošiljajte!

Postani sodelavec maturant&ke! Pošlji svoj text, fotko, ilustracijo ... In uživaj v poletju!

Urednik

Vir: Maturantska revija za srednješolce in maturante in študente, maj 2001

1.) Dopolni miselni vzorec:

SOCIALNE ZVRSTI JEZIKA

KNJIŽNA

NEKNJIŽNA

2.) Priloženo besedilo uvrsti v ustrezno socialno zvrst.

3.) Ali je ta socialna zvrst primerna za objavo v javnosti? Svoj odgovor utemelji.

4.) Izpiši tri neknjižne izraze in jim pripiši ustrezne knjižne sopomenke.

NEKNJIŽNI IZRAZ	KNJIŽNA SOPOMENKA

5.) Iz katerega jezika so prevzete izpisane neknjižne besede?

6.) Kaj je značilno za mladostniški sleng, ki ga tudi sam/-a uporabljaš?

7.) Ali je lahko tudi sleng pokrajinsko obarvan?

8.) Naštej narečne skupine slovenskega jezika.

9.) Zapiši tri razlike med narečji in zbornim jezikom.

- a) _____
- b) _____
- c) _____

10.) Kaj veš o tonemskem naglaševanju v narečjih?

11.) Katera socialna zvrst je najbližja narečju?

12.) Koliko narečij govorimo na Slovenskem?

13.) Kaj je vplivalo na nastanek narečij?

14.) Kdo govori žargon in zakaj so žargonizmi težko razumljivi?

15.) Iz besedila prepisi eno izmed povedi v knjižnem pogovornem jeziku.

16.) Ali lahko v govornem nastopu v razredu uporabljaš sleng? Odgovor utemelji.

17.) Presodi in zapiši, v kateri socialni zvrsti bi se o popisu prebivalstva v aprilu 2002 pogovarjali naslednji sporočevalci oz. prejemniki:

- učitelj sociologije z dijaki pri pouku _____
- sosedi v Ribnici _____
- dijaki gimnazije ob odhodu iz šole _____
- uslužbenki v ljubljanskem podjetju _____

18.) Čemu služi argo in koliko časa je učinkovit?

19.) Imenuj katero literarno delo, ki ni napisano v knjižnem jeziku.

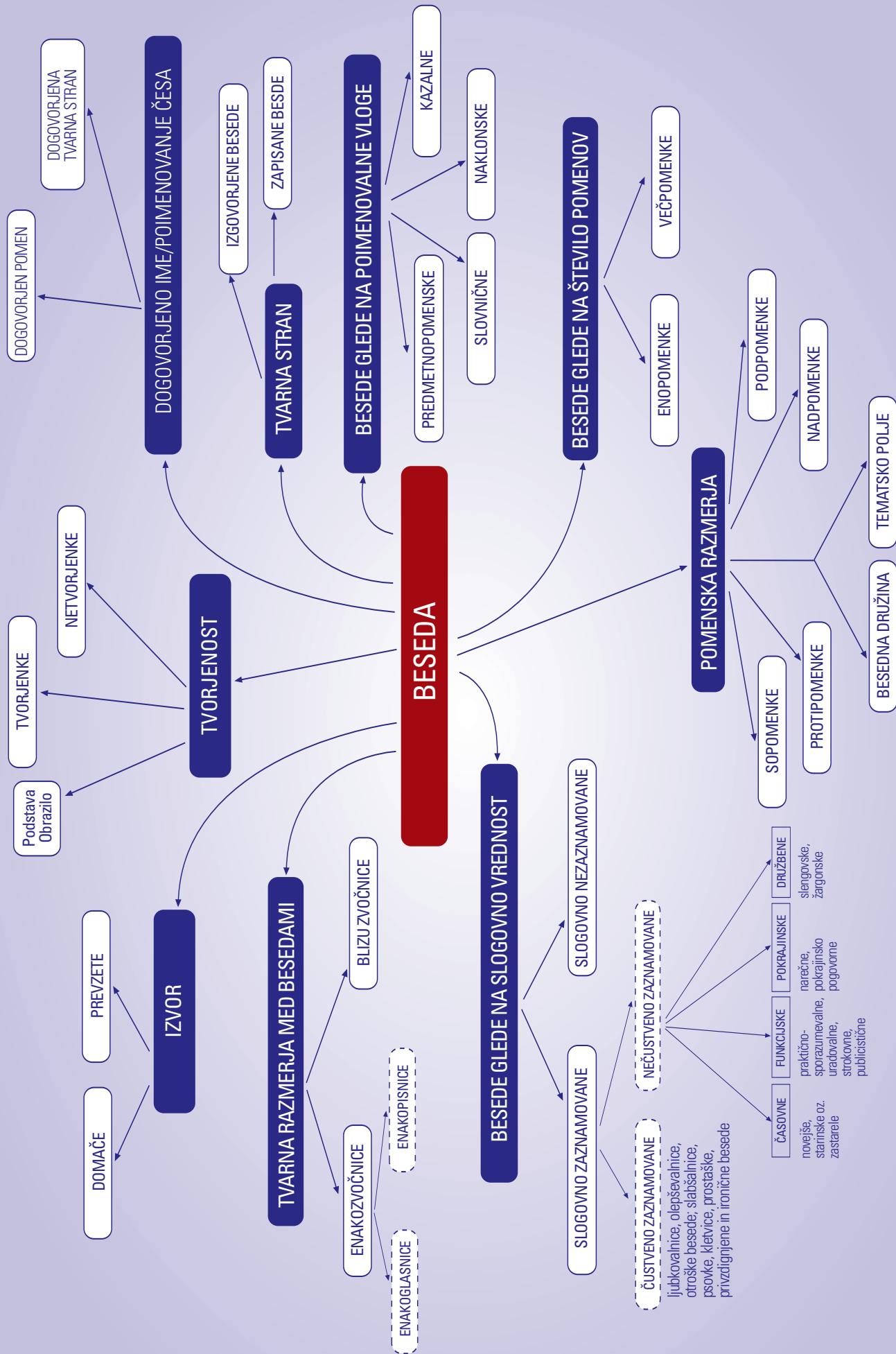
20.) V katerih primerih so sporočila na mobilnem telefonu lahko napisana v neknjižnem jeziku in utemelji, zakaj?

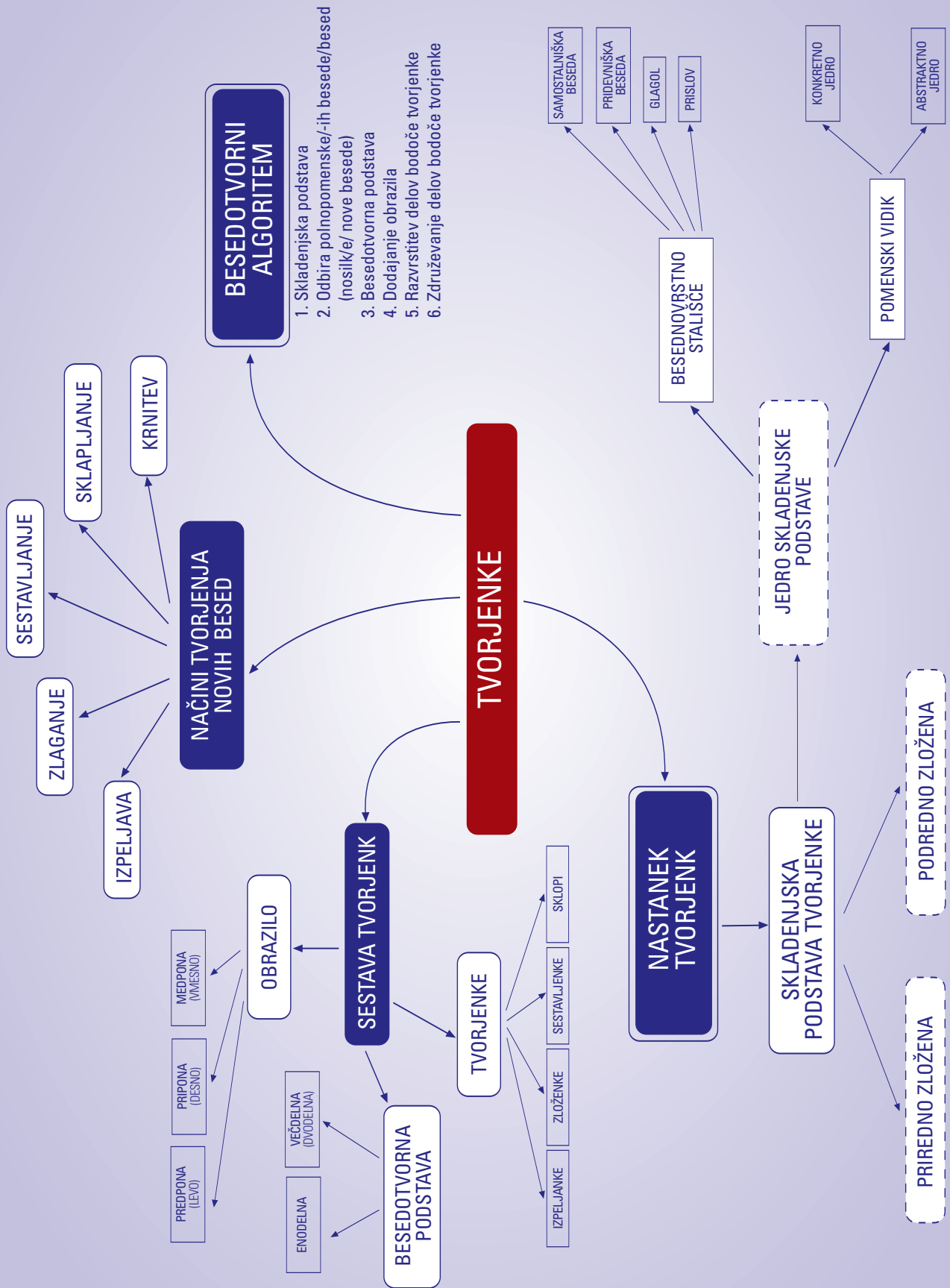

---

2. POGLAVJE

BESEDA

RAZLAGA	LASTNOSTI	POMEN	IZRAZNA RAZMERJA MED BESEDAMI	POMENSKA RAZMERJA MED BESEDAMI
• Znamenje, s katerim poimenujemo prvine predmetnosti (<i>steblo, rumen, poleti, objeti</i>), razmerja v predmetnosti (<i>za, ko</i>) ali svoje razmerje do predmetnosti/naslovnika (<i>izvrsten, obljubim, želim, joj</i>) oz. na prvine predmetnosti le kažemo (<i>tukaj, zdaj, letos</i>). • Dogovorjeno ime/poimenovanje česa.	• Ima dogovorjen pomen. • Ima dogovorjeno stvarno stran.	• Beseda je ime česa: pomeni konkretno (<i>avto</i>) ali abstraktno (<i>sposobnost</i>). • Enopomenke (en pomen: <i>biolog</i>); večpomenke (več pomenov: <i>posnemati</i>) – dejanski pomen je prepoznaven iz sobesedila.	• Enakozvočnice (enako zvenijo oz. se pišejo, imajo pa različen pomen: <i>dan</i>). • Enakoglasnice (izgovarjamo enako, pišemo drugače, imajo različen pomen: [róp] > <i>rop</i> – <i>rob</i>). • Enakopisnice (izgovarjamo različno, pišemo enako, imajo različen pomen: <i>celo</i> > [<i>celó</i> – <i>céla</i>]). • Blizuzvočnice (podoben zapis in izgovor, različen pomen: <i>oglašanje</i> – <i>oglaševanje</i>).	• Sopomenke – sinonimi (enak ali zelo podoben pomen: <i>pameten, razumen, bister</i> ...). • Protipomenke – antonimi (nasproten pomen: <i>dolg</i> – <i>kratek</i>). • Podpomenke – hiponimi (besede z ožjim pomenom: <i>sraka, mačka, pes</i>). • Nadpomenke – hipernimi (besede s širšim pomenom: <i>žival</i>). • Besedna družina (besede z istim oz. skupnim korenem: <i>pevec, peti, odpeti, zapeti, pevčev</i> ...). • Tematsko polje (tematsko povezane besede: <i>sraka, kričanje, oponašanje, ptica, drevo, narava, črn, oglašanje</i> ...).

SLOGOVNA VREDNOST	IZVOR	TVORJENOST	BESEDE GLEDE NA POIMENOVALNE VLOGE
• Slogovno nezaznamovane (nevtralne) besede: besede, ki jih lahko uporabljamo v katerem koli besedilu in ki le poimenujejo predmetnost (<i>glas, znanstvenik, posnemati</i> ...). • Slogovno zaznamovane besede: besede, ki jih lahko uporabljamo le v nekaterih besedilih in ki razodevajo tudi sporočevalca – njegovo razmerje do predmetnosti, pokrajinsko pripadnost, pripadnost starostni ali interesni skupini, sporočevalčevo strokovno področje ipd. (<i>srakica</i>). • Čustveno zaznamovane besede: poleg poimenovanja predmetnosti razodevamo čustveno razmerje do nje (ljubkovalnice, olepševalnice, otroške besede, slabšalnice, zmerljivke /psovke, kletvice, prostaške, vznesene in ironične besede: <i>srčkan, nelep, pupcati, dreti se, prasec, jebelacesta, posranec, obličje, pogumen</i>). • Nečustveno zaznamovane besede: - pokrajinsko zaznamovane besede (narečne, pokrajinsko pogovorne: <i>kažin, nona</i>); - družbeno zaznamovane besede (slengovske, žargonske: <i>mega, špricati /pouk/</i>); - funkcijsko zaznamovane besede (praktičnosporazumevalne, uradovalne, strokovne, publicistične: <i>pildek, predračun, prilika/parabola, predvajati</i>); - časovno zaznamovane besede (novejše, starinske oz. zastarele: <i>zabojnik, ako</i>).	• Domače besede: (a) izvirajo iz prednika današnje slovenščine, (b) nastale so (nastajajo) v novejšem času na podlagi starejših slovenskih besed, (c) izvirajo iz posnemanja naravnih zvokov oz. glasov (<i>dom, penina, mijavkati</i>). • Prevzete besede: prišle so v slovenščino iz jezikov, s katerimi nismo povezani razvojno, ampak zemljepisno ali kulturno (<i>bife, Peugeot, Herr</i>). • Sposojenke: popolnoma prilagojene slovenskemu jeziku (<i>bife</i>). • Tujke: delno prilagojene slovenskemu jeziku – izgovarjamo in pregibamo po naše, ohranjamo pa tuji zapis (<i>Peugeot</i>). • Citatne besede: jih ne prilagodimo slovenskemu knjižnemu jeziku – ohranimo tuji izgovor, zapis in slovnične lastnosti (<i>Herr</i>).	• Koren: osnovni/temeljni morfem s konkretnim/stvarnim pomenom, skupnim celi besedni družini (<i>drama</i>). • Obrazilo: morfem s stvarnim pomenom (<i>dramski</i>). • Končnica: morfem s slovničnim pomenom (<i>drama</i>). • Tvorjenke: besede, ki imajo obrazilo (<i>dram-ski</i>). • Netvorjenke: besede brez obrazila (<i>dram-a</i>). • Podstava: del tvorjenke, ki se je ohranil pri tvorjenju (<i>gledalec, gledališče, gledališki</i>). • <i>Pazi na tvorjenke (sklopa), ki so tvorjene z mehaničnim sklapljanjem besednih zvez in ne z glasovnimi obrazili (enaindvajset).</i>	• Predmetnopomenske (<i>jasa, dijakinja, dvajset</i>); • slovnične (<i>v, ker, in</i>); • naklonske (<i>baje, hvala</i>); • kazalne (<i>ta, njihov</i>)

TVORJENKA	• Nastane iz določene besedne zveze – del te zveze se ohrani, del pa se zamenja z obrazilom. • Sestoji iz dveh delov: besedotvorne podstave in obrazila.				
SKLADENJSKA PODSTAVA TVORJENKE	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="783 387 1007 902" rowspan="3"> Je pomensko precej splošna in slovnično zelo preprosta besedna zveza, iz katere delamo novo besedo. </td> <td data-bbox="1007 387 1583 501"> Priredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz več jeder (besede v zvezi so med seboj enakovredne). </td> </tr> <tr> <td data-bbox="1007 501 1583 622"> Podredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz dveh delov, tj. iz jedra in določila (besede v zvezi so med seboj neenakovredne). </td> </tr> <tr> <td data-bbox="1007 622 1583 902"> Jedro skladenjske podstave </td> </tr> </table>	Je pomensko precej splošna in slovnično zelo preprosta besedna zveza, iz katere delamo novo besedo.	Priredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz več jeder (besede v zvezi so med seboj enakovredne).	Podredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz dveh delov, tj. iz jedra in določila (besede v zvezi so med seboj neenakovredne).	Jedro skladenjske podstave
Je pomensko precej splošna in slovnično zelo preprosta besedna zveza, iz katere delamo novo besedo.	Priredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz več jeder (besede v zvezi so med seboj enakovredne).				
	Podredno zložena skladenjska podstava: sestoji iz dveh delov, tj. iz jedra in določila (besede v zvezi so med seboj neenakovredne).				
	Jedro skladenjske podstave				
BESEDOTVORNI ALGORITEM	1. Izbira skladenjske podstave. 2. Odbira polnopomenske/-ih besede/besed – nosilk(e) nove besede (iz skladenjske podstave vzamemo polnopomensko besedo/-e, iz katere/-ih bomo delali novo besedo). 3. Besedotvorna podstava (polnopomensko/-e besedo/-e iz drugega koraka postavimo v izhodiščno obliko in ji/jim odvzamemo slovnične lastnosti). 4. Dodajanje obrazila (preostali del skladenjske podstave zamenjamo z obrazilom – desnim/priponskim, levim/predponskim, vmesnim/medponskim). 5. Razvrstitev delov bodoče tvorjenke (dele bodoče tvorjenke – besedotvorno podstavo in obrazilo – pravilno razvrstimo). 6. Združevanje delov bodoče tvorjenke (združimo pravilno razvrščene dele bodoče tvorjenke; po potrebi deloma spremenimo njihovo glasovno in naglasno podobo).				
SESTAVA TVORJENK	Besedotvorna podstava (beseda v besedi) je del tvorjenke, v katerem prepoznamo izhodiščno besedo. Je iz enega ali iz več (navadno dveh) delov. Obrazilo je tisti del tvorjenke, ki smo ga dodali "neposrednemu predniku", ko smo tvorili novo besedo, in sicer: • levo – predpona je na levi strani besedotvorne podstave, • desno – pripona je na desni strani besedotvorne podstave, • vmes – medpona je med deloma besedotvorne podstave.				
VRSTE TVORJENK	• sestavljenka • izpeljanka • zloženska • sklop				
BESEDOTVORNA PODSTAVA	• enodelna • dvo- oz. večdelna				
OBRAZILO	• predpona • pripona • medpona • brez glasovnega obrazila				
PRIMER	<i>prababica</i> <i>tabornik</i> <i>zborovodja</i> <i>petdeset, predvsem, zame</i>				

Pomenski vidik	• Abstraktno jedro ima nedoločni/splošni/pojmovni pomen. • Konkretno jedro ima določni/posamezni/predmetni pomen.
Besednovrstno stališče	• Samostalniška beseda (v jedru skladijske podstave je samostalniška beseda) = samostalniška podstava. • Pridevniška beseda (v jedru skladijske podstave je pridevniška beseda) = pridevniška podstava. • Glagol (v jedru skladijske podstave je glagol) = glagolska podstava. • Prislov (v jedru skladijske podstave je prislov) = prislovna podstava.

1.)

a) Razloži, kaj je beseda.

---

b) Razlago ponazori s poljubnim primerom.

2.)

a) Dopolni.

Beseda ima: dogovorjeno _____

dogovorjen _____

b) Dopolnitvi iz naloge 2. a) dokaži s primeroma.

3.) Predstavi, kdaj ne velja pravilo, da med besedami v besedilu delamo presledke. Pripiši primer.

4.) Primerjaj enakoglasnice in blizuzvočnice. Ponazori s primerom.

5.) Kaj so enakozvočnice in enakopisnice? Navedi primera.

6.) Nadaljuj navedeno poved tako, da tvoriš smiselno besedilo z dodatno povedjo. Nova poved naj vsebuje sopomenko besede *kuža* in protipomenko besede *mlad*.

Sosedov kuža je še mlad, zato laja rad.

7.)

a) Razloži, po katerih merilih razlikujemo domače besede od prevzetih.

---

b) Dopolni.

Izvor slovenskih besed je v _____ (naslov priročnika) zbral in predstavil
_____ (ime avtorja).

c) Kdaj in zakaj posežemo po priročniku, navedenem v nalogi 7. b)?

---

rásti rástem nedov., *râst*, *rastlína*, *rastlín-
stvo*, *dorásti*, *dorásel*, *izrásti*, *izrâstek*, *narás-
ti*, *naráščati*, *narâstek*, *naraščâj*, *odrásti*, *od-
ráščati*, *podrásti*, *podrâst*, *porásti*, *porâst*,
porâščen, *prerásti*, *preráščati*, *prirásti*, *pri-
ráščati*, *prirâst*, *prirâstek*, *vrásti*, *vráščati*,
zarásti, *zaráščati*, *zrâsti* idr. Enako je steslo-
van. *rasti*, hrv., srb. *râsti*, nar. rus. *rostí*
(knjiž. *rastí* je prevzeto iz cslovan.), ukr. *ros-
tý*, češ. *růst*. Pslovan. *orsti, sed. *orstq 'rasti'
je verjetno izpeljanka s pripono *-*te/o-* iz ide.
baze **ardh-* 'rasti', iz katere je še lat. *arbor*
'drevo' in morda stind. *řdhâti* 'uspeva'. Druga
možnost je povezava s pslovan. *rodъ, sloven.
rôd, *roditi* (M. F. pri Be III, 152 s.).

Vir: Slovenski etimološki slovar

č) Obkroži.

Beseda *RASTI* je domača/prevzeta beseda.

Utemelji odgovor.

8.) Razmisli, kdaj in zakaj se lahko odločimo za uporabo slogovno zaznamovanih be-
sed. Ponazori s primerom.

S sobnimi rastlinami pride v vaš dom novo življenje. Nekatere kupimo, nekatere dobimo v dar, najljubše pa so nam tiste, ki jih s skrbno nego in poznavanjem njihovih potreb in življenjskih navad vzgojimo sami. Zelene in cvetoče lončnice nas razveseljujejo. Polepšajo vsak prostor in mu vtisnejo naš osebni pečat. Pripomorejo k zdravemu ozračju in nekatere celo vsrkavajo škodljive snovi, ki bi sicer ogrožale naše zdravje. Vse bolj se zavedamo, da bi jih težko pogrešali v svoji bližini. Seveda pa nas razveseljujejo samo tiste lončnice, ki so zdrave in se lepo razvijajo: orumeneli listi in

zakrneli poganjki so nem ožitek naši površnosti ali dokaz, da svoje zelene prijateljice premalo poznamo.

V cvetličarnah in vrtnarskih centrih nam je na voljo veliko zelenih in cvetočih sobnih rastlin. Nekatere poznamo, druge so nove, nenavadne in zanimive. Od kod prihajajo? Kakšna je njihova zgodovina? Koliko časa bodo cvetele in zelenele? Predvsem pa, kaj potrebujejo za zdravo rast? Tokrat in v prihodnjih številkah vam bomo predstavili petnajst sobnih rastlin, ki so dandanes med najbolj priljubljenimi, in se seznanili z njihovim življenjem: mogoče vam bodo prav ti podatki v pomoč, ko boste želeli postaviti v svoj dom novo zeleno lepoticco.

Vir: Naša žena, oktober 2002

9) Vprašanja se nanašajo na zgornje besedilo.

a) Obkroži.

Besedilo je pretežno slogovno zaznamovano/slogovno nezaznamovano.

b) Preoblikuj prvo poved tako, da bo besedišče izrazito slogovno zaznamovano.

---

c) Izpiši in obkroži glagolsko obliko:

– eno poved z enodelno glagolsko obliko: _____

– eno poved z dvodelno glagolsko obliko: _____

č) Izpiši sopomenke besedne zveze *sobne rastline*.

---

d) Izpiši podpomenke besedne zveze *sobne rastline*.

---

e) Obkroži.

Beseda *vrtnarija* je enopomenka/večpomenka, beseda *dom* pa enopomenka/večpomenka.

f) Odgovora iz naloge 9. e) utemelji.

---

g) Iz besedila izpiši poved, ki vsebuje:

– protipomenko besede *bolezen* (obkroži jo): _____

– sopomenke besede *rastlina* (obkroži jih): _____

_____

h) V besedilu poišči in izpiši besedno zvezo, ki je funkcijsko zaznamovana.

_____

i) Navedi tematsko polje besede *rastlina*.

_____

10. Dokaži trditev, da je beseda *dom* netvorjena.

_____

11. Besedam označi koren, obrazilo in končnico.

rastlin _____

orumeneli _____

lepotico _____

pomoč _____

12. Navedene besede zapiši z ustreznimi začetnicami in utemelji zapis s pravilom.

	Zapis s pisanimi črkami:	Utemeljitev:
VOLČJI POTOK		
VRHNIČAN		
RAST (podjetje)		
VENERA		
FICUS BENJAMINA		
JANUSOV OBRAZ		
DVORNI TRG (del središča Ljubljane)		
CVETLIČNA POT (ulica v Ljubljani)		

Ali so prvi Američani prišli iz Afrike?

Poreklo prebivalcev Amerike je še vedno skrivnost. Nova odkritja so omajala teorijo, da so predniki Indijancev prišli v Ameriko prek Beringove ožine iz Sibirije pred 12.000 leti med zadnjo ledeno dobo. Dotlej so bili prepričani, da so se lovci na veliko razkropili po ameriški celini in se naselili na suhe planote.

Arheologinja Ana Roosevelt z univerze Illinois je v Braziliji naletela na ostanke enako stare kulture. Na višini okoli Monte Alegre ob severnem toku Amazonke je odkrila najstarejše votlinske slike na ameriških tleh. Ostanke živali in rastlin, oglje in kopja so tamkaj že 11.000 let. Iz tega odkritja raziskovalka sklepa, da se je ob Amazonki razvila samostojna, od priseljencev na se-

veru povsem neodvisna kultura, ki je pred 11.000 leti že dosegla visoko raven. Zato so oblikovali nove hipoteze. Nemara je prišlo do prve naselitve Amerike že pred 40.000 ali 50.000 leti.

Dva latinskoameriška zgodovinarja vsekakor trdita, da so prvi priseljenci pripluli s splavi iz le 2000 km oddaljene Afrike. Nemara so se praprebivalci Amerike razširili po celini z območja Amazonke. Tu naj bi bilo poreklo ameriške kulture. Pred 11.000 leti so v tej votlini ob Amazonki živeli dovolj razviti Indijanci. Podobe na steni izpričujejo znanja v geometriji in astronomiji.

D. Be.

Vir: Delo & Dom, 27. 2. 1997

1.) Poveži navedene razlage (a–e) z ustreznimi pojmi (1–6), ki jim te razlage ustrezajo.

- 1) Skladenjska podstava tvorjenke
- 2) Besedotvorni algoritem
- 3) Sestavljanje
- 4) Obrazilo
- 5) Večdelna besedotvorna podstava
- 6) Pripona

- a) je postopek pretvarjanja skladenjske podstave v novo besedo.
- b) je splošna in preprosta besedna zveza, ki jo nekoliko spremenjeno vsebuje tvorjena beseda.
- c) je način tvorjenja novih besed s predponskim/levim obrazilom.
- č) je podstava tvorjenke iz več (navadno dveh) delov.
- d) je del tvorjenke, s katerim smo iz že dane besede tvorili novo besedo.
- e) je obrazilo na desni strani tvorjenke.

2.) Iz 1. povedi 3. odstavka izpiši vse tvorjenke.

3.)

a) Zapiši skladenjske podstave navedenih tvorjenk.

prebivalec _____

naseliti (se) _____

votlinski _____

najstarejši _____

b) Obkroži.

Jedra navedenih skladenjskih podstav so abstraktna/konkretna/oboja.

c) Odgovor iz naloge 3. b) utemelji.

_____
_____
_____

č) Izpiši jedra skladenjskih podstav tvorjenk iz naloge 3. a) in določi njihovo besednovrstno pripadnost.

_____	_____
_____	_____
_____	_____

d) V 3. povedi 1. odstavka je uporabljena tvorjenka s prislovno skladenjsko podstavo. Izpiši jo.

_____

4.)

a) Pred tvorjenke zapiši številko, ki je zapisana pred ustreznim poimenovanjem vrste tvorjenk (desno).

___ praprebivalcev

___ skrivnost

___ odkritja

___ omajala

___ ledeno

___ latinskoameriška

1. izpeljanka

2. sestavljenka

3. zloženka

b) Besedam v nalogi 4. a) določi besedotvorno podstavo in obrazilo.

praprebivalcev _____

skrivnost _____

odkritja _____

omajala _____

ledeno _____

latinskoameriška _____

5.) Iz besedotvorne podstave *-nov-* napravi tvorjenki, tako da dodaš pripono oz. predpono. Tvorjenki zapiši.

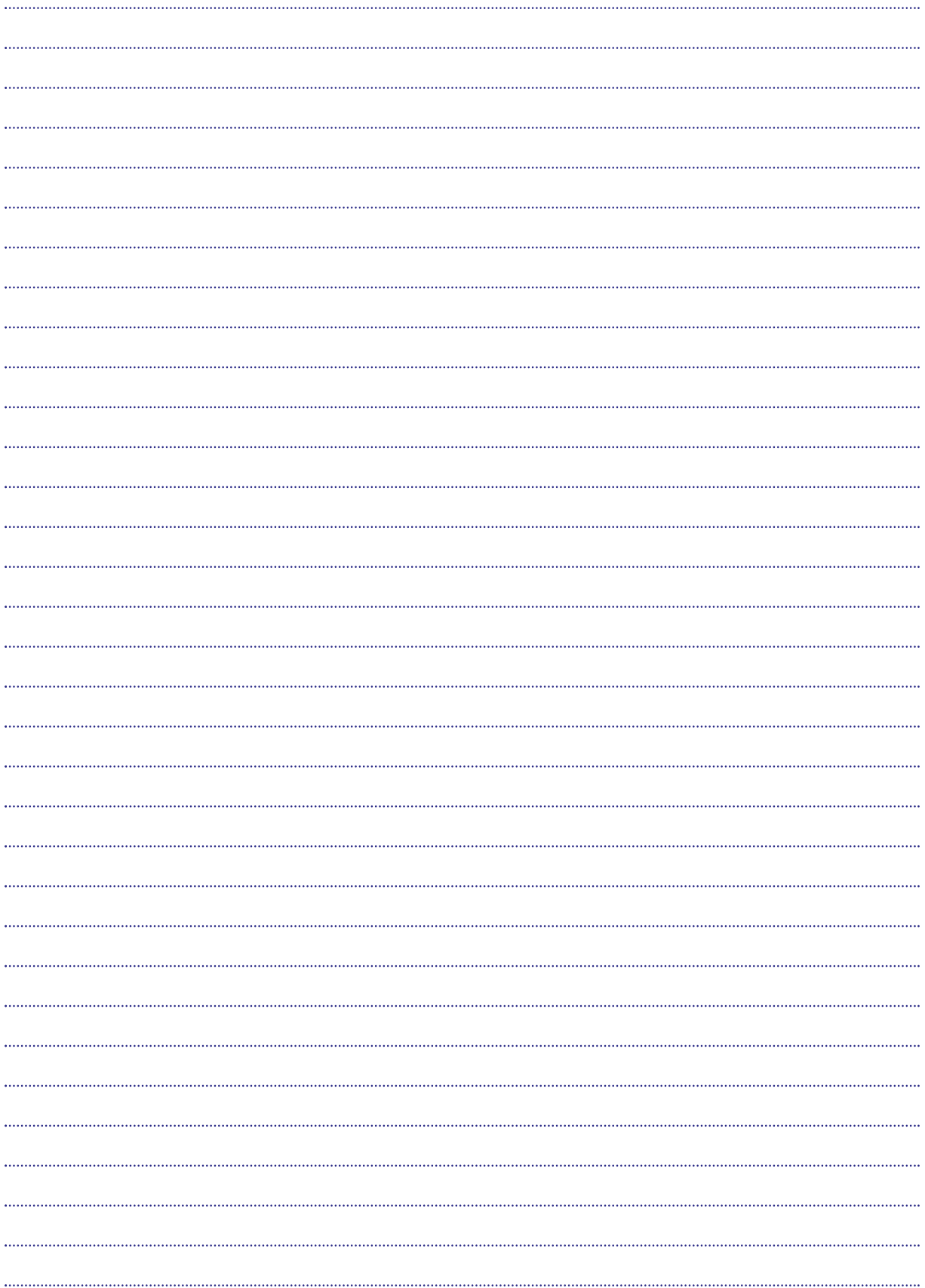
_____

6.) Izpelj besedotvorni algoritem in opiši posamezne korake.

a. lovec

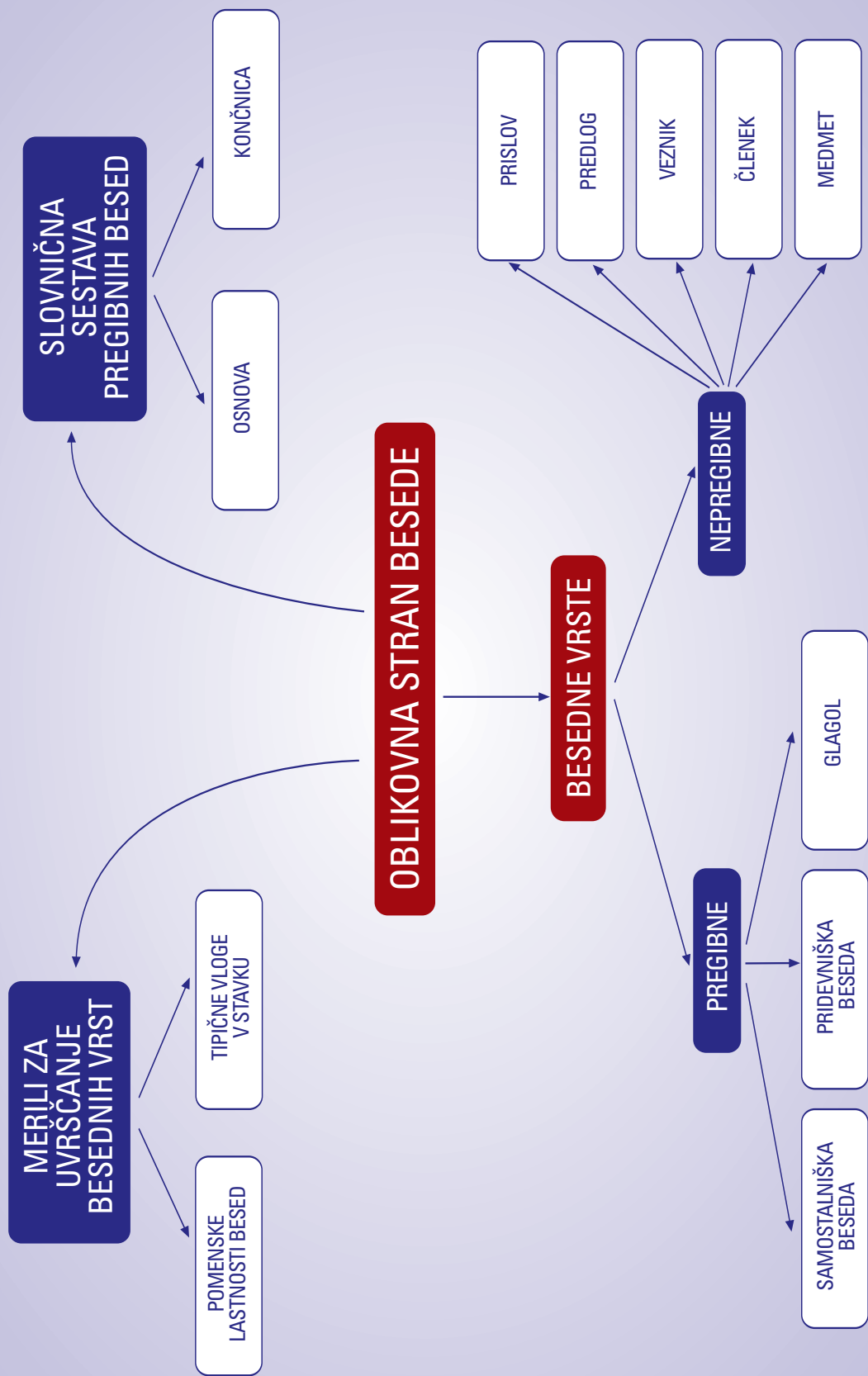
b. latinskoameriški

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

3. POGLAVJE

BESEDNE VRSTE

VRSTE	SAMOSTALNIŠKA BESEDA	PRIDEVNIŠKA BESEDA	GLAGOL
PODVRSTE	samostalnik (<i>otok</i>) posamostaljeni pridevnik (<i>moški</i>) samostalniški zaimek (<i>nanj</i>) samostalniški zaimki: - osebni (s povratno osebnim) naglasna, naslonska in navezna oblika - neosebni vprašalni, oziralni, nedoločni, nikalni in poljubnostni	pridevnik (<i>miren</i>) števnik (<i>sedem</i>) pridevniški zaimek (<i>tvoj</i>)	polnopomenski (<i>praviti</i>) nepolnopomenski - fazni (<i>začeti</i>) - naklonski (<i>smeti</i>) - <i>biti, sem</i> (<i>Ta knjiga je dolgočasna</i>)
POMEN	Samostalniška beseda poimenuje: - bitja (<i>Odisej</i>), - reči (<i>otok</i>), - pojme (<i>pestrast</i>).	Poimenuje: - lastnosti (<i>miren</i>), - vrsto (<i>rastlinski</i>), - svojino (<i>bratov</i>), - količino (<i>pet</i>).	Poimenuje: - dejanje • dogajanje • zaznavanje - stanje • razmerje Vrste glagolov glede na trajanje (glagolski vid): • dovršni • nedovršni
TIPIČNO PREGIBANJE	sklanjanje	stopnjevanje navezovalnost	spreganje
OBLIKOVNE LASTNOSTI	spol število sklon sklanjatev	spol število sklon sklanjatev nedoločna/določna oblika	Glagolske oblike glede izražanja osebe: - osebne • neosebne • nedoločnik • namenilnik • opisni deležnik na -l • trpni deležnik -n/-t
PREGIBNOSTNE LASTNOSTI	spol: - moški - ženski - srednji število: - ednina • dvojina • množina sklanjatve: - moške • ženske • srednje sklon: - imenovalnik (kdo ali kaj) - rodilnik (koga ali česa) - dajalnik (komu ali čemu) - tožilnik (koga ali kaj) - mestnik (pri kom ali čem) - orodnik (s kom ali čim)	ujemanje s samostalniško besedo: - spol - moški - ženski - srednji - število - ednina - dvojina - množina - sklon - imenovalnik - rodilnik - dajalnik - tožilnik - mestnik - orodnik sklanjatev lastnostnih pridevnikov: 1. sklanjatev (z glasovnimi končnicami): <i>dober</i> 2. sklanjatev (z ničto končnico): <i>poceni</i> oblika: - nedoločna • določna stopnjevanje lastnostnih pridevnikov: - trostopenjsko (osnovnik, primernik, presežnik) - z obrazilom • s prislovom - dvostopenjsko (osnovnik, elativ) - z obrazilom	vrste glagolov glede na vezljivost: - glede na dopolnilo v imenovalniku • osebni • brezosebni - glede na druga dopolnila v neimenovalniku • prehodni • neprehodni oseba: • 1. • 2. • 3. število: • ednina • dvojina • množina osebne glagolske oblike glede na naklon: • povednik • velelnik • pogojnik glagolski časi: • sedanjik (nezložena glagolska oblika) • zložene glagolske oblike • prihodnjik • preteklik • (predpreteklik)
VLOGE V STAVKU	goli osebek goli predmet	levi prilastek povedkovo določilo	povedek
PRIMERI SKLADENJSKIH VLOG	<i>Takrat so temperature nekoliko zmemejše kot v sezoni.</i> <i>Otok si je najbolje ogledati z gorskega kolesa.</i>	<i>Mirne počitnice lahko preživi na otoku.</i> <i>Na otoku Gozo je rastlinski svet raznolik.</i>	<i>S svojo pestrostjo in raznolikostjo rastlinskega sveta <u>vabi</u> že od februarja dalje.</i>
POSEBNOSTI	- v končnici - v osnovi	POMNI! Svojlne pridevnike na -<i>ov/-ev</i> ali -<i>in</i>, izpeljane iz lastnih imen, pišemo z veliko začetnico (<i>Kosovelov, Jurčičev, Jelkin</i>). Ob glavnem številniku za vrednost 5 in več stoji samostalnik v rodilniku množine.	POMNI! Velelnik izraža le 2. osebo vseh treh števil ter 1. osebo dvojine in množine. Oblika <i>bi</i> je del pogojnika v vseh treh osebah in številih.

PRISLOV	PREDLOG	VEZNIK	ČLENEK	MEDMET
prislov (<i>doma</i>) prislovni zaimek (<i>tu</i>)	pravi in nepravi predlogi	priredni (<i>in, pa</i>) podredni (<i>če, ker</i>)		razpoloženjski (<i>Juhuhu</i>) posnemovalni (<i>tresk</i>) velelni (<i>psť</i>) Neposredno izraža sporočevalčevo doživljanje stvarnosti.
Poimenuje: • kraj (<i>domov</i>), • čas (<i>jutri</i>), • način (<i>humano</i>), • vzrok (<i>zato</i>).	Poimenuje neenakovredna razmerja med besedami ali besednimi zvezami (<i>v, na, iz ...</i>). To razmerje je lahko prostorsko, časovno, načinovno ali vzročno.	Poimenuje logična (enakovredna oz. neenakovredna) razmerja med prvinami predmetnosti.	Poimenuje sporočevalčevo miselno presojo stvarnosti (<i>le</i>), večjo ali manjšo stopnjo njegovega prepričanja o čem (<i>morda</i>), njegovo pritrjevanje (<i>da</i>), zanikanje (<i>ne</i>), vpraševanje (<i>ali</i>).	Neposredno izraža sporočevalčevo doživljanje stvarnosti.
Stopnjevanje prislovov iz pridevnikov: • opisno (<i>zeleno – bolj zeleno – najbolj zeleno</i>) • obrazilno (<i>hitro – hitreje – najhitreje</i>)				
golo prislovno določilo	Nima vloge samostojnega stavčnega člena. Vpliva na sklonsko obliko izraza za seboj.	• Nekaj prirednih veznikov je dvodelnih (<i>ne – ne</i>), nekaj podrednih veznikov pa večbesednih (<i>tako da</i>).	Od prislova se loči po tem, da za členek ni vprašalnic in da ni samostojni stavčni člen (vedno je del tistega stavčnega člena, pred katerim stoji).	
<i>Najprej je pobožal domačega psa.</i>	<i>Sem v hiši.</i> (kje? – mestnik) : <i>Grem v hišo.</i> (kam? – tožilnik)	• Priredni veznik povezuje besede, besedne zveze ali stavke, podredni veznik pa samo stavke.		
	Nepravi predlogi so prvotno samostalniki ali prislovi. Vsi se vežejo z rodilnikom. <i>Konec (vasi), blizu (mesta).</i> POMNI! Zvezo predloga in besede oz. besedne zveze, ki mu sledi v določenem sklonu, imenujemo predložna zveza.	• Veznik ne vpliva na obliko besede za seboj. • Nima vloge samostojnega stavčnega člena.		

Naloge se nanašajo na spodnje besedilo.

SMS – konec razglednic?

Storitev mobilne telefonije, ki omogoča pošiljanje kratkih sporočil prek mobilcelov (SMS), grozi, da bo zlagoma izrinila dobre stare razglednice. Prodaja kartic zadnja leta strmo upada, toda ali lahko sporočilo z do 160 znaki, poslano iz mobilnega telefona, res zamenja prikupen papirnat pozdravček s počitnic samo zato, ker je hitrejši? Storitev SMS so operaterji mobilne telefonije prvič ponudili uporabnikom leta 1994 in od takrat se navdušenje še ni poleglo. Iz dneva v dan si pridobiva celo nove privržence, saj se storitev posodablja – prek nekaterih mobilcelov je v obliki kratkega sporočila danes mogoče pošiljati že slike in kratke melodije. Poštni nabiralniki, kjer bi se morale gnesti razglednice, ki so jih včasih prijatelji pošiljali z dopustov, pa pokajo po šivih zaradi reklamnih letakov in prospektov, ki jih nihče noče. Kljub temu celo nekateri računalniški inženirji priznavajo, da s počitnic raje pošiljajo razglednice. Vse kaže, da jih sonarodnjaki v Nemčiji ne posnemajo: leta 1996 so poslali nekaj milijonov kratkih sporočil, letos je ta številka 1,8 milijarde – na mesec.

Kljub tehnološkemu razvoju bo vedno nekaj ljudi, ki bodo radi kupovali razglednice, trmasto zatrjujejo lastniki kioskov, kjer prodajajo kartice. Razglednica, ki je v rabi šele 130 let, je kmalu potem, ko so jo iznašli, dobila zbirateljsko vrednost. Zbiralci so začeli ustanavljati klube in izmenjavati kartice med seboj. Zlata doba razglednic je bila od leta 1895 do konca prve svetovne vojne; takrat se je pogosto zgodilo, da se je kartica znašla v naslovnikovih rokah že nekaj ur po tem, ko je bila napisana. Pošto so namreč dostavljali večkrat na dan. Leta 1900 je nemška pošta denimo izročila 955 milijonov razglednic, danes je ta številka občutno nižja – le 80 milijonov na leto po podatkih nemškega združenja izdelovalcev in založnikov razglednic. *DPA*

Vir: Delo, 14. 8. 2001

1.)

a) Dopolni.

V slovenščini obstajajo besede, ki se jim oblika _____ (t. i. pregibne besede) in besede, ki se jim oblika _____ (t. i. nepregibne besede).

b) Besede 6. povedi 1. odstavka razvrsti glede na pregibnost oz. nepregibnost.

Pregibne _____

Nepregibne _____

c) Pregibne besede spoznamo po končnem delu – t. i. končnici. Ta se jim spreminja. Z ločitvijo osnove in končnice dokaži, da so navedene besede pregibne.

razvoju _____

razglednic _____

pošto _____

č) Med zgoraj navedenimi končnicami poišči tisto, ki nosi podatek *ženski spol, ednina, tožilnik*. Zapiši jo.

2.) Navedenim samostalnikom pripiši sklanjatve, v katere jih uvrščamo.

SMS _____ počitnice _____
pošta _____ let _____
založnik _____

3.)

a) Števnikov je več vrst. Določi vrsto navedenega števnik in ga zapiši z besedo.

(leta) 1996

Vrsta: _____

Zapis: _____

b) Pretvori 2. poved 2. odstavka tako, da boš glavni števnik preoblikoval/-a v vrstilnega. Povedi dodaj tudi medmet.

_____
_____
_____

c) Dopolni poved z ustreznim števnikom, tako da bo smiselna.

Nemško združenje združuje _____ člane: izdelovalce in založnike.

4.)

a) V 6. povedi 2. odstavka poišči premeno končnic (primer izpiši), jo poimenuj in razloži.

Izpis: _____ Poimenovanje: _____

Razlaga: _____

b) V 1. povedi 2. odstavka je izvedena premena osnove. Poišči jo in jo razloži.

_____
_____
_____
_____

5.) Tvoři nadaljevanje v obliki enostavčne povedi, v kateri boš uporabil/-a posamostavljeni pridevnik.

Mobilni telefoni so novejši od žičnih telefonov. _____
_____
_____

6.)

a) Poimenuj stopnje pridevnikov.

strmo _____

najbolj prikupen _____

bolj zlata _____

b) Obkroži ustrezno rešitev.

Pridevniki v nalogi a) so bili stopnjevani z obrazilom/opisno.

7.) Iz 4. povedi 2. odstavka izpiši pridevniške besede (v obliki, ki se pojavlja v besedilu):

a) Lastnostni pridevnik: _____

b) Vrstilni števnik: _____

c) Svojilni pridevnik: _____

č) Nedoločni zaimek: _____

8.) Utemelji, zakaj

a) samostalnik Češka pišemo z veliko začetnico;

_____
_____

b) besedno zvezo češka pošta pišemo z malo začetnico.

_____
_____

9.)

a) Določi vrsto glagolskega vida glagolom 1. povedi 1. odstavka in jih pretvori v nasprotnega.

Glagol	Vrsta	Pretvorba

b) Poimenuj glagolski naklon 2. povedi 1. odstavka.

_____

c) Določi glagolski način v povedi Pošto so dostavljali večkrat na dan in tvori poved z nasprotnim načinom.

Glagolski način: _____

Pretvorba: _____

10.) V slovenskem jeziku je največ načinovnih prislovov. Uporabljen je tudi v 1. povedi 2. odstavka.

a) Izpiši ga.

_____

b) S podčrtovanjem določi, katero skladenjsko vlogo ima prislov v povedi Kljub tehnološkemu razvoju bo vedno nekaj ljudi, ki bodo radi kupovali razglednice, **trmasto** zatrjujejo lastniki kioskov, kjer prodajajo kartice.

c) V navedeni povedi je uporabljen še en prislov. Katere vrste je? _____

11.) Določi vrsto veznikov v navedenih primerih tako, da zapišeš črko pred ustreznim poimenovanjem.

1. poved 1. odstavka: *Storitev mobilne telefonije, ki omogoča pošiljanje kratkih sporočil prek mobitelov (SMS), grozi, da bo izrinila dobre stare razglednice.* _____

Zadnja poved 2. odstavka: *izdelovalcev in založnikov razglednic* _____

a) priredni med besedami

b) priredni med stavki

c) podredni med stavki

12.)

a) V besedilu je kar nekaj členkov. Poišči jih v naslednjih povedih in jih izpiši.

4. poved 1. odstavka: _____

4. poved 2. odstavka: _____

6. poved 2. odstavka: _____

b) Razloži, kako členke ločiš od prislovov.

13.) V eni izmed spodnjih povedi je beseda, ki neposredno izraža sporočevalčevo doživljanje stvarnosti.

- a) Telefon je zacingljal.
- b) Cinnnn..., zvoní telefon v prazno.
- c) Zvonjenje telefona se je daleč slišalo.

a) Obkroži poved, kjer je ta beseda uporabljena.

b) Poimenuj besedno vrsto, ki neposredno izraža sporočevalčevo doživljanje stvarnosti.

14.) V povedi Kljub tehnološkemu razvoju bo vedno nekaj ljudi kupovalo razglednice določi:

a) skladijsko vlogo samostalniških in pridevniških besed;

---

b) besedne vrste in njihove kategorije.

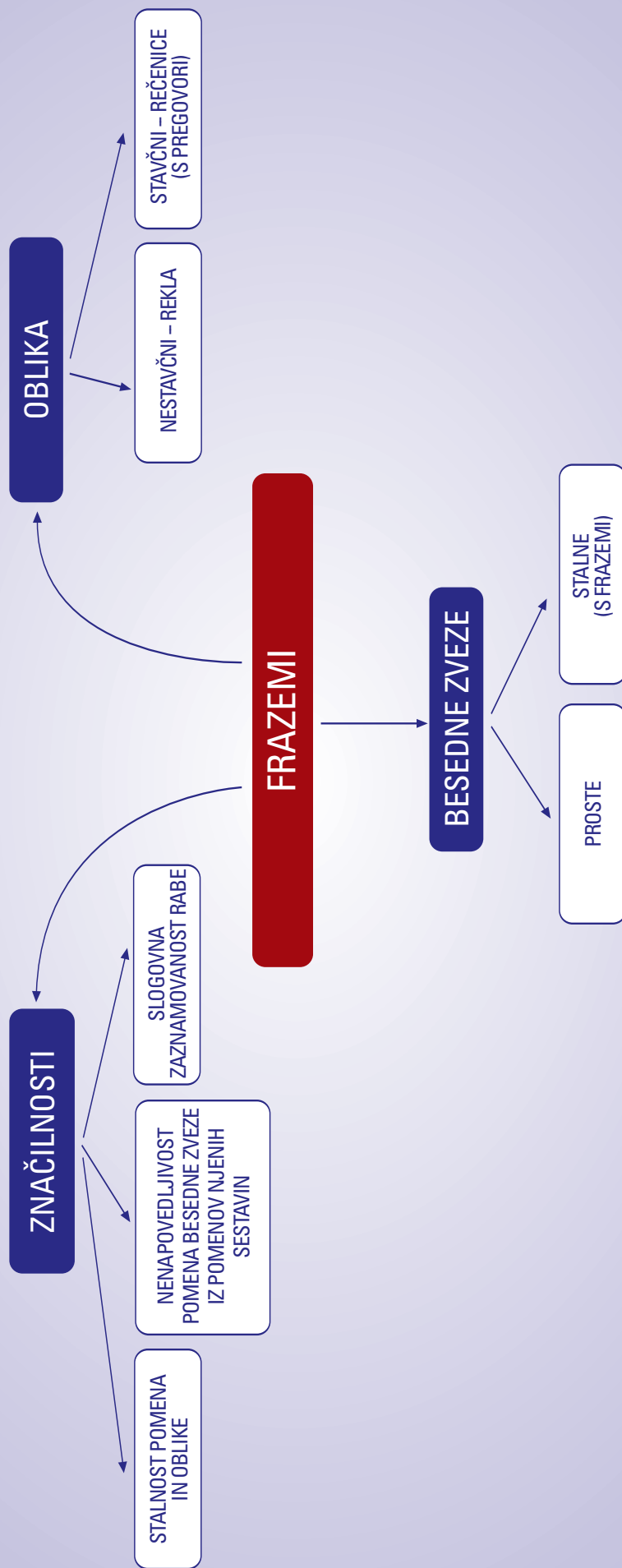

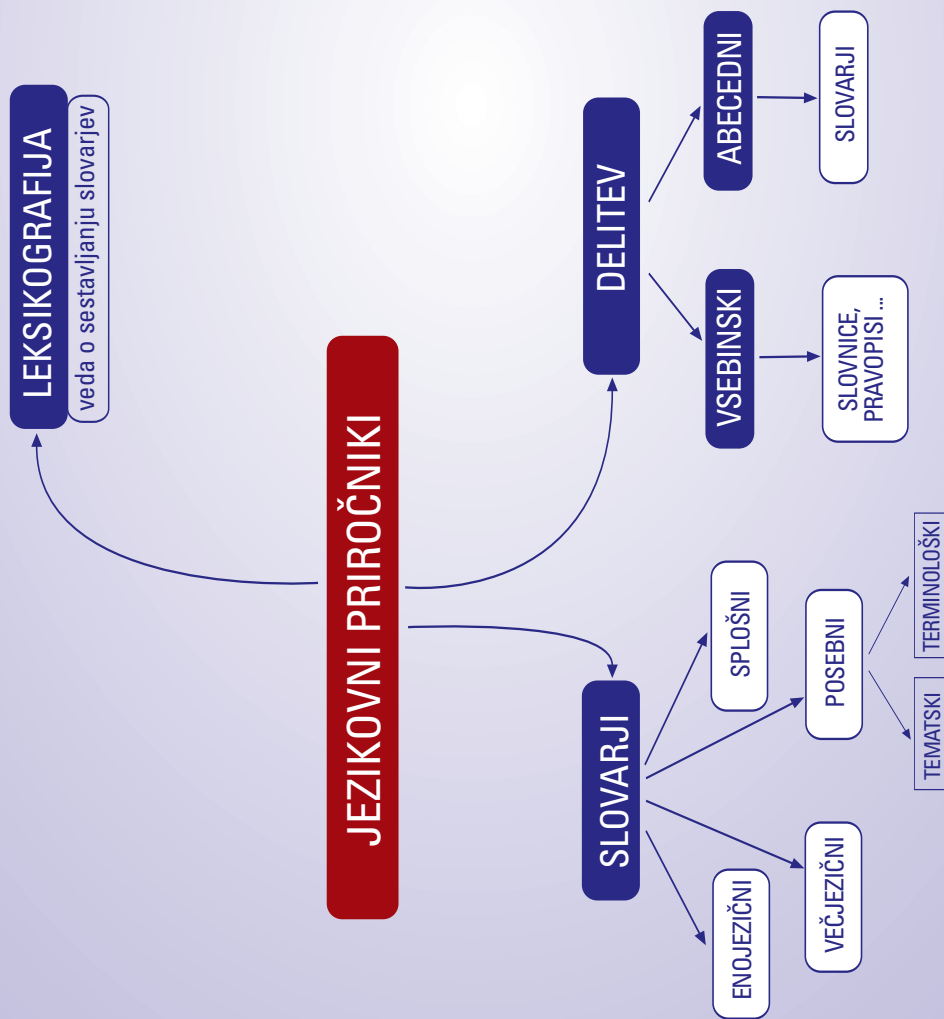
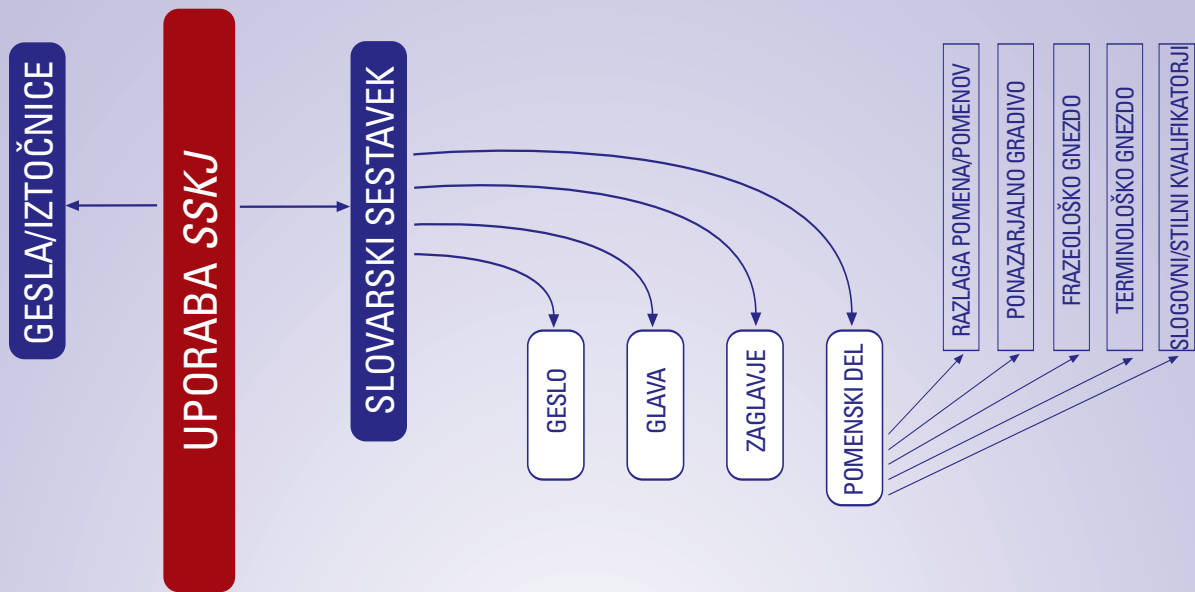

---

4. POGlavJE

VEDE, KI PREUČUJEJO BESEDE

BESEDOSLOVJE (LEKSIKOLOGIJA)	Veda, ki se ukvarja z besedami v vseh ozirih.
POMENOSLOVJE (SEMANTIKA)	Ukvarja se s pomenom besed in pomenskimi razmerji med besedami.
STILISTIKA	Ugotavlja slogovno vrednost besed (slogovno zaznamovanost oz. nezaznamovanost).
ETIMOLOGIJA	Raziskuje izvor besed (poskuša rekonstruirati starejšo podobo katere današnje besede).
BESEDOTVORJE	Se ukvarja s tvorbo novih besed (tvorjenk) in njihovim razumevanjem.
PRAVOREČJE (ORTOEPIJA)	Išče, ugotavlja in predpisuje najboljši stalni način izgovaranja (knjižnih) besed in njihovih oblik, besednih zvez, povedi idr.
PRAVOPISJE (ORTOGRAFIJA)	Predpisuje najboljši stalni način zapisovanja (knjižnih) besed, besednih zvez in povedi.
OBLIKOSLOVJE (MORFOLOGIJA)	Preučuje slovnično pomembne oblikovne lastnosti besednih vrst.
FRAZELOGIJA	Raziskuje stalne besedne zveze oz. frazeme.
TERMINOLOGIJA	Raziskuje strokovne izraze.

POMEN FRAZEMOV	Stalna besedna zveza ima pomen, ki ni napovedljiv iz pomenov njenih sestavin.
VRSTE FRAZEMOV	• Stavčni – rečenice s pregovori <i>(Kocka je padla)</i> • Nestavčni – rekla <i>(prižgati zeleno luč za)</i>
POSEBNOSTI	• Slogovna zaznamovanost (uporaba v praktičnosporazumevalnih in publicističnih besedilih ter v reklamah) • Prenovitev frazemov (zlasti v publicističnih besedilih)
PRIMERI	<i>Priti z dežja pod kap.</i> <i>Kolikor jezikov znaš, toliko veljaš.</i> <i>Vrniti žogico.</i>

VSEBINA	Vsebujejo splošne podatke o besedah, tj. o pravilnem izgovoru/zapisu, pregibanju, rabi v besedilih ipd.
VRSTE	Abecedni (slovarji) Vsebinski (slovnice, pravopisi ...)
	SLOVARJI Jezikovni priročniki, v katerih so besede katerega jezika popisane po abecedi.

ENOJEZIČNI – besede danega jezika so opisane v istem jeziku.
 VEČJEZIČNI – besedam so prirejene tujejezične ustreznice (sopomenke).

SPLOŠNI (SSKJ)

POSEBNI

- Tematski – vsebujejo besede določene tematike
  - Pravopisni – pravilen zapis besed
  - Etimološki – izvor besed
  - Frazeološki – seznam frazemov in njihovih pomenov
  - Odzadnji – besede so razvrščene po abecedi od zadnje črke nazaj
  - Slovar tujk – pomen prevzetih besed
- Sopomenski, protipomenski, kratični, vezljivostni ...
- Terminološki – vsebujejo strokovno izrazje (terminologijo) določene stroke
- Medicinski
- Vojaški
- Slikovni

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika

Besede so razvrščene po abecedi z vidika slovenskega knjižnega jezika. To so gesla ali iztočnice. Vsako geslo je predstavljeno v svojem odstavku, tj. ima svoj slovarski sestavek, ki je sestavljen iz več delov.

- GESLA
Po abecedi razvrščene besede
- GLAVA
Začetni del slovarskega sestavka (geslo in podatki o besedni vrsti gesla)
- ZAGLAVJE
Sledi oznaki za besedno vrsto. Vsebuje podatke o naglasnih in oblikovnih posebnostih gesla, o izgovoru in tonemskem naglasu.
- POMENSKI DEL
  - RAZLAGA POMENA/POMENOV DANEGA GESLA
Najprej osnovni pomen, nato še drugi
  - PONAČARJALNO GRADIVO
Zgledi iz dejanske rabe gesla
- FRAZEOLOŠKO GNEZDO
Uvaja ga znamenje ●. Tu so navedeni frazemi, ki vsebujejo geslo.
- TERMINOLOŠKO GNEZDO
Uvaja ga znamenje ◆. Tu so navedeni ustrezni strokovni izrazi posameznih strok.
- SLOGOVNI/STILNI KVALIFIKATORJI
Oznake, ki uporabnike poučijo, v katerih besedilih se beseda/besedna zveza uporablja.

Besedilo I

VN Portugalske postavila stvari na svoje mesto

Rossi pokazal fige šefom

Deveta zmaga v SP v cestno-hitrostnem motociklizmu mu je sicer padla v naročje, a je prekosil tekmeca pri Hondi Daijira Kata

Estoril – Za Valentina Rossija bi znalo veljati, da ima kot mačka devet življenj. Naj se zgodi karkoli, vselej preživi. Na večerajšnji VN Portugalske, 11. dirki sezone za svetovno prvenstvo v cestno-hitrostnem motociklizmu, je bil še drugič zapored na robu poraza. Huda napaka in odstop presenetljivo hitrega Seteja Gibernauja, šele petnajstega v SP, ki je štiri kroge pred ciljem nerodno zapeljal na šikano, pa mu je prinesla deveto zmago v sezoni in možnost, da že čez 14 dni v Rio de Janeiru osvoji lovoriko. V pravem trenutku in na pravem mestu, je bila po dirki prepričana italijanska sedma sila v tiskovnem središču, tokrat vnovič v družbi Rossijevega očeta Graciana, ki se prikaže le v trenutkih krize ali velikih zmagoslavij.

Vir: Delo, 9. 9. 2002

Besedilo II

Varuha reda je ugriznil v roko

Ljubljana – Policijo so pred dnevi okrog dveh zjutraj obvestili, da je za blokom na Preglovmem trgu na Novih Fužinah tako »živahno«, da se ne da zatisniti očesa. Moščanski policisti so se nemudoma odpravili tja pogledat, kdo tako vztrajno kali nočni mir.

Vir: Delo, 9. 9. 2002

1.)

a) Primerjaj povedi:

- a. Trgovka je mami pokazala fige.
- b. Rossi pokazal fige šefom. (Besedilo I)

Obkroži.

Ali je pomen besedne zveze *pokazati fige* enak v obeh zgornjih primerih (a in b)?

DA.

NE.

b) Utemelji odgovor.

---

c) Dopolni.

Zaradi nenapovedljivega pomena je besedna zveza v primeru b) _____. Sporočevalec jo jemlje iz svojega spomina. V nasprotju z njo je besedna zveza v primeru a) tvorjena sproti. Njen pomen je napovedljiv kot vsota pomenov posameznih delov in je zato _____.

2.) Z besedo *figa* tvori vsaj še eno prosto besedno zvezo in čim več stalnih besednih zvez. Navedi jih v povedih.

Prosta besedna zveza:

Stalne besedne zveze:

3.) V besedilu I je nekaj stalnih besednih zvez. Izpiši jih.

4.)

a) Presodi, ali med zapisanimi stalnimi besednimi zvezami v 3. nalogi prevladujejo rekla ali rečenice.

---

b) Utemelji odgovor.

5.) Oceni, ali bi lahko v policijskem poročilu pisalo: *Danes, 7. 9., ob 2. uri zjutraj je n. n. varuha reda ugriznil v roko, kot je zapisano v besedilu II. Utemelji odgovor.*

6.)

a) V besedilu II sta še dve rekli. Poišči ju in ju izpiši.

---

b) Preoblikuj povedi, v katerih se pojavljata zgoraj izpisani rekli tako, da boš rekli zamenjal/-a s slogovno nezaznamovanima besedama oz. prostima besednima zvezama.

7.) Dopolni frazeme.

Ali si izgubil _____?

Hoče mi soliti _____.

Učiti se na _____.

Naj ti niti na kraj _____ ne pride.
Bog daj norcem _____, meni pa denar.

Pamet je boljša kot _____.
Srednja pot (je) _____. Bolje drži ga kot _____.
Boljši je vrabec v roki kot _____.
Opomin je zalegel toliko kot _____.

Pika na i v vašem domu so zavese

induplati

Tel. 01/724 19 11; www.induplati.si

svetovanje, šivanje, izmere in montaža na domu
Induplati tekstil d.o.o., Kamniška c. 24, 1230 Domžale

Vir: Delo, 10. 4. 2002

8.)

a) V reklamnem gradivu poišči in izpiši reklo ter razloži njegov pomen v besedilu.

---

b) Razmisli, zakaj so pisci reklamnega besedila uporabili ravno to stalno besedno zvezo.

---

c) Uporabi besedo *pika* še v drugih stalnih besednih zvezah.

---

1. Obkroži pravilno trditev.

V jezikovnih priročnikih so zbrana znanstvena dognanja o besedah.

DA.

NE.

2. Dopolni poved.

Slovarji so _____

3. Poveži tipa slovarjev, zapisana desno, z ustreznimi vrstami slovarjev (ki sodijo pod posamezni tip), zapisanimi levo.

etimološki slovar

slovensko-nemški slovar

pravopisni slovar

Slovar slovenskega knjižnega jezika

slovar tujk

Veliki angleško-slovenski slovar

frazeološki slovar

SPLOŠNI SLOVARJI

POSEBNI SLOVARJI

4. Kakšna je podobnost in razlika med slovnico in slovarjem? Pomagaj si z odlomkoma.

SAMOSTALNIK

KATEGORIJA SAMOSTALNIKA

Spol

Samostalnik je moškega, ženskega ali srednjega spola: *mornar, pšenica, kolo*. Spol je pri samostalnikih imanentna lastnost; število, sklon, živost ali oseba spola načeloma ne prizadevajo.

Menjava spola

Spol samostalnika v pregibanju se redko spreminja; primerjaj razliko v številih: *oko* s. spol ed. – *oči* ž. spol mn. ali *pót* m./ž. spol ed.; *póta* s. spol mn. (poleg *póti/potí* m./ž. spol); *iterativum* m. spol ed. – *iterativa* s. spol mn. V narečjih je tega več, npr. *tele* s. spol ed. – *teliči* m. spol mn.

Določen samostalnik je načeloma le enega spola, primeri večspolskosti so redki: prim. *pot*, ki je v ednini m. ali ž. spola, v množini pa lahko tudi srednjega. Beseda *dekle* je ali srednjega ali ženskega spola.

samostálnik –a m (ã) lingv. *pregibna beseda, ki izraža predmete, pojme*: določiti samostalniku spol, sklon, število; sklanjati samostalnik; ta pridevnik je izpeljan iz samostalnika; pomenske kategorije samostalnikov / abstraktni, konkretni samostalniki; edninski, množinski samostalnik; enozložni, večzložni samostalniki; nesklonljivi samostalniki; samostalniki moškega, ženskega spola; samostalnik srednjega spola na -e

Vir: SSKJ

5. Razmisli, katere jezikovne priročnike bi uporabil/-a, če bi te zanimalo:
(Na črto vpiši črko, s katero je zgoraj označen ustrezen priročnik.)

- _____ pravičen zapis besed
 _____ izvor kake besede
 _____ pomen kake besede
 _____ končnica v rodilniku ednine za besedo.

a **revolúcija** -e ž [lat. *revolutio* prevrat; obrat, kroženje iz *revolvere* zavrteti, preobrniti, nazaj zvaliti] 1. kroženje, gibanje (npr. planetov); čas tega kroženja ASTR. 2. velika, hitra sprememba na kakem področju človekovega ustvarjanja 3. korenita sprememba ekonomskih, političnih in kulturnih odnosov v družbi 4. *fig.* preokret, preobrat, (popolna) preobrazba, revolucijski -a -o ki se nanaša na revolucijo (~a oblast), prevratniški (~i čas)

Vir: Veliki slovar tujk

c **revolúcija** -e ž (ú) socialistična ~; tehnološka ~; zgod. oktobrska ~; poud. povzročiti ~o v genetiki [velike, hitre spremembe]

Vir: Slovenski pravopis

č **revolúcija** -e ž, *revolucijski, revolucionár.* Prevzeto in prilagojeno prek nem. *Revolution* iz lat. *revolūtio* 'prevrat' in 'obrat, kroženje', kar je izpeljanka iz lat. *revolvere* 'zavrteti, preobrniti, zvrniti', prvotno 'nazaj zvaliti', sestavljenke iz *re-* 'spet, ponovno' in *volvere* 'valiti, valjati' (K1, 598). Glej tudi *evolúcija, revólver.*

Vir: Slovenski etimološki slovar

b **revolúcija** -e ž (ú) 1. radikalna sprememba družbenih, ekonomskih, političnih odnosov, ki jo izvedejo napredne družbene sile: pripravljati revolucijo; boriti se za revolucijo / buržoazna revolucija; ljudska revolucija; socialistična revolucija; socialna revolucija / pridobitve revolucije // *gibanje za tako spremembo*: revolucija se je razširila po vsej državi; organizirati revolucijo; začeti revolucijo; pristaš revolucije 2. nav. ekspr. navadno s prilastkom *velika, hitra sprememba na kakem področju človekovega delovanja*: kulturna revolucija; tehnološka revolucija; revolucija v slikarstvu / duhovna, miselna revolucija; seksualna revolucija ♦ astr. *revolucija gibanje planeta okoli Sonca*; ekon. *agrarna revolucija hitra kvalitativna sprememba načina proizvodnje v poljedelstvu zaradi uporabe obdelovalnih strojev in kemičnih sredstev*; (prva) *industrijska revolucija hitra sprememba ročne proizvodnje v proizvodnjo z uporabo strojev*; tretja *industrijska revolucija hitra kvalitativna sprememba delovnih sredstev z avtomatizacijo proizvodnje, z uporabo jedrske energije, umetnih mas*; soc. *demografska revolucija skokovito naraščanje prebivalstva na določenem območju*; zgod. *februarska revolucija buržoaznodemokratska revolucija februarja 1848 v Franciji*; *francoska revolucija buržoazna revolucija leta 1789 v Franciji*; *julijska revolucija buržoazna revolucija julija 1830 v Franciji*; *madžarska revolucija socialistična revolucija leta 1919 na Madžarskem*; *marčna revolucija buržoaznodemokratska revolucija v mesecu marcu 1848 v Avstriji*; *oktobrska revolucija socialistična revolucija leta 1917 v Rusiji*

Vir: SSKJ

- 1.) V slovarskem sestavku besede žamet označi: z 1. geslo, z 2. glavo, s 3. zaglavje, s 4. pomenski del.

žamet -a m (á) **1.** *tkanina s ščetkasto površino na eni strani*: tkati žamet; oguljen žamet; hlače, krilo iz žameta; naslanjač, prevlečen z žametom / rebrasti žamet / ekspr. biti oblečen v žamet *v žametno oblačilo* **2.** ekspr., s prilastkom *žameten videz, lesk, otip*: žamet lilij; beli žamet rok / žamet oči // *blagoglasnost in rahla zamolklost*: žamet glasu • preg. pamet je boljša kot žamet *boljše je biti pameten kot pa bogat* ♦ tekst. svileni žamet *s svileno osnovo in bombažnim votkom*; trg. usnjati žamet *žametu podobna močna bombažna ali volnena tkanina; deftin*

Vir: SSKJ

2.)

a) Dopolni.

Frazeološko gnezdo navaja _____, terminološko pa _____.

b) Terminološko in frazeološko gnezdo poveži z ustreznima oznakama, kot sta označeni v slovarskem sestavku.

- Terminološko gnezdo
- ♦ Frazeološko gnezdo

c) V katerih strokah se beseda *žamet* uporablja kot strokovni izraz?

---

pámet -i ž (á) **1.** sposobnost dojemati, razsojati, ravnati glede na izkustvo: otrok pri tej starosti še nima dovolj pameti za tako odločitev; ravnal je, kot bi bil brez pameti; ima večjo srečo kot pamet, več sreče kot pameti / ekspr.: to mu narekuje pamet; poslušati, ubogati pamet; zaradi nesreče je bil čisto ob pamet; sčasoma bo že prišel k pameti *bo začel bolj premišljeno, razsodno ravnati*; spraviti dekle k pameti; biti pri čisti, pravi, zdravi pameti *sposoben premišljeno, razsodno ravnati* / ekspr.: zaradi starosti ga zapušča pamet *razum*; glej, da ti ne bo prevelika pamet v škodo *bistrot, nadarjenost, premišljenost, preudarnost*; ko bi imel boljšo pamet, bi si to zapomnil *spomin*; po njegovi pameti je prav *po njegovem mnenju*; star do zadnjega je bil pri pameti *zavesti*; star nisem več te pameti *tega mnenja* / kot opozorilo, svarilo ljudje, pamet // ekspr., s prilastkom *človek glede na svoje dožemanje, razsojanje*: prepričaj kmečko pamet o tem, če moreš; njena ženska pamet tega ne more odobravati **2.** nav. ekspr., v prislovni rabi, v zvezi *po pameti, s pametjo premišljeno, razsodno*: presojsati, ravnati po pameti; delati s pametjo / piti po pameti *zmerno* • ekspr. to nam pove že preprosta pamet *tega ni težko razumeti, spoznati*; ekspr. končno ga je srečala pamet *je začel premišljeno, razsodno ravnati*; ekspr. naučiti koga pameti *navaditi pametno misliti, ravnati*; ekspr. zaboga, ali si pamet izgubil *zakaj govoriš, ravnaš tako neumno*; ekspr. hoče mi soliti pamet *vsiljevati svoje védenje, znanje*; ekspr. to dekle mu je zmešalo pamet *zajubil se je vanjo*; ekspr. to mi ni padlo, prišlo na pamet *tega se nisem spomnil, na to nisem pomislil*; **na pamet** govoril je na pamet *ne da bi si pomagal z vnaprej sestavljenim, napisanim besedilom*; računal je na pamet *ne da bi si računске operacije pisal, ne da bi uporabljal pripomočke*; ekspr. to trdiš na pamet *brez dokazov, ustreznih podatkov*; učiti se na pamet *tako, da se besedilo zapomni dobesedno*; znati pesem na pamet *tako, da jo je mogoče povedati dobesedno*; ekspr. take povodnji človeška pamet ne pomni *ljudje ne pomnijo*; ekspr. biti kratke pameti *neintelligenten*; pozabljiv; ekspr. biti kurje pameti *neintelligenten*; pog. bolj počasne pameti je ni sposoben *hitro dojemati, prodorno misliti*; ekspr. niti na konec, na kraj pameti mi ne pride, da bi kaj takega storil *izraža močno zanikanje*; ekspr. imej pamet, fant, (vzemi) pamet v roke *izraža opozorilo, opomin, ohrabritev*; šalj. bog daj norcem pamet, meni pa denar vsakemu *tisto, česar nima*; ekspr. dolgi lasje – kratka pamet *ženske niso posebno pametne, razsodne*; preg. pamet je boljša kot žamet *boljše je biti pameten kot pa bogat*

žámet -a m (á) **1.** tkanina s ščetkasto površino na eni strani: tkati žamet; oguljen žamet; hlače, krilo iz žameta; naslanjač, prevlečen z žametom / rebrasti žamet / ekspr. biti oblečen v žamet *v žametno oblačilo* **2.** ekspr., s prilastkom *žameten videz, lesk, otip*: žamet lilij; beli žamet rok / žamet oči // *blagglasnost in rahla zamolklost*: žamet glasu • preg. pamet je boljša kot žamet *boljše je biti pameten kot pa bogat* ♦ tekst. svileni žamet *s svileno osnovo in bombažnim vtokom*; trg. usnjati žamet *žametu podobna močna bombažna ali volnena tkanina*; deftin

boljši -a -e prid. (ô) **1.** primernik od dober: drugi osnutek je boljši kot prvi; skrbeti za boljšo kakovost; zdaj ima boljše pogoje; on je dosti, mnogo, precej boljši kot mi / zamudili so najboljši čas za setev *najbolj ugoden* / letos je v šoli boljši kot lani *ima boljši uspeh* **2.** ki je višje, bolj kakovostne vrste: ves boljši les izvažajo; knjiga je tiskana na boljšem papirju / gojimo same boljše vrste // *namenjen za posebne, bolj svečane prilike*: kupiti boljše čevlje; pripraviti boljše kosilo **3.** ekspr. *družbeno, družabno višje stoječ*: soba za boljše goste; zahajal je v boljše kroge; dekle iz boljše družine • ekspr. biti v najboljših letih *od 30. do 50. leta*; šalj. to je moja boljša polovica *žena*; tega pri najboljši volji ne morem narediti *kljub veliki pripravljenosti*; sporočite jim naše najboljše želje *želje za osebno srečo ob kakem dogodku, prazniku*; preg. premislek je boljši kot dan *hoda vsaka stvar naj se pred začetkom temeljito premisli*; preg. boljši je vrabec v roki *kako: golob na strehi koristneje je imeti malo, a zares, kakor pa veliko pričakovati, a ne dobiti*; preg. srednja pot najboljša pot *najbolj priporočljiva je zmerenost, umerjenost v vsem*; preg. boljša je prva zamera kot druga *najbolje je medsebojne odnose kljub morebitni zameri urediti čimprej* **bólje** in **bóljše** prisl.: bolje bi bilo za vas, če bi takoj odpotovali; zdaj že bolje dela; on zna bolje gospodariti kot oče; začel se je bolje oblačiti; to morate bolje razložiti • zdaj mu je že bolje *se počuti bolj zdravega*; preg. bolje drži ga, kot lovi ga *bolje se je zadovoljiti s slabšo, a gotovo možnostjo* **boljši** -a -e sam.: natočil jim je najboljšega *najboljšega vina*; povejte nam kaj boljšega / kot voščilo za rojstni dan, god želim vam vse najboljše; prim. dober

Vir: SSKJ

č) Izpiši po eno stalno besedno zvezo, v kateri se uporabljajo besede *pamet, boljši, žamet*.

pamet	
boljši	
žamet	

d) Obkroži.

Slovarski sestavek *boljši* vsebuje terminološko gnezdo.

Da.

Ne.

3. Iz slovarskih sestavkov izpiši osnovne pomene besed v povedi *Pamet je boljša kot žamet*.

pamet _____

boljši _____

žamet _____

- 4.) Presodi, ali je poved, navedena v 3. nalogi, prosta ali stalna besedna zveza. Obkroži.

Prosta besedna zveza/Stalna besedna zveza

- 5.) Utemelji trditev iz 4. naloge.

- 6.) Kaj pomeni frazem *Pamet je boljša kot žamet*?

- 7.) Razloži pomen stalne besedne zveze *To nam pove že zdrava pamet*.

- 8.) Preglej vse tri slovarske sestavke in presodi, ali so besede, zapisane v geslih, enopomenke ali večpomenke.

Obkroži.

pamet	enopomenka/večpomenka
boljši	enopomenka/večpomenka
žamet	enopomenka/večpomenka

- 9.) Iz slovarskega sestavka gesla *boljši* izpiši končnici za ženski in srednji spol.

- 10.)

- a) Razmisli, kako bi se poučil/-a, v katerih besedilih se uporablja beseda *boljši*.

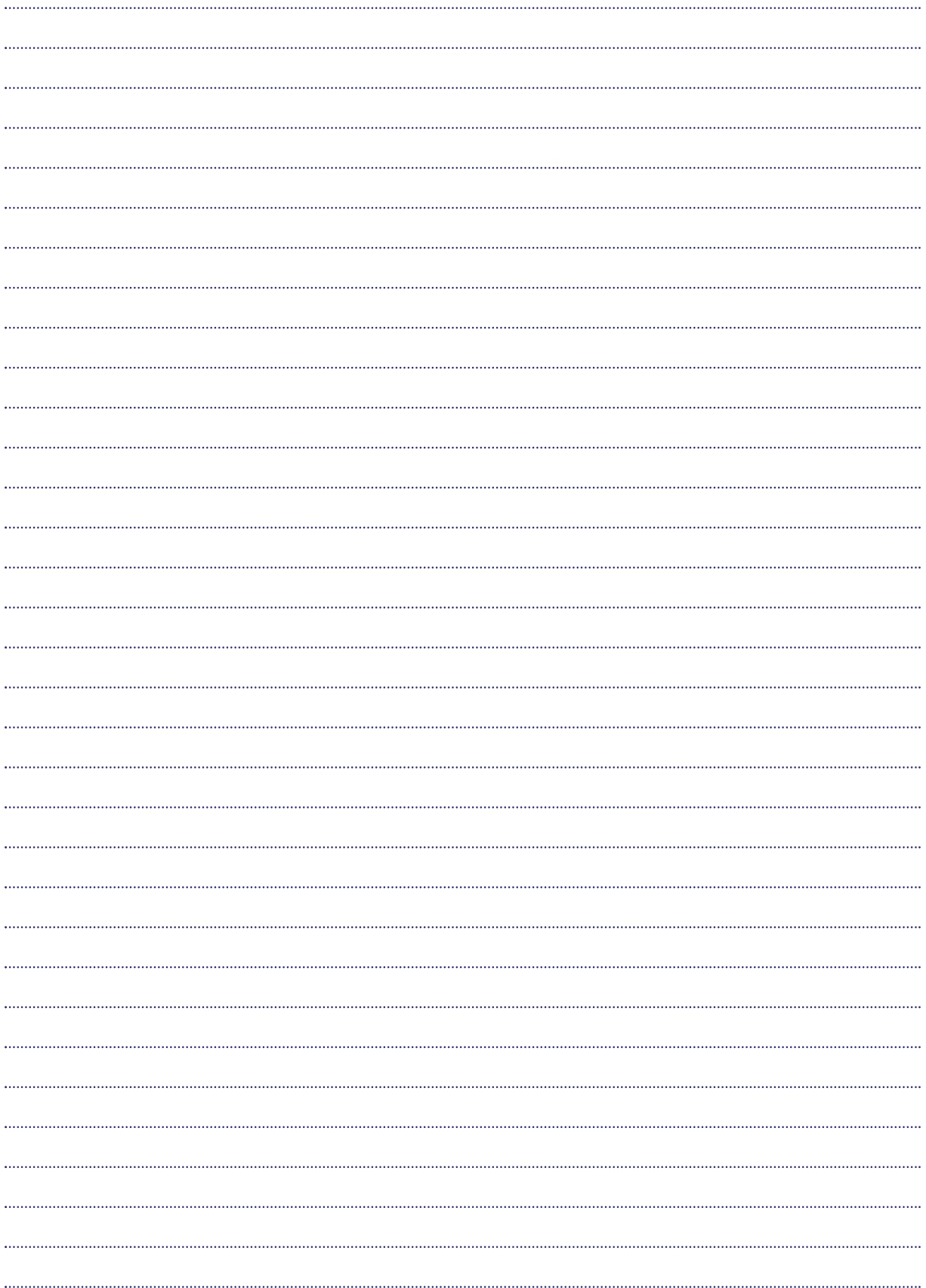

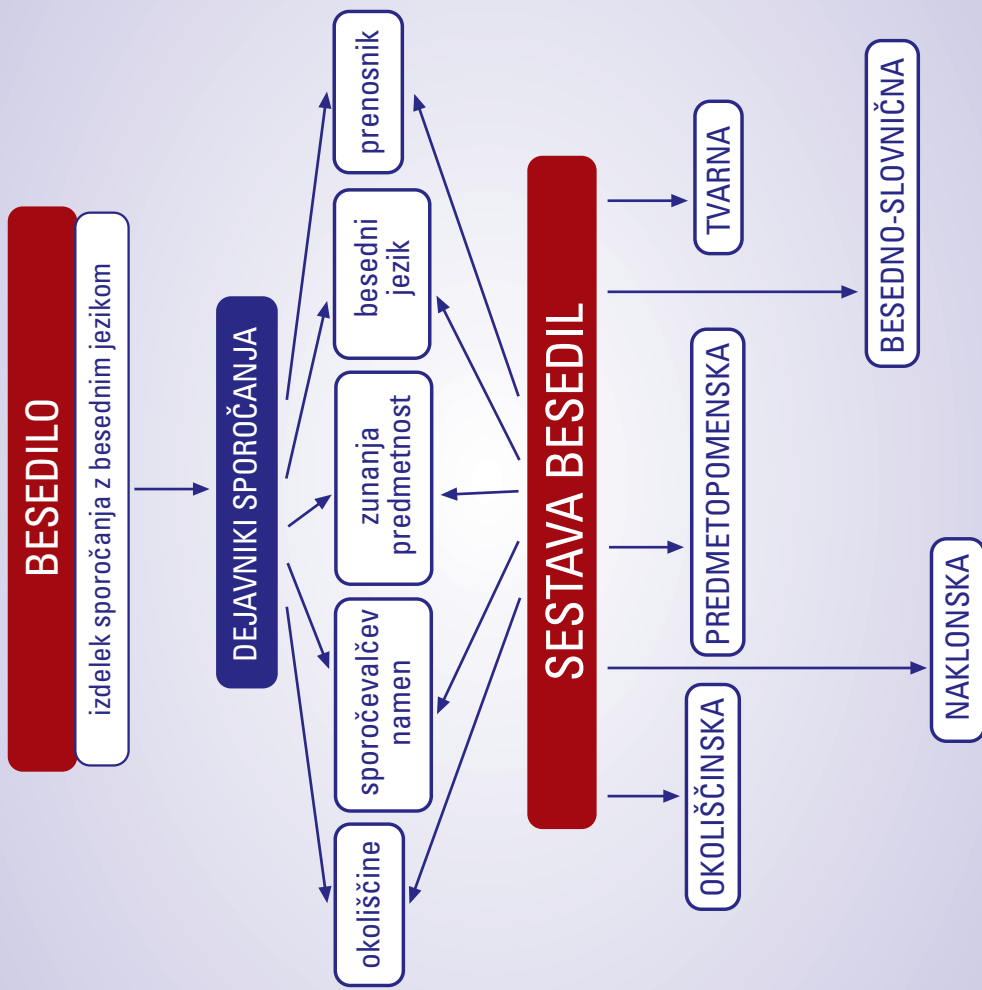

- b) Izpiši tri kvalifikatorje.

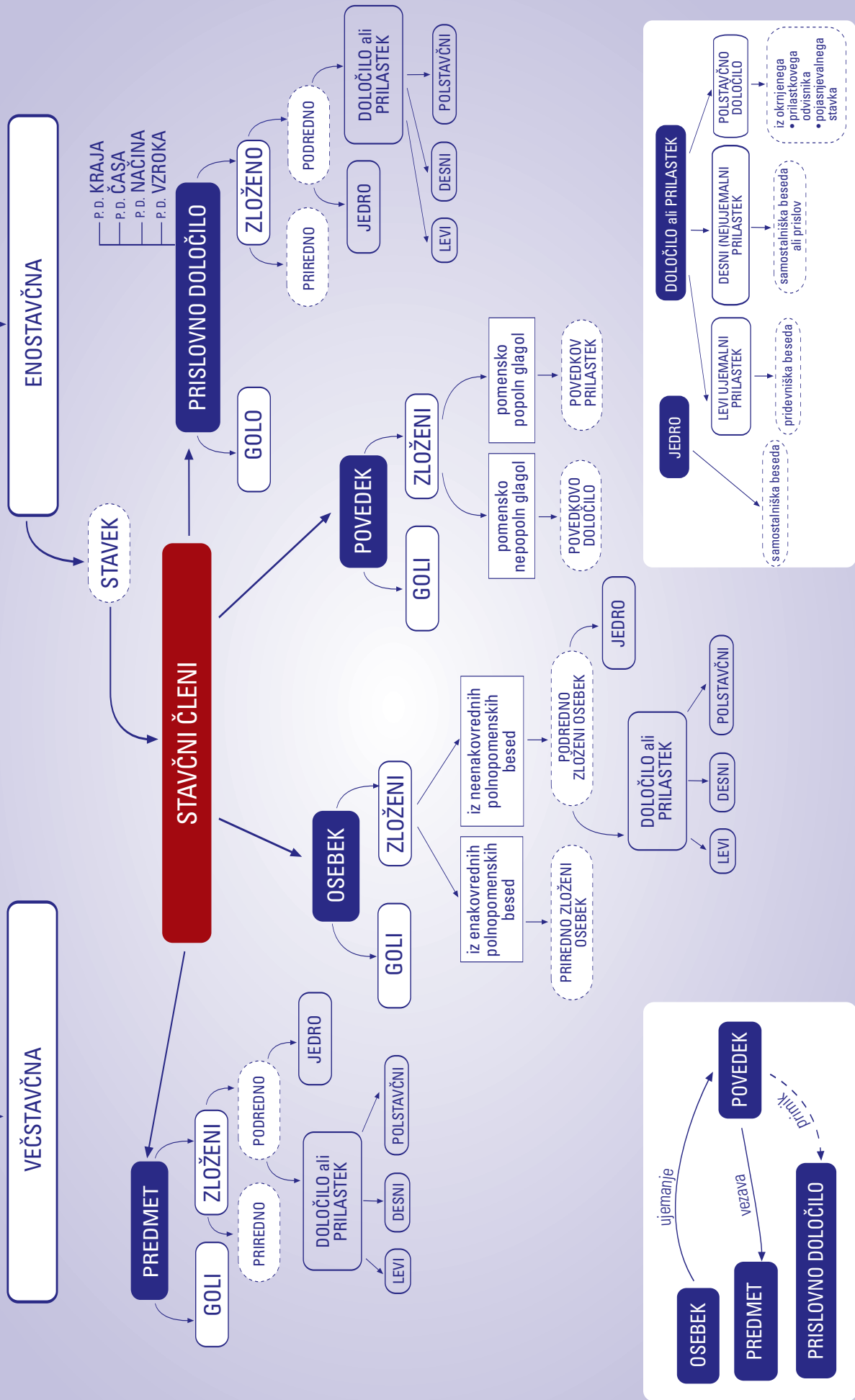

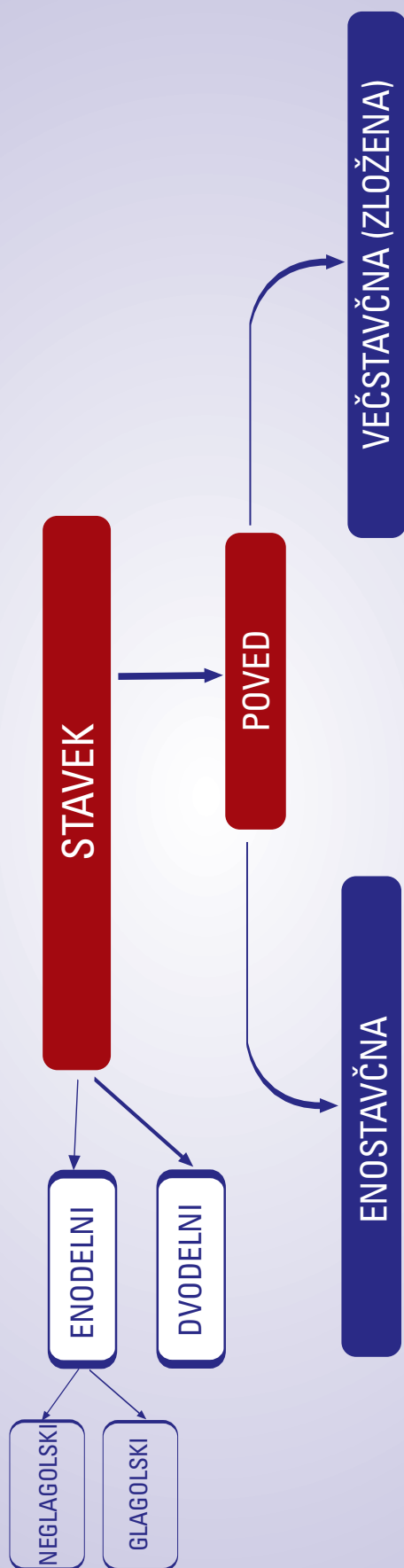
5. POGLAVJE

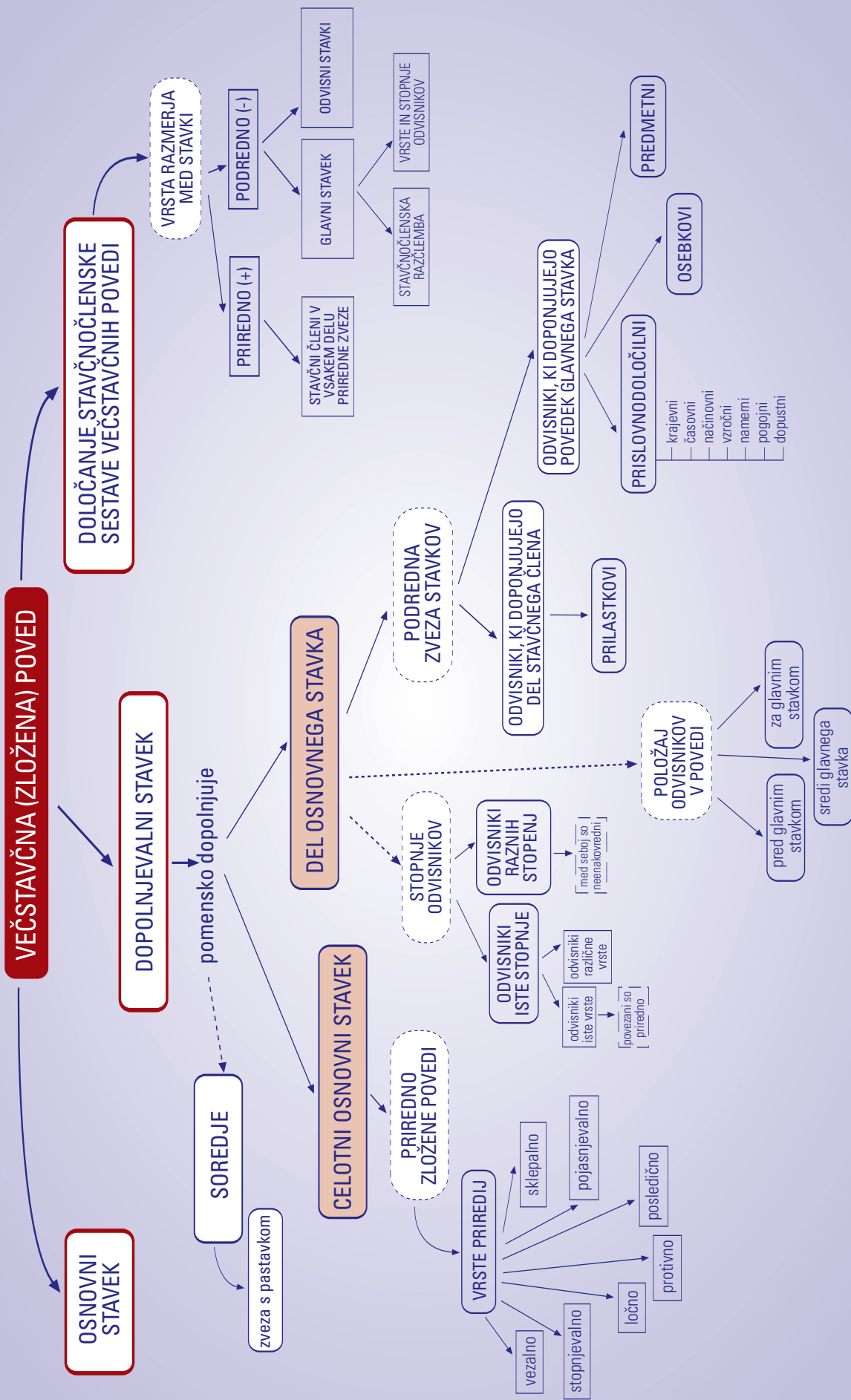

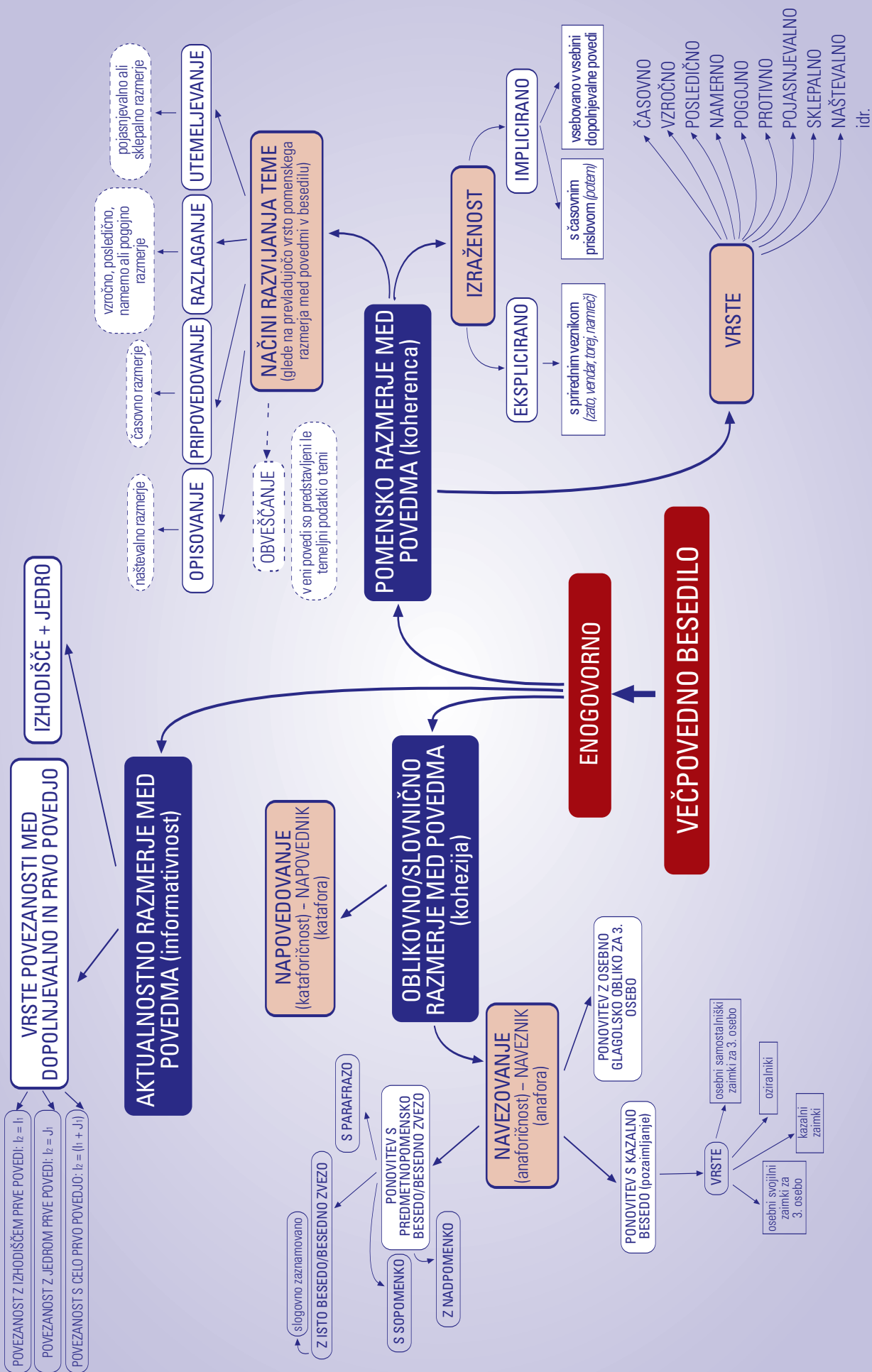

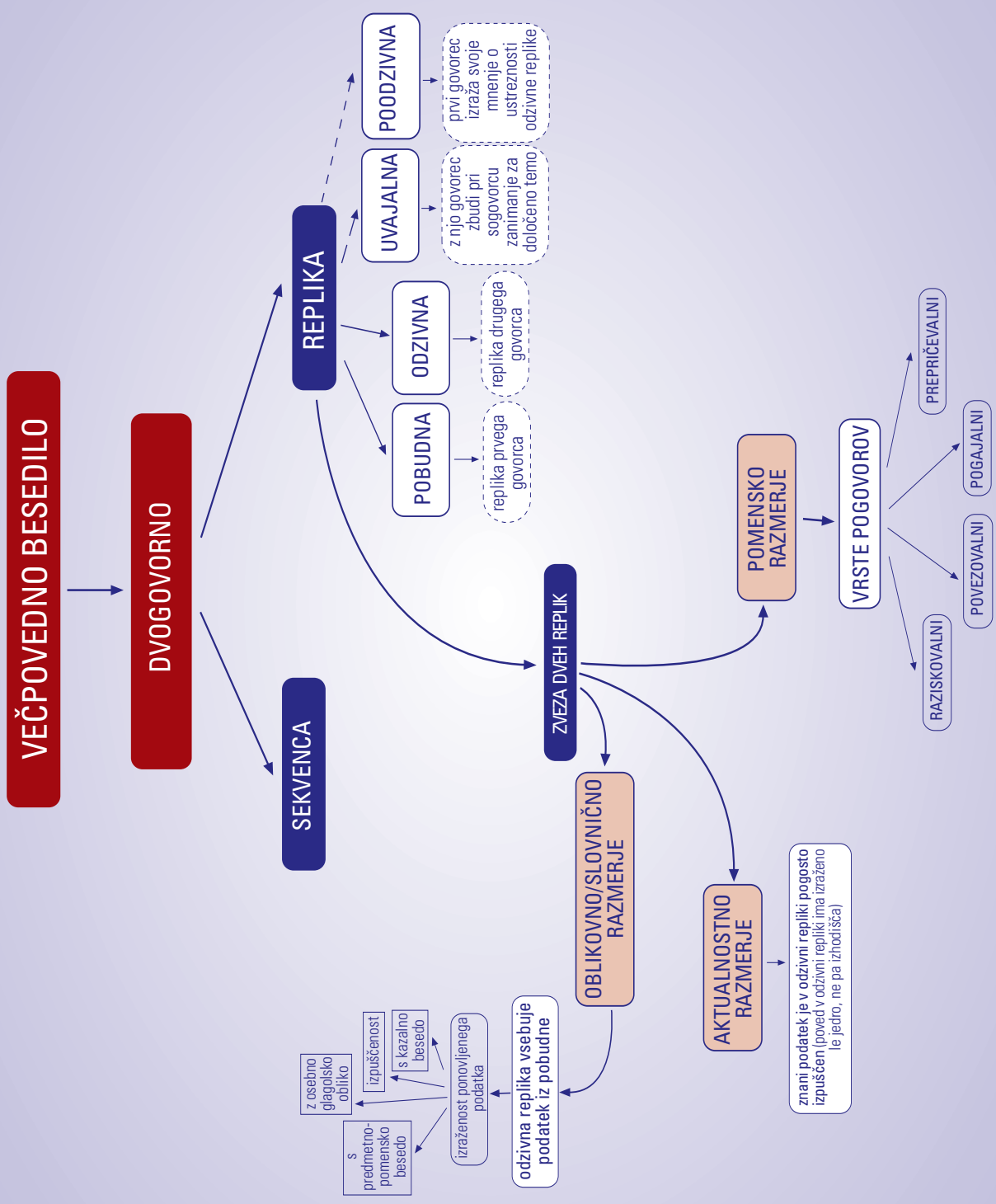
SLOVNIČNA SESTAVA POVEDI

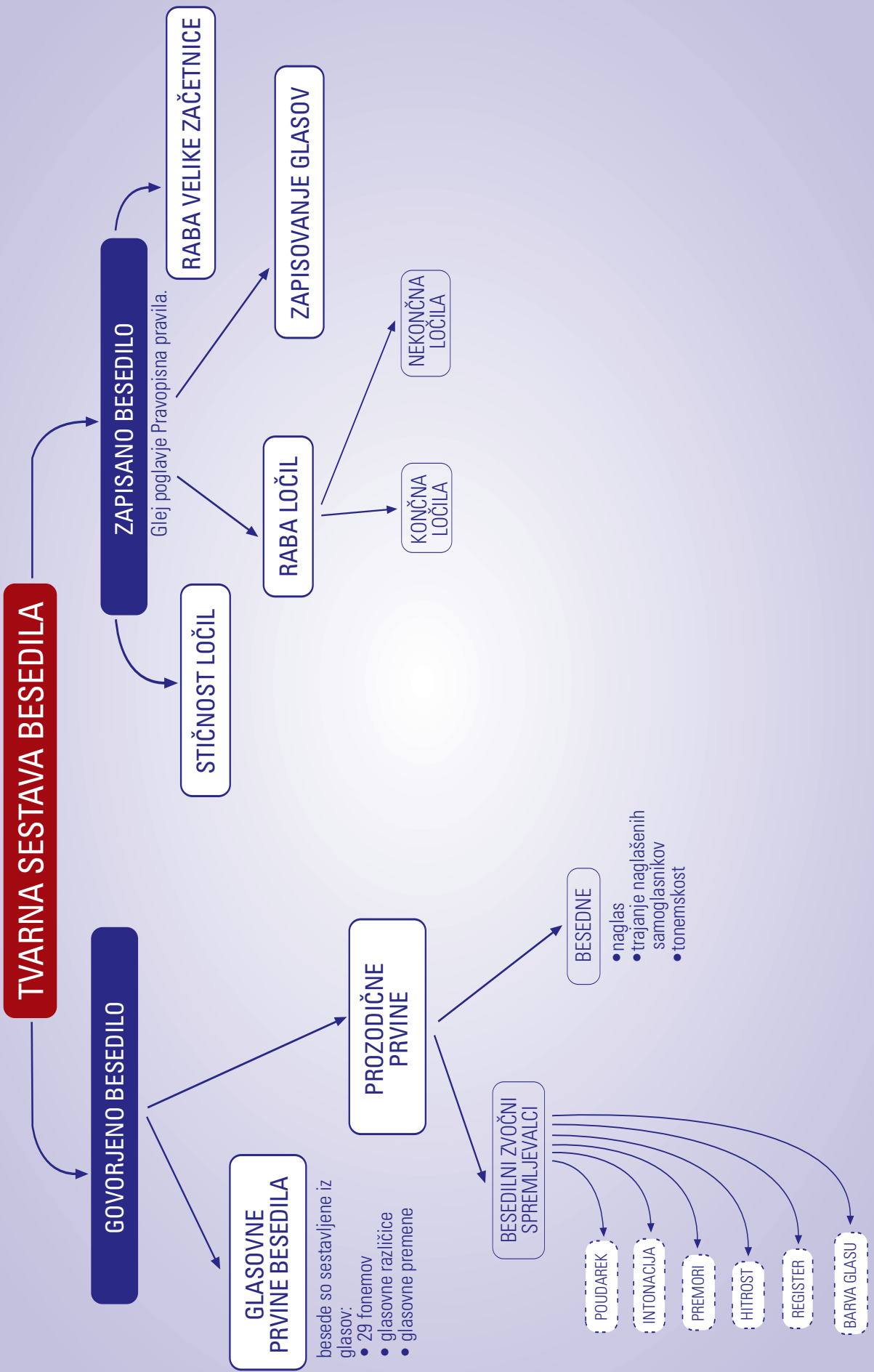

OKOLIŠČINSKA	• PODATKI O: – SPOROČEVALCU – NASLOVNIKU – ČUSTVENEM IN DRUŽBENEM RAZMERJU MED NJIMA – KRAJU SPOROČANJA – ČASU SPOROČANJA
NAKLONSKA	• NAMEN: – IZRAŽEN NEPOSREDNO – IZRAŽEN POSREDNO
PREDMETNOPOMENSKA	• ZUNANJA PREDMETNOST: – TEMA – POVZETEK BISTVENIH PODATKOV
BESEDNO-SLOVNIČNA	• BESEDNI JEZIK: – OBLIKA BESED, STAVKOV IN POVEDI – POVEZANOST BESED, STAVKOV IN POVEDI – RAZVRSTITEV BESED, STAVKOV IN POVEDI
TVARNA	• ČUTNA ZAZNAVNOST: – SLUŠNI PRENOSNIK – VIDNI PRENOSNIK

VRSTE	POVEDEK	OSEBEK
SESTAVA	• GOLI – os. glag. oblika • ZLOŽENI – os. glag. oblika + polnopomenska beseda	• GOLI – ena polnopomenska beseda • ZLOŽENI (dve ali več polnopomenskih besed) – PRIREDNO (enakovrednost polnopomenskih besed) – PODREDNO (neenakovrednost polnopomenskih besed)
VPRAŠALNICE	• kaj se dogaja? • kaj se zgodi? ...	• kdo, kaj + povedek
ŠTEVILO V STAVKU	• le eden	• le eden
OBLIKOVNA POVEZANOST	• z OSEBKOM (oblikovno mu je podrejen) • s PREDMETOM (oblikovno mu je nadrejen)	• NADREJEN POVEDKU: – ujemanje v osebi, številu in spolu (povedek se ujema z osebkom)
POMENSKA POVEZANOST	• pomensko je povezan z osebkom, predmetom in prislovnim določilom (ti stavčni členi povedek pomensko dopolnjujejo)	• pomensko dopolnjuje povedek
OBLIKA	• osebna glagolska oblika	• sam. beseda ali besedna zveza v imenovalniku
DEFINICIJA	• izraža dogajanje (dejanje, stanje, potek ...)	• povedek dopolnjuje s podatkom o tem, kdo/kaj je tisti, ki se mu prisoja določeno dejanje, stanje, potek ...
POSEBNOSTI	• ZLOŽENI: – osebna oblika polnopomenskega glagola + povedkov prilastek – osebna oblika pomensko nepopolnega glagola (vez) + povedkovo določilo • VEZ: – pomožni glag.: <i>biti, postati</i> – naklonski glag.: <i>morati, hoteti, želeti, smeti, moči</i> – fazni glag.: <i>začeti, nadaljevati, nehati</i> • POVEDKOVO DOLOČILO: - polnopomenska beseda (sam., prid., glag. v nedoločniku) - Pomensko popolni glagol <i>biti</i> pomeni 'nahajati se, zadrževati se'.	- Besede načeloma v imenovalniku, izjemoma v rodilniku: – ob zanikanem polnopomenskem glagolu <i>biti</i>; – ob glagolu <i>zmanjkati</i>; – če je v osebkju gl. števnik od 5 navzgor ali drug količinski izraz (<i>nekaj, malo, skupina</i>), je sam. ob njem v rodilniku. - Izpuščeni (zakriti) osebek: – tisti, ki se mu dejanje pripisuje, je prepoznan iz os. glag. oblike v povedku; – kadar je razviden iz okoliščin sporočanja ali iz sobesedila; – kadar sporočevalec osebkja ne želi posebej izraziti, uporabi splošno 1. os. mn. ali 2. os. ed. ali osebno obliko s se. - Če je v povedku brezosebni glagol, ki poimenuje dogajanje v naravi, osebkja v stavku ni. - Podredno zloženi osebek: – levi ujemalni oz. desni ujemalni ali neujemalni prilastek; – če je več sam. besed, je jedro prva, prilastek pa je desni; – če je ena sam. beseda v im., druga pa ne, je jedro tista, ki je v im.; – če sta obe sam. besedi v im., je jedro tista s širšim pomenom oz. rojstno ime; – osebek s polstavčnim določilom, nastalim iz okrnjenega prilastkovega odvisnika ali iz pojasnjevalnega stavka.

	PREDMET	PRISLOVNO DOLOČILO
	• GOLI • ZLOŽENI - PRIREDNO - PODREDNO	• GOLO • ZLOŽENO - PRIREDNO - PODREDNO
	• koga, česa • komu, čemu • koga, kaj • (o) kom/čemu • (s) kom/čim } + povedek	• PRISLOVNO DOLOČILO KRAJA <i>kje, kam, kod, kod (vse), od kod</i> + povedek • PRISLOVNO DOLOČILO ČASA <i>kdaj, koliko časa, kako pogosto</i> + povedek • PRISLOVNO DOLOČILO NAČINA <i>kako</i> + povedek • PRISLOVNO DOLOČILO VZROKA <i>zakaj, čemu, pod katerim pogojem, kljub čemu</i> + povedek
	• lahko več	• lahko več
	• ODVISEN OD POVEDKA: - vezava (povedek vpliva na sklon predmeta)	• NOBEN ST. ČLEN NE VPLIVA NA OBLIKO PRISLOVNEGA DOLOČILA - primik (med povedkom in prislovnim določilom)
	• pomensko dopolnjuje povedek	• pomensko dopolnjuje povedek
	• sam. beseda ali besedna zveza v neimenovalniku	• prislov ali predložna zveza • sam. beseda oz. besedna zveza v rodilniku ali tožilniku • polstavčno prislovno določilo
	• povedek dopolnjuje s podatkom, na koga/kaj dejanje prehaja, koga/kaj prizadeva oz. koga/česa ne prizadeva, komu/čemu je namenjeno ...	• povedek dopolnjuje s podatki o okoliščinah (kraju, času, načinu, vzroku) dejanja, stanja, poteka ..., izraženega v povedku
		Če je prislovno določilo iz dveh prislovov: - dva krajevna ali časovna prislova (<i>tam zgoraj, jutri zjutraj</i>): jedro je levi prislov; - dva načinovna prislova (<i>zelo lepo</i>): jedro je desni prislov.

ENOGOVORNO BESEDILO			
POMENSKO RAZMERJE (KOHERENCA)	VRSTE	Časovno, vzročno, posledično, namerno, pogojno, protivno, pojasnjevalno, sklepalno, naštevalno ...	
	IZRAŽENOST	Eksplícitno, implicitno	
	POSEBNOSTI	Načini razvijanja teme: a) opisovanje: prevladuje naštevalno razmerje; b) pripovedovanje: prevladuje časovno razmerje; c) razlaganje: prevladuje vzročno, posledično, namerno ali pogojno razmerje; č) utemeljevanje: prevladuje pojasnjevalno ali sklepalno razmerje; d) obveščanje: v eni povedi so predstavljeni le temeljni podatki o temi.	
SLOVNIČNO RAZMERJE (KOHEZIJA)	VRSTE	Navezovanje – anaforičnost	Napovedovanje – kataforičnost
	PODVRSTE	<u>1. Ponovitev s predmetnopomensko besedo:</u> a) z isto besedo, b) s sopomenko, c) z nadpomenko, č) s parafrazo. <u>2. Ponovitev s kazalno besedo (zaimkom):</u> a) osebni samostalniški za 3. osebo, b) osebni svojilni za 3. osebo, c) kazalni pridevniški, č) kazalni prislovni. <u>3. Ponovitev z osebno glag. obliko za 3. osebo</u>	V prvi povedi napovemo podatek v dopolnjevalni povedi.
AKTUALNOSTNO RAZMERJE (INFORMATIVNOST)	SESTAVA	Izhodišče + jedro	
	VRSTE POVEZANOSTI	a) povezanost z izhodiščem prve povedi: $l_2 = l_1$ b) povezanost z jedrom prve povedi: $l_2 = J_1$ c) povezanost s celo prvo povedjo: $l_2 = (l_1 + J_1)$ č) povezanost z delom jedra prve povedi: $l_2 = \frac{J_1}{2}$	

DVOGOVORNO BESEDILO

POMENSKO RAZMERJE	SESTAVA	a) pobudna replika } sekvenca b) odzivna replika
	POVEZANOST REPLIK	Glede na povezanost replik v besedilu ločimo 3 vrste pogovorov: a) raziskovalni: iskanje novih podatkov (vprašanje, odgovor); b) pogajalni: sogovorca usklajujeta različna mnenja; c) prepričevalni: prvi sogovorec skuša pripraviti drugega do tega, da bi storil nekaj, čemur sprva nasprotuje.
	POSEBNOST	Povezovalni pogovor: a) pozdrav – odzdrav; b) čestitka, voščilo, dobrodošlica, sožalje – zahvala; c) opravičilo – sprejem opravičila.
SLOVNIČNO RAZMERJE	SESTAVA	a) pobudna replika } sekvenca b) odzivna replika
	IZRAŽENOST PONOVLJENEGA PODATKA	a) S predmetnopomensko besedo b) s kazalno besedo c) z osebno glagolsko obliko
AKTUALNOSTNO RAZMERJE	SESTAVA	a) pobudna replika, } sekvenca b) odzivna replika. Izhodišče – jedro.
	VRSTA POVEZANOSTI	Poved v odzivni repliki pogosto nima izraženega izhodišča (ima le jedro).

ZVEZA STAVKOV

ENAKOVREDNA (PRIREDNA) ZVEZA STAVKOV

PRIREDJA	VLOGA	VEZNIKI	POSEBNOSTI
VEZALNO	Dopolnjevalni stavek dopolnjuje osnovnega s podatkom o sočasnem dogodku ali o dogodku, ki sledi.	<i>in, pa, ter</i>	Slogovna vrednost vezalnih veznikov: <i>in</i> – slogovno nezaznamovan, <i>pa</i> – rabljen pogovorno, <i>ter</i> – če smo v isti povedi že uporabili <i>in</i> . Če vezalno priredje sestoji iz več kot dveh stavkov, stoji veznik samo na začetku zadnjega; v umetnostnih besedilih so taki primeri pogosto brez veznika ali vsi z veznikom (brezvezje, mnogovezje).
STOPNJJEVALNO	Dopolnjevalni stavek izraža sočasni ali zaporedni dogodek, hkrati pa poudarja njegovo izrazitost oz. nepričakovanost.	<i>ne samo/le – ampak/marveč/temveč tudi, ne – ne, niti – niti</i>	Z dvodelnimi vezniki izražamo večjo ali manjšo stopnjo nenavadnosti.
LOČNO	Dopolnjevalni stavek dopolnjuje osnovnega z izbirno možnostjo.	<i>ali – ali, bodisi – bodisi</i>	Del dvodelnega veznika v osnovnem stavku je lahko izpuščen.
PROTIVNO	Dopolnjevalni stavek izraža nasprotje osnovnega stavka oz. neskladnost z njim.	<i>ampak, toda, temveč, marveč, vendar, pa, a</i>	
POSLEDIČNO	V dopolnjevalnem stavku je izražena posledica dejanja, stanja ... iz osnovnega stavka.	<i>zato</i>	
POJASNJEVALNO	Trditev osnovnega stavka je dopolnjena z logičnim pojasnilom oz. dokazom.	<i>saj, kajti, namreč (in sicer, to je)</i>	Pojasnjujemo samo svoje mnenje/stališče, medtem ko dejstva razlagamo, tj. izražamo njihovo jasno vzročnost (s podrednim veznikom <i>ker</i>).
SKLEPALNO	Dopolnjevalni stavek dopolnjuje osnovnega s sklepom, izpeljanim iz ugotovitve oz. trditve v osnovnem stavku.	<i>torej (zatorej, potemtakem)</i>	Veznika <i>zatorej</i> in <i>potemtakem</i> sta slogovno zaznamovana.

NEENAKOVREDNA (PODREDNA) ZVEZA STAVKOV

	VRSTE	PODVRSTE	VPRŠALNICE	VEZNIKI	GRAFIČNE OZNAKE
Odvisniki, ki dopolnjujejo povedek glavnega stavka s podatkom o okoliščinah dejanja / stanja / ... v povedku glavnega stavka.	prislavnodoločilni	- krajevni - časovni - načinovni - vzročni - namerni - pogojni - dopustni	- kje, kam, kod (vse), od kod, do kod + glavni stavek - kdaj, koliko časa, kako pogosto + glavni stavek - kako + glavni stavek - zakaj + glavni stavek - s katerim namenom / čemu + glavni stavek - pod katerim pogojem + glavni stavek - kljub čemu + glavni stavek	- kjer (koli), kamor (koli), kadar (koli) - ko, kadar, potem ko, medtem ko, preden - kot, kakor, tako da, kot da, kakor da - ker - da (bi) - če, ko - čeprav, četudi, dasiravno, dasi	////////////////////
Odvisnika, ki dopolnjujeta povedek glavnega stavka s podatkom o vsebini dejanja v povedku glavnega stavka.	- osebkov - predmetni		- kdo, kaj + glavni stavek - koga, česa; komu, čemu, koga, kaj; o kom, o čem; s kom, s čim + glavni stavek	da, naj, ali (pogovorno če), kdo, kakšen, kje	===== =====
Odvisnika, ki dopolnjujeta povedek glavnega stavka s podatkom o bitju (stvari ali pojmu), ki se mu pripisuje dejanje / stanje / ... v povedku glavnega stavka oz. na katero prehaja dejanje v povedku glavnega stavka.	- osebkov - predmetni		- kdo, kaj + glavni stavek - koga, česa; komu, čemu; koga, kaj; o kom, o čem; s kom, s čim + glavni stavek	- kdar, kar - kogar, česar; komur, čemur; kogar, kar; o kome, o čemer; s kome, s čimer	===== =====
Odvisnik, ki dopolnjuje del stavčnega člena.	prilastkov		kakšen, kateri, čigav, koliko + sam. beseda v glavnem stavku	kakšen, ki/kateri, čigar/kateraga, kolikor	.....

Novi načini odkrivanja bakterij v vesolju

Raziskovalca na oddelku za imunologijo in nalezljive bolezni ameriškega inštituta za biomedicinske in vesoljske raziskave v Houstonu George Fox in Richard Willson sta razvila novo tehnologijo za odkrivanje neznanih bakterij v vesolju. Tehnologijo, ki jo že lahko uporabljajo pri identifikaciji bakterij v vesolju, bodo čez nekaj časa uporabljali tudi pri diagnostiki in odkrivanju bioloških nevarnosti na Zemlji. Poznavanje bakterij je izredno pomembno za zdravje astronautov, ki več mesecev živijo v istem okolju, vdihavajo reciklirani zrak in včasih pijejo tudi reciklirano vodo. Vse to pa so tudi idealne razmere za razvoj bakterij. Vesolje samo prav tako vpliva na njihovo zdravje. Raziskave so pokazale, da razmere v njem slabijo imunski sistem, zato je nagnjenost k infekcijam večja, stanje breztežnosti in visoka raven sevanja pa po-

večata število mutacij bakterij. To povzroči večjo odpornost nekaterih organizmov proti antibiotikom ter spremembo benignih bakterij v zelo nevarne. Zaradi neznanega delovanja vesolja na bakterije in imunski sistem znanstveniki še ne vedo, kateri organizmi bi utegnili biti problematični. Ko jih bo nova tehnologija prepoznala, bodo znanstveniki lahko ugotovili, od kod izvirajo, na primer iz pokvarjenega zračnega filtra ali naprave za čiščenje vode. Na prihodnjih potovanjih v vesolje bi instrument lahko popravili oziroma izpopolnili, saj se je v vesoljski ladji treba izogniti kopičenju kakršnih koli bakterij. Cilj raziskave omenjenih dveh znanstvenikov ni le iskanje smrtno nevarno spremenjenih bakterij, temveč tudi preprečevanje običajnih infekcij z rutinskim nadzorom bakterij. **STA**

Vir: Delo, 21. 11. 2002

1. Odgovori:

a) S katerim namenom je sporočevalec tvoril besedilo?

---

b) Je svoj namen izrazil neposredno ali posredno?

---

c) Kdo je pisec besedila?

č) Kdo je prejemnik?

---

d) Kdaj je besedilo nastalo?

---

e) Je besedilo javno ali zasebno?

2.)

a) Prva poved besedila je (podčrtaj):
večstavčna.

enostavčna.

Utemelji odgovor.

---

b) Prvo poved besedila izpiši in določi vse stavčne člene.

c) Analiziranim stavčnim členom določi njihovo sestavo in podaj utemeljitev.

stavčni člen	sestava	utemeljitev

č) V kakšnem oblikovnem razmerju so analizirani stavčni členi med seboj? Utemelji.

stavčni člen	razmerje	utemeljitev

d) Določi jedra in prilastke naslednjim besednim zvezam.

besedna zveza	jedro	določilo
raziskovalec Richard Wilson		
George Fox		
neznane bakterije		
inštitut za biomedicinske raziskave		

3.

a) Iz besedila izpiši kateri koli zloženi povedek in zapiši njegovo sestavo.

Izpis:

Sestava:

---

b) Določi stavčne člene.

Vesolje samo prav tako vpliva na njihovo zdravje.

Poimenuj vrsto prislovnega določila.

4.

a) Izpiši 3. poved besedila in povej, koliko stavkov jo sestavlja.

Izpis:

Število stavkov: _____

b) Poimenuj vrste stavkov in razmerja med njimi. Nariši S-shemo.

5.)

a) Poved *Na prihodnjih potovanjih v vesolje bi instrument lahko popravili oziroma izpopolnili, saj se je v vesoljski ladji treba izogniti kopičenju kakršnih koli bakterij* je sestavljena iz dveh enakovrednih stavkov.

Poimenuj zvezo med njima in jo natančneje opredeli.

---

b) Poved preoblikuj v zvezo z vzročnim odvisnikom.

---

c) Poved z vzročnim odvisnikom preoblikuj v enostavno poved z ustreznim stavčnim členom.

Prednosti novih zaposlitvenih možnosti

Klasičnemu 42-urnemu delovniku in predpisanemu delovnemu času, ki so ga v 20. stoletju nadzorovale elektronske ure z zloveščimi karticami, je že skoraj odklenkalo. Strokovnjaki v ZDA in zahodni Evropi namreč ugotavljajo, da je večina ljudi v strahu pred minusom ur preprosto bivakirala v službi, ne da bi počela kaj koristnega. Zato se razviti svet zavzema za pospešeno uvedbo plačevanja po delu, ne glede na čas, ki ga bo zaposleni za to porabil. Tako seveda odpade tudi koncept fiksnega delovnega časa. Ta se je že doslej marsikje spremenil. Seveda pa je prvi pogoj za korenite spremembe delovnega časa primerna zrelost družbe in sposobnost gospodarstva oziroma države, da to uredi v kar najbolj sodobni in za večino sprejemljivi obliki.

Skupina mednarodnih strokovnjakov, ki je sklenila vzeti pod drobnogled konkurenčne prednosti novih oblik zaposlitve in ugotoviti, zakaj se posamezniki odločajo zanje, je med najpomembnejše konkurenčne prednosti s tega področja uvrstila med drugim tudi: večjo fleksibilnost in dinamiko v poklicu, poslu in karieri; priložnost za uporabo multidisciplinarnega znanja; možnost boljšega zaslužka za uspešne in zavzete delavce ter priložnost za preizkušanje (in uspeh) v različnih delovnih okoljih. *N. M.*

Vir: Delo, 31. 10. 2001

1.) Pred seboj imaš večpovedno besedilo. V katero skupino večpovednih besedil bi ga uvrstil/-a?

2.) S kakšnim namenom je bilo to besedilo tvorjeno?

3.) Določi temo prebranega besedila.

4.) Kateri način razvijanja teme (slogovni postopek) v besedilu prevladuje? Pojasni.

5.) Navedi vse tri zakonitosti, ki jih je sporočevalec pri tvorjenju danega besedila upošteval.

6.) Opazuj prvi dve povedi besedila in utemelji, kako dopolnjevalna poved pomensko dopolnjuje osnovno.

7.) Opazuj še 2. in 3. poved ter povej, v kakšnem razmerju je dopolnjevalna poved do osnovne.

8.) Kakšno je pomensko razmerje med 1. in 2. povedjo?

a) Eksplicitno.

b) Implicitno.

Odgovor utemelji.

9.) V 1. odstavku danega besedila poišči vse vrste navezovanja, jih označi in poimenuj.

10.) Katere vrste navezovanja v besedilu nisi našel/-šla?

11.) Določi še vsa aktualnostna razmerja 1. odstavka od vključno 2. do vključno 5. povedi (določi sheme).

Facundo čuva zasebnost

Poklepetali smo tudi s **Facundom Arano**, ki smo ga gledali ob Natalii Oreiro v telenoveli *Divji angel*, zdaj pa smo ga lahko videli v vlogi Leonarda tudi v nekaj epizodah telenovele *Črni biser*.

Kaj je tvoj dosedanji največji uspeh v življenju?

"Ga še nisem dosegel."

Katero vprašanje so ti novinarji največkrat zastavili?

"Najpogostejše vprašanje, ki so mi ga postavljali v času največjega uspeha telenovele *Divji angel*, je bilo vsekakor to, ali sva z Natalio Oreiro par. Čisto zares nisva bila nikoli nič več kot le dobra prijatelja. Natalia je čudovito dekle, s katero bi takoj znova sodeloval, če bi mi ponudili to možnost. Tudi drugače mediji kar naprej vrtajo v mojo zasebnost, ki pa jo skrbno čuvam."

Lahko vseeno poveš kaj o svoji zasebnosti? Na primer, ali imata kaj skupnega z Ivom?

"Da, smisel za humor. Zagotovo je v vsakem liku, ki ga igram, tudi del mene oziroma mojega značaja."

Si zaradi česa še prav posebej ponosen nase?

"Ponosen sem, ker mi je uspelo postati igralec in se tudi obdržati. Imam dovolj ponudb za delo, tako da mi ga za zdaj nikakor še ne bo zmanjkalo. Moja najnovejša telenovela se imenuje *Yago*, pasion morena, v kateri je moja soigralka Gianella Neyra iz Peruja. Vesel sem, da sem srečal svoje dekle Isabel (Ana v *Divjem angelu*) in da sem še vedno normalen človek, ki stoji na trdnih tleh."

Vir: Stop, 27. 12. 2001

1. Pred seboj imaš večpovedno besedilo. V katero skupino večpovednih besedil bi ga uvrstil/-a?

---

2. S kakšnim namenom je bilo tvorjeno besedilo?

---

3. Določi temo prebranega besedila.

4.) Kateri način razvijanja teme (slogovni postopek) v besedilu prevladuje?

5.) Kako imenujemo poved ali zvezo povedi, ki jo je izrekel en govorec, preden je začel govoriti drug? _____

Koliko takšnih zvez je v celem besedilu? _____

6.) Opazuj prvo poved v besedilu. Sestavljajo jo _____ stavki. V kakšnem razmerju so?

7.) Katera vrsta pogovora v danem besedilu prevladuje? _____

Kaj je za to vrsto pogovora značilno? _____

Za kakšno razmerje znotraj besedila gre?

a) Pomensko.

b) Oblikovno.

c) Aktualnostno.

8.) Opazuj odgovor na 2. vprašanje (v besedilu) in povej, v kakšnem razmerju so med seboj prve tri povedi danega odgovora.

1. in 2. poved: _____

2. in 3. poved: _____

Utemelji svoj odgovor.

9.) Opazuj še odgovor na 3. vprašanje in pojasni, v kakšnem razmerju sta osnovna in dopolnjevalna poved. Odgovor utemelji.

10.) V odgovoru na 4. vprašanje poišči vse vrste navezovanja, jih označi in poimenuj. Za tem povej, katere vrste navezovanja nisi našel/-šla.

11.) V odgovoru na 2. vprašanje poišči vsa aktualnostna razmerja.

Ljudje sovražijo ponedeljke

Znanstveniki so potrdili že znano: ljudje sovražijo ponedeljke. Ko se približuje prvi dan v tednu, njihovo razpoloženje postaja vse slabše. je pokazala anketa med angleškimi delavci. Znanstveniki z univerze v Essexu so ugotovili, da so zaposleni veliko bolj srečni ob petkih kakor na začetku tedna. »Opravljenih je bilo že veliko raziskav o razpoloženju ljudi na delu, toda nobena še ni ugotavljala nihanj razpoloženja po dnevih,« je dejal vodja skupine znanstvenikov dr. Mark Taylor. Študija je pokazala tudi, da so delavci bolj nezadovoljni in podvrženi stresu tudi po vrnitvi na delovno mesto po bolniškem dopustu ali praznikih. Najbolj produktivni so sredi tedna, z zaposlitvijo pa so še posebno nezadovoljni tisti, ki delajo za določen čas ali v izmenah. Taylor je prepričan, da bi bili delavci veliko bolj zadovoljni, če bi bil delovni čas prožnejši. »Glavni razlog za nezadovoljstvo je to, da delajo dlje, kot bi želeli. Prilagodljiv delovni čas in prosti dnevi med tednom bi lahko pripomogli, da se to ne bi dogajalo,« je še dejal Taylor. **STA**

Vir: Stop, 27. 12. 2001

12.) V zgornjem besedilu:

- a) podčrtaj poudarjene besede;
- b) določi vrsto končne intonacije vseh povedi;

---

c) določi dolžino premorov v besedilu;

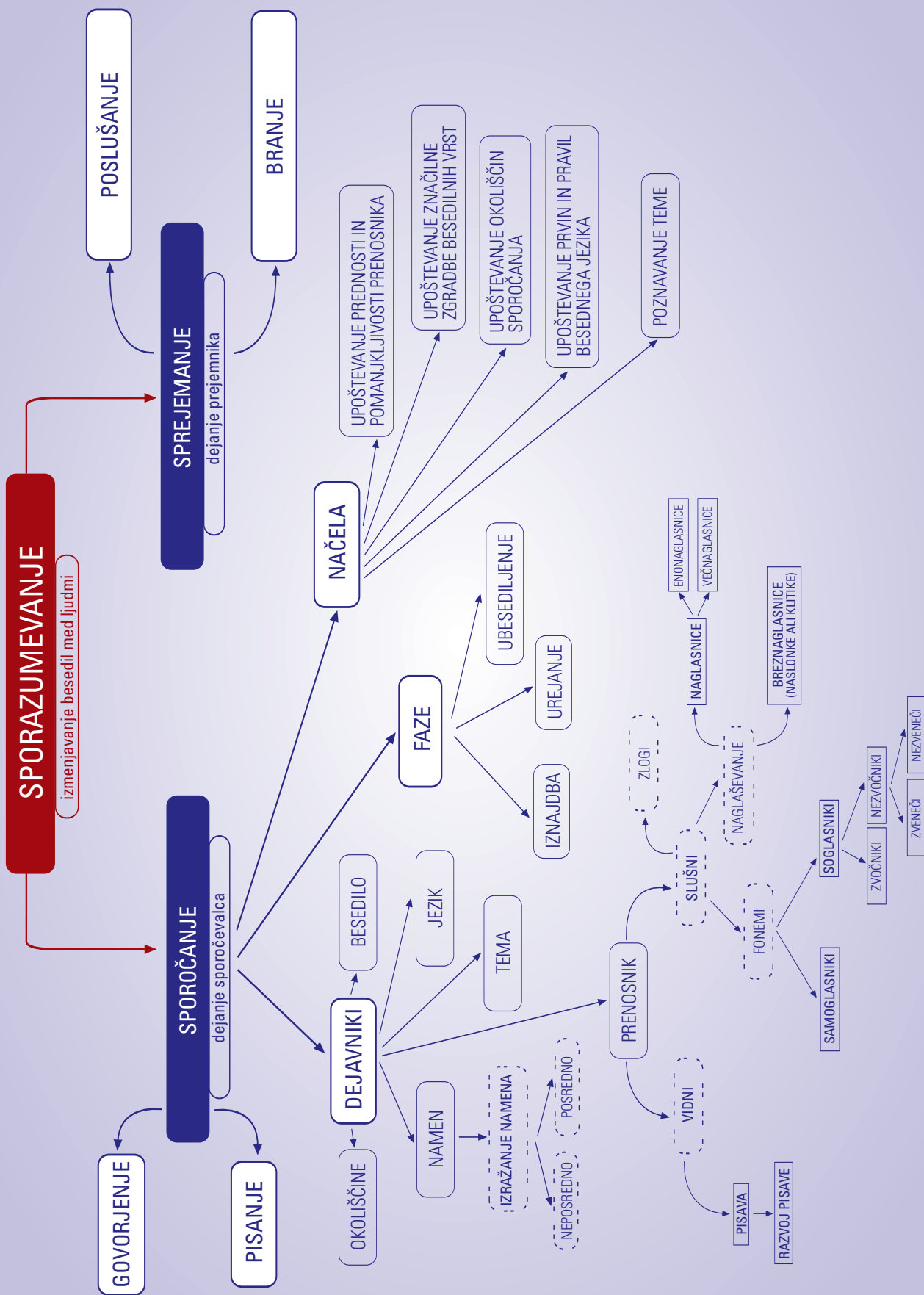
č) obkroži tiste besede, ki jih med branjem izgovoriš najpočasneje, in svoj odgovor utemelji.

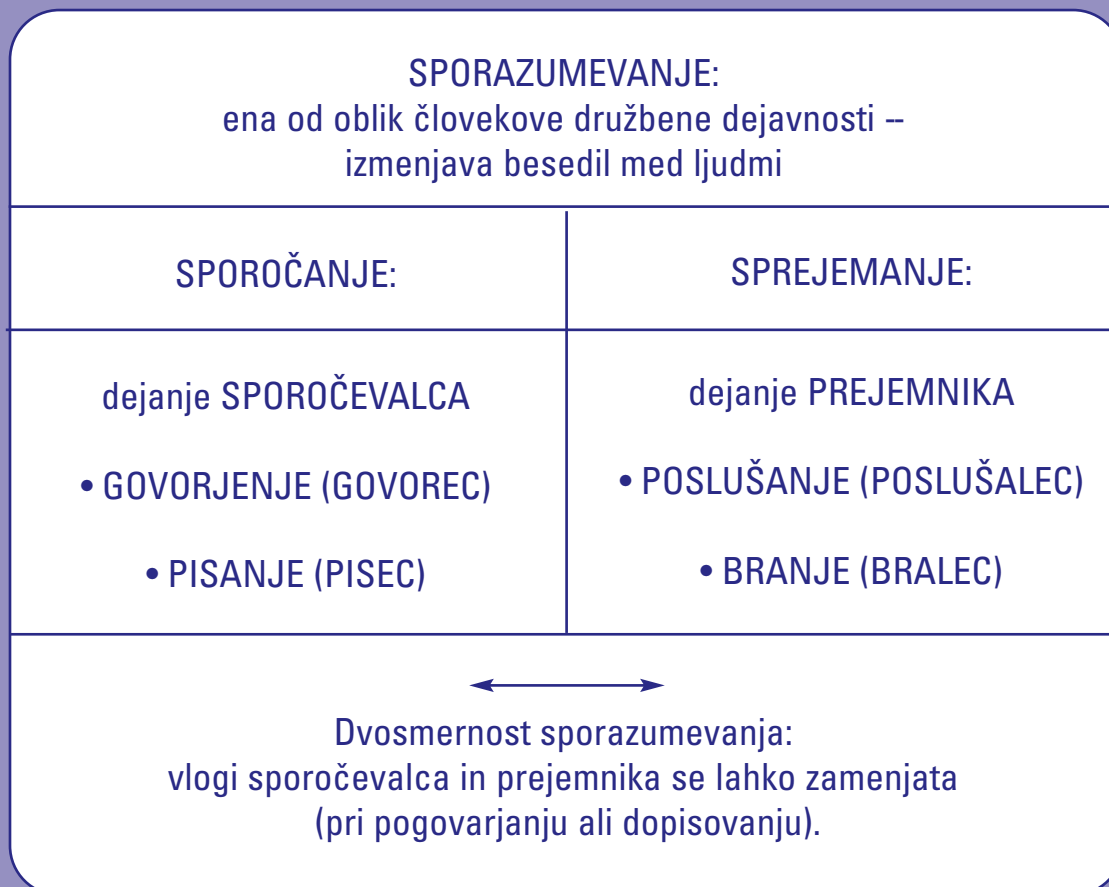

---

6. POGlavJE

DEJAVNIKI SPOROČANJA						
OKOLIŠČINE	SPOROČEVALEC		Pri tvorjenju besedila sporočevalec upošteva okoliščine, ki vplivajo na nastanek besedila. Izbira različna jezikovna sredstva.			
	NASLOVNIK					
	KRAJ					
	ČAS					
NAMEN	IZRAŽEN NEPOSREDNO:		Sporočevalec uporabi pričakovane jezikovne prvine.			
	IZRAŽEN POSREDNO:		Sporočevalec uporabi nepričakovane jezikovne prvine.			
TEMA	To, o čemer govorimo ali pišemo.					
JEZIK	BESEDNI		Sredstvo: beseda			
	NEBESEDNI		Sredstvo pri govorjenju: npr. glasnost, hitrost, melodija, kretnje, mimika, drža telesa Sredstvo pri pisanju: npr. oblika in velikost črk, slike, fotografije, preglednice			
BESEDILO	Besedno sporočilo					
PRENOSNIK	SLUŠNI	FONEMI	glasovi, ki razločujejo pomen	SAMOGLASNIKI		
				SOGLASNIKI	ZVOČNIKI	
		ZLOGI	skupina fonemov z enim samoglasnikom			
			NAGLAŠEVANJE	JAKOSTNO	naglašeni in nenaglašeni samoglasniki	
	TONEMSKO	visoki ali nizki ton				
	VIDNI	PISAVA	slikovna, pojmovna, besedna, zlogovna, glasovna/črkovna			
		RAZVOJ SLOVENSKE PISAVE	karolinška minuskula, gotica, humanistična pisava, bohoričica, gajica			
		ZAPIS	DELJENJE	pravila		
PREVZETE BESEDE	pravila					

VIDNI PRENOSNIK

PISAVA		SLIKOVNA (Eskimi, Indijanci)	POJMOVNA	BESEDNA (Kitajci)	ZLOGOVNA (Japonci)	GLASOVNA/ČRKOVNA (Slovenci)
RAZVOJ SLOVENSKE PISAVE		KAROLINŠKA MINUSKULA (BRIŽINSKI SPOMENIKI)	GOTICA (CELOVŠKI/RATEŠKI ROKOPIS; STIŠKI IN STAROGORSKI ROKOPIS; PRIMOŽ TRUBAR 1550)	HUMANISTIČNA PISAVA (PRIMOŽ TRUBAR)	BOHORIČICA (SEBASTIJAN KRELJ, ADAM BOHORIČ, ZIMSKE URICE, 1584)	METELČICA, DAJNČICA (FRAN METELKO, PETER DAJNKO) GAJICA (LJUDEVIT GAJ)
ZAPIS		• Sloveščina zapisuje 8 samoglasniških fonemov s 5 črkami. • Pri zapisu upoštevamo izgovor pred samoglasniki (morfološko načelo): <i>povedal, povedala</i>. • V obeh delih deljene besede mora biti po en zlog (<i>so-de-lo-va-nje</i>). • Če je začetni ali končni zlog iz enega samoglasnika, tega ne delimo od preostanka besede (<i>*o-bisk, *hiš-a</i>). • Oba dela besede morata biti izgovorljiva (<i>sre-br-no; ne; *sreb-rno</i>). • Ne delimo črkovnih sklopov, ki zaznamujejo en glas (<i>Aa-chen, Coo-per</i>). • Občna imena zapisujemo tako, kot jih domačeeno izgovarjamo (<i>drisko</i>). • Lastna imena zapisujemo v tujem jeziku (<i>Shakespeare, Lienz</i>). • Posebnosti so zapisane v <i>Slovenskem pravopisu</i>.				
SAMOGLASNIKI						
SOGLASNIKI						
DELJENJE						
PREVZETE BESEDE						

SLUŠNI PRENOSNIK /a		
SAMOGLASNIKI (8)		
i e ə o ɛ ɔ a		
NAGLAŠENI		NENAGLAŠENI
BESEDE		
Z ENIM NAGLASOM	Z VEČ NAGLASI	BREZ NAGLASA
<i>koló, zamán, kápa, vrísk</i>	<i>soudeležba, bíokemija</i>	<i>je, da, pri, in</i>
SAMOGLASNIKI – NOSILCI ZLOGOV		
Z ENIM ZLOGOM (ENOZLOŽNICE):	Z VEČ ZLOGI (VEČZLOŽNICE):	
<i>brž, vrt, kaj, to, verz, zvrst</i>	<i>krma, veselje, koledovanje</i>	
NAGLAŠEVANJE		
JAKOSTNO		TONEMSKO
OSTRIVEC	STREŠICA	KRATIVEC
´	^	`
zaznamuje mesto naglasa, dolžino, pri <i>e-ju</i> in <i>o-ju</i> tudi ožino	zaznamuje mesto naglasa, dolžino ter širino <i>e-ja</i> in <i>o-ja</i>	zaznamuje mesto naglasa, kračino, pri <i>e-ju</i> in <i>o-ju</i> tudi širino
<i>vést, kóža, máslo, lúža, lípa</i>	<i>petêlin, globôko</i>	<i>bràt, lèt, ptíč, obròk, krùh</i>
različne tonske višine samoglasnikov (visoki ali nizki ton): <i>đán</i> (deležnik na -n) <i>đán</i> (samostalnik)		

SLUŠNI PRENOSNIK /b		
SOGLASNIKI		
ZVOČNIKI (6):		NEZVOČNIKI (15)
ZVENEČI:		ZVENEČI: NEZVENEČI:
r, l, m, n, v, j		b, d, z, ž, dž, g p, t, s, š, č, k, f, h, c
IZGOVORNE RAZLIČICE		PREMENE
Predsamoglasniški [v]: <i>vino, voda, Sava, vrt</i> za samoglasnikom in pred soglasnikom ali pred premorom [ʋ]: <i>siv(ka)</i> pred soglasnikom in ne za samoglasnikom zveneči [w]: <i>vzeti, vnuk, vrana, vlak</i> nezveneči [ʌ]: <i>vsak, včeraj</i>		PO ZVENEČNOSTI
		ZVENEČI NEZVOČNIK
v		PRED NEZVENEČIM: <i>težka [š]</i>
I		PRED ZVENEČIM: <i>svatba [d]</i>
n		NA KONCU BESEDE SE IZGOVARJAJO SAMO NEZVENEČI NEZVOČNIKI
navadni: <i>kana, velja, šala</i> malo mehčani ali podaljšani (pred j na koncu besede ali pred soglasnikom): <i>polj(ski)</i> zobni: <i>naš, ona, Ana, Nina</i> mehkonebni (pred k, g, h): <i>Anka, Angela, Anhovo</i> malo mehčani ali podaljšani (pred j na koncu besede ali pred soglasnikom): <i>konj(ski)</i>		

FAZE SPOROČANJA	
IZNAJDBA (INVENCIJA)	1. Odločimo se za namen in temo besedila. Pobuda je lahko naša, lahko pa jo da tudi kdo drug. 2. Določimo, kaj vse bomo povedali. Naredimo načrt (miselni vzorec ali točke). 3. Zberemo dodatno gradivo (iz tiska, z radia, televizije, iz strokovne literature, s spleta).
UREJANJE (DISPOZICIJA)	Zbrano gradivo ovrednotimo, določimo povezavo med sestavnimi deli besedila in njihovo zaporedje. Upoštevamo tridelnost običajnega neumetnostnega besedila (uvod, jedro, zaključek).
UBESEDILJENJE (ELOKUCIJA)	Zbrano in urejeno gradivo oblikujemo v besedilo: izberemo ustrezna jezikovna sredstva in upoštevamo zgradbo besedilne vrste, ki ustreza našemu namenu. Ves čas mislimo na naslovnika in na načela, ki jih moramo upoštevati, da bo besedilo zanj ustrezno (nazorno, živo, razumljivo, jezikovno pravilno itd.).

SPREJEMANJE BESEDIL

Sprejemanje besedil je dejanje prejemnika (poslušalca ali bralca). Poteka po slušnem ali vidnem prenosniku. Prejemnik pri poslušanju ali branju spozna vsebino besedila in sporočevalčev namen.

NAČELA:

Da ne pride do nerazumevanja besedila, je treba upoštevati naslednje:

- Sporočevalec mora pri tvorjenju besedila upoštevati naslovnika.
- Naslovnik mora biti pri poslušanju in branju zbran.
- Med poslušanjem ali branjem si naslovnik lahko zapisuje bistvene podatke, pripombe, vprašanja.
- Po poslušanju ali branju si naslovnik lahko izdelava miselni vzorec ali oporne točke.

NAČELA USPEŠNEGA SPOROČANJA	
POZNAVANJE TEME	· Če želimo uspešno sporočati, moramo temo, o kateri govorimo ali pišemo, dobro obvladati. · Znanje si izpopolnimo s strokovno literaturo, opazujemo, razmišljamo. · Sporočamo samo resnične podatke. Če o čem dvomimo, naslovníku ta dvom sporočimo.
UPOŠTEVANJE OKOLIŠČIN SPOROČANJA	Pri tvorjenju sporočila moramo upoštevati: · naslovníka (njegovo starost, poklic, družbeni položaj); · čas in kraj sporočanja; · jedrnatost sporočila; · natančnost, ki olajšuje razumevanje; · urejenost podatkov; · živost, ki ohranja naslovníkovo pozornost (neponavljanje stavčnih vzorcev, zgledi, premi govor, navedki, pregovori, nenavadne besede itd.).
UPOŠTEVANJE PRAVIL IN PRVIN BESEDNEGA JEZIKA	· Držati se moramo pravil in besed slovenskega knjižnega jezika (glede drugega prim. <i>SSKJ</i>). · Ne ponavljamo besed in stavčnih vzorcev. · Pazimo na jasnost in razumljivost.
UPOŠTEVANJE ZNAČILNE ZGRADBE BESEDILNIH VRST	Poznati moramo značilno zgradbo besedilnih vrst.
UPOŠTEVANJE PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI PRENOSNIKA	GOVORJENJE · Govorec in poslušalec se vidita (razen pri telefoniranju), zato poslušalec lahko vpliva na govorce (besedno in nebesedno), govorec pa lahko svoje govorjenje prilagaja (glasnost, hitrost govora itd.). · Pomanjkljivost govorjenja je minljivost (razen če ga posnamemo). Pravila govornega nastopanja: · Poskrbimo za telesno urejenost. · Če je poslušalec veliko, stojimo. · Naslovníka gledamo v oči, če je naslovníkov več, skušamo zajeti s pogledom vse. · Govorimo prosto, za oporo pa imamo ob sebi pisno predlogo. · Govorimo v zbornem jeziku. · Pazimo na jakost in hitrost govora, na premore in ponazorila. · Nebesedni spremljevalci govorjenja (mimika, kretnje) so ustrezni, a z njimi ne pretiravamo. · Držimo se odmerjenega časa, če pozornost pade, pa poživimo govor s spremenjeno hitrostjo. · Ob zaključku poslušalce spodbudimo, da se besedno odzovejo. Pravila dvogovornega sporazumevanja: · Sogovorca gledamo v oči. Opazujemo tudi njegovo mimiko, kretnje in držo. · Do sogovorca smo vljudni (vikanje – tikanje, uradni ogovor – neuradni ogovor), ga ne žalimo. · Ne segamo v besedo in ne govorimo samo mi. Dopustimo, da se vključi v pogovor tudi sogovorec. · Ne govorimo preglasno.
	PISANJE Pravila: · Besedilo mora biti napisano na čistem, belem formatu A4. · Rokopis mora biti razločen, brez popravkov, tipkopis pa pregleden. · Pazimo na obliko (robovi, naslov, odstavki itd.). · Uporabljamo tudi nebesedne prvine (preglednice, grafe, fotografije itd.). Zapisana besedila so lahko daljša, saj njihovo sprejemanje ni tako naporno. Pisec in bralec nista v neposrednem stiku. Pisec besedilo lahko še popravlja, dopolnjuje, krajša ipd.

Slovenska presaditev pljuč

Dr. Stanko Vidmar, dr. med., kirurg specialist, je vodja programa za transplantacijo pljuč na kliničnem oddelku za torakalno kirurgijo v Kliničnem centru Ljubljana. Jeseni pripravljajo prvo presaditev pljuč v Sloveniji.

Danijel Vončina, foto Igor Škafar

Kakšni bolniki so kandidati za presaditev pljuč?

Samo tisti s kroničnim pljučnim obolenjem, ki imajo tako okvaro, da se ne da izboljšati z zdravili in drugimi ukrepi. Od osnove bolezni je potem odvisno, kakšno vrsto presaditve bomo izbrali – presaditev enega pljučnega krila, obojestransko presaditev pljuč ali presaditev srca in pljuč hkrati. Najpreprostejša je enostranska presaditev, zato jo tudi najpogosteje uporabljamo. Ampak ne odločimo se za transplantacijo pri nobenem bolniku, če vemo oziroma predvidevamo, da bo živel več kot eno leto, skratka, kandidati za transplantacijo so tisti, ki bi brez tega posega v tem času zagotovo umrli. Poleg tega mora pacient izpolnjevati celo vrsto drugih zahtev: ne sme biti prestar, imeti mora razmeroma dobro kondicijo, ne sme biti odvisen od steroidov, ne sme imeti karcinoma, biti mora psihično vodljiv, sodelovati mora v tem procesu in, jasno, ne sme biti kadilec.

Zakaj tako strog izbor?

Pri transplantaciji pljuč so dolgoročni rezultati dokaj slabi, prvič zaradi zavrnitvene reakcije in drugič, ker so pljuča organ, ki je odprt navzven, torej zelo izpostavljen okužbam ... Prva presaditev pljuč pri človeku je bila narejena leta 1963, bolnik pa je po operaciji preživel samo osemnajst dni. V dvajsetih letih po prvi presaditvi pljuč je bilo opravljenih približno štirideset transplantacij, vendar od teh bolnikov po operaciji ni niti eden zaživel normalnega življenja, večina je umrla dva tedna zatem. Zdaj so začetne težave v glavnem rešene in do danes je bilo, po poročilu Mednarodnega registra srčnih in pljuč-

Presaditev je možna pri bivših kadilcih, če pa bolnik ne more nehati kaditi, ni primeren kandidat za presaditev zaradi pljučnih infektov.

nih transplantacij, opravljenih več kot 2800 presaditev pljuč in srca ter nekaj več kot 9000 presaditev pljuč. Rezultat: več kot 60 odstotkov pacientov je preživeo oziroma preživi prva tri leta, potem krivulja pade, nadaljše preživetje do sedaj pa je bilo deset let.

Ali to povprečje velja tudi za naše paciente? Koliko našim držav-

ljanom je bila do sedaj sploh opravljena presaditev pljuč in kje?

Od leta 1997 slovenskim bolnikom pljuča presajajo v univerzitetni bolnišnici AKH na Dunaju. Tam so zdravili pet naših bolnikov, enega moškega in štiri ženske, stare od 24 do 58 let. Bolniki so na organ čakali od 19 do 180 dni. Ena izmed bolnic je umrla peti pooperativni dan zaradi edema v presajenih pljučih, pri drugi je bilo zaradi srčnega zastoja pred posegom potrebno oživljanje, katerega posledica je bila možganska okvara; umrla je 70 dni po posegu zaradi septičnega stanja ... Trije bolniki pa so doživeli odpust iz bolnišnice: prvi je živel še 14 mesecev po presaditvi, zadnja bolnica je umrla po petih mesecih, druga bolnica pa živi danes, 22 mesecev po presaditvi, zelo kvalitetno življenje. No, na čakalno listo na Dunaju bo v kratkem uvrščenih še tri do pet bolnikov.

Kje oziroma v kakšni fazi pa smo danes v Sloveniji s transplantacijami pljuč?

Na kliničnem oddelku za torakalno kirurgijo smo že leta 1993 ustanovili skupino za pljučne presaditve, v kateri sodelujejo pulmologi, ki iščejo te bolnike in jih pripravljajo na operacijo, potem smotno kirurgi, specializirani za pljuča in srce, pa anesteziologi, ki bodo vodili bolnika med operacijo, potem specialisti intenzivne medicine, ki bodo tega bolnika vodili neposredno po operaciji, nato spet pulmologi, ki bodo spremljali in vodili tisto daljše pooperativno obdobje, zatem psiholog itn. Naš tim intenzivno dela, sestajamo se enkrat na teden, pregledujemo bolnike, ki so kandidati za te operacije,

dejavno sodelujemo pri multior-ganskih odvzemih. Vsi člani naše-ga tima smo bili že na specializaciji v tujini, v Torontu, Münchnu, na Dunaju ... In zdaj smo strokovno in fizično pripravljani na transplantacijo.

Kakšna pa je zadeva glede dajalcev oziroma darovalcev pljuč za transplantacijo?

Povsod po svetu je glavna ovira, ki onemogoča pogostejšo izvedbo presaditve pljuč, pomanjkanje primernih dajalcev. Samo pet do deset odstotkov dajalcev, ki so izbrani za odvzem organov, ima pljuča, ki so ustrezna za presaditev. Za primerjavo, ledvice donorjev so primerne za presaditev v 97 odstotkih, jetra v 64 in srce v 60 odstotkih. To so tudi razlogi, da se nekdanja stroga merila za odvzem pljuč rahljajo, recimo starost dajalcev se viša, tudi do 65 let. In prav zaradi hudega pomanjkanja organov in števila dajalcev odvzem načrtujemo in naredimo – če je le mogoče – tako, da so organi enega dajalca namenjeni več prejemnikom. Enemu za presaditev srca in dvema za enostransko presaditev pljuč.

Prvo presaditev pljuč pri nas lahko pričakujemo ...

V jeseni.

Je vaš prvi pacient že izbran oziroma določen?

Še ne. Imamo tri potencialne kandidate, ki so "v fazi" priprav za transplantacijo.

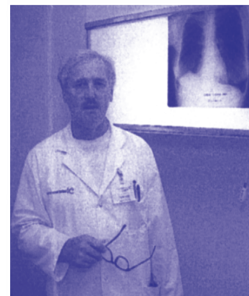
Koliko presaditev pljuč načrtujete na leto?

Od tri do pet. Po predvidevanjih, glede na število prebivalcev in pogostost kroničnih pljučnih obolenj v Sloveniji, potrebujejo presaditev pljuč dva do trije bolniki na leto. To je po priporočilu Evropskega združenja torakalnih kirurgov sicer premalo za ustanovitev pljučnega transplantacijskega centra, saj je po njihovem za to potrebno najmanj deset presaditev na leto. Namen tega priporočila je v tem, da se delo osredotoči v manj centrih z veliko pljučnimi presaditvami, kar bi seveda pripomoglo k boljšim rezultatom zaradi večje izkušnosti timov.

Koliko pravzaprav sploh stane transplantacija pljuč?

Od sedemdeset do dvesto tisoč nemških mark, če v pooperativnem obdobju nastanejo večji zapleti, lahko še več.

Pravite, da v Sloveniji potrebujejo presaditev pljuč samo dva do trije bolniki na leto in da računate na dotok bolnikov iz nekdanje Jugoslavije. Ampak ali ni možnih kandidatov pri nas precej več? Denimo bolniki z azbesto.

Azbestoza je velik problem. Ne samo tisti, ki so delali v cementarni v Anhovem, temveč tudi prebivalci daleč okoli tega območja so ravno tako močno okuženi z azbestom. Ljudje se pogosto niti ne zavedajo, da so bili na takšen ali drugačen način v stiku z azbestom. Ampak, ko to ugotovimo, je to resna stvar. Azbestoze spadajo v skupino pljučnih fibroz, ki postopoma napredujejo. Še posebej če bolnik, ki je bil izpostavljen azbestu, tudi kadil, takrat je možnost nastanka pljučnega karcinoma še toliko večja.

Mimogrede, večkrat ste že omenili kadilce in bolnike s pljučnim rakom. Zakaj bolniki iz teh dveh rizičnih skupin niso "primerni" za presaditev pljuč?

Nikjer po svetu bolnikov s pljučnim rakom ne transplantirajo. Presaditev je možna pri bivših kadilcih, če pa bolnik ne more nehati kaditi, ni primeren kandidat za presaditev zaradi pljučnih infektov.

Tudi če bi bilo na voljo dovolj donorjev?

Ne. Zakaj? Rak je navadno lokaliziran na del pljuč, preostala pljuča so še razmeroma dobra, normalna. In ko se odstrani oboleli del, preostali del, navadno je to polovica pljučnega krila, zadostuje. Če pa je rak že tako razširjen, da sta zajeti obe pljučni krili, je navadno tudi že razširjen po bezgavkah in drugod po telesu. Na taki stopnji boleznih pa operacija spet ni smiselna.

Kakšna je zgornja starostna meja, pri kateri je transplantacija pljuč še smiselna?

Petdeset let, vendar se ta meja počasi pomika navzgor. Če je bolnik v dobri kondiciji in ima preostale organe zdrave, tudi petinšestdeset let. ■

1.) Imenuj sporočevalca in prejemnika priloženega besedila.

Sporočevalec: _____

Prejemnik: _____

2.) Ali se prejemnik na sporočevalca odziva? Obkroži pravilno.

DA. NE.

3.) Opiši še ostale okoliščine, ki jih je sporočevalec pri tvorjenju besedila upošteval.

Kraj: _____

Čas: _____

4.) Kakšen je namen sporočanja?

_____
_____
_____

5.) Za kateri način izražanja namena gre? Podčrtaj pravilno.

Neposredno izražanje namena.

Posredno izražanje namena.

6.) Dopolni:

Tema besedila je _____

7.) Katere prvine nebesednega jezika najdeš v priloženem besedilu?

_____
_____

8.) Predstavlja si, da intervju poteka pred kamero. Imenuj prvine nebesednega jezika v tem primeru.

_____
_____

9.) Dopolni z ustreznimi poimenovanji:

Prenosnik v primeru intervjuja na TV je _____ ,

Prenosnik v primeru intervjuja v reviji je _____ .

10.) Iz naslova izpiši vse samoglasnike, zvočnike, zveneče in nezveneče nezvočnike.

Samoglasniki: _____

Zvočniki: _____

Zveneči nezvočniki: _____

Nezveneči nezvočniki: _____

Katerega zvočnika v naslovu ni? _____

11.) Izpiši prvo vprašalno poved in napiši naglasna znamenja na besedah v njej.

_____

12.) Kateri glasovi so v besedi nosilci zlogov? Napiši, koliko zlogov imajo besede v izpisani povedi 11. naloge.

_____

_____

13.) Iz iste povedi (12. naloga) izpiši breznaglasnice.

_____

14.) V besedni zvezi *petdeset let* je premena po zvenečnosti. Poišči in opiši jo.

_____

_____

15.) Kako izgovarjamo zvezo i + a v besedi *specialist*?

_____

16.) Iz povedi *Jeseni pripravljajo prvo presaditev pljuč v Sloveniji* izpiši izgovorne različice zvočnika *v*.

_____

17.) V kateri pisavi je zapisano besedilo? _____

18.) Zapiši nadpomenski izraz za pisave večine evropskih jezikov, med katere spada tudi pisava prvih zapisov slovenskega jezika. Kako se imenuje pisava teh zapisov?

Pisave večine evropskih jezikov: _____

Zapisi: _____

19. Avtor intervjuja se je moral na intervju pripraviti. Poznamo tri faze nastajanja besedila. Imenuj jih.

- a) _____
b) _____
c) _____

20. Oblikuj miselni vzorec, v katerega boš vnesel/-sla ključne besede, ki jih je avtor članka po tvojem mnenju izbral v prvi fazi.

21. Ali se je avtor intervjuja v drugi fazi držal tridelne zgradbe besedila? Obkroži pravilno.

DA. NE.

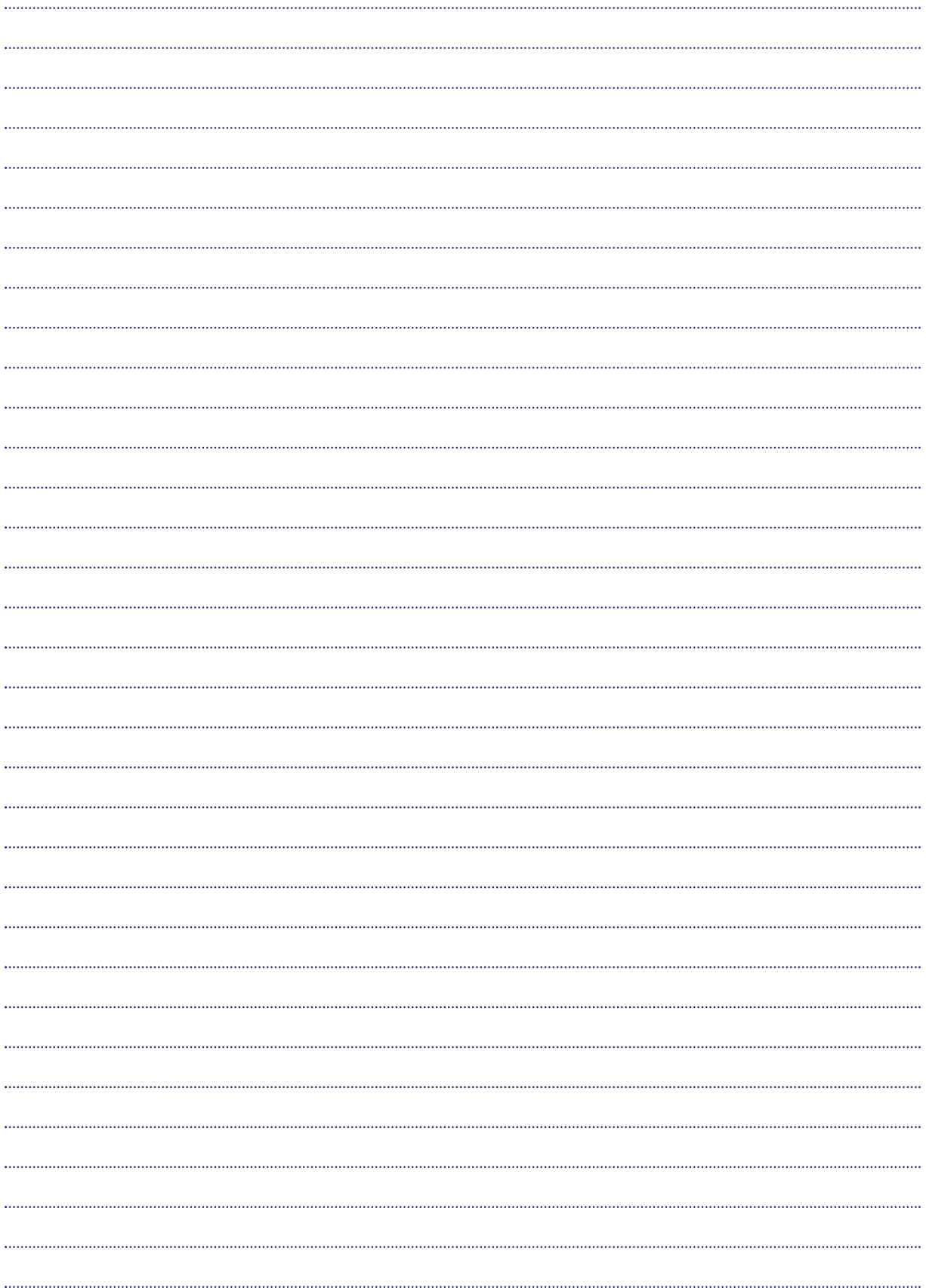
22. Ali je po tvojem mnenju avtor pri sestavljanju intervjuja upošteval vsa načela uspešnega sporočanja? Katera je in katerih ni?

Upoštevana načela: _____

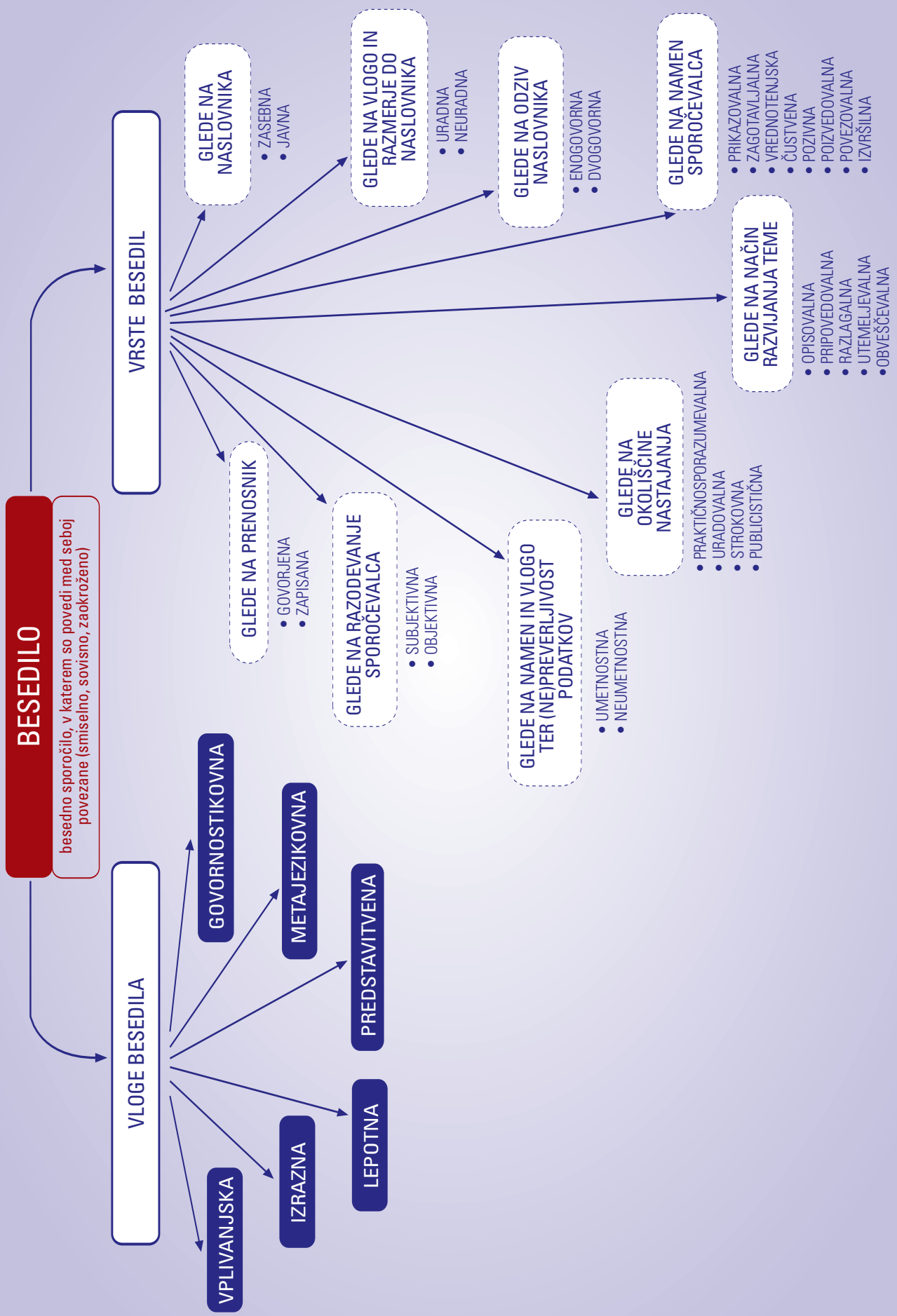
Neupoštevana načela: _____

23. V katerih slovenskih priročnikih so zapisana pravila besednega jezika?

_____
_____
_____

7. POGlavJE

BESEDILO IN NJEGOVE VLOGE

BESEDILO	je besedno sporočilo, ki je: • smiselno (s prepoznavnim namenom in temo), • sovisno (logično in slovnično povezano), • zaokroženo (vsebinska in oblikovna celota).
VLOGE BESEDILA	• Iz besedila lahko razberemo podatke o sporočevalcu (njegovi starosti, spolu, izobrazbi itd.). • Sporočevalec izraža svoje razmerje do tistega, o čemer govori ali piše. • Iz besedila lahko razberemo sporočevalčev namen. • Sporočevalec želi vplivati na naslovnika (na njegovo mnenje, prepričanje, ravnanje). • Z besedilom si predstavljamo zunanjo predmetnost.
IZRAZNA	• Besedilo nosi podatke o danem besednem jeziku. • Sporočevalec pojasnjuje pomen besed ali dela besedila, definicij itd.
VPLIVANJSKA	• Besedilo vsebuje tudi podatke o prenosniku. • Sporočevalec se trudi navezati stik z naslovnikom, lahko ga le preverja ali želi ohraniti stik, vsebina pa ni pomembna.
PREDSTAVITVENA	• Besedilo učinkuje estetsko (zaradi jezikovnih sredstev, ritma, zvočnosti itd.). • Sporočevalec gradi besedilo na lepoti jezika.
METAJEZIKOVNA	
GOVORNOSTIKOVNA	
LEPOTNA	

BESEDILNE VRSTE

- Zahvala, opravičilo, voščilo, zasebno pismo, zasebni dnevnik, lirski pesem idr.
- Besedilo vsebuje velelnik, prosi, svetuje, poziva, ukazuje, vabi, daje navodila ipd.
- Pri učenju maternega in tujega jezika ter pri razumevanju strokovnih besedij, definicij in terminologije
- Pozdravi, fraze ob srečanju, čakanju ipd.
- Umetnostna besedila, delno reklamna besedila in politična gesla

DELITEV	VRSTE	PRIMERI
GLEDE NA MERILA ZA LOČEVANJE MED UMETNOSTNIM IN NEUMETNOSTNIM BESEDILOM	UMETNOSTNO	pesem, roman, drama
	NEUMETNOSTNO	časopisni članek, uradno pismo, učbenik
GLEDE NA PRENOSNIK	GOVORJENO	govorni nastop, predavanje, zagovor na sodišču
	ZAPISANO	časopisni članek, poročilo o dogodku, strokovno besedilo
GLEDE NA SPODBUJANJE NASLOVNIKA K ODZIVU	ENOGOVORNO	vremenska napoved, kronika, poročila na radiu
	DVOGOVORNO	zahvala, pisma bralcev, izjava tedna
GLEDE NA RAZODEVANJE SPOROČEVALCA	SUBJEKTIVNO	lirska pesem, zasebno pismo
	OBJEKTIVNO	strokovno besedilo, poročilo, zapisnik
GLEDE NA IZBRAN KROG NASLOVNIKOV	ZASEBNO	zasebni pogovor, zasebno pismo, pogovor med zdravnikom in bolnikom
	JAVNO	besedilo v medijih, letak, obvestilo v šoli
GLEDE NA DRUŽBENO VLOGO SPOROČEVALCA IN NJEGOVO DRUŽBENO RAZMERJE DO NASLOVNIKA	URADNO	uradno vabilo, zapisnik, uradna prijava
	NEURADNO	zasebno pismo, razglednica, voščilnica
GLEDE NA IZBRAN KROG NASLOVNIKOV, DRUŽBENO RAZMERJE MED SPOROČEVALCEM IN NASLOVNIKOM TER VRSTO JAVNOSTI	PRAKTIČNOSPORAUMEVALNO	zasebni pogovor, zasebno pismo, telefonsko sporočilo
	URADOVALNO	obvestilo o plačilu obveznosti, uradno vabilo, izpisek iz matične knjige
	STROKOVNO	učbeniki, strokovni članki, doktorska disertacija
	PUBLICISTIČNO	članki v časopisih in revijah
GLEDE NA NAMEN SPOROČEVALCA	PRIKAZOVALNO	obvestilo, novica, poročilo
	ZAGOTAVLJALNO	prisega, prijavnica, pogodba
	VREDNOTENJSKO	ocena, pohvala, komentar
	ČUSTVENO	ljubezensko pismo, nekrolog
	POZIVNO	prošnja, prepoved, vabilo
	POIZVEDOVALNO	anketa, vprašanje, test
	POVEZOVALNO	zahvala, čestitka, opravičilo
	IZVRŠILNO	odpoved, pooblastilo, oporoka
GLEDE NA NAČIN RAZVIJANJA TEME	OBVEŠČEVALNO	jedilni list, telefonski imenik, vozni red
	OPISOVALNO	opis bitja, poti, predmeta, kraja ali poteka
	PRIPOVEDOVALNO	pripoved o tem, kaj se je zgodilo, kaj je doživel pripovedovalec ali kdo drug
	RAZLAGALNO	definicije v strokovnih delih, učbenikih, priročnikih
	UTEMELJEVALNO	besedila, ki vsebujejo mnenja in dokazovanja

ZNAČILNOSTI

- vsebina je domišljijjski svet
- nima praktičnega namena
- prevladuje lepotna vloga
- vsebina je resnični svet
- namen je praktičen
- lepotna vloga je podrejena drugim
- slušni prenosnik
- prvine: glasovi, zgradba stavkov, izbira besed, odzivanje na govorca, sprotno popravljanje, ponavljanje, nedokončane misli itd.
- vidni prenosnik
- prvine nebesednega jezika: podčrtovanje, različni tipi in velikost pisave, razvrstitev besedila itd.
- sporočevalec ne pričakuje naslovnikovega odziva
- sporočevalec pričakuje naslovnikov odziv ali pa se odzove sam
- odzivna in pobudna besedila
- sporočevalec razodeva sebe, svoje razmerje do naslovnika ali do ubesediljenega
- sporočevalec podaja le stvarne in preverljive podatke o predmetnosti, do nje nima osebnega razmerja
- namenjeno določenemu posamezniku ali izbranemu krogu naslovnikov
- podatki niso za vsakogar
- sporočevalec naslovnika nagovori
- namenjeno javnosti
- nagovor ni nujen
- neenakovredno družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom
- družbena vloga sporočevalca: govori v imenu ustanove
- enakovredno družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom
- družbena vloga sporočevalca: govori v svojem imenu
- namenjeno posamezniku
- sporočevalec in naslovnik sta v enakovrednem razmerju
- subjektivnost, vpletanje naslovnika
- dvogovornost, večinoma govorjenost
- namenjeno posamezniku
- sporočevalec in naslovnik sta v neenakovrednem razmerju
- sporočevalec se ne razodeva, gre za uradno razmerje
- objektivnost
- navedba teme pred nagovorom naslovnika
- namenjeno ožji (strokovni) javnosti
- namenjeno še ožji javnosti (znanstveno)
- namenjeno nekoliko širši javnosti (poljudnoznanstveno)
- namenjeno širši javnosti
- interesno različen naslovnik
- zelo splošne teme
- razumljivost
- subjektivnost, enogovornost
- namen je seznaniti naslovnika s tistim, kar sporočevalec že ve
- namen je doseči pri naslovniku, da bi verjel tisto, kar verjame sporočevalec
- namen je, da bi naslovnik vrednotil tako kot sporočevalec
- namen je, da bi naslovnik doživiljal tako kot sporočevalec
- namen je, da bi naslovnik naredil, kar želi sporočevalec
- namen je dobiti od naslovnika določene podatke
- namen je z naslovnikom navezati ali ohraniti osebni stik
- namen je povzročiti spremembe v družbeni stvarnosti
- slogovni postopek je obveščanje
- slogovni postopek je opisovanje
- slogovni postopek je pripovedovanje
- slogovni postopek je razlaganje
- slogovni postopek je utemeljevanje

AH, TE GUBE!
Nekaterih gub pač ni mogoče zlikati

Likalni sistemi na suho paro za polovico skrajšajo čas likanja oblačil.

likalniki
BATAGEL&CO.

Likalni sistemi Batagel delujejo na podlagi suhe ali pregrete pare, ki pod pritiskom prodira globoko v tkanine in učinkovito zravna vlakna. Vrhunski likalnik na suho paro in posebna, ogrevana likalna miza omogočata hitro in učinkovito »globinsko« likanje, večplastno likanje, raztezanje in krčenje tkanin, likanje na zračni blazini, prezračevanje oblačil, likanje na obešalniku ... Delo je opravljeno hitreje in je bolj obstojno.

Zahtevajte brezplačen katalog: 05/720 04 60. Slušalko dvigujemo kar 24 ur na dan, tudi ob sobotah in nedeljah. El. pošta: batagel@siol.net

Vir: Jana, 26. 2. 2002

1. Utemelji, zakaj je priloženo sporočilo besedilo.

---

2. Ugotovi značilnosti besednega in nebesednega sporočila.

SPOROČILO	ZNAČILNOSTI
BESEDNO	
NEBESEDNO	

3. Katere vloge so prisotne v besedilu in katera prevladuje?

4.) Ali je besedilo nastalo v enakovrednem družbenem razmerju med sporočevalcem in naslovnikom? Obkroži pravilno rešitev.

DA. NE.

5.) Ali je besedilo namenjeno vsej javnosti ali le njenemu delu? Obkroži pravilno.

- a) Vsej javnosti.
- b) Delu javnosti.

6.) Ali se sporočevalec v besedilu razodeva? Obkroži pravilno.

DA. NE.

7.) S katerim prevladujočim namenom je bilo besedilo napisano? Obkroži pravilno.

Z namenom

- a) vplivati na naslovnikovo prepričanje,
- b) vplivati na naslovnikovo ravnanje,
- c) vplivati na naslovnikovo doživljanje,
- č) vplivati na naslovnikovo vednost,
- d) navezati stik z naslovnikom.

8.) Sporočevalec je želel pritegniti pozornost bralcev tudi s fotografijo psa. Zakaj je izbral tak motiv?

9.) Izpiši del besedila, s katerim se povezuje fotografija psa.

10.) Ali je del besedila, ki si ga izpisal/-a v prejšnji nalogi, poved? Utemelji in komentiraj jezikovno pravilnost.

11.) Besedna zveza *likalni sistem* vsebuje dve podpomenski poimenovanji. Izpiši ju.

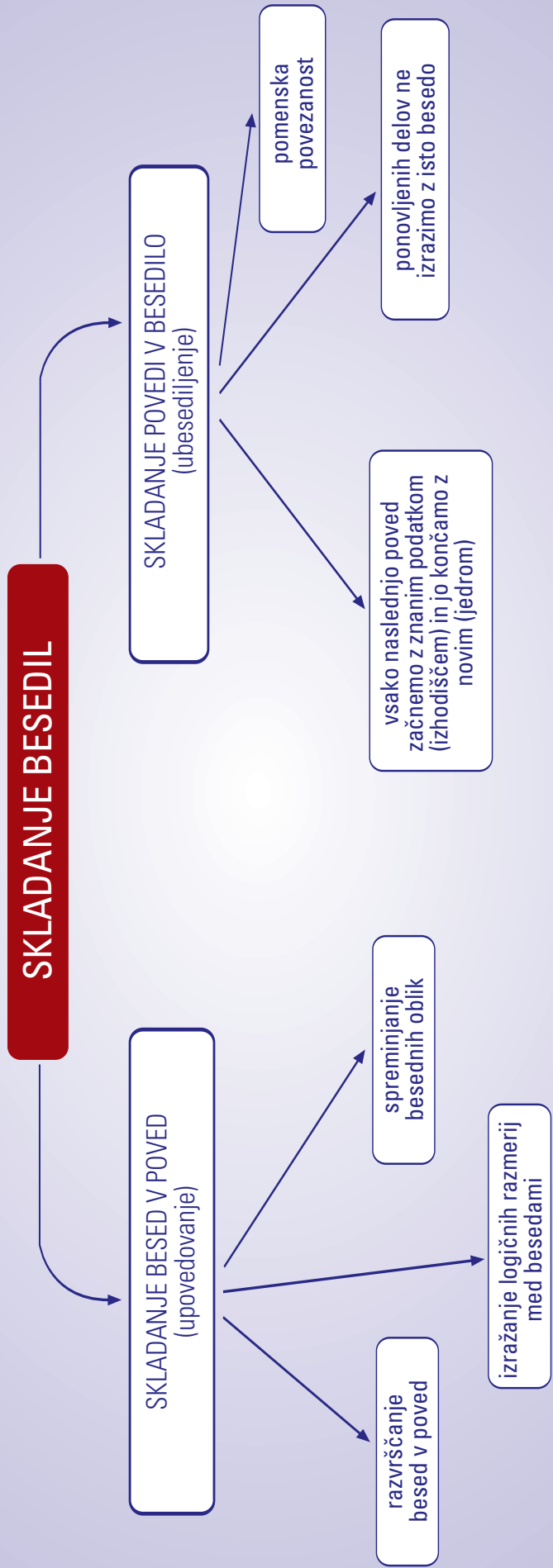
---

12. Obkroži ustrezno oznako za besedilo *Ah, te gube!* in v eni povedi utemelji svojo izbiro.

VRSTA BESEDILA	UTEMELJITEV
Umetnostno/neumetnostno	
Govorjeno/zapisano	
Enogovorno/dvogovorno	
Subjektivno/objektivno	
Zasebno/javno	
Uradno/neuradno	
Praktičnosporazumevalno/publicistično/ uradnovalno/strokovno	
Prikazovalno/zagotavljajalno/vrednotenjsko/ pozivno/povezovalno/izvršilno poizvedovalno/čustveno	
Obveščevalno/opisovalno/pripovedovalno/ razlagalno/utemeljevalno	

8. POGlavJE

SKLADANJE BESEDIL

UPOVEDOVANJE	
1. Izražanje logičnih razmerij med besedami	• Logična razmerja med besedami moramo razumeti in jih znati pravilno izraziti: – dejanje, stanje, lastnost, spreminjanje ... je osrednja prvina, ki jo pomenško dopolnjujejo udeleženci (vršilec, prizadeti, prejemnik, kraj, čas ...). • Upoštevammo pravila stavčne zgradbe. Udeleženska razmerja izražamo s stavčnimi členi: – POVEDEK: dejanje, stanje, potek, lastnost ...; – OSEBEK: vršilec dejanja, nosilec stanja/poteka/lastnosti ...; – PREDMET: – v tožilniku oz. roditelju (prizadeti/prizadeto); – v dajalniku (prejemnik); – PRISLOVNO DOLOČILO: prostor, čas dejanja ipd. • Način tvorjenja stavka: – TVORNI: vršilec dejanja je znan/pomemben/nezamolčan; – TRPNI: vršilec dejanja je neznan/nepomemben/zamolčan. • Prostorsko razmerje med prvinami predmetnosti izražamo s: – predlogi, – prislovi.
2. Spreminjanje besednih oblik	• Izbita besedne oblike je odvisna od oblike ali pomena druge besede: – ujemanje med osebno glagolsko obliko in samostalniško besedo v osebk;u; – pomen glagola v povedku določa sklon samostalniške besede v predmetu (vezava); – ujemanje med pridevniško besedo in samostalnikom; – samostalnik ob količinskih izrazih (praviloma je v roditelju, le ob glavnih števnikih 1–4 ne); – predlog določa sklon samostalnika.
3. Razvrščanje besed v povedi	• Poved začinjamo z naslovniku že znanim podatkom, končamo pa z novim: – ČLENITEV PO AKTUALNOSTI • Razvrščanje besed po pravilu o obveznem besednem redu: – ime pred priimkom, – lastno ime za občnim, – pridevniška beseda pred samostalniško, – razvrstitev besed v levem prilastku, – položaj naslonk v naslonskem nizu: - veznik – členek – <i>bi</i> – povratni osebni zaimek – osebni zaimek v dajalniku – osebni zaimek v tožilniku – osebni zaimek v roditelju – <i>ne</i> – <i>bo/je</i>.

UBESEDI LJENJE

1. Pomenska povezanost povedi v besedilu	• Upošteveno zaporedje dogodkov, kraj, vzrok, posledico, namen ... Načini za izražanje logičnih razmerij: – združevanje povedi (vsak pojav izrazimo v svoji povedi, ki jo združimo z drugimi); – strnjevanje povedi: – z vezniki (pritedja, podredja); – s predlogi (enostavčne povedi).
2. Ponovljenih prvin predmetnosti v neposredni soseščini ne izražamo z isto besedo	• Ponovljene prvine predmetnosti izražamo na razne načine: – dobesedna ponovitev (slogovno zaznamovano), – ponovitev s sopomenko, – ponovitev z nadpomenko, – ponovitev s parafrazo, – ponovitev z osebnim ali svojilnim zaimkom za 3. osebo, – ponovitev s kazalnim zaimkom, – ponovitev z osebno glagolsko obliko za 3. osebo, idr. • Načini izražanja ponovljenih prvin predmetnosti s kazalnim zaimkom: – s priredno zloženimi povedmi; – zamenjamo kazalni zaimke z oziralnim, potem tvorimo poved s polstavkom in nato enostavno poved.
3. Izhodišče in jedro v povedi	• Vsako naslednjo poved začnemo z znanim podatkom (IZHODIŠČEM), končamo pa z novim (JEDROM). • Zveze povedi združujemo v odstavke, odstavke pa v besedilo. Novi odstavek naredimo takrat: – ko preidemo na novo podtemo ali novi vidik obravnavane teme; – ko spremenimo namen.

... UTRDIMO ...

1.) Spodnje besede uredi tako, da boš dobil/-a možne naslove časopisnih člankov. (Pazi, katera ločila boš uporabil/-a.)

• v, odprto, tudi, nedeljo

• slabo, gre, ne, upravnikom

• brez, zagotovo, petard, pokanja, bi, šlo, tudi

• vzpenjačo, mesto, vseeno, dobilo, bo

• je, orožje, Husseina, vrsti, našli, na

• strasti, prave, rdeča, ljubezni, je, in, barva

---

a) Povedi iz 1. naloge preoblikuj tako, da boš v vsaki povedi uporabil/-a po eno protipomenko.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

b) Si vse povedi preoblikoval/-a brez težav?

DA.

NE.

c) Katere povedi so po pretvorbi slogovno zaznamovane? (Napiši le črke.)

---

2. Spodnje besedilo uredi po pravilnem zaporedju dogodkov tako, da pred poved zapišeš ustrezno številko (od 1 do 6).

a)	Nazadnje so nam dih jemali maturanti, ki so pečat trdemu delu in neprespanim nočem dali s plesom četvorke po vseh večjih slovenskih mestih.
b)	Slovenci ljubijo skrajnosti in izzive pri premagovanju ovir.
c)	Zavrtel naj bi 1333 največjih hitov, ostalo pa za sedaj ostaja skrivnost.
č)	A kaj, ko smo slišali že za nov podvig.
d)	Kar nekaj jih je, ki so se že zapisali v Guinnessovo knjigo rekordov.
e)	Marko Potrč naj bi postavil nenavaden rekord v nepretrganem vodenju radijskega programa.

(Besedilo prirejeno po Žurnal, 19. 12. 2003)

a) V povedi b) z osebnim zaimkom zamenjaj najprej osebek, potem predmet v tožilniku in nazadnje še prislovno določilo.

Poved: *Slovenci ljubijo skrajnosti in izzive pri premagovanju ovir.*

Pretvorbe:

---

b) Opazuj besedni red in povej, kdaj se spremeni in zakaj.

---

c) Poved *Slišali smo že za nov podvig* preoblikuj tako, da spremeniš glagolski način.

- Poimenuj glagolski način nove povedi.

- Iz povedi *Slišali smo že za nov podvig* izpiši glagol.

- Izpisanemu glagolu določi vezljivost.

- Po vrsti izpiši in poimenuj vse naslonke v isti povedi.

Izpis	Poimenovanje

- 3.)** V spodnjem besedilu obkroži ponavljajoče se besede.

HOROSKOP: LEV (23. 7.– 22. 8.)

Bolj se posvetite ljudem v svojem življenju. Ljudem natanko povejte, kako čutite. Do ljudi bodite popolnoma iskreni. Pravi ljudje bodo ostali za vedno vaši prijatelji.

- a)** Katera beseda se največkrat ponovi?

- V katerem sklonu se ponavlja? (Izpiši vse ponovitve ter določi sklon in zapiši končnice.)

Izpis	Sklon	Končnice

- b)** Sedaj pa besedilo preoblikuj tako, da boš odpravil/-a ponavljanja.

- S katerimi besedami si zamenjal/-a ponovljene besede?

- Poimenuj vrsto navezovanja v nalogi 3. in v nalogi 3. b).

Naloga 3: _____

Naloga 3. b): _____

c) V naslovu besedila *Horoskop* je zapisan tudi datum (23. 7.).

- Izpiši ga z besedo.

- Števki 23 in 7 zapiši skupaj z danima samostalnikoma: *23, dan; 7, hiša*.

- Katero pravilo si upošteval/-a pri določanju sklonskih oblik samostalnikoma?

- Zapišite dane zveze še s pridevniki:

dan, sončen, lep, 23

---

moderen, nov, 7, hiša

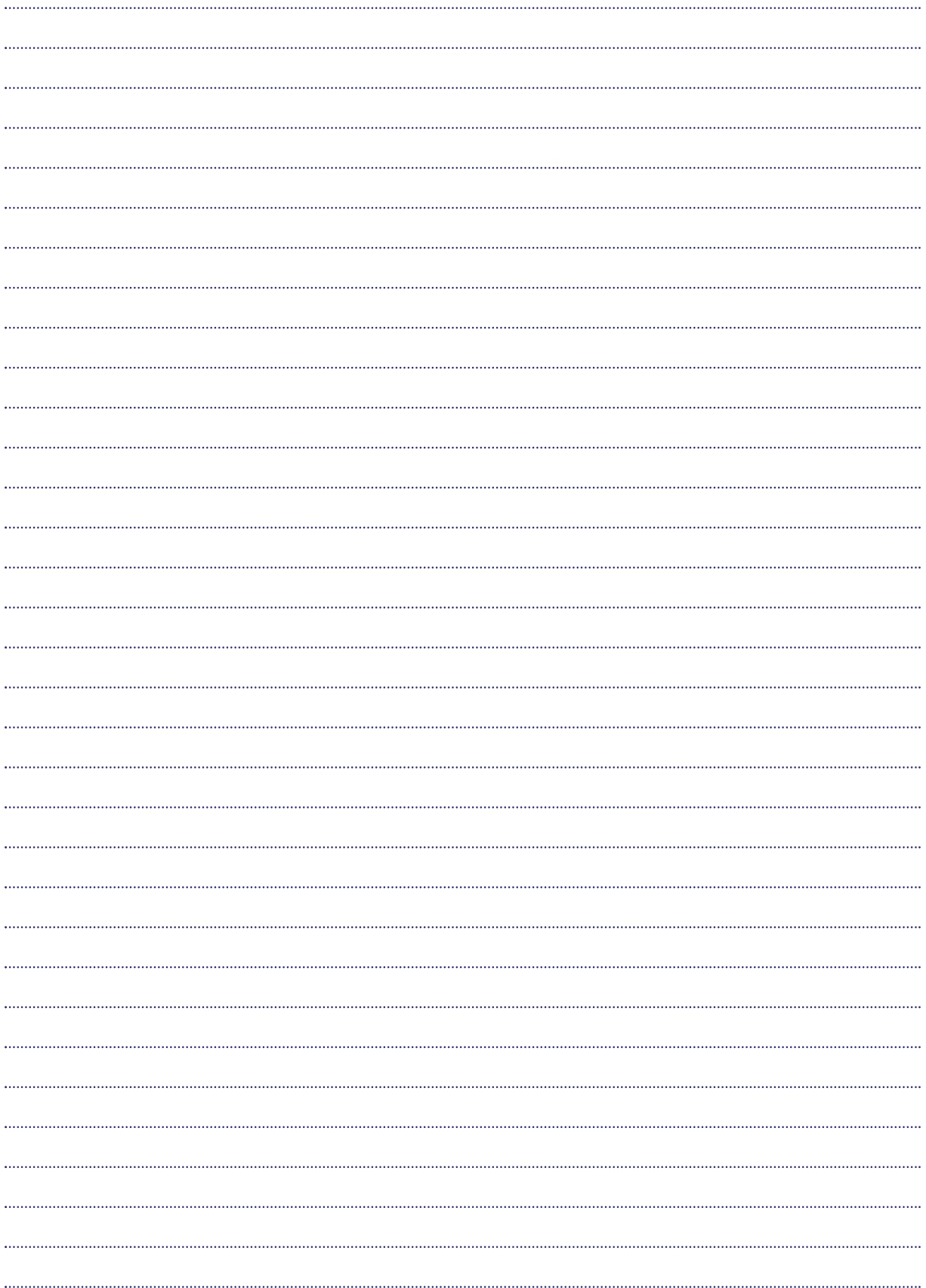

- Katero pravilo pa si upošteval/-a sedaj?

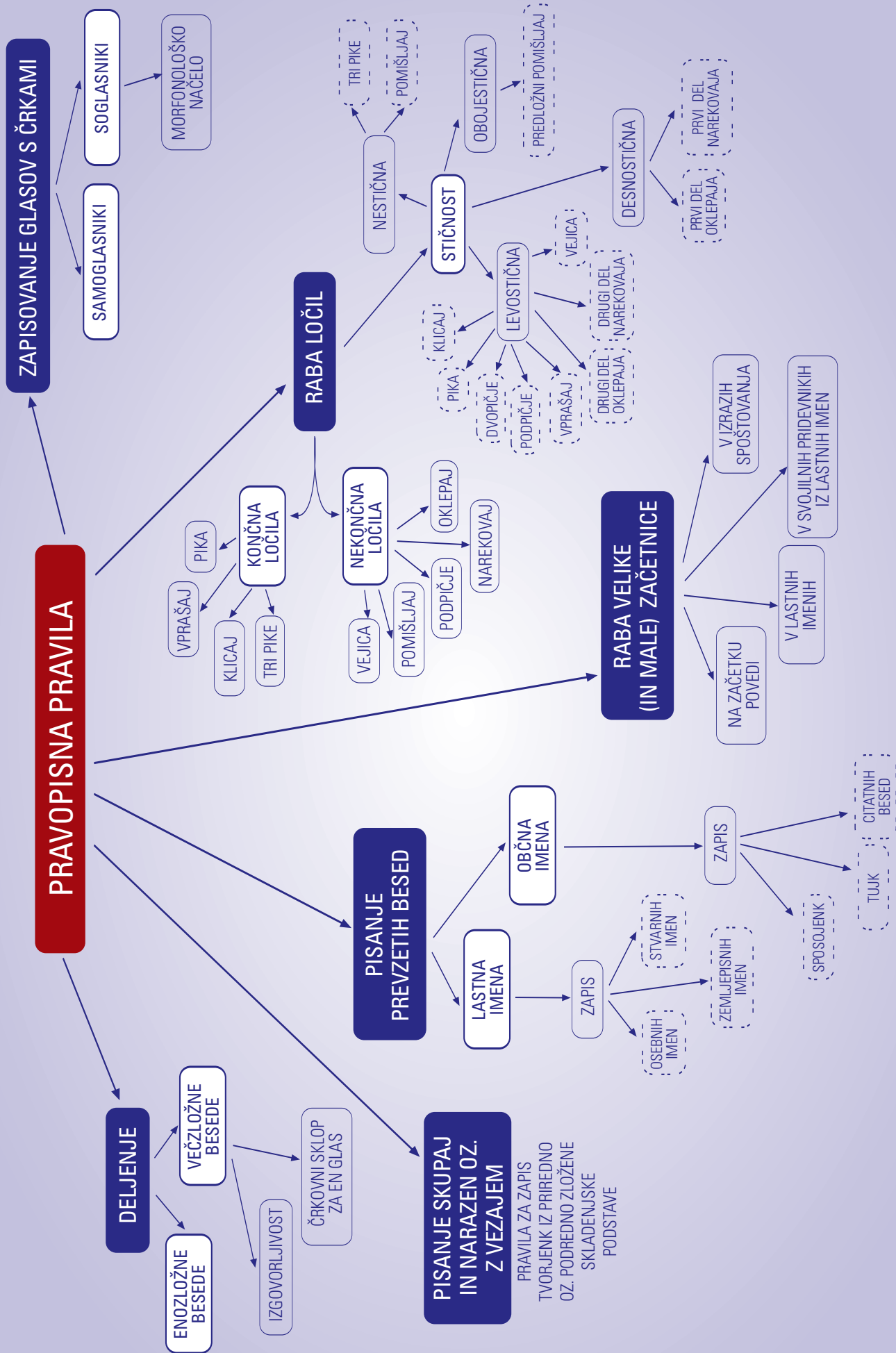

---

9. POGlavJE

	PRAVILA
ZAPISOVANJE GLASOV S ČRKAMI	(1) SAMOGLASNIKI: knjižna slovenščina ima 8 samoglasniških fonemov, ki jih zapisujemo s 5 črkami. PRAVILO: polglasnika pred <i>r</i>, če temu sledi soglasnik, ne pišemo s posebno črko (<i>vṛt</i>, <i>decembrsḳi</i>). (2) SOGLASNIKI: zapis soglasnikov je večinoma prilagojen morfonološkemu načelu. MORFONOLOŠKO NAČELO: soglasnike zapisujemo s tistimi črkami, ki ustrezajo njihove- mu izgovoru pred samoglasniki (<i>povedal</i> – <i>povedala</i>). Izjeme: <i>moža</i> – <i>moški</i>, <i>moštvo</i>; <i>lezem</i> – <i>lešti</i> (<i>leštev</i>); <i>izposoditi si</i> – <i>sposoditi si</i>, <i>vzpodbu- da</i> – <i>spodbuda</i>, <i>raztrgati</i> – <i>strgati</i>; <i>z/s</i>; <i>braniti</i> – <i>obramba</i>.
DELJENJE	PRAVILA: • Delimo le besede z vsaj dvema zlogoma. Oba dela deljene besede morata imeti vsaj po en zlog (<i>ve-del</i>, <i>so-delovanje</i>). • Enega samoglasnika na začetku ali na koncu besede ne ločujemo od drugega dela besede (narobe: <i>o-bisk</i>, <i>hiš-a</i>). • Oba dela deljene besede morata biti izgovorljiva (<i>podí-plomski</i>, <i>raz-pršeno</i>). • Če črkovni sklop zaznamuje en glas, ga ne delimo (<i>Fi-scher</i>).
PISANJE PREVZETIH BESED	PRAVILI: • Prevzeta občna imena pišemo podomačeno, tj. po slovenskem izgovoru (<i>džus</i>). • Prevzeta lastna imena pišemo po tuje, če so latinična (<i>Köln</i>), če so nelatinična, pa po slovenskem izgovoru (<i>Moskva</i>).
PISANJE SKUPAJ IN NARAZEN OZ. Z VEZAJEM	Pravopisna pravila pri zapisovanju tvorjenk: • Če je tvorjenka nastala iz priredno zložene skladenjske podstave, zaznamujemo priredno razmerje s stičnim vezajem (<i>nemško-francoski</i>). • Če je tvorjenka nastala iz podredno zložene skladenjske podstave, pišemo vse njene sestavine skupaj (<i>prestolonaslednik</i>). PAZI: Pogosto smo v zadregi, ali gre za eno besedo (tvorjenko) ali več besed (eno tvorjenko bi pisali skupaj, več besed pa narazen). Kdaj gre za več besed, ugotovimo tako, da skušamo med enote vriniti kako drugo besedo ali zamenjati njihovo zapovrstje. Če je to mogoče, gre za več besed (pišemo jih narazen): <i>na glas</i> (<i>govoriti</i>) > <i>na ves glas</i>; <i>naglas</i> (<i>besede</i>).
RABA VELIKE IN MALE ZAČETNICE	• Paziti je treba na pravilen zapis prve besede v povedi, lastnih imen, svojilnih pridevnikov iz lastnih imen in izrazov spoštovanja. Možna je tudi raba samih velikih črk (MK). Raba samih velikih črk: · poudarjanje celega besedila ali le posamezne povedi ali besede v njej, · zapis kratic (CITES). • Pisanje z veliko začetnico: · na začetku povedi; · v lastnih imenih: – imena bitij (<i>Vida</i>, <i>Gašper</i>), – zemljepisna imena (<i>Alpe</i>, <i>Dolomiti</i>, <i>Mašun pod Snežnikom</i>), – stvarna imena (<i>Zavod za gozdove Slovenije</i>), · v svojilnih pridevniki iz lastnih imen (<i>Klavdijin</i>, <i>Robertov</i>), · v izrazih spoštovanja (<i>Vas</i>). • Pravopisna pravila – posebnosti: · V večbesednih lastnih imenih pišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve pa z malo, razen če niso že same lastno ime. · V večbesednih naselbinskih zemljepisnih lastnih imenih pišemo z veliko začetnico vse sestavine razen neprvih predlogov in neprvih samostalnikov <i>mesto</i>, <i>vas</i>, <i>selo</i>, <i>trg</i>, <i>naselje</i>. · večbesednih nenaselbinskih zemljepisnih lastnih imenih pišemo neprve besede z malo, razen če same niso lastno ime. · V večbesednih stvarnih lastnih imenih pišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve besede pa z malo, razen če niso že same lastno ime. · Svojilne pridevnike iz lastnih imen, tvorjene z obrazil <i>-ov/-ev</i> ali <i>-in</i>, pišemo z veliko začetnico. Kadar pridevniki na <i>-ov/-ev</i> ali <i>-in</i> zaznamujejo vrstnost, jih navadno pišemo z malo začetnico. · Izraze spoštovanja lahko pišemo z veliko ali z malo začetnico.

		PRAVILA	
RABA LOČIL		OZNAČUJE	ZAZNAMOVANJE INTONACIJE
KONČNA LOČILA	PIKA	Stoji na koncu povedi, s katerimi naslovniku čustveno nezaznamovano prikazujemo, zagotavljamo, vrednotimo, ga k čemu pozivamo, se z njim povezujemo ali kaj izvršimo.	- Padajoča končna v naslednjih povedih: - prikazovalnih - zagotavljalnih - vrednotenjskih - pozivnih - povezovalnih - izvršilnih
	VPRAŠAJ	Stoji za čustveno neobarvanimi vprašalnimi povedmi.	- Dve vrsti končne intonacije: - rastoča; - padajoča (v povedih, ki se začenjajo z vprašalnimi zaimki).
	KLICAJ	Stoji za čustveno obarvanimi povedmi.	Vzključna končna intonacija
NEKONČNA LOČILA	VEJICA	- Ločuje smiselne dele povedi: - naštevne enote v enostavni povedi; - stavke v večstavni povedi; - zvalniški, členkovni in medmetni pastavek; - od dodatno polstavčno pojasnilo/opis in vrinjeno sporočevalčevo mnenje.	Nekončna intonacija (rastoča ali padajoča)
	PODPIČJE	Stoji med samostojnimi stavki iste povedi in za naštevne enote, ki so zapisane za številke, črkami ali pomišljaji v odstavkih. Dele povedi ločuje šibkeje kot pika in močneje kot vejica.	Nekončna intonacija (padajoča)
	DVOPIČJE	Stoji za besedo/besedno zvezo, s katero napovedujemo naštevne, in za spremnim stavkom, ki napoveduje dobesedni navedek.	Nekončna intonacija (padajoča ali rastoča)
	NAREKOVAJ	Zaznamuje začetek in konec citata oz. dobesednega navedka ter besede s posebnim pomenom oz. s posebno slogovno vrednostjo.	
	POMIŠLJAJ	- ENODELNI: z njim se opozori na poudarjeno besedo ali na nasprotje med stavki v povedi. - DVODELNI: z njim ločimo vrinjene stavke ali dele stavkov od preostanka povedi.	Nekončna intonacija (padajoča ali rastoča)
	OKLEPAJ	V njem se navajajo ponazoritve ali dopolnitve zapisanega.	

STIČNOST	POSEBNOSTI
Levostična	Pišemo jo na koncu bibliografskega zapisa, lahko pa tudi sredi njega. Ne pišemo je za naslovi in podnaslovi besedil, slik ..., za javnimi napisi, za enotami v glavi uradnih besedil, za naštevalnimi enotami v stolpcih, za datumom, podpisom in za povedmi, ki so zapisane znotraj drugih povedi.
Levostičen	Stoji lahko za naslovom, podnaslovom, nadnaslovom oz. mednaslovom besedila, če bi se sicer vprašalna poved lahko razumela pripovedno. Raba sredi povedi: na koncu vrinjenega stavka.
Levostičen	Stoji tudi na koncu poudarjenega nagovora. Raba za naslovom (nadaslovom, podnaslovom ali mednaslovom) besedila. Pisanje sredi povedi: na koncu vrinjenega stavka.
Levostična	- Vejice ne pišemo pred: - ponovljeno besedo, če v govoru ni ločena s premorom; - vezalnimi vezniki (<i>in, ter, pa</i>); - očnim veznikom (<i>ali, bodisi</i>); - primerjalnim veznikom (<i>kakor, kot, ko</i>), če ne uvaja odvisnika. - Vejice ne pišemo med: - prirednimi deli stalnih besednih zvez z izpuščenim veznikom (<i>na vrat na nos</i>); - dvema podrednima veznikoma (<i>da če</i>); - prirednim in podrednim veznikom na začetku vmesnega odvisnika (<i>kajti če</i>); - deli večbesednih veznikov (<i>medtem ko, kljub temu da</i>).
Levostično	
Levostično	
Prvi del narekovaja je desnostičen, drugi pa levostičen.	- Poznamo dvojni in enojni narekovaj; enojnega uporabljamo, če smo že prej uporabili dvojnega. Narekovaj zaznamuje dobesedni navedek v premem govoru: - SPREMNI STAVEK PRED DOBESEDNIM NAVEDKOM: začne se z veliko začetnico in konča s dvopičjem; dobesedni navedek je med narekovaji in se začne z veliko začetnico, konča pa s končnim ločilom. - SPREMNI STAVEK ZA DOBESEDNIM NAVEDKOM: začne se z malo začetnico, konča pa s končnim ločilom; dobesedni navedek pred njim je med narekovaji; začne se z veliko začetnico, konča pa z vejico, klicajem ali vprašajem. - SPREMNI STAVEK SREDI DOBESEDNEGA NAVEDKA: začne se z malo začetnico, konča pa z vejico; dobesedni navedek je razdeljen na dva dela: del pred spremnim stavkom je v narekovajih, začne se z veliko začetnico, konča pa z vejico; del za spremnim stavkom je tudi v narekovajih, začne se z malo začetnico, konča pa s končnim ločilom.
- Nestičen - Obojestičen (predložni pomišljaj)	Namesto njega lahko uporabimo tudi vejico. Enodelni pomišljaj lahko namesto narekovajev uvaja dobesedni navedek premege govora, če pred njim ni spremnega stavka. Lahko stoji pred naštevalnimi enotami (s tem zamenja črko z oklepajem ali številko s piko). Stoji namesto predlogov <i>od ... do</i> (predložni pomišljaj).
Prvi del oklepaja je desnostičen, drugi pa levostičen.	Dvodelnno ločilo sestoji iz uklepaja in zaklepaja. Če je v oklepaju samostojna poved, se začne z veliko začetnico in konča s končnim ločilom. Poznamo več vrst oklepajev: najpogostejši je okrogli, uporabljamo pa tudi poševnega.

Besedilo I

IZ LJUBLJANE V ŠKOFJO LOKO

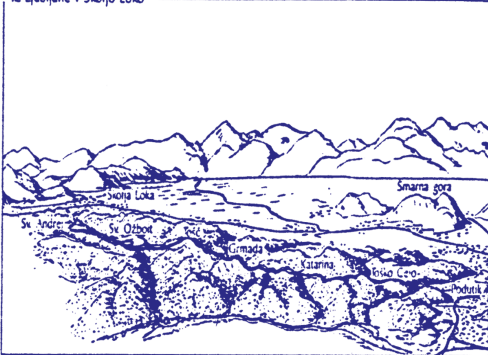
Prek celotnega pogorja Polhograjev

LAHKA OZNAČENA POT
NADMORSKA VIŠINA: 1021 m (najvišja točka)
ODDALJENOST OD LJUBLJANE: 6 km

Prek Polhograjskega hribovja lahko naredimo prijeten, čeprav nekoliko naporen pohod od zahodnih obrončij Ljubljane do Puštalca pri Škofji Loki. V enem dnevu bomo prehodili večino opisanih ciljev. Žal nam ne uide nekaj pešačenja po cesti, precej časa bomo v senci gozdoc, naužili pa se bomo tudi razglednih ter spomladni in poletni cvetočih travnatih grebenov. Obiskali bomo vsaj štiri cerkve, videli pa skoraj vse, kar jih Polhograjci premorejo. Začeli bomo v Podutiku, se dvignili do Toškega žela, nadaljevali po cesti do Katarine, se sprehodili pod Grmado na Gonte in dosegli najvišjo točko na Tošču. Z nje se bomo spustili do Sv. Jedrti in Sela, potem pa mimo Sv. Ožbolta in mimo Sv. Andreja počasi prišli do Sore. Hoje je vsaj za osem ur, zato le zgodaj na pot, zlasti v letnih časih s krajšimi dnevi. Na celotni poti ni nobene planinske postojanke, kjer bi lahko prenočili. Pomagamo si lahko s spalno vrečo in senenim udobjem pri prijaznih kmetih. Vse poti, razen sestopa s Svetega Ožbolta v Puštal, so bile v prejšnjih poglavjih že opisane. Da ne bi bilo treba brskati po knjigi, je priručno besedilo tukaj ponovljeno.

IZNHODIŠČE: Končna postaja mestnega prometa v Podutiku na zahodnem robu Ljubljane. Do tja se lahko pripeljemo z avtobusom številka 5.
VIŠINA IZHODIŠČA: 320 m

Iz Ljubljane v Škofjo Loko

Vir: Izleti po ljubljanski okolici

Besedilo II

ČEŠENJSKI MOST

Dva mostova: eden naravni, drugi zgrajen

Most je najbrž dobil ime po kakšni češnji – Sir, skuta in cvetje s planin

Nad Mostnico je zanimiv Češenjski most. Zgrajen je na naravnem mostu, ki je nastal tako, da je velika skala na levem robu zdrsnila in se zagozdila v sosednji breg.

Antonija Mišmaš iz Bohinjske Češnjice meni, da je ime najbrž dobil po kakšni češnji; tako kot pravijo delu poti na Voje Pri češnji in tamkaj še zmeraj raste divja češnja. Gre za križpotje za planino Krstenico, ki je v lasti Češnjancev.

Tjakaj so slednji še med drugo svetovno vojno vsako soboto med pašno sezono za majerje pripeljali hrano (kešt) in šopek iz vrtnih in poljskih rož (za živino pa sol), majerji pa so s planine prinesli sir, skuto in šopek iz planinskih cvetic.

Vir: Delo, 16. 4. 1998

Besedilo III

Radenska

ZVEZDA – DIANA, Murska Sobota, d.o.o.

V središču Pomurja, dežele prijaznih ljudi, vas pričakuje Hotel Diana v Murski Soboti. Vabimo vas v pokrajino ob Muri, bogato s številnimi vreclci termomineralne vode, žitnico Slovenije, obdano z obeh strani z vinorodnim gričevjem.

Preživite nekaj prijetnih dni pri nas.

Pripravljene imamo programe:

- za konec tedna s polpenzionom 8.900 SIT na osebo;
- prvomajski dnevi v Hotelu Diana – veseli in prijetni štirje dnevi po 14.850 SIT na osebo, od 30.4. do 3.5.1998;
- oddih za upokojeince - pet dni, ugodno 21.000 SIT na osebo.

Programi so s polpenzionom in bogato animacijo.

Dodatna ponudba:

- v hotelu bazen s termomineralno vodo, whirl-pool in otroški bazenček, fitness studio, masaže, finska in turška savna, solarij, igrišče za squash, terasa za sončenje (tudi FKK)
- pripravimo zanimive izlete po Prekmurju: mlin na Muri, obisk lončarja, kulturno-zgodovinske znamenitosti, po znanih vinskih poteh.

Zaupajte nam, združite prijetno s koristnim. Veseli bomo vašega klica.

Vir: Delo, 18. 4. 1998

1. Iz besedila II izpiši nadnaslov in prvo besedo v njem deli na dovoljene načine.

2. Ali besedo *most* lahko delimo? Odgovor utemelji s pravilom.

3. V besedi *Češenjski* je sklop *nj*. S katerim pravilom si pomagaš, ko se odločaš, ali bi sklop delil/-a ali ne?

4. V besedi *Krstenica* je pred *r* polglasnik. Zakaj ga ne zapišemo s posebno črko?

5.) V besedi *najbrž* zadnji soglasnik izgovorimo drugače, kot ga zapišemo. Katero pravilo oz. načelo upoštevamo pri zapisu?

6.) Popravi, kar je narobe deljeno:

i-zhod-iš-če _____

nar-avn-i _____

plani-nski _____

kri-žpot-je _____

7.) Predlog *v* v povedi iz III. besedila *V središču Pomurja, dežele prijaznih ljudi, vas pričakuje Hotel Diana v Murski Soboti* je zapisan z veliko začetnico. V naslednji povedi III. besedila pa je isti predlog zapisan z malo začetnico.

a) Ali je zapis *v* v obeh primerih pravilen? Obkroži.

DA.

NE.

b) Odgovor iz naloge 7. a) utemelji.

8.)

a) Iz besedila I izpiši vsa zemljepisna lastna imena.

---

b) S pomočjo zemljevida razvrsti zemljepisna lastna imena v preglednico.

Naselbinska imena:	
Nenaselbinska imena:	

c) Delitev zemljepisnih lastnih imen na naselbinska in nenaselbinska je pomembna zaradi pravilnega zapisa teh imen.

Navedeno trditev potrdi ali ovrži .

č) V zapisanih parih obkroži tistega, ki je pisan pravilno.

Češenjski most – Češenjski Most

Bohinjska Češnjica – Bohinjska češnjica

divja češnja – divja Češnja

Pri Češnji – Pri češnji (ulica)

9) Iz besedila II izpiši lastna imena. Piši s pisanimi črkami in bodi pozoren/-rna na veliko/malo začetnico.

Imena bitij: _____

Zemljepisna imena: _____

Stvarna imena: _____

10) Izpiši in napiši.

a) V besedilu III je dvakrat zapisano večbesedno stvarno lastno ime. Izpiši ga.

_____

b) Razmisli, po katerem pravopisnem pravilu o zapisu večbesednih stvarnih lastnih imen so se ob zapisu ravnali pisci besedila. Pravilo napiši.

_____

_____

c) Napiši še tri stvarna lastna imena, pri katerih bi se ravnal/-a po istem pravilu.

_____

11) Za počitnice v Hotelu Diana bi se lahko odločili tudi v času BOŽIČA, NOVEGA LETA, na SILVESTROVO ali pa bi bili tja povabljeni na večerjo za VALENTINOVO.

Nadaljuj začeto poved tako, da boš v nadaljevanje vključil/-a vsa poimenovanja praznikov iz zgornje povedi:

Obiščite nas v Hotelu Diana. Posebej se bomo potrudili za vas ob posebnih priložnostih: za

_____

_____

12) Preglej oba zapisa in presodi njuno pravilnost.

a) V središču Pomurja, dežele prijaznih ljudi, vas pričakuje Hotel Diana v Murski Soboti. Vabimo vas v pokrajino ob Muri.

b) V središču Pomurja, dežele prijaznih ljudi, Vas pričakuje Hotel Diana v Murski Soboti. Vabimo Vas v pokrajino ob Muri.

Dopolni.

Pravilen je zapis/pravilna sta zapisa _____(a/b/a in b), ker _____

13. Razmisli in utemelji, zakaj so pisci besedila uporabili same velike črke:
IZ LJUBLJANE V ŠKOFJO LOKO (besedilo I) in FKK (besedilo III).

14. Obkroži in dopolni.

Poimenovanje Hotela Diana, v katerem je uporabljeno prevzeto lastno ime, **je/ni** zapisano pravilno, ker

15. Poveži ustrezni poimenovanji za prevzeti besedi.

fitnes
disco

tujka
sposojenka

16.

a) V III. besedilu je kar nekaj tvorjenk, ki so nastale iz podredno zložene skladenjske podstave, in ena, ki je nastala iz priredno zložene skladenjske podstave. Izpiši jih v preglednico.

Tvorjenke, nastale iz podredne skladenjske podstave	Tvorjenka, nastala iz priredne skladenjske podstave

b) Glede na to, kako so te tvorjenke v besedilu III zapisane, oceni, ali pisec besedila obvlada pravopisna pravila o zapisovanju tvorjenk. Svojo oceno utemelji.

17.) Predstavlja si, da so ti iz recepcije Hotela Diana poslali potrdilo tvoje rezervacije sobe, kjer boš s svojo mamo in očetom preživel/-a novoletne praznike. V besedilu je pravopisna napaka. Popravi jo in popravek utemelji z razlago.

a) *Potrjujemo rezervacijo 3 posteljne sobe v Hotelu Diana od 26. 12. 2003 do 2. 1. 2004.*

b) Utemeljitev popravka:

1.) V spodnje besedilo vstavi ustrezna ločila.

Zvezde zaslepile hokejiste Chicaga v NHL

Chicago Dallasove Zvezde so na včerajšnjem gostovanju pri Chichagu Blackhawks zasijale v vsem sijaju in povsem zaslepile domače hokejiste ki niso dosegli niti enega gola

V vseh prvinah igre smo bili boljši od gostiteljev v vratih pa smo imeli zelo razpoloženega Martyja tako da smo zaslužno zmagali je bil s predstavo svojih varovancev zadovoljen Dave Tippett trener moštva Dallas Stars ki je z zmago prevzelo vodstvo v zahodni konferenci NHL

Med najzaslužnejšimi za uspeh Zvezd ki so doslej zbrale največ točk v prvem prvenstvu najmočnejše hokejske lige na svetu je bil ob strelcih Turgeonu Zubovu Downeyju Sydorju in Lehtinenu kot je omenil že trener tudi vratar Marty Turco Ta 27 letni Kanadčan je namreč hokejistom Chicaga ubranil vseh 17 strelcov na svoja vrata ter tako že petič v tej sezoni in desetič v karieri ohranil svojo mrežo nedotaknjeno /.../ Mi. Š.

Prerejeno po: Delo, 17. 12. 2002

2.) Preberi spodnje besedilo.

Benka je doma

Najdaljše ženske poti na motorju je konec

Po petih letih in pol ali dva tisoč dnevih se je na Ptuj vrnila Bernarda Pulko Benka

»Uštela sem se v velikosti sveta. Prevozila bi ga v dveh predvidenih letih, če bi se bila le peljala, in ne bi spoznala toliko ljudi, povohala toliko rožic ... Splačalo si je vzeti čas in opraviti to pot s srcem, in ne le s hitrostjo.« Takoj za navdušenimi vriski in vzkliki zmagooslavja in radosti so bile to prve besede Ptujčanke Bernarde Pulko, ko se je po dva tisoč dnevih spet pripeljala v svoje domače mesto. Števec na 650-kubičnem motorju znamke BMW se je ustavil na 190.062 kilometrih. Prva ženska, ki je sama na motorju obvozila svet po vseh njegovih sedmih celinah, je v petih letih in pol obogatela za izkušnje, spoznanja in resnice, o katerih se mnogim med nami niti ne sanja.

Bernarda Pulko Benka je krenila na pot že davnega 19. junija 1997 kot tridesetletna zrela ženska z diplomo iz biologije, s poprejšnjo izobrazbo medicinske sestre in maserke in le z nekaj meseci od svojega prvega srečanja s sedežem in krmilom težkega motorja. Pred Perutnino Ptuj, od koder se je takrat poslovila, je ostala steklenica šampanjca, ki so jo hranili za njeno vrnitev. Perutnina Ptuj je bila glavna pokroviteljica njene edinstvene avanture. Benka je svojo pot poimenovala Po zemlji okoli sonca. Čeprav smo v teh petih letih in pol vsi skupaj z njo opravili polšest krogov okrog sonca, pa njenih prvenstvenih podvigov za zdaj še niti ne dojemamo. Opravila je prvo neprekinjeno potovanje z motociklom po vseh svetovnih celinah. Odpeljala je najdaljšo samostojno žensko vožnjo na motorju. Kot prva ženska v zgodovini je sama prepotovala Saudsko Arabijo. Njeno dejanje čaka na vpis v Guinnessovo knjigo rekordov.

Ptujčani in drugi pa čakajo na njene pripovedi in predavanja o tej poti. Na njene fotografije. Čakajo na njeno knjigo, ki se je bo lotila prihodnje leto, da se z njo zahvali vsem, ki so jo spremljali. Da jim pove, kaj je na tej poti spoznala. Včeraj je razkrila: »Prvič: dom je najboljši svet. In drugič: za smehom vedno pride jok.« Njene solze so na dolgi poti počakale na zimsko sliko ptujskega gradu.

Benka je včeraj sanjala o topli kuhinji, o potici pred božičem, pa tudi o pečenem ptujskem piščancu. Po padcu v Ekvadorju, po zapletih v Bangladešu, po Antarktiki in puščavah, po praznovanju rojstnega dne s Hillary Clinton, po številnih razlagah, kje je Slovenija in kako izgovoriti besedo Ptuj, ji bo ob materi in sestri v domači kuhinji zdaj to spet nova izkušnja. Spet bo odkrila domače dobrote – po kobilicah, škorpionih in še kakšnem eksotičnem hranilu, ki ji ga je navrgla pot.

Franc Milošič

Vir: Delo, 11. 12. 2002

a) Utemelji zapis male začetnice v naslednjih besedah oz. besednih zvezah iz besedila: svet, celina, diploma, težki motor, šampanjec, zemlja, ptujski grad, božič.

---

b) Katera končna in katera nekončna ločila najdemo v besedilu? Izpiši jih.

Končna ločila: _____

Nekončna ločila: _____

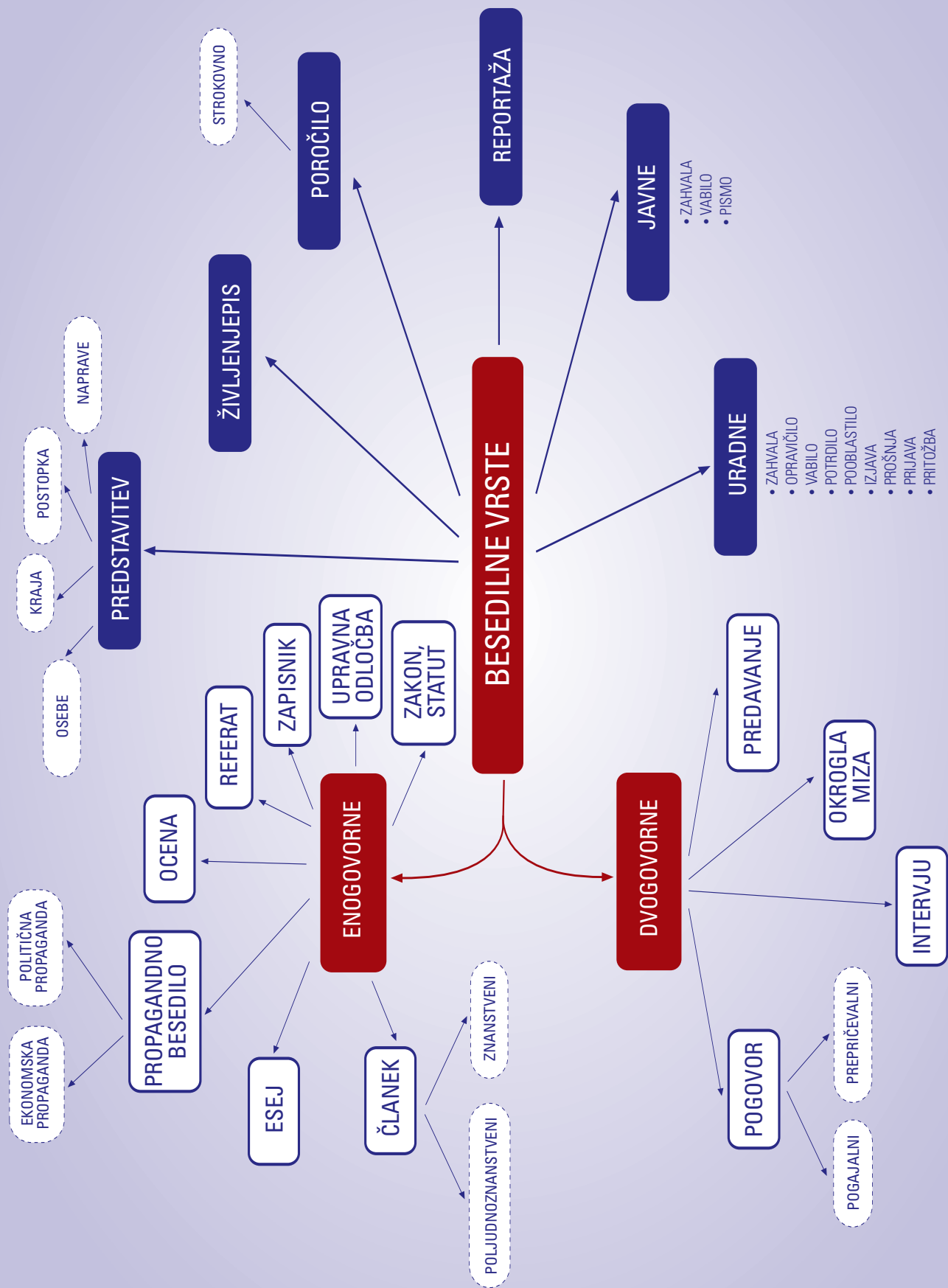
c) Opredeli stičnost izpisanih ločil iz naloge 3. b).

---

10. POGLAVJE

	INTERVJU	OKROGLA MIZA	PREDAVANJE
PREDSTAVITEV BESEDILNE VRSTE	• besedilo s pobudo in odzivom nanjo (pogovorna menjava) • raziskovalni pogovor, posredovan javnosti v množičnih občilih (javno besedilo, novinarska vrsta)	• vrsta pogovora, v katerem več ljudi vodeno razpravlja o temi, ki jo izbere voditelj (moderator) in jo z vnaprejšnjo pripravljenostjo nanjo tudi vodi • namenjena je širši javnosti	• govorno strokovno besedilo, na katero se predavatelj pripravi • namenjeno je strokovnjakom, študentom ali širši javnosti
OBLIKA, ZGRADBA	• dvogovorno besedilo (vprašanja 10 %, odgovori 90 %) • lahko ima uvodni del (podatki o intervjuvancu) • zaključka ni ali pa je v zaključku zahvala oz. vpljudnostna fraza z dobrimi željami	• med potekom moderator usmerja pogovor: - sprašuje goste - določa zapovrstje odgovorov - prisotnih - blaži spore med gosti • gostje odgovarjajo na vprašanja: - predstavijo svoje mnenje in osvetlijo temo vsak s svojega stališča - dopolnjujejo drug drugega • raba knjižnega jezika (tudi knjižnega pogovornega)	• trije retorični deli: - UVOD: pozdrav, predstavitev, napoved teme, njena razčlenitev - JEDRO: predstavitev in ponazoritev teme - ZAKLJUČEK: povzetek ugotovitev, omemba odprtih vprašanj, napoved novih raziskav ... in zahvala prejemnikom • predavatelj mora biti v stiku s poslušalci: - nagovor na začetku - spodbujanje k sodelovanju (med predavanjem) - ponavljanje in povzemanje že predstavljenega - ponazoritve s pripomočki (prosojnice, zemljevidi, grafi ...)
PODVRSTE, TIPI	• po vsebini: - osebnostni (življenje, lastnosti, navade) - tematski (o določeni temi) • IZJAVA (eno samo vprašanje in odgovor) • OKROGLA MIZA (večstranski intervju z moderatorjem) • glede na objavo: - časopisni, revijalni - radijski, televizijski	• lahko se snema in predvaja po radiu ali televiziji • lahko je zapisana in objavljena v prilogi časopisov	
NAČELA UPORABE	• želimo kaj izvedeti • izvemo nekaj novega, zanimivega, pomembnega • pomembna je dobra priprava vpraševalca in spontano odzivanje z dodatnimi vprašanji • vpraševalec ne polemizira z vprašanim, zato je v odgovorih več informacij, opisov in ugotovitev kot razlag in utemeljitev	• razpravljanje o temi, zanimivi za širšo javnost • poteka pred javnostjo (krajani, dijaki, umetniki ...)	• gre za prikazovalno besedilo, v katerem prevladujejo opisovanje, razlaganje in utemeljevanje, saj predavatelj: - opisuje pojave - razlaga razmerja med pojavi - razlaga strokovne izraze - podaja svoje ugotovitve oz. sodbe in jih utemeljuje

	PREDSTAVITEV OSEBE	PREDSTAVITEV KRAJA	PREDSTAVITEV NAPRAVE
PREDSTAVITEV BESEDILNE VRSTE	- objektivna ali subjektivna - sporočevalec predstavlja zunanost in notranost ter dogodke iz življenja osebe (opisuje, označuje oz. pripoveduje) - večina predstavitev vsebuje vse tri načine	- objektivna ali subjektivna - v objektivni različici sporočevalec navaja preverljive podatke - v subjektivni različici sporočevalec izraža svoje mnenje o kraju	- navadno objektivna - včasih subjektivna - sporočevalec napravo opisuje
OBLIKA, ZGRADBA	- opis vsebuje glagole v sedanjiku, subjektivni opis je oris - oznaka vsebuje pridevnike, prislove in glagole v sedanjiku - pripoved vsebuje dogodke v časovnem zaporedju, glagoli so v pretekliku	- v objektivni predstavitvi sporočevalec opisuje kraj ali o njem pripoveduje - v subjektivni predstavitvi sporočevalec sporoča tisto, kar se mu zdi zanimivo, vredno ogleda	opis naprave zajema: - njene dele, zunanost, položaj, sestavine - delovanje posameznih delov, njihovo vlogo in namembnost
PODVRSTE, TIPI	- opis osebe - oznaka osebe - pripoved o osebi	- objektivna - subjektivna	- tehnični opis - oris
NAČELA UPORABE	- pri opisovanju skušamo biti čim objektivnejši - pri označevanju ne smemo biti preveč subjektivni - pripovedovanje je lahko objektivno ali subjektivno	- opis kraja vsebuje lego, obliko, število prebivalcev, dejavnosti, znamenitosti - pripoved o kraju vsebuje zgodovino, pomembne ljudi in dogodke v kraju - v subjektivni predstavitvi (orisu) sporočevalec uporablja vrednostne pridevnike, poosebitve, prvoosebne glagole in zaimke	napravo predstavimo tako, da povemo: - iz česa sestoji - kakšno vlogo ima posamezni del - glagoli so v sedanjiku, in sicer v 3. osebi ednine (delovanje sestavnega dela) oz. v 1. osebi množine (dejavnost uporabnika naprave) - v subjektivni predstavitvi (orisu) sporočevalec izraža tudi svoje doživljanje ali vrednotenje (npr. v reklami) - dodamo slikovno gradivo (skico, fotografijo, sliko)

PREDSTAVITEV POSTOPKA	ŽIVLJENJEPIS	POROČILO	STROKOVNO POROČILO	REPORTAŽA
postopek je ponavljajoči se potek dejanj, ki peljejo k določenemu cilju	- v resničnem zapovrstju predstavlja pomembnejše dogodke kake osebe - pripovedno besedilo - objektivno oz. lahko tudi subjektivno besedilo	- poročilo sodi med publicistična besedila - sporočevalec - naslovnika seznanja z aktualnim dogodkom - objektivno besedilo - pripovedovalno besedilo	- objektivno besedilo, namenjeno ljudem iste stroke - strokovnjak prikazuje pretekli dogodek, uporablja pa veliko strokovnih izrazov (terminov)	- pripovedovalno, publicistično besedilo o aktualnem dogodku (nanj se ne odziva tako hitro kot novica) - osebno obarvano besedilo
postopek sestoji iz več faz (korakov), ki si sledijo v časovnem zaporedju	- glava (ime, priimek, bivališče – levo zgoraj) - naslov - rojstni podatki (datum in kraj rojstva) - socialno stanje (ime in poklic staršev, število otrok v družini) - izobrazba (letnice zaključeni št. in končni uspehi) - delovne izkušnje, priznanja, nagrade - kraj in datum nastanka življenjepisa (levo spodaj ali desno zgoraj) - lastnoročni podpis (desno spodaj)	- poročila: - kje se je dogodek zgodil - kdaj se je zgodil - zakaj se je zgodil - kdo je pri dogodku sodeloval - o poteku dogodka	- prikaz preteklega dela - raba preteklika - dogodek - sodelujoči - čas in kraj izvedbe - način poteka - ugotovitve - v uvodu se strokovnjak sklicuje na zakone, pravilnike in odredbe, ki predpisujejo opravljeno dejavnost - raba strokovnih izrazov - ZGRADBA DELOVNEGA POROČILA: - GLAVA: dijak, učitelj, naslov naloge, datum - NAVODILO ZA DELO - POROČILO, UGOTOVITVE (delo dijaka) - DOKUMENT, GRADIVO (risbe ...) - OCENA učitelja, PODPIS	- trodelnost: - uvod (nakazan problem) - zaplet (navajanje pogovorov, podatkov) - razplet (nakazana rešitev)
	- tretjeosebni - uradni (objektivni) - prvoosebni (avtobiografija) - subjektivni	- časopisno - radijsko - televizijsko	- poročila so lahko napisana po predloženi shemi, v katero se vpišejo zahtevani podatki - delovno poročilo dijaka (delovni dnevnik) ima prav tako predpisan obrazec (praktični pouk)	- zapisane (časopisi, revije) - govorjene (radio, TV) - dogodkovne - potopisne - portretne - dokumentarne
- pazimo, da navajamo faze/korake v njihovem zaporedju - glagoli so le redko v pretekliku (npr. nekdanji postopki), lahko so v velelniku, če želimo, da bi naslovnik postopek izpeljal sam (predstavitelj s tem postane navodilo) - dodamo slikovno gradivo (skice, zemljevide, fotografije)	oblike življenjepiso: - biografsko geslo - jubilejni članek - nekrolog - leposlovni življenjepis - za predstavitev svojih življenjskih dogodkov in dosežkov oz. dogodkov in dosežkov drugega - resničnost zapisanih podatkov - glagoli v pretekliku	- namenjeno je širši javnosti za seznanitev z aktualnim dogodkom - najprej je predstavljen rezultat dogodka, sledi pa potek dogodka od začetka do konca - naslov – v njem je pogosto naveden rezultat dogodka - glagoli so v pretekliku	- pripovedovalno besedilo, zato v njem prevladujejo glagoli v pretekliku - paziti je treba na pravilno zaporedje preteklih dejanj oz. dogodkov - DELOVNO POROČILO: iz njega mora biti razvidno, da dijak obvlada raziskovalno delo in da se je sam dokopal do prikazanih spoznanj	- predstavlja resnični dogodek, kraj, čas in osebe pa so prepoznavni - besedišče – preneseni pomeni, malo je klišejskih besednih zvez, izvirnost - izrazito naslovje v časopisnih reportažah (nadnaslov, naslov, podnaslov, vmesni naslov, zgoščeni povzetek, sinopsis v uvodnem odstavku) - fotografije kot ponazorjevalno gradivo

	JAVNO OBVESTILO	JAVNO VABILO, ZAHVALA, PISMO	URADNA ZAHVALA	URADNO OPRAVIČILO
PREDSTAVITEV BESEDILNE VRSTE	• javnosti naznanja, da se bo nekaj pomembnega zgodilo oz. da se dogaja • navadno je objavljeno v množičnih občilih	• vabilo – sporočevalec poziva množičnega naslovnika, naj se udeleži prireditve (razstave, koncerta, proslave, predstave, pohoda, predavanja ...) • zahvala – sporočevalec se pred javnostjo zahvaljuje komu za dejanje, ki je sporočevalcu koristilo • pismo – namenjeno je določenemu naslovniku, objavljeno v množičnih občilih, ker sporočevalec meni, da bi morala biti z vsebino seznanjena javnost (problem prizadeva širši krog ljudi)	• besedilo z izraženo hvaležnostjo naslovniku za koristno dejanje	
OBLIKA, ZGRADBA	• sporoča: · kdo obvešča · koga obvešča (naslovnik pogosto ni imenovan) · kaj se bo zgodilo · kdaj se bo zgodilo · kje se bo zgodilo · vzrok dogodka (včasih)	• precej šablonska oblika – glava: znak podjetja/društva/ustanove, ki vabi; odgovorni del (kdo vabi, na kaj vabi, kdaj in kje bo); izvajalci programa; podpis sporočevalca /znak podjetja/ elektronski naslov; poziv (Vljudno vabljeni) • oblika ni strogo predpisana; začetek: zahvala; sledi kratka predstavitev zaslug (največkrat povezanih z denarno in človekoljubno pomočjo); vljudnostni pozdrav; podpis sporočevalca • naslov (lahko mu sledi odgovor konkretnega naslovnika); jedrni del: ime in priimek sporočevalca (lahko tudi naslov)	• levo zgoraj: sporočevalčev naslov • pod njim: naslovnikov naslov • desno zgoraj: kraj in datum • naslov besedilne vrste • nagovor • vsebina • pozdrav • desno spodaj: podpis	• enako kot pri uradni zahvali
PODVRSTE, TIPI	• oglasi • sporedi (radio, TV, kino, gledališče) • jedilni listi • osmrtnice • borzne tečajnice	• v množičnih občilih, na oglasnih deskah in letakih • objava v množičnih občilih • objavljeno v množičnih občilih		
NAČELA UPORABE	• množičnemu naslovniku navadno naznanja pomemben dogodek • mora biti razumljivo čim širšemu krogu ljudi • strokovno oz. uradno besedje v obvestilih, ki so namenjena strokovni javnosti • veliko samostalnikov in povedi s trpnikom	• sporočevalec je izražen s prvoosebno (1. os. mn.) ali tretjeosebno glagolsko obliko (3. os. ed.); pomembni podatki so vidno poudarjeni; raba raznih vrst in velikosti črk • sporočevalec je izražen prvoosebno (navadno v množini, redkeje v ednini) • poleg dejstev sporočevalec navaja tudi svoje stališče, do konkretnega naslovnika mora biti vljuden	• glagoli so v prvi osebi ednine ali v prvi osebi množine, če gre za ustanovo • sporočevalec navaja, za kaj se zahvaljuje • uradna zahvala je izročena v ovojnici	• glagoli so v prvi osebi ednine ali v prvi osebi množine, če gre za ustanovo • sporočevalec izraža obžalovanje za svoje dejanje, ki je naslovniku škodovalo ali je z njim sporočevalec kršil dogovor • uradno opravičilo izročimo v ovojnici

	URADNO VABILO	URADNO POTRDILO, URADNO POOBLASTILO, URADNA IZJAVA	URADNA PROŠNJA
		• potrdilo – sporočevalec izraža, da je kaj prejel, da se je kaj zgodilo oz. se godi • pooblastilo – sporočevalec zagotavlja, da se strinja, da namesto njega kdo drug opravi kako (uradno) dejavnost • izjava – sporočevalec zagotavlja, da so sporočeni podatki resnični	• zasebno pozivno besedilo, s katerim želimo pridobiti korist od uradne ustanove/osebe • pripovedovalno in utemeljevalno besedilo (v jedrnem delu) • dvogovorno besedilo, ker sporočevalec pričakuje pisni odgovor naslovnika
	• enako kot pri uradni zahvali in uradnem opravičilu	Potrdilo vsebuje: • podatke o ustanovi, ki potrjuje • podatke o osebi, za katero se potrjuje • podatek o tem, kaj se potrjuje • podatek o tem, za kateri namen se izdaja potrdilo • lastnoročni podpis, žig • datum Pooblastilo vsebuje: • podatke o pooblastitelju • podatke o pooblaščenцу • podateke o tem, za kaj se kdo pooblašča • podatek o obdobju, za katero velja pooblastilo • datum • lastnoročni podpis pooblastitelja • lastnoročni podpis pooblaščenca • overitev uradne osebe z lastnoročnim podpisom Izjava vsebuje: • podatke o osebi, ki kaj izjavlja • zagotovilo o resničnosti sporočenih podatkov • datum • lastnoročni podpis in žig ustanove	• oblika uradnega besedila: GLAVA – v levem zgornjem kotu: podatki sporočevalca (ime, priimek, naslov), pod tem podatki o naslovniku (ime ustanove/osebe, naslov); v desnem zgornjem kotu: kraj in datum pisanja; JEDRNI DEL – naslov, nagovor, izrek prošnje in utemeljitev, potem ko smo podali kratko predstavitev (rojstni podatki, šolanje ...); ZAKLJUČEK – zahvala za pozornost in ugodno rešitev, pozdrav in čitljiv podpis (desno spodaj); PRILOGE dokazil: po abecednem redu ali po pomenu (levo spodaj)
		Potrdilo • blagajniški prejemek • reverz Izjava • pristopna izjava	• VLOGE – naslovljene so na upravne organe; lahko jih pišemo sami (upoštevamo obliko prošnje), lahko pa izpolnimo že pripravljene obrazce (takrat upoštevamo priložena navodila)
	• glagoli so v prvi osebi ednine ali v prvi osebi množine, če gre za ustanovo • sporočevalec navaja, za katero prireditev gre, kraj in čas • vabilo na sestanek vsebuje tudi dnevni red • uradno vabilo izročimo v ovojnici	OKOLIŠČINE UPORABE Potrdilo • potrjevanje prejema česa oz. dogajanja Pooblastilo • zagotavljanje strinjanja, da kdo drug namesto nas opravi kako (uradno) dejavnost Izjava • zagotavljanje resničnosti podatkov USMERITEV POZORNOSTI Potrdilo + izjava • večina v obliki tiskanih obrazcev, posamezni sporočevalec uporablja glagole v 1. osebi ednine, v imenu ustanove pa v 1. osebi množine Pooblastilo • največkrat izpolnjujemo že tiskane obrazce • uporaba glagolov v 1. osebi ednine	• sporočevalčev namen je izražen neposredno • razodevamo svojo splošno in jezikovno kulturo, zato pazimo na vljudnost, jezik, pravilnost in obliko zapisa • gre za objektivno besedilo z resničnimi podatki, katerih preverljivost dokazujemo s prilogami • v jedrnem delu uporabljamo preteklik (če govorimo o šolanju in dosedanji poklicni poti) in sedanjik ter prihodnjik (ko navajamo želje in obljube)

	URADNA PRIJAVA	URADNA PRITOŽBA	BESEDILA EKONOMSKE PROPAGANDE
PREDSTAVITEV BESEDILNE VRSTE	• zasebno pozivno besedilo, s katerim se prijavljamo na razpis, objavljen v množičnih občilih • dvogovorno besedilo, ker sporočevalec pričakuje pisni odgovor naslovnika	• zasebno pozivno besedilo, v katerem se odzivamo na neprimerno ravnanje ustanov, organizacij ali njihovih predstavnikov, na slabo kakovost izdelkov/storitev, na neugodno rešene prošnje ... • dvogovorno besedilo, ker sporočevalec pričakuje pisni odgovor naslovnika	• prikazovalno besedilo, s katerim želi sporočevalec obogatiti naslovnikovo znanje, nagovarja, prepričuje
OBLIKA, ZGRADBA	• oblika uradnega dopisa: glava, jedrni del, zaključek s prilogami • od prošnje se razlikuje po tem, da se na začetku jedrnega dela sklicujemo na razpis ali oglas, na katerega se odzivamo	• oblika uradnega dopisa: glava, jedrni del, zaključek s prilogami • v jedrnem delu pojasnimo in utemeljimo vzroke svojega nezadovoljstva	• besedilo se začne in končuje s kratko povedjo, geslom, ki je nenavadno in ki preseneti • podatki pogosto niso povezani s temo besedila • besedilo dopolnjuje slika, fotografija
PODVRSTE, TIPI	• PRIJAVNICE so namenjene za vpis na šole, tečaje, izpite ... To so že prej pisani obrazci, v katerih izpolnimo prazne rubrike, potem pa jih dokumentiramo s prilogami. Vedno jih podpisemo (jamčimo za resničnost podatkov). Navadno priložimo tudi frankirano ovojnico z naslovom.	• REKLAMACIJE so pritožbe/ugovori glede kakovosti storitev ali izdelkov. Knjiga pritožb je neke vrste reklamacija, saj vanjo lahko vpisujemo svoje pripombe in ugovore v večjih trgovinah, v hotelih, v podjetjih ...	• REKLAMA– sporočevalec želi naslovnika pridobiti (npr. za nakup izdelka)
NAČELA UPORABE	• po vsebini in obliki je podobna uradni prošnji (gl. značilnosti uradne prošnje)	• po vsebini in obliki je podobna uradni prošnji (gl. značilnosti uradne prošnje) • navajamo resnične in preverljive podatke	• načini vplivanja na ljudi so različni • tvorjenje reklamnih besedil je družbeno odgovorno dejanje • upoštevati je potrebno zakonske določbe (o tobačnih izdelkih, alkoholnih pijačah) • ni dovoljeno kritizirati izdelka drugega proizvajalca; prepovedane so prvine, ki bi povzročile duševno ali telesno škodo • obvezna je raba slovenskega jezika

BESEDILA POLITIČNE PROPAGANDE	OCENA	ZNANSTVENI ČLANEK	POLJUDNOZNANSTVENI ČLANEK
pozivno besedilo, s katerim želimo naslovnika pridobiti za doseg cilja s širjenjem idej, s tem pa usmerjamo njegovo mišljenje in delovanje	- vrednotenjsko besedilo, saj v njem sporočevalec vrednoti umetnostno ali strokovno delo - utemeljevalno besedilo, saj v njem sporočevalec izrazi svoje osebno (naklonjeno ali nenaklonjeno) mnenje o presojanem in ga poskuša utemeljiti	- je strokovno besedilo, namenjeno ozkemu krogu strokovnjakov, tvorci pa so strokovnjaki z različnih področij - raziskovalci nadrobno preučujejo predmetno-pojmovno stvarnost in tako prihajajo do novih spoznanj - znanstvena besedila so opisovalna, razlagalna in utemeljevalna	- prikazovalno besedilo, v katerem strokovnjaki prikazujejo pojave, dogajanja, bitja, predmete ... v naravi in družbi, nova dejstva, rezultate raziskav ... - namenjen je širšemu krogu ljudi, ki jih določena tema zanima, pa o njej nimajo veliko predznanja
- oblika je svobodna - pravila objavljavanja propagandnih besedil določa Zakon o volilni kampanji: - volilna kampanja se v sredstvih množičnega obveščanja lahko začne objavljati 30 dni pred dnevom glasovanja - objava se mora končati 24 ur pred glasovanjem	- navajanje splošnih podatkov o vrednotenem predmetu: ime oz. naslov ocenjevanega predmeta in njegovega avtorja; v <i>oceni knjige</i> ime založbe in leto izdaje; v <i>oceni tv-oddaje</i> čas in kraj predvajanja; v <i>oceni gledališke predstave</i> ime gledališča in datum premiere/ogleda predstave; v <i>oceni razstave ali koncerta</i> podatek o kraju in času prireditve ... - vrednotenje vsebine oz. sestave presojanega dela in njegove izvedbe - končuje se s splošnim mnenjem o vrednosti in pomenu presojanega dela - podpis tvorca	- notranja in zunanja členitev (oštevilčenje poglavij, razne vrste tiska ...) - dolge povedi z zapleteno stavčno strukturo - raba pojmovnih (abstraktnih) in strokovnih izrazov - med strokovnimi izrazi je veliko mednarodnih (iz grščine in latinščine) - dobro je uporabljati domače termine tudi v strokovnem jeziku, če jih le imamo	- opisovalni prikazuje lastnosti bitja/predmeta, potek dogajanja ... - razlagalni definira predstavljeni pojav in prikazuje, kaj je povzročilo njegov nastanek
- javno besedilo, ki je lahko: - ZAPISANO: do naslovnika pride v obliki letakov ali plakatov, lahko je objavljeno v časopisih ... - GOVORJENO: predvajano je po radiu ali televiziji - vsebuje strategije pridobivanja naslovnika ter prvine besednega in nebesednega jezika: - neposredno/posredno izražen namen - ni natančnih podatkov o sporočevalčevih zamislih, prav tako ni mnenj; značilne so hitre posplošitve - besedne in nebesedne prvine besedila (zaradi vplivanja na želje, potrebe in vrednote naslovnika): raba izrazov, ki si jih lahko vsak naslovník razlaga po svoje - raba vrednotenjskih pridevnikov - raba prvoosebni zaimkov - kratke, preproste povedi - geslo - retorične prvine (nagovor, vprašanje, ponavljanje ...) - med nebesednimi prvinami imata najpomembnejšo vlogo fotografija in oblikovanost besedila	- ocene v množičnih občilih najpogosteje vrednotijo knjige, filme, tv-oddaje, razstave ... - sporočevalec z oceno skuša vplivati na gledalčevo/poslušalčevo mnenje, s tem pa h kritičnemu premisleku sili tudi avtorja dela - RECENZIJA je poglobljena ocena obravnavanega predmeta in je objavljena v strokovnem tisku - namenjena je širši javnosti, zato je pisana poljudno - pogosti so vrednotenjski pridevniki in prislovi - splošna ocena je lahko izražena tudi z nebesednimi prvinami (številke, zvezdice, limone, gongi ...) - sporočevalec mora ocenjevani predmet dobro poznati; ocenjuje delo, ne pa avtorja	- ZNANSTVENI ČLANEK: je predstavitev znanstveno obdelanega vprašanja, ki prinaša nova dognanja - DISERTACIJA: je obsežna znanstvena obravnava, ki je nastala na podlagi raziskave; to je najzahtevnejša oblika znanstvenega besedila (prinaša doktorski naslov) - znanstvena besedila so: - GOVORJENA (redkejša): predavanja na znanstvenih seminarjih in simpozijih - ZAPISANA: tvorjena so s prvinami besednega in nebesednega jezika (številka in likovna znamenja: formule, simboli ...) - besedila so natisnjena z različnimi vrstami tiska, z navedki, opombami ...	- poljudnoznanstvena besedila so zapisana ali govorjena: - zapisana poljudnoznanstvena besedila so poljudnoznanstveni članki - govorjena poljudnoznanstvena besedila poslušamo po radiu ali gledamo po TV, pri tem pa imata pomembno vlogo zvok in slika - vsebuje domače strokovne izraze, poleg terminologije pa tudi metafore, prisposodbe ... - manj je abstraktnih besed in prevzetih izrazov; - krajsje povedi s preprostejšo stavčno strukturo

	ESEJ	REFERAT	ZAPISNIK
PREDSTAVITEV BESEDILNE VRSTE	• predstavitevno besedilo: predstavljeno je piščevo osebno stališče do izbrane teme • utemeljevalno besedilo: pisec razkriva razne poglede na obravnavano temo	• zapisano strokovno besedilo, ki ga ustno predstavimo občinstvu • objektivno besedilo	• prikazovalno in pripovedovalno besedilo, ki predstavlja enkratni pretekli dogodek
OBLIKA, ZGRADBA	• nestereotipna zgradba: vsebuje prvine umetnostnega in znanstvenega besedila (je na meji med neumetnostnim in umetnostnim besedilom) • jezik: razumljiv, nazoren, duhovit, polemičen, poln asociacij ... • navajanje besed drugih avtorjev • zgradba eseja in šolskega eseja: predstavitev teze (mnenja), pojasnjevanje z argumenti/protiargumenti, povzemanje ugotovljenega in strnjevanje v odgovor, vezan na problem, ki je bil nakazan v tezi (sinteza)	• trodelnost: – uvod (napovemo temo in notranjo členitev besedila) – jedro (povzemamo ugotovitve opravljenih raziskav in predstavimo svoja spoznanja) – zaključek (povzamemo ugotovitve) in podatki o uporabljeni literaturi	• trodelnost: – GLAVA – poročanje o okoliščinah sestanka (uradni naziv organa, čas, kraj, navzočnost ...) – JEDRO – dnevni red (teme in njihovo zapovrstje, poročanje o obravnavi vsake točke dnevnega reda in o sklepih) – SKLEPNI DEL – čas konca sestanka, kraj in čas nastanka zapisnika, vodja sestanka in sopodpisnik, ki potrjuje resničnost zapisanega, žig in naslovi morebitnih prilog
PODVRSTE, TIPI	• ŠOLSKI ESEJ: ker se v njem odzivamo na besedilo, je to metabesedilo; sporočevalec se ravna po navodilih, še bolj pa je pomembna izvirnost – razpravljalni esej: primerjava književnih besedil – razlagalni (interpretativni) esej: razlaga sporočevalčevega dožemanja krajšega književnega besedila/odlomka/pesmi in primerjava dvoje (ali več) krajših besedil	• gre za strokovno besedilo, v katerem sporočevalec opisuje pojave in razlaga njihovo povezanost na podlagi lastnih ugotovitev oz. uporabljene literature; ugotovitve utemljuje z navajanjem zgledov • pri predstavitvi si sporočevalec pomaga s ponazorili: izročki, plakati, prosojnicami, grafikoni, knjigami ... • referatu navadno sledi razprava (diskusija)	• gre za uradno listino • sporočevalec objektivno poroča o govornem dogodku (o vnaprej dogovorjenem uradnem sestanku skupine ljudi), ki poteka po določenem dnevnem redu in načinu obravnave njegovih točk • namen: zapis sprejetih sklepov • gre za poročilo o prvotnem govornem dogodku, ki poroča o tem, kaj je kdo rekel, zato so zanj značilni glagoli rekanja v pretekliku • govorne prispevke udeležencev vsebinsko obnavlja (odvisni govor) ali pa jih povzema • zapisnik se ne sme spreminjati, dopolnjevati ali popravljati
NAČELA UPORABE	• kritično presojanje obravnavane tematike, izražanje mnenja in utemeljevanje		

ZAKON IN STATUT	UPRAVNA ODLOČBA	POGAJALNI POGOVOR	PREPRIČEVALNI POGOVOR
• ZAKON: je strokovno besedilo; gre za splošni pravni akt z najvišjo veljavo, ki je nadrejen drugim pravnim aktom, podrejen pa le ustavi • STATUT: je splošni pravni akt, ki določa osnovno ureditev in namen organizacije	• zasebno uradno besedilo, ki ga naslovník dobi od pristojnega upravnega organa, ustanove, javnega zavoda ali delovne organizacije • izvršilno besedilo	• sogovorca usklajujeta različni mnenji: vsak od njiju malo popusti in skleneta dogovor/sporazum • sogovorca oblikujeta skupno mnenje, v katerem upoštevata interese obeh	• prvi sogovorec drugega poziva k dejanju in navaja dejstva, s katerimi skuša podkrepiti svoj poziv, tj. ga prepričuje (če seveda drugi sogovorec nasprotuje pozivu prvega)
• tridelna sestava: – UVOD: vsebina in cilji pravnega pouka – JEDRNI DEL: natančno predstavljena vsebina in cilji – KONČNI DEL: prehodne in končne določbe • veliko je pravnih strokovnih izrazov, trpnih stavkov in sklicevanja na pravne akte višje ravni • členjenost na poglavja, člene in odstavke	• štiridelna sestava: – GLAVA: sporočevalec, naslovník, kraj, čas in številka odločbe – UVODNI DEL: zakonodajni in upravni akti, na katere se sklicuje izdajatelj odločbe – JEDRNI DEL: odločitev, njena utemeljitev in pravni pouk – SKLEPNI DEL: podpis odgovorne osebe; v tem delu je napisano tudi, komu je bila odločba poslana • prevladujejo trpni stavki in slovnično zapletene povedi, veliko je uradoválnih izrazov	• dialog	• dialog
	• glede na dva načina razvijanja teme ločimo: – OBVEŠČANJE – UTEMELJEVANJE	• uradni • neuradni	• DEBATA: že vnaprej pripravljen prepričevalni pogovor, v katerem se sklicujemo na znanstvena spoznanja, statistične ugotovitve, splošno znana dejstva, nazore ljudi ...
• ZAKON sprejme zakonodajalec (Državni zbor RS), razglasi pa ga predsednik republike – zakon se objavi v Uradnem listu RS – podpiše ga predsednik državnega zbora • STATUT sprejme ustrezen organ organizacije (svet ...) • člani v zakonu in statutu so zaradi preglednosti oštevilčeni (tudi alineje ...)	• ker gre za izvršilno besedilo, sporočevalec z njim povzroči spremembe v naslovníkovi ali širši družbeni stvarnosti (napredovanje na delovnem mestu, zapor, dedovanje ...)	• pomembna je dobra priprava, tj. določitev cilja, ki ga želimo doseči s pogovorom, potrebno pa se je poučiti tudi o mnenjih, interesih in ciljeh sogovorca • vztrajnost • spoštljivost do sogovorca • vljudnost • strpnost pri sporočanju mnenj in utemeljitev	• namen (poziv) je izražen neposredno (z velelnikom, z naklonskim glagolom prisile/nuje ipd.) • namen je izražen posredno

PREDSTAVITEV (OSEBE IN KRAJA)

Diva iz Divače

Sprehod skozi stari del Divače prišleka kmalu napoji z občutenjem starega Krasa, z duhom po kamnu, ki sta ga razjedla veter in sonce. Na koncu vasi pride obiskovalec do Škrateljrove hiše, ki je prava kulturna stavba slovenskih in italijanskih narodopiscev. Ob širjenju ceste proti Sežani bi jo bili pred leti kmalu podrli, a je k sreči obstala kot eden najlepših spomenikov kraškega kmečkega stavbarstva pri nas: ima monumentalno kamnito streho, razgibano členjeno talno zasnovo, široko dvorišče oziroma kraški borjač, izjemno lep gank pa še zunanje stopnišče, obzidje, vhodni porton in gospodarske »pritičline«, ki se žal že rušijo. Prizadevni kraški zidarji so Škrateljrovo hišo obnovili, vendar je na koncu zmanjkalo denarja za ureditev vse domačije. V spodnjih prostorih s stalno razstavo gostuje domači umetnik, kipar Viktor Frank, ki je tudi oskrbnik hiše in njen prijazen razlagalec.

Hiša je nastajala, tako kot večina hiš na Krasu, postopno, nekaj stoletij. Narodopisec Ivan Sedej je ugotavljal, da je jedro stavbe iz 17. stoletja. V 18. stoletju so verjetno skonstruirali monumentalni kaminski dimnik, v istem in še naslednjem stoletju pa je lastnik zaokrožil podoba hiše s stebrički in zagrajo na zunanjem stopnišču. Takrat so postavili lepo dvoriščno kalono, zamenjali nekaj oken in portal. Del notranjščine v pritličju je obokan. Zidovje je speljano tako, da bi razveselilo vsakega modernega kiparja, saj gre za organsko plastično členitev in za vrsto presenetljivih motivov, od nepričakovanih zamikov sten in stenskih niš do oblike stropov, ki s temno rjavo patino oživljajo duha davnine. Sicer pa se pozornejše oko večkrat razveseli na legih kamnoseških detajlih.

Že samo zaradi te čudovite arhitekture je staro hišo vredno obiskati. Seveda je Divača, ki je tako blizu morja, a hkrati 435 metrov nad njim, izhodišče zanimivih izletov v kraško naravo. Grmovja ruja se pozimi žal bohotijo le v svoji nekoliko minuli rujnosti. V svoji minulosti pa zimzeleno cveti najlepši cvet, ki je kdaj pogljal na teh tleh: filmska diva Ida Kravanja z umetniškim imenom Ita Rina,

rojena v Divači 7. julija 1907. Kar zadeva ocene ženske lepote, so zadeve kajpak zmeraj sporne, vendar za Ita Rino filmski zgodovinarji sodijo, da je v dvajsetih letih 20. stoletja v evropskem filmu kraljevala s svojo fotogeničnostjo. V 12 nemških in čeških filmih je dosegla svetovno slavo, še posebno z Erotikonom češkega režiserja Gustava Machatyja. Zaljubila se je v nekega Beograjčana in si naredila svoje tretje ime Tamara Djordjević. Zaradi ljubezni se je Ida Ita Tamara odpovedala filmu oziroma Hollywoodu. V Erotikonu iz leta 1929 je ta lepa ženska pokazala prirojene lastnosti, kot so poteze obraza, mere in linije telesa, združene s privlačnostjo, senzibilnostjo in erotičnim nabojem. Vse to živi v kinotekah, vendar se o tem lahko prepričate tudi v prvem nadstropju Škrateljrove hiše, kjer je ta lepota razodeta, zamrznjena na fotografijah in filmskih trakovih po zaslugi Slovenske kinoteke, ki je uredila lepo stalno razstavo o slavni Divačanki, umrli 1979 v Budvi. V Škrateljrovi hiši si lahko ogledate film o njenem življenju, ob katerem boste doživeli spoznanje, da je bilo njeno resnično življenje še bolj zanimivo kakor zgodbe njenih filmskih junakinj, tako po dramatičnih dogodkih kakor po izraziti osebnosti drži mlade ženske. Ita Rina je imela medijsko moč filmske boginje. Slovenska filmska umetnost je imela z njo svojo zvezdo že takoj na začetku svojega razvoja; od tedaj nobena naša igralka na »nebu sanj« ni več zasijala s tolikšnim žarom kakor Ita, bodisi ker ni znala izrabiti priložnosti v pravem času bodisi ker ni imela Itine sreče in prebojnosti. Njena fotogeničnost ne pripada več real-

nemu svetu, vendar daje stari plemeniti hiši pridih minevanja življenja, kakor ga blizu na gmajni vzbuja ruj v svojih zimskih barvah.

Na naravoslovni poti, imenovani 'Divaški Kras', bolj kot ruj kraljuje izvorni, tipični kraški gozd z vsem značilnim rastlinjem, zlasti z drevesi, kot so puhavci, grajeni, poljski javorji, makleni, črni gabri in mali jeseni. Dreves je čez 30 vrst. Pot je dolga 4,8 km in je nadvse primerna za izdaten, a lep in počasen sprehod, tudi za družine z otroki in starejše izletnike. Čeprav je razgibana, ni naporna; najvišjo točko ima pri 440 m višine, najnižjo pri 363 m. Ni strahu, da bi se na njej izgubili, saj je označena s 30 tablami. Pa tudi v temi neznanja ne boste tavalili, saj so ob poti 4 večje informacijske table: o kraškem gozdu, pticah in cvetju ter o Divaški jami. Pozimi je ta jama odprta le po vnaprejšnji najavi. Kdor ne more prehoditi vse poti ali se mu to ne ljubi, se lahko sprehodi samo okoli bližnje udorne doline Risnik; lahko se po dovolj varni stezi spusti v njeno 50 m globoko dno, v prepad, ki ima 15 milijonov kubičnih metrov zraka. Kakšna majhna količina v primerjavi z nebom, a kako poučna! Pogled zapirajo krošnje hrastov nad navpičnimi stenami, izza roba Risnika pa kuka tudi streha kakšne divaške hiše. Stojite na dnu kamnitega morja. Počasi, še počasneje kot v pravem morju se dvignete na površino, na mehke steze čez obstale valove. Naj se vam nikamor ne mudi.

Besedilo in foto: Željko Kozinc

Dostop:

Škrateljrova hiša je v starem jedru Divače, ob cesti, ki pelje v Sežano. Odprta je ob sobotah med 10. in 12. uro ter med 15. in 17. uro, ob sredah in nedeljah pa samo dopoldne. Kratoslovna pot 'Divaški Kras' se začne blizu stare ceste Ljubljana-Koper, pri prvem izogibalšču naprej od divaškega križišča. Po 50 m hoda po gozdni stezi od izogibalšča boste odkrili prvo označevalno tablo. Če bi radi vodnika, pokličite 05 708 20 00.

Vir: Polet, 7. 2. 2002

1.) O kateri predstavitvi govori naslov priloženega članka?

2.) Začetek članka nam najprej predstavi predmet (hišo). Iz česa je ta predstavitev sestavljena?

3. kateri podatki sodijo v predstavitev kraja?

---

4. Izpiši poved, s katero sporočevalec preide v predstavitev osebe.

---

5. Zakaj je uporabljen izraz *zimzeleno*?

---

6. Ali je Ita Rina predstavljena s pripovedjo ali z opisom?

---

7. Je predstavitev subjektivna ali objektivna? Ponazori z navedbo mesta iz besedila.

---

8. Kako pisec članka povezuje predstavitev osebe s predstavitev kraja?

---

9. V članku je na koncu navedena predstavitev naravoslovne poti. Izpiši tri besedilna mesta, ki dokazujejo, da je avtorjevo stališče tudi subjektivno.

---

10. Napiši kratek opis in oznako osebe, ki ti veliko pomeni. Dodaj tudi kratko pripoved o njej. (Obseg: 5 povedi)

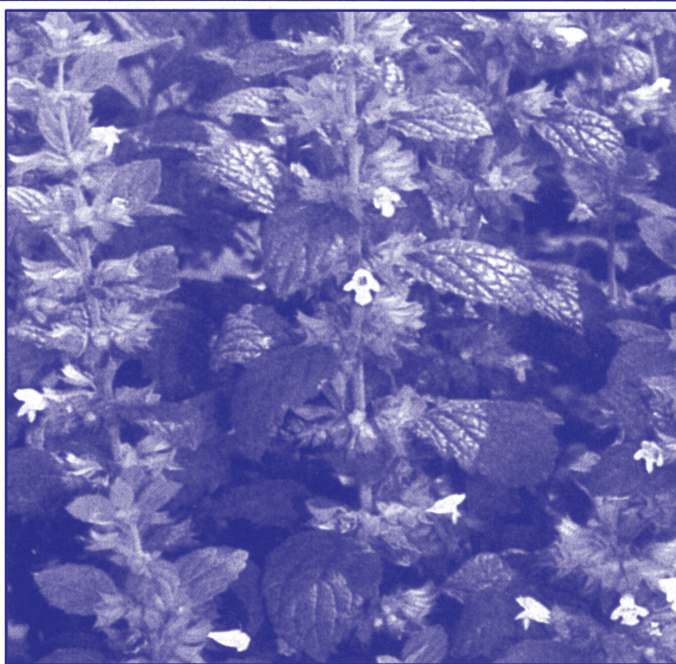
MELISA

Ščiti pred prehladom, blaži živčnost

Melisa je nezahtevno zelišče, ki raste po vrtovih, pa tudi kot divja rastlina v naravi. Njene zdravilne učinke so poznali že v antiki. Ščiti pred prehladom, blaži živčno napetost, odpravlja nespečnost, lajša prebavne motnje in preprečuje nastanek herpesa.

Rastlina je doma v vzhodnem Sredozemlju in v zahodni Aziji. Ima nekoliko dlakave lističe jajčaste oblike, ki zadišijo po limoni, če jih pomanemo. Raziskave kažejo, da so fenoli tiste snovi v njej, ki učinkovito napadajo herpes, in sicer tako, da virusu preprečujejo širjenje. Eterično olje, ki daje melisi močan vonj, pa pomirja živčni sistem in posledično odpravlja nespečnost. Prebavne težave lajša melisa tako, da sprošča mišice v prebavnem traktu.

Pri ljudeh s pogostim herpesom na ustnicah in nosu, ki so pet dni zapored po štirikrat na dan nanašali na prizadeto ko-

žo mazilo iz melise, so opazili znatno izboljšanje. Manj je bilo otekanja in srbenja, izpuščaj pa se je hitreje zacelil. Melisa se je izkazala tudi kot dobro sredstvo proti

nespečnosti. Bolniki, ki so jemali tablete z meliso in baldrijanom trikrat na dan, so si občutno popravili spanec. Kako deluje melisa pri tesnobah in napetosti, pri sindromu

iritabilnega kolona in pri drugih prebavnih motnjah, pa še ni dognano. Herpes zdravimo z mazilom iz melise, pri napetosti in prebavnih težavah pa si pomagamo s čajem

ali tinkturo. Če smo izbrali tinkturo, jemljemo enkrat do štirikrat na dan pol čajne žličke s kozarcem mlačne vode, odvisno od tega, kako hude so težave. Čaj skuhamo tako, da namočimo tri žlice sveže melise ali dve žlici posušene v skodelici vroče vode. Skodelico pokrijemo, da ne izhlapijo eterična olja. Po petih minutah precedimo. Na dan popijemo do tri skodelice čaja.

Uživanje melise je varno, saj nima stranskih posledic, vseeno pa je priporočljivo, da se nosečnice in doječe matere pred uživanjem posvetujejo s svojim zdravnikom. Melisa utegne vplivati na ščitnico in upočasniti njeno delovanje, zato jo odsvetujejo bolnikom, ki imajo težave s ščitnico. Pri nekaterih ljudeh povzroča zgago in težave z želodcem. Čeprav je dobro sredstvo proti herpesu, se je treba zavedati, da ne preprečuje prenašanja okužbe.

M. G.

Vir: Delo & Dom, 8. 5. 2002

1. Izpiši temo priloženega članka.

2. V katerem delu naslovja izvemo, kaj predstavlja pisec članka?

3. Zakaj je v naslovu osebek izpuščen?

4. Preberi prvi odstavek in ugotovi, kateri način razvijanja teme v njem prevladuje.

5. Peti odstavek vsebuje opis postopka. Izpiši posamezne faze priprave čaja v pravilnem zaporedju.

---

6. Zakaj je v petem odstavku uporabljena 1. oseba množine?

---

7. Ali je sporočevalčevo stališče subjektivno ali objektivno? Svoj odgovor utemelji.

---

8. V besedilu poišči tudi kateri termin in ga izpiši. Iz katere stroke je izraz?

---

9. Na kratko predstavi svoj priljubljeni predmet, npr. športni rekvizit ipd. (Obseg: 5 povedi)

Nadaljnje besedilne vrste piri na list papirja ali v zvezek.

ŽIVLJENJEPIS

zaposli
ZASTOPNIKE
v poslovni enoti **PIRS**

za trženje oglasnega prostora v Pirsu za področje: Celje, Domžale, Gornji Grad, Kamnik, Litija, Ljutomer, Mozirje, Novo mesto, Ormož, Postojna, Slovenske Konjice, Trebnje, Velenje, Žalec

Od kandidatov pričakujemo:

- najmanj srednješolsko izobrazbo
- dinamičnost in ambicioznost
- razgledanost in komunikativnost
- lasten prevoz

Prijave s kratkim življenjepisom pošljite v osmih dneh na naslov:

Slovenska knjiga, d.o.o., PE PIRS
Stegne 3, 1000 Ljubljana
pirs@slo-knjiga.si www.pirs.si

Vir: Delo, 2. 7. 2002

Predstavljaš si, da se prijavljaš na oglas za zastopnika za trženje oglasnega prostora v Slovenski knjigi, d. o. o., PE Pirs. Prijavi moraš priložiti življenjepis.

Napiši življenjepis, ki ga moraš priložiti k prijavi. Bodi pozoren/-rna na izobrazbo in sposobnosti ter kvalitete, ki jih od kandidatov priloženi razpis zahteva. Druge podatke si izmisli sam/-a. Pri življenjepisju upoštevaj sestavine omenjene besedilne vrste. (Merilo: 60–80 besed)

POROČILO

Udeležil/-a si se strokovne ekskurzije. Pripravi poročilo o tem, kako je potekala, kaj si si ogledal/-a, koliko dni je trajala ... Bodi pozoren/-rna na obvezne sestavine poročila. (Merilo: 350–400 besed.)

REPORTAŽA

V ZALOG PRIHAJA PLANINSKO DRUŠTVO SATURNUS

Na lokalni skupnosti so zagotovili, da bo naša prošnja za dodelitev društvenega prostora ugodno rešena. Zato z veseljem sporočam, da v Zalog prihaja PD Saturnus. Tako boste Založani v izbiri imeli še eno dejavnost v prostem času, ki jo lahko koristite že kar takoj in si življenje polepšate še s planinarjenjem.

Zakaj planinsko društvo Saturnus?

PD Saturnus smo ustanovili leta 1970 kot tipično tovarniško društvo, s sedežem v Mostah. Z olastnitvenjem tovarne smo izgubili svoj prostor – sedež, torišče dela, veliko članov in tudi zanesljivega podpornika. Ostalo je jedro zanesenjakov z obilo volje, izkušenj in strokovne usposobljenosti. Ocenili smo, da je Zalog pravi kraj, kjer bi se lahko »pobrall«, na novo pognali korenine in s krajem ter

njegovim zaledjem polno zaživi. Če nas boste sprejeli za svoje in nam malo pomagali, bo to še hitreje. Prepričani smo, da bomo v koristno pomoč tudi turističnemu društvu Zalog, morda osnovni šoli, društvu upokojencev in še komu.

Včlanitev, program izletov in ...

Dokler še nimamo prostora, lahko informacije dobite pri tajniku društva Andreju Slaku na tel. št. 031 350 782 ali pri meni na tel. št. 52928 59. Vsako prvo sredo v mesecu pa imamo v gostišču Zajčja dobrava (v posebni sobi) ob 19. uri planinski klepet. Tam si izmenjamo informacije, plačamo članarino, vpišemo nove člane ali pa samo poklepetamo s starimi znanci. Vabljeni!

Predsednik društva

Vir: Nedelo, 19. 5. 2002

Narcise še cvetijo

Foto Jure Eržen

Praznik narcis, ki ga vsako leto pripravijo pod Golico, je minil, priložnost za ogled z mlečno rumenimi cvetovi posejanih pobočij pa še ni zamujena. Smer je znana: v vasi pod Golico in Stolom, pa v Planino pod Golico in v Plavški ali Javorniški Rovt. Pravilo pa tudi: občudujte le z očmi!

Vir: Nedelo, 19. 5. 2002

Predstavljaš si, da so se novi člani planinskega društva Saturnus odpravili na svoj prvi izlet v gore (na Golico). Izleta si se udeležil/-a tudi ti, in sicer kot predsednik/-ica društva. Sestavi reportažo o tem izletu za objavo v lokalnem časopisu. Posebej izpostavi, da udeleženci kot neizkušeni pohodniki niso upoštevali v priloženem članku omenjenega pravila, ki velja v gorah. Druge podatke povzemi po priloženih člankih oz. si jih izmisli sam/-a. Bodi pozoren/-rna na sestavine navedene besedilne vrste. (Merilo: 120–140 besed)

JAVNO OBVESTILO

Predstavljaljaj si, da si predsednik/-ica dijaške skupnosti in član/-ica odbora za organizacijo maturantskega plesa na vaši šoli. Napiši javno obvestilo (ki bi ga objavil/-a na oglasni deski dijaške skupnosti), v katerem predsednike oddelčne skupnosti 4. letnikov obveščaš, da boste razdeljevali vstopnice za maturantski ples. Podatke o času in kraju razdeljevanja vstopnic si izmisli sam/-a. Bodi pozoren/-rna na vse sestavine te besedilne vrste. (Merilo: 30–50 besed)

JAVNO VABILO

Kot član/-ica šolske improilige svoje šole napiši javno vabilo na gledališki »spopad« med skupino improilige tvoje šole in kake druge gimnazije v tvojem ali sosednjem kraju. Predstavljaljaj si, da bi bilo vabilo objavljeno na oglasni deski tvoje šole. Kraj in čas, ko bo »spopad« potekal, si izmisli sam/-a. Bodi pozoren/-rna na vse sestavine te besedilne vrste. (Merilo: 40–60 besed)

JAVNO PISMO

Predstavljaljaj si, da redno bereš kak časopis ali revijo (npr. *Smrkljo*, *Mladino*, *Delo & Dom*, *Kaprico* ...). Z vsebino časopisa ali revije si izredno zadovoljen/-jna, vseh so ti tematske enote, ki so vključene v publikacijo, poleg tega pa si iz člankov oz. prispevkov izvedel/-a še veliko novega. Posebej pa si navdušen/-a nad eno rubriko, ki jo ta revija oz. časopis vsebuje. Napiši javno pismo, ki bi ga naslovil/-a na priljubljeni časopis/revijo, v katerem boš izrazil/-a navdušenje nad to publikacijo, hkrati pa boš posebej pohvalil/-a eno izmed rubrik in novinarja, ki v to rubriko piše. Bodi pozoren/-rna na vse sestavine te besedilne vrste. (Merilo: 90–120 besed)

URADNO VABILO

PRO PLUS, d.o.o.
Kranjčeva 26, 1521 Ljubljana
Slovenija

Phone: +386 / 1 / 589 32 41
Fax: +386 / 1 / 589 33 09

http: www.pop-tv.si

VABILO V ODDAJO "Lepo je biti milijonar"

Spoštovani!

Vabimo Vas na ogled snemanja najbolj popularnega kviza na svetu "Lepo je biti milijonar", ki ga vodi Jonas Žnidaršič.

Snemanje oddaje bo **v petek, 17. maja ob 16:15 uri** v novem studiu na POP TV; Kranjčeva 26, Ljubljana (v bližini Žal, Soča centra ...).

Prepričani smo, da se boste v naši družbi dobro počutili, zato Vas vabimo, da se nam kot gledalci pridružite na dan snemanja.

Svojo udeležbo nam potrdite na telefonsko številko **01/58-93-240 v četrtek 9.5. in petek 10.5. med 15. in 18. uro ter v soboto 11.5. med 9. in 12. uro**. Če imate namen s seboj pripeljati še svoje prijatelje oz. sorodnike, nas pokličite že v četrtek, saj je število sedežev v studiu omejeno.

Po licenčnem pravilniku morajo biti gledalci starejši od 16 let, mlajši pa si lahko ogledajo snemanje s klopi.

Ljubljana, 6.5.2002

Redakcija oddaje
"Lepo je biti milijonar"

Petra Bručan

1.) Priloženo vabilo preberi in ugotovi, v čem se ta oblika loči od oblike uradnega vabila.

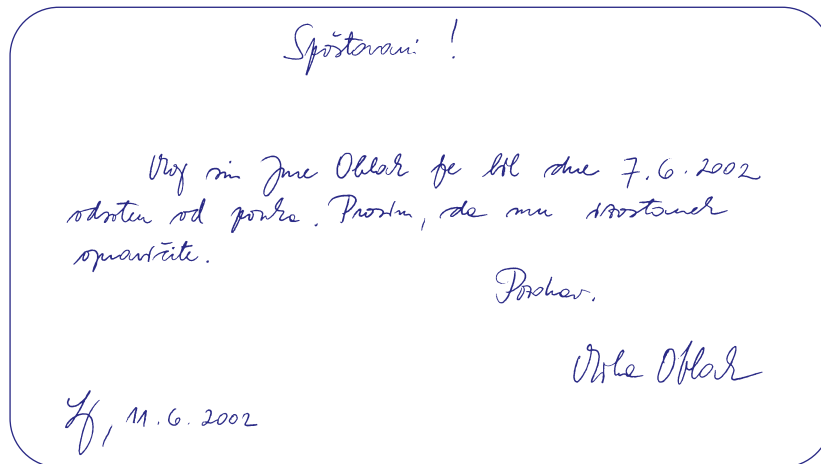

2.) Predstavljalj si, da je vabilo namenjeno tebi, in besedilo preoblikuj tako, da bo ustrezalo zahtevani obliki uradnega vabila.

OPRAVIČILO

Priloženo opravičilo preoblikuj tako, da bo vsebovalo vse potrebne podatke in da bo ustrezalo obliki uradnega opravičila. Upoštevaj tudi ustrezen format lista.

ZAHVALA

Predstavljalj si, da si zaradi daljše opravičene odsotnosti od pouka ostal v tretji konferenci šolskega leta neocenjen. Vodstvo šole ti je omogočilo izredne roke za pridobivanje ocen. Ob koncu šolskega leta se želiš uradno zahvaliti. Napiši ustrezno besedilo.

URADNO POTRDILO

Vir: Delo, 24. 5. 2003

Predstavljalj si, da si v šolskem letu 2001/02 obiskal/-a tečaj stepa v plesni šoli Kazina. Napiši uradno potrdilo o obiskovanju plesne šole, kakršno bi ti izdala Kazina. Predstavljalj si, da bi potrdilo potreboval/-a kot dokazilo o opravljenih obveznih izbirnih vsebinah (60 ur) na srednji šoli, ki jo obiskuješ.

Bodi pozoren/-rna na obvezne sestavine uradnega potrdila.

(Merilo: 40–60 besed)

URADNO POOBLASTILO

Bank Austria
Creditanstalt

Slovenija

Članica skupine HVB Group

Pooblastilo

Številka računa:

Imetnik računa:

1. Podatki o pooblaščenцу :

Priimek in ime:			
Naslov stalnega prebivališča:			
Naslov začasnega prebivališča:			
Davčna številka:			
Datum in kraj rojstva:			
Osebni dokument:	Osebna izkaznica	Številka:	
Izdajatelj:		Veljavnost do:	
Telefon:	Mobilni telefon:	Telefax:	Email:

2. Dejavnost pooblaščenca:

Poklic:	
Zaposlen pri:	
Delovno mesto:	

S podpisom potrjujem, da sem seznanjen s pogodbo in pogoji poslovanja banke, ki se nanašajo na račun, na katerem sem pooblaščen in da z njimi soglašam.

Podpis pooblaščenca:

S podpisom pooblaščam pooblaščenca za razpolaganje s sredstvi na navedenem računu.

Podpis imetnika:

S podpisom tega pooblastila pooblaščenec dovoljuje banki, da fotokopira dostavljene osebne dokumente, ki jih bo banka uporabila izključno za lastno evidenco in arhiv in soglašam, da lahko banka posreduje njegove podatke matični banki v tujino, z izključnim namenim poenotenege vodenja bančnih operacij v okviru bančne skupine HVB.

S podpisom pooblaščenec potrjuje pravilnost danih podatkov, ob spremembah pa se zavezuje javiti banki vse spremembe najkasneje v petih dneh po nastali spremembi.

Priimek, ime in podpis pooblaščenca v banki:

Ljubljana,

Predstavljam si, da se odpravljam na študij v tujino, v domačem kraju pa na banki prejemaš nakazilo štipendije. Zato moraš pred odhodom v tujino pooblastiti svojo mamo ali svojega očeta, da bo lahko denar dvigoval/-a s tvoje hranilne knjižice. Le tako ti bodo namreč tvoji starši lahko pošiljali štipendijo na tvoj začasni naslov v tujino. Izpolni uradno pooblastilo tako, da vneseš ustrezne podatke o pooblastitelju in pooblaščenцу.

URADNA IZJAVA

ZDRUŽENJE PSIHOTERAPEVTOV SLOVENIJE

Zaloška 29, 1110 Ljubljana

RAZPISUJE

uvodni seminar iz osnov psihoterapije

Seminar je namenjen diplomantom visokih šol in fakultet, ki si želijo vstopiti na področje psihoterapije. Za te kandidate je opravljen seminar pogoj za vpis v že obstoječi podiplomski študij psihoterapije, ki ga vsako drugo leto organizira Katedra za psihiatrijo Medicinske fakultete v Ljubljani.

Seminar bo obsegal 250 ur predavanj, seminarjev in vaj. Začetek bo maja 2002. Delo bo potekalo predvidoma ob petkih popoldan in sobotah.

Cena za posameznega udeleženca bo od 250.000 do 300.000 SIT, odvisno od števila udeležencev.

Prijavo pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov:

**prim. Gorazd V. Mrevlje, dr. med.,
Združenje psihoterapevtov Slovenije,
Zaloška 29, 1110 Ljubljana.**

Priložiti je treba prijavo s kratkim življenjepisom kandidata, diplomo visoke šole oziroma fakultete in izjavo o plačniku šolnine.

Ljubljana, 20. 4. 2002

261578

Vir: Delo, 20. 4. 2002

Predstavljaljaj si, da se prijaviš na uvodni seminar iz osnov psihoterapije. Razpis zahteva, da prijavi priložiš izjavo o plačilu šolnine.

Ustanova, kjer si zaposlen/-a (Centrer za socialno delo Vič, Tržaška cesta 97, Ljubljana), ti bo razpisano izobraževanje tudi plačala.

Napiši uradno izjavo plačnika šolnine.

Bodi pozoren/-rna na obvezne sestavine navedene besedilne vrste. (Merilo: 50–70 besed)

URADNA PROŠNJA

Predstavljaljaj si, da si dijak/-inja 4. letnika. Obvezno maturitetno besedilo, ki ga moraš prebrati, je tudi roman Lojzeta Kovačiča z naslovom Ljubezen. Pri pouku slovenščine ste se s profesorjem dogovorili, da boste na temo ljubezen in mladostnik (to predstavlja tudi prebrani roman) posneli filmsko reportažo, v kateri boste intervjuvali posameznike, stare od 3 do 70 let. Intervjuje boste snemali tudi na osnovnih šolah in v vrtcih. Napiši prošnjo za odobritev snemanja na osnovni šoli. (Merilo: 80–100 besed)

URADNA PRIJAVA

V Delu sta bila 13. 12. 2002 objavljena razpisa za dve prosti delovni mesti. Napiši prijavo na enega od razpisov.

(Merilo: 80–100 besed)

ZDRAVSTVENI DOM RADLJE OB DRAVI takoј zaposli ZDRAVNIKA SPLOŠNE MEDICINE Pogoji: • končana medicinska fakulteta, • strokovni izpit ali sekundarij, • licenca ali znanje slovenskega jezika. Delovno razmerje bomo sklenili za nedoločen čas, s polnim delovnim časom. Ponujamo družinsko stanovanje. Ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite na naslov: ZDRAVSTVENI DOM RADLJE OB DRAVI Mariborska 37, 2360 RADLJE OB DRAVI 291493	INFONET <i>Informacijski Inženiring</i> INFONET Kranj, d.o.o. Cesta talcev 39, 4000 Kranj Takoј želimo zaposliti programerja za programiranje v programskem jeziku Delphi (objektni Pascal) ter dizajniranje in implementacijo informacijskega sistema v zdravstvu. Zaželeno je tudi poznavanje Java in XML tehnologije. Delo je za nedoločen čas, s 3-mesečnim poskusnim delom in začetkom 1. 2. 2003. Pogoji: univ. diplomirani inženir ali absolvent računalništva ali FNT (matematika, fizika) ali tehnične smeri, poznavanje OO načina dela in tehnologije. Vaše delo pri nas naj bi bilo v obojestransko zadovoljstvo. Vaše ponudbe pričakujemo na našem naslovu do 27. 12. 2002, o izboru pa vas bomo obvestili do 20. 1. 2003. 291249

Vir: Delo, 13. 12. 2002

URADNA PRITOŽBA

Predstavljal si, da si letoval/-a v Termah Radenci. Ker so obnavljali savno, nisi mogel/-gla koristiti ugodnosti, ki so ti jo ponudili v paketu letovanja. Napiši pritožbo, v kateri boš od Zdravilišča Radenci zahteval/-a povrnitev dela že plačane vsote za bivanje.

(Merilo: 80–100 besed)

BESEDILO EKONOMSKE PROPAGANDE

**Spletite
si
dom.**

STANOVANJSKI KREDIT
Z DEVIZNO KLAVZULO

**Kadar ne zmorete sami, poiščite partnerja.
Mnogi so partnerstvo, vredno zaupanja, našli pri nas.**

Rešite svoj stanovanjski problem z našim dolgoročnim stanovanjskim kreditom z devizno klavzulo. Poznate nas po strankam prijaznem poslovanju. Tudi vam lahko pomagamo splesti vaše lastno gnezdo. Spoštujemo zvestobo in zaupanje ter ju znamo nagraditi. Obiščite nas, v Volksbank – ljudski banki vas pričakujemo.

**Volksbank – Ljudska banka, d.d., podružnica Ljubljana, Miklošičeva 30, 1000 Ljubljana
tel.: 01 23 06 360, e-pošta: vanda.bozicek@volksbank.si, www.volksbank.si**

Volksbank
Ljudska banka

Zaupanje nas povezuje.

Vir: Delo & Dom, 3. 4. 2002

1. Razloži, zakaj je priloženo besedilo reklama.

---

2. O čem sporočevalec prepričuje prejemnika?

---

3. Naštej besedne in nebesedne prvine, ki vplivajo na prejemnikova čustva.

4.) Zamenjaj naslovno poved z ustrezno svojo.

5.) Poznaš kateri slovenski pregovor, ki bi ustrezal temi reklame? Zapiši ga.

6.) Katere nebesedne prvine bi še lahko uporabil/-a pri sestavi priložene reklame?

7.) Zakaj je ime banke dvojezično?

8.) Katere besedilne vloge so prisotne v besedilu in katera prevladuje?

BESEDILO POLITIČNE PROPAGANDE

Na šoli se pripravljajo volitve dijakov v dijaško skupnost. Sestavi in oblikuj besedilo politične propagande, v katerem se boš predstavil/-a. Tudi ti boš eden/ena od kandidatov/kandidatk.

OCENA

Napiši oceno poljubnega romana, ki si ga bral/-a za domače branje.
(Merilo: 140–170 besed)

ESEJ

Po navodilih napiši esej z naslovom *Usojenost in hrepenenje v romanu Na klancu*.

Izrazi lastno stališče o naslovni problematiki.

Predstavi usojenost in hrepenenje v romanu: kako sta prikazana oba motiva? Sta medsebojno povezana? Katera oseba najznačilneje predstavlja navedeno občutje? Kako?

Kaj je avtor izpovedal s prikazom usojenosti in hrepenenja (ideja)?

Kakšno je tvoje stališče o obravnavani problematiki? Je predstavljena problematika aktualna še danes? Pojasni, kako (če ni, pojasni, zakaj).

(Merilo: 400–500 besed)

ZAPISNIK

Resljeva 12, Ljubljana
tel.: 2320-975
fax.: 2314-360
e-mail: gimnazija-ledina.lj@quest.arnes.si
Davčna št.: 24546208
Žiro račun: 50101-603-45244

Datum: 7. 10. 02
Številka: sl/02

VABILO NA 1. RODITELJSKI SESTANEK

Spoštovani starši,

vabimo Vas na 1. roditeljski sestanek, ki bo v četrtek, 10. oktobra 2002, ob 16.00 v učilnici 24/I. nadstropje.

Dnevni red:

1. predavanje šolske psihologinje o odvisnostih;
2. poročilo o zaključku 1. letnika in stanje dijakov v novem šolskem letu;
3. pojasnila v zvezi z urnikom in šolskim koledarjem;
4. predstavitev literarnega opismenjevanja kot obvezne izbirne vsebine;
5. učbeniški sklad;
6. regresirana prehrana;
7. volitve v Svet staršev Gimnazije Ledina;
8. razno.

S spoštovanjem.

Razredničarka

Tatjana Cvetko, prof.

Pred seboj imaš vabilo na roditeljski sestanek. Napiši zapisnik sestanka; upoštevaj dnevni red, naveden v vabilu. Mankajoče podatke si izmisli sam/-a.
(Merilo: 200–250 besed)

Obetavna vrtnarka

Alenka Sivka; foto: Jože Suhadolnik

KSENIJA HORVAT IMA KLJUB MLADOSTI ZA SABO DOLGO NOVINARSKO KARIERO: ŽE V SREDNJI ŠOLI SE JE NA RADIU ŠTUDENT UKVARJALA Z BLIŽNJIM VZHODOM! – ŠE DANES JE NJENA 'PRVA LJUBEZEN'.

Ksenija je bilo kar težko pripraviti k intervjuju. Rekla je, da ne mara medijske pozornosti. Ampak ker smo ravno revija Stop in jo je 'naša' Akademija Viktor imenovala za obetavno medijsko osebnost, se je počutila 'dolžno' pogovoriti z nami. Vseeno pa je potrebovala cel konec tedna za premislek in že vnaprej mi je dala vedeti, da na preveč zasebna vprašanja ne bo odgovarjala.

Težavna naloga. In to zame, ki najraje brskam prav po zasebnosti drugih. Sploh tistih, ki se neradi izpostavljajo medijem. In Ksenija Horvat se je res razgovorila, klepetali sva kot stari prijateljci, ampak za vsako (vsaj meni) zanimivo stvar mi je že vnaprej začela, da ni za objavo.

Prav, napisati smem torej samo tisto, kar mi je dovoljeno, in pa seveda svoja opažanja. Najprej, Ksenija je zelo, zelo čedna ženska (in če to prizna druga ženska, mora res držati). Sicer stroga pričeska, svetli lasje (verjetno z majhno pomočjo barvel) in svetlo modre oči. Ravno prav naličena, okusno oblečena in prijetno zgovorna. Ampak kolikor mi je uspelo izvrtati, na pravega možakarja še čaka!

S TREBUHOM ZA KRUHOM ...

Ko sem prišla na dogovorjeno mesto, je potekal še njen prvi zmešek. Z diplomatom z Bližnjega vzhoda se je pogovarjala v angleščini, kot da je to njen materni jezik. Tekoče, sproščeno, strokovno. Ko sem ji to omenila, je rekla, da se ji to zdi nekaj povsem normalnega, ker je šest let živela v Angliji, ko je delala na radijski postaji BBC v Londonu. In da ji tudi njeni prijatelji zavidajo to tekočo govorico, saj sploh ne razmišlja, v katerem jeziku govori.

Nato me je seveda takoj zanimalo, kako se je lahko tako mlada, 23-letna, odločila za življenje v tujini. Pravi, da je najprej mislila, da odhaja za šest mesecev, ostala pa je šest let. In da je bilo za mladega človeka, polnega energije, volje do učenja, odprtega za nova prijateljstva, čudovito delati na BBC-ju, kamor so se prihajali učiti mladi z vsega sveta. Še danes ima prijatelje v Moskvi, Pragi, Washingtonu ...

Poklicno jo najbolj zanima izraelsko-palestinski spor – z njim je kot gimnazijka začela novinarsko kariero na Radiu Študent – in še danes jo prevzema (jeseni bo vpisala magistriraj s tega področja). Prav zdaj prosi svoje šefe, naj ji dovolijo oditi 'dol', pa jo zavračajo, da ni denarja. Potrebuje samo smelca. V zadnji oddaji, ki jo je naredila, je intervjuvala Jaserja Arafata. Snelmalcu Darku Humarju, s katerim po navadi odhaja na težke terene,

so palestinski varnostniki dovolili vstopiti v Arafatovo pisarno v kleti oblegane rezidence v Ramali šele zadnji hip. Stojalo je moral pustiti pred vrati. Ni bil vesel, ker je moral predsednika snemati 'iz roke', a dobila sta intervju in zanj je bila to pomembna zmaga.

NA VODITELJSKI STOLČEK

Prvič nas je zbudila v oči, ko je osem ur vodila oddajo v živo ob srečanju predsednikov Busha in Putina v Sloveniji. Bilo je naporno, a projekt je bil uspešen. Velik medijski dogodek. Kmalu potem je začela voditi še TV-Dnevnik. Vodenje samo je niti ni posebej zanimalo, a zdelo se ji je dobra sprememba za čas, ko ni bilo denarja za njene novinarske odprave v tujino. Potem pa se je privadila. In zdaj se ji zdi nekaj prav posebnega: narediti zrcalo dneva, pregled vsega, kar se je pomembnega zgodilo tisti dan. Po Dnevniku jo včasih zagrabijo prava depresija, ker je kritična, ker bi veliko stvari naredila drugače, ker najde polno napak – a to je, pravi, njena značajska lastnost.

Ksenija obvlada več medijev: delala je na radiu, pisala za časopise, a prednost daje televiziji, ker ima svoj čar: "Če neko zelo slavno osebnost za intervju prosita dva novinarja, eden s televizije in eden iz tiskanega medija, se bo verjetno odločila za televizijo – že zaradi tega, kar televizija pač dandanes je. Samo v tem pogledu je dosti lažje delati za televizijo, sicer pa dosti težje. Ker moraš s seboj pripeljati opremo, vse vnaprej premisliti, ne dovolijo ti snemati ... Če delaš za tiskani medij, lahko smukneš kamorkoli in počneš, kar hočeš. S kamero si pač zelo opazen."

RIBEZ IN KOSMULJE

Zakaj se je vrnila iz Anglije? Bila je premlada, da bi ostala v tujini, ponudili so ji delo v zunanje-politični redakciji na nacionalki, vleklo jo je tudi k njeni veliki družini. Hudo ji je bilo dati odpoved na BBC-ju, saj je imela krasnega šefa Veselka Simonoviča. Na začetku se je bilo težko prilagoditi življenju doma, trajalo je kar dve leti, da se je ponovno vživela. Minila so tri leta in pol (nekaj knjig še ni utegnila izvleči iz škatel!),

"Zdi se mi, da je največ, kar lahko naredim, da se popolnoma razvijem in napredujem na svojem področju."

uredila si je stanovanje pri starših in zdaj se ne bi več vrnila. Bi se pa takoj potegovala za položaj dopisnice v Jeruzalemu ali Kairu.

Prosti čas? Malo ga je, zelo rada bere (a žal več strokovno literaturo kot leposlovje), si ogleda kak film na televiziji ... Odkrila pa je novo radost v življenju, ki ji je bila pred desetimi leti nepredstavljiva: vrt! Prekopava njivo, kjer je posadila tri vrste ribeza ("in vse morim s tem") in dve vrsti kosmulj, okrog pa rožice. "Po napornem delu sprostitve res potrebujem!"

Načrti? "Zdi se mi, da je največ, kar lahko naredim, da se popolnoma razvijem in napredujem na svojem področju. Preden se je začela vojna v Izraelu in na palestinskih ozemljih, naj bi mesec dni študirala na hebrejski in mesec dni na palestinski univerzi. A zaradi spopadov bi verjetno kar naprej delala in poročala. Moj glavni cilj je strokovno poglobljanje znanja, usposabljanje, napredovanje. To je največ, kar lahko naredim. In stik s tem področjem, ki mi ga omogoča moje delo, je enkrat. Prebiranje literature ni dovolj, moraš biti tam, dobiti tridimenzionalno podobo, obrniti vsak kamen." ■

Prekopava njivo, goji tri vrste ribeza, pa dve vrsti kosmulj, okrog pa rožice. "Po napornem delu, kakršno je moje, sprostitve res potrebujem!"

1. V čem se priloženi intervju že na prvi pogled loči od tipičnega predstavnika te besedilne vrste?

---

2. Ali ima intervju uvodni del?

---

3. Kako je avtorica članka preoblikovala svoja vprašanja in odgovore intervjuvanke?

---

4. Zakaj je članek razdeljen na naslovljene manjše enote?

---

5. Ali bi lahko zaporedje treh enot v članku zamenjali? Odgovor utemelji.

---

6. Katera nejezikovna sredstva so uporabljena v članku?

---

7. Sestavi vsebini ustrezen zaključek intervjuja, ki naj obsega 4 povedi.

---

8. Se ti zdi naslov intervjuja primeren glede na njegovo vsebino?

---

9. Oblikuj svoj naslov za priloženi intervju.

---

10. Predstavljal si, da si sodelavec/-ka šolskega glasila in da se pripravljáš na osebni intervju z najuspešnejšim športnikom svoje šole. Oblikuj uvodni del, sedem vprašanj, ki jih boš zastavil/-a intervjuvancu, in zaključno misel z željami sošolcu.

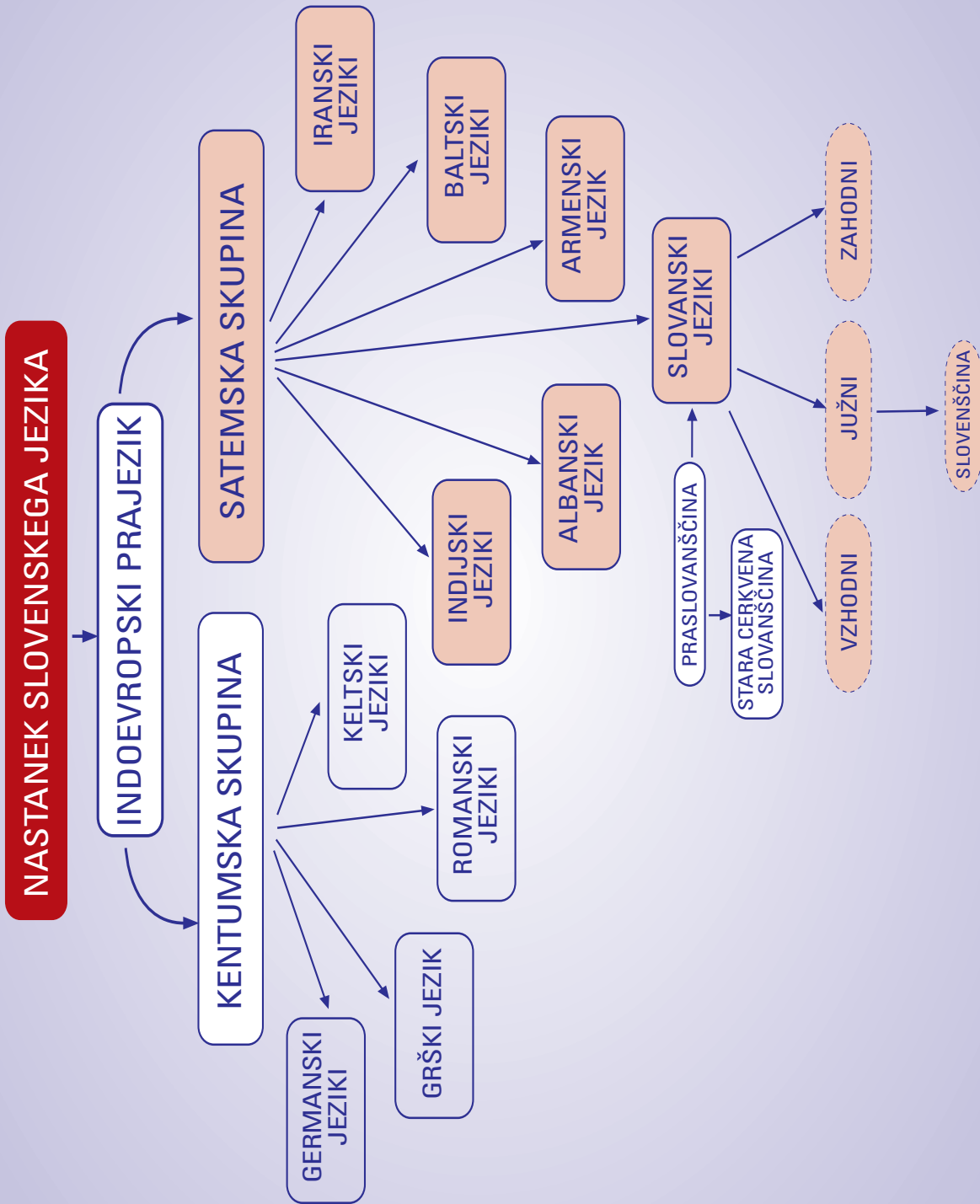
OKROGLA MIZA

Pripravljaj se okrogla miza, na kateri boš moderator/-ka. Naslov: Zasvojenost med mladimi. Pripravi se na to temo.

PREDAVANJE

Pripravi dispozicijske točke za predavanje, ki ga boš imel/-a pred svojimi sošolci in sošolkami. Tema: Alkoholizem med dijaki in dijakinjami.

11. POGLAVJE

INDOEVROPSKI PRAJEZIK govorjen sredi 3. tisočletja pred n. št. na ozemlju vzhodne Evrope in Azije

KENTUMSKA SKUPINA	GERMANSKI JEZIKI:	nemški, angleški, nizozemski, flamski, danski, norveški, švedski		
	ROMANSKI JEZIKI:	italijanski, furlanski, retoromanski, provansalski, francoski, španski, katalonski, portugalski, romunski		
	KELTSKI JEZIKI:	irski, bretonski, velški, škotski		
	GRŠKI JEZIK			
SATEMSKA SKUPINA	INDIJSKI JEZIKI:	hindujski, urdujski, bengalski, maratski		
	ARMENSKI JEZIK			
	ALBANSKI JEZIK			
	IRANSKI JEZIKI:	perzijski, kurdski, afganistanski		
	BALTSKI JEZIKI:	litovski, letonski		
	SLOVANSKI JEZIKI	VZHODNI:	ruski, beloruski, ukrajinski	
		ZAHODNI:	poljski, lužiškosrbski, češki, slovaški	
		JUŽNI:	slovenski, hrvaški, srbski, makedonski, bolgarski	
	PRASLOVANŠČINA			
STARA CERKVENA SLOVANŠČINA				

PRASLOVANŠČINA

ZAČETEK RAZVOJA	• med 5. in 7. stol. pred n. št. • med Baltikom in Črnim morjem, v porečjih Dnepra, Dnestra in Visle
LASTNOSTI	• zakon o odprtih zlogih: vsak zlog se je končal na samoglasnik ali polglasnik • dva različna polglasnika: <i>jur</i> – trdi polglasnik, <i>jer</i> – mehki polglasnik • trd in mehčan izgovor soglasnikov (l, t, p – l', t', p') • dolgi <i>i</i> ali <i>ja</i>t • nosna samoglasnika (ę, ǫ) • mehki <i>i</i> in trdi <i>y</i>

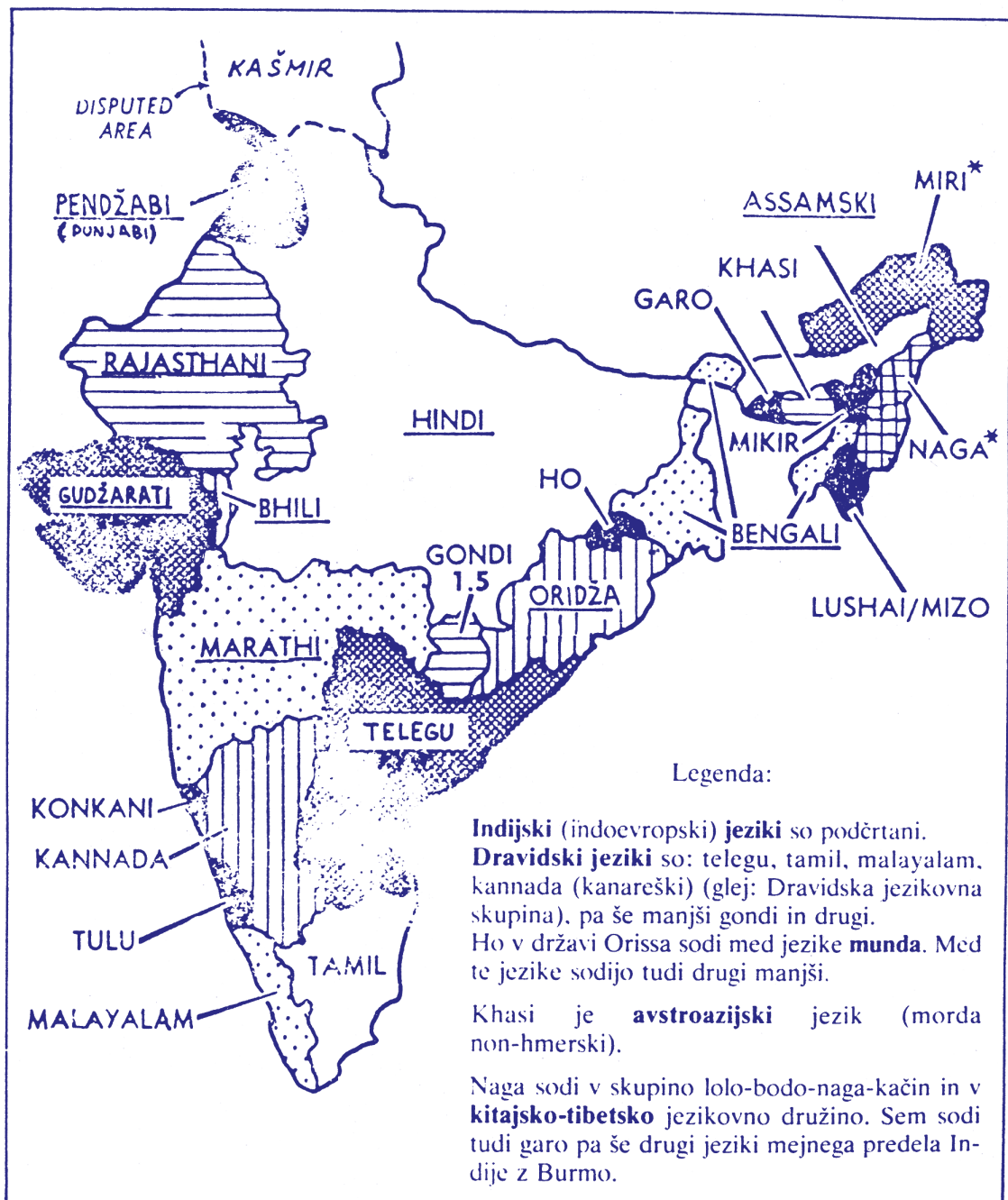
NASTANEK SLOVENŠČINE

ZAČETEK RAZVOJA	• prihod prednikov Slovencev na današnje ozemlje v 2. pol. 6. stol.
LASTNOSTI	• vedno večji odmiki od praslovanščine, v Brižinskih spomenikih (1. zapis slovenščine, nastal okoli leta 1000) le še deloma ohranjene glasovne posebnosti praslovanščine

STARA CERKVENA SLOVANŠČINA

ZAČETEK RAZVOJA	• sredi 9. stol. • oblikovalca Konstantin (Ciril) in Metod • rokopisi za bogoslužni namen
LASTNOSTI	• govorna podlaga: makedonsko narečje iz okolice Soluna (makedonska teorija – znanstveno sta jo dokazala Vatroslav Jagić in Vatroslav Oblak, večinoma se priznava še danes); jezikoslovca Jernej Kopitar in Fran Miklošič sta bila mnenja, da je bila živa govorna podlaga stare cerkvene slovanščine nekdanja govorica panonskih Slovencev (panonska teorija) • pisava glagolica večinoma po grškem zgledu (sestavil jo je Konstantin)

JEZIKI INDIJE

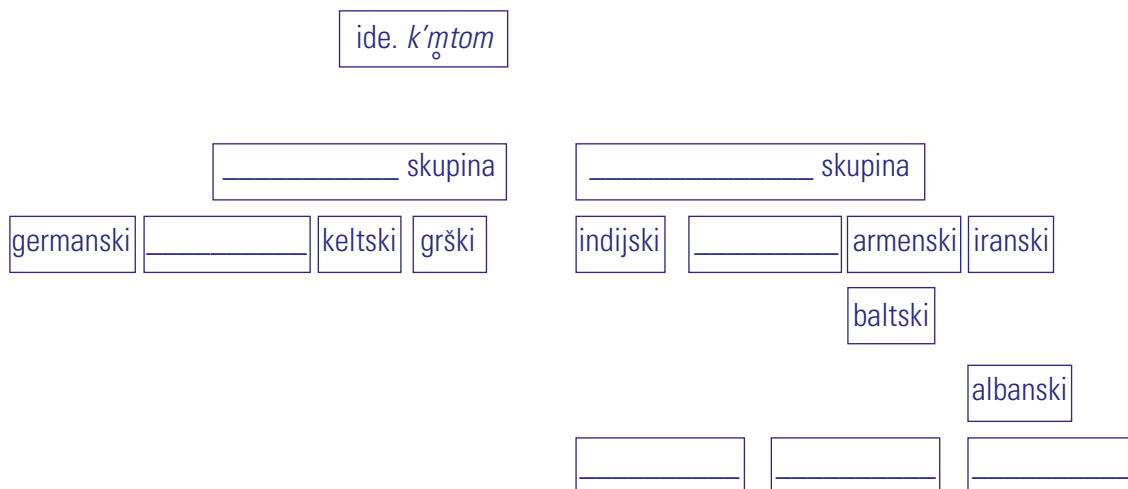

* Z zvezdico so označeni jeziki, ki imajo le kakih 100.000 govorcev, kar je za Indijo zelo majhen jezik.

1. Kaj veš o indoevropskem prajeziku?

- a) Kdaj so ga govorili? _____
- b) Kje so ga govorili? _____
- c) Kam se je razširil? _____

2.) Dopolni miselni vzorec:

3.) Naštej germanske jezike.

4.) V katero od treh slovanskih skupin spada bolgarski jezik?

5.) Ali danes še govorijo katalonski jezik in v katero jezikovno skupino spada?

6.) Na priloženem zemljevidu so naštetih številni indijski jeziki. Izpiši indoevropske.

7.) Zakaj na priloženem zemljevidu ni sanskrta?

8.) Kako se imenuje sanskrtova mlajša različica?

9.) Ali obstajajo zapisi v sanskrtu? Obkroži.

DA. NE.

10.) Dopolni:

Praslovanščino so govorili na ozemlju med _____ in _____,
v porečjih _____, _____ in _____.
Njen razvoj naj bi se začel med _____ in _____ stoletjem pred našim štetjem.
Lastnosti praslovanščine so: trd in _____ izgovor soglasnikov, zakon o

_____ zlogih (vsak zlog se je moral končati na _____), dva različna polglasnika, jat, ki je dolgi _____, nosna samoglasnika _____ in _____ ter dva i-ja (_____ in _____).

11. Kdaj so predniki Slovencev prišli na današnje slovensko ozemlje in kateri jezik so takrat govorili?

---

12. Imenuj prve ohranjene zapise v slovenskem jeziku in napiši, kdaj so nastali.

---

13. Imenuj katerega od mlajših zapisov slovenskega jezika in predstavi glavno razliko med njim in Brižinskimi spomeniki.

---

14. Ali je bila stara cerkvena slovanščina knjižni jezik? Obkroži.
DA. NE.

15. Kdo je ta jezik oblikoval in s katero pisavo ga je zapisal?

Avtor: _____

Pisava: _____

16. Razloži panonsko in makedonsko teorijo. Katero priznavamo danes?

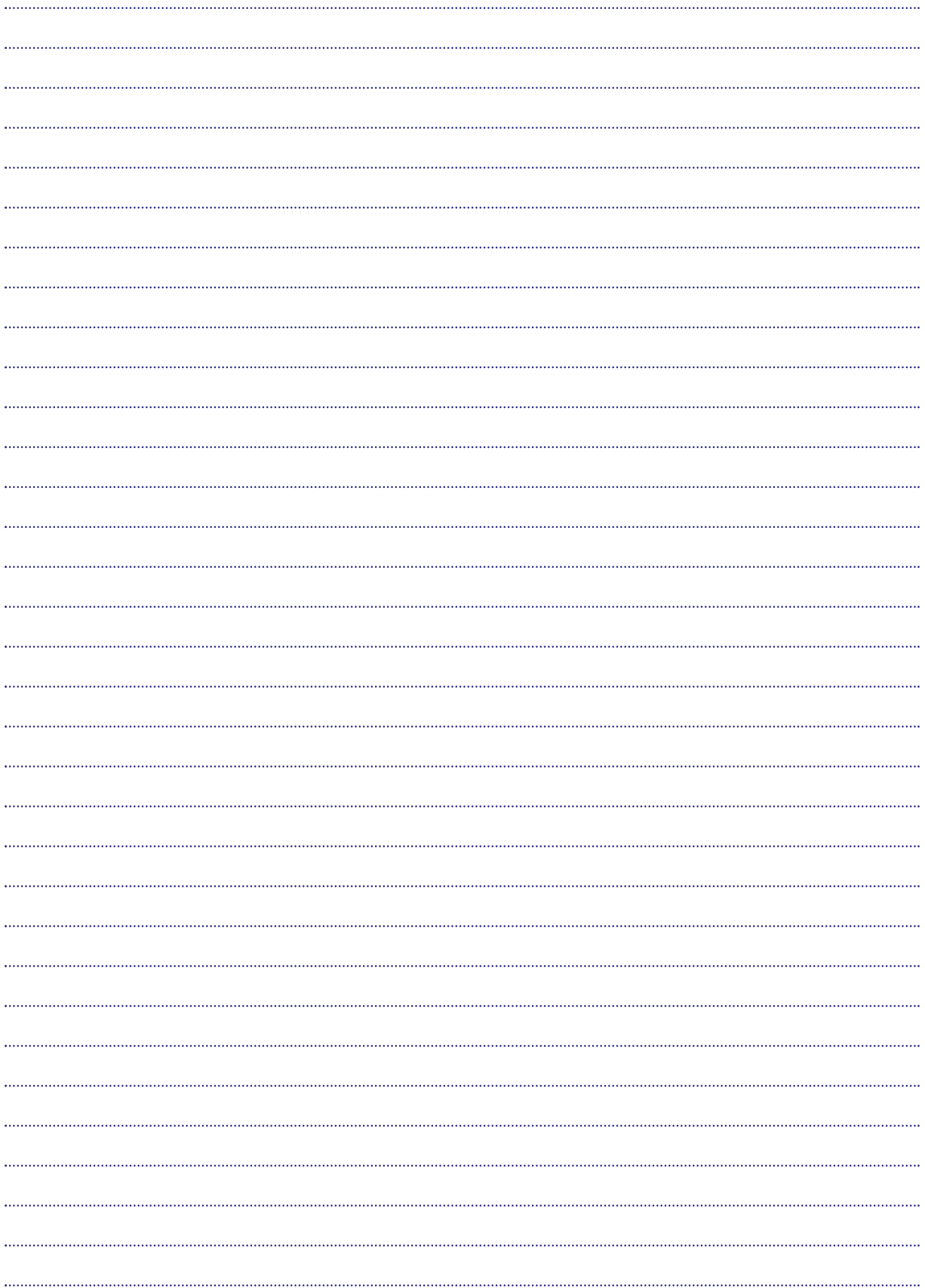

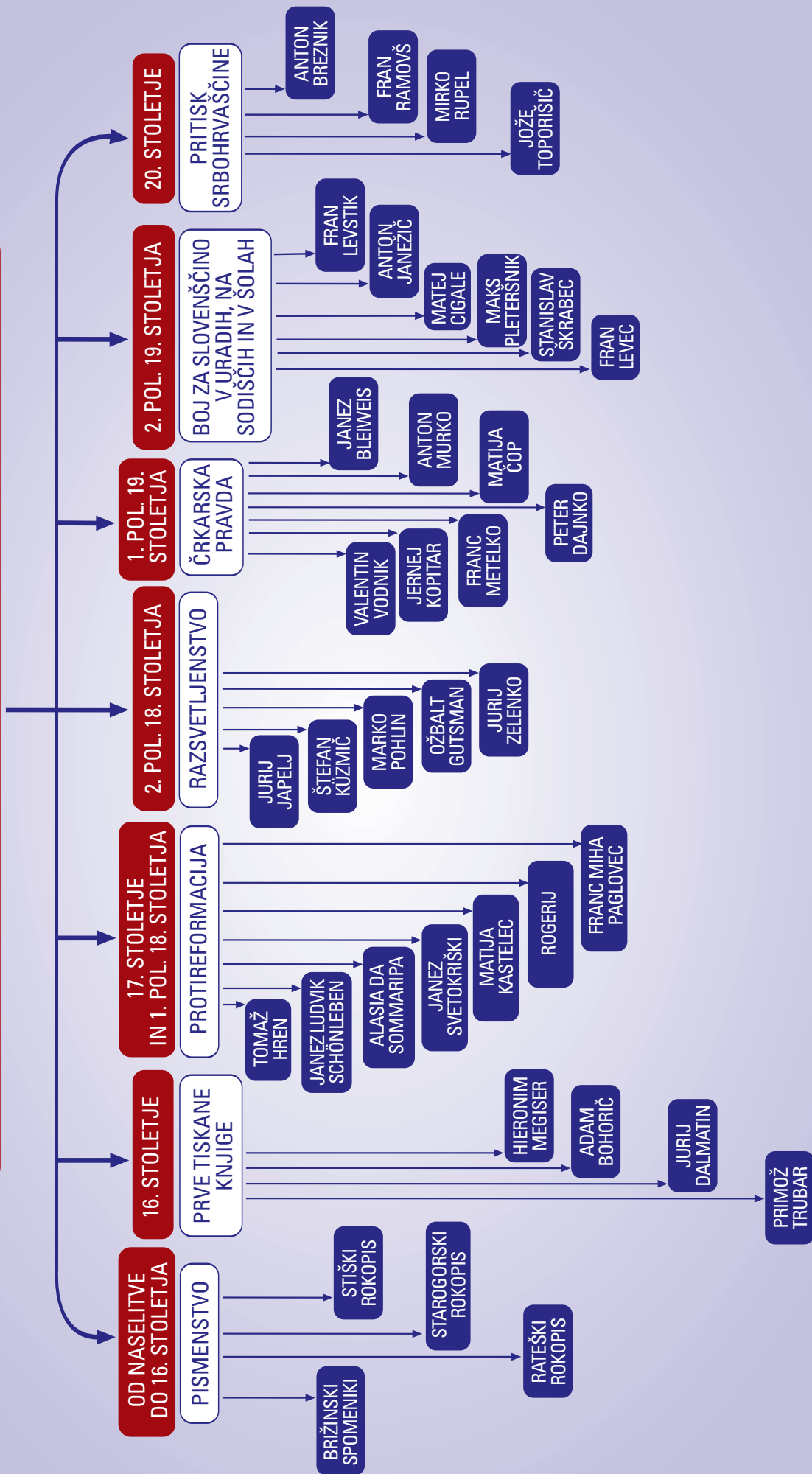

---

12. POGlavJE

RAZVOJ SLOVENSKEGA (KNJIŽNEGA) JEZIKA IN JEZIKOSLOVJA - MEJNIKI V RAZVOJU SLOVENSKEGA JEZIKA

DELA	NASTANEK	JEZIKOVNE POSEBNOSTI	ZNAČILNOSTI BESEDILA
BRIŽINSKI SPOMENIKI	MED LETOMA 972 IN 1039	• ZGODNJA SLOVENŠČINA • OBREDNI JEZIK • PISAVA: KAROLINŠKA MINUSKULA	• PREPISI STAREJŠIH PREDLOG • PREVODI NEMŠKIH LITURGIČNIH BESEDIL • NASTALI NA ZGORNJEM KOROŠKEM • NAJDENI V FREISINGU • HRANJENI V MÜNCHNU
RATEŠKI (CELOVŠKI) ROKOPIS	1362–1390	• NAREČNA MEŠANICA • PISAVA: GOTICA	• NASTAL V RATEČAH • HRANJEN V CELOVCU • OČENAŠ, VERA, ZDRAVAMARIJA
STIŠKI ROKOPIS	1428–1440	• 1. DEL: VPLIVI ČEŠKEGA JEZIKA • 2. DEL: DOLENJSKE NAREČNE ZNAČILNOSTI • PISAVA: GOTICA	• OBRAZEC SPLOŠNE SPOVEDI, KITICA VELIKONOČNE PESMI, PREDPRIDIŽNI KLIC, MOLITEV K MARIJI • NASTAL V STIČNI • HRANJEN V NUK-U
STAROGORSKI ROKOPIS	1492	• SLEDOVI RAZLIČNIH NAREČIJ	• OČENAŠ, ZDRAVAMARIJA, APOSTOLSKA VERA • HRANJEN V VIDMU

AVTOR	DELO	POMEN
PRIMOŽ TRUBAR (1508–1586)	• <i>KATEKIZEM, ABECEDENIK</i> (1550) • <i>TA EVANGELI SV. MATEVŽA</i> (1555) • <i>CERKOVNA ORDNINGA</i> (1564) • <i>TA CELI NOVI TESTAMENT</i> (1582) • <i>HIŠNA POSTILA</i> (1595)	• PRVI DVE TISKANI KNJIGI • IZID V TÜBINGENU • NATISNJENI V GOTICI, DRUGA DELA V BOHORIČICI, NJEGOVA PRIREDBA HUMANISTIČNE LATINIČNE PISAVE • PODSTAVA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA: DOLENJSKO OBARVAN JEZIK LJUBLJANSKEGA PRIDIGARSKEGA IZROČILA, RAZUMLJIV NA ŠIRŠEM SLOVENSKEM OBMOČJU
JURIJ DALMATIN (1548–1589)	• <i>BIBLIJA</i> (1584)	• PRVI PREVOD CELOTNEGA SVETEGA PISMA V SLOVENŠČINO
ADAM BOHORIČ (1520–1598)	• <i>ARCTICAE HORULAE SUCCISIVAE (ZIMSKE URICE PROSTE)</i> (1584)	• PRVA SLOVNICA SLOVENSKEGA JEZIKA • JEZIK: LATINŠČINA IN SLOVENSKI ZGLEDI
HIERONIM MEGISER (1554/55–1619)	• <i>DICTIONARIUM QUATUOR LINGUARUM (SLOVAR ŠTIRIH JEZIKOV)</i> (1592) • <i>THESAURUS POLYGLOTTUS (VEČJEZIČNI SLOVAR)</i> (1603)	• NEMŠKO, LATINSKO, ITALIJANSKO IN SLOVENSKO BESEDJE

OBDOBJE ROKOPISOV:
 – JAVNI (PRISEGE)
 – ZASEBNI (PLEMIŠKA PISMA)

AVTOR	DELO	POMEN
TOMAŽ HREN	<i>EVANGELIJA INU LISTUVI (1612)</i>	• ZBIRKA EVANGELIJEV IN APOSTOLSKIH PISEM • POVZETO PO DALMATINU • JEZIK OČIŠČEN NEKATERIH PREVZETIH (NEMŠKIH) BESED
JANEZ LUDVIK SCHÖNLEBEN	PONATISI DELA <i>EVANGELIJA INU LISTUVI</i>	• JEZIKOVNA NAČLA V LATINSKEM PREDGOVORU: - ZAHTEVA PO ENOTNOSTI V PISANJU - V GOVORU DOPUŠČANJE RAZLIČNOSTI
GREGORIO ALASIA DA SOMMARIPA	<i>VOCABULARIO ITALIANO, E SCIAVO (ITALIJANSKO-SLOVENSKI SLOVAR) (1607)</i>	• JEZIK IN PRAVOPIS STA POD VPLIVOM ITALIJANSKEGA • AVTOR JE ITALIJANSKI MENIH IZ DEVINSKEGA SAMOSTANA • V VSEBINI SO POLEG BESED TUDI POGOVORI IN MOLITVE V OBEH JEZIKIH
FERENC TEMLIN	<i>MALI KATEKIZMUS (1715)</i>	• ZAPIS PREKMURSKEGA JEZIKA • VPLIV MADŽARSKEGA JEZIKA IN PISAVE
JANEZ SVETOKRIŠKI (TOBIJA LIONELLI)	<i>SACRUM PROMPTUARIUM (SVETI PRIROČNIK) (1691)</i>	• ZBIRKA BAROČNIH PRIDIG • VIPAVSKE JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI • BAROČNI SLOG
MATIJA KASTELEC	<i>NEBEŠKI CILJ (1684)</i>	• ZBIRKA PRIDIG • NOTRANJSKE JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI
OČE ROGERIJ	<i>ZMAGOSLAVNA NEBESA (1731)</i>	• ZBIRKA PRIDIG • NOTRANJSKE JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI
FRANC MIHA PAGLOVEC	<i>ZVESTI TOVARŠ (1742)</i>	• GORENJSKE JEZIKOVNE ZNAČILNOSTI

RAZVOJ SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA IN JEZIKOSLOVJA – 17. STOL. IN 1. POL. 18. STOL.

AVTOR	DELO	POMEN
JURIJ JAPELJ	KATOLIŠKI PREVOD SVETEGA PISMA (1784–1802) PONATISI DELA <i>EVANGELIJA INU LISTUVI</i>	• PREVOD PO LATINSKEM PREVODU (VULGATA) • PREVAJALCI UPOŠTEVAJO DALMATINOV PREVOD • OHRANJENO JE PROTESTANTSKO PISNO IN JEZIKOVNO IZROČILO • BESEDJE JE BOGATEJŠE • POJAVLJAJO SE GORENJSKE BESEDNE OBLIKE
ŠTEFAN KÜZMIČ	<i>NOUVI ZÁKON ALI TESTAMENTOM</i> (1771)	• PREVOD NOVE ZAVEZE V PREKMURSKI KNJIŽNI JEZIK
MARKO POHLIN	<i>KRAJNSKA GRAMATIKA</i> (1 ¹ 1758, 2 ¹ 1783) <i>TU MALU BESEDIŠE TREH JEZIKOV</i> (1781)	• NEMŠKO PISANA SLOVNICA • OSREDNJI KNJIŽNI JEZIK, LJUBLJANSKO OBARVAN • SLOVENSKO-NEMŠKO-LATINSKI SLOVAR
OŽBALT GUTSMAN	<i>WINDISCHE SPRACHLEHRE (SLOVENS-KA SLOVNICA)</i> (1777) <i>DEUTSCH-WINDISCHES WÖRTERBUCH (NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR)</i> (1789)	• NEMŠKO PISANA SLOVNICA • KOROŠKA RAZLIČICA KNJIŽNEGA JEZIKA • NEMŠKO-SLOVENSKI SLOVAR
JURIJ ZELENKO	<i>SLOVENNSKA GRAMMATIKA ODER WENDISCHE SPRACHLEHRE</i> (1791)	• ŠTAJERSKA RAZLIČICA KNJIŽNEGA JEZIKA • DVOJEZIČNO PISANA SLOVNICA

STROKOVNA DELA	PUBLICISTIČNA DELA	POSVETNO PESNIŠTVO	POSVETNA DRAMATIKA
VALENTIN VODNIK: <i>KUHARSKE BUKVE</i> (1799), <i>BABIŠTVO ALI PORODNIČARSKI VUK ZA BABICE</i> (1818) PREVAJANJE PATENTOV, T.J. CESARSKIH UREDB (UPRAVNO-PRAVNO IZRAZJE)	VALENTIN VODNIK: <i>VELIKA PRATIKA</i> (1795–97), <i>MALA PRATIKA</i> (1798–1806), <i>LUBLANSKE NOVICE</i> (1797–1800)	JANEZ DAMASCEN DEV: <i>PISANICE OD LEPEH UMETNOST</i> (1779, 1780, 1781) VALENTIN VODNIK: <i>PESMI ZA POKUŠINO</i> (1806), <i>PESMI ZA BRAMBOVCE</i> (1809)	ANTON TOMAŽ LINHART: <i>ŽUPANOVA MICKA</i> (1790), <i>TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI</i> (1790)

- ZNAČILNOSTI DOBE:**
- ČRKARSKA PRAVDA
  - ŽELJA PO ZDRUŽITVI SLOVENCEV
  - ZAVRNITEV ILIRIZMA
  - POENOTENJE KNJIŽNEGA JEZIKA

AVTOR	DELO		POMEN
VALENTIN VODNIK	<i>PISMENOST ALI GRAMATIKA ZA PERVE ŠOLE (1811)</i> PRIPRAVA NEM.-SLOV.-LAT. SLOVARJA		• 1. SLOVNICA V SLOVENSKEM JEZIKU
JERNEJ KOPITAR	<i>SLOVNICA SLOVANSKEGA JEZIKA NA KRANJSKEM, KOROŠKEM IN ŠTAJERSKEM (1808)</i>	• 1. ZNANSTVENA SLOVNICA SLOVENSKEGA JEZIKA (V NEMŠČINI) • RAVNATELJ DUNAJSKE DVORNE KNJIŽNICE • CENZOR ZA SLOVANSKE IN NOVOGRŠKE KNJIGE • ZAHTEVA PO ENOTNEM KNJIŽNEM JEZIKU ZA VSE SLOVENCE (PODLAGA NAJ BI BILO PISNO IZROČILO PROTESTANTOV IN RAZSVETLJENCEV) • POZIV K REFORMI PISAVE PO NAČELU »ENA ČRKA ZA EN GLAS«	
FRANC METELKO	<i>SLOVNICA SLOVENSKEGA JEZIKA (1825)</i>	• PISANA V NEMŠČINI • PREDLOG ZA NOVO PISAVO PO NAČELU »ENA ČRKA ZA EN GLAS« (MEŠANJE CIRILSKIH ČRK Z LATINIČNIMI) • PISAVA METELČICA ZARADI KRITIKE MATIJE ČOPA 1833 V ŠOLI PREPOVEDANA • ČRKARSKA PRAVDA	
PETER DAJNKO	<i>SLOVNICA SLOVENSKEGA JEZIKA (1824)</i>	• PISANA V NEMŠČINI • PISAVA DAJNČICA, 1838 V ŠOLI PREPOVEDANA	
ANTON MURKO	<i>TEORETIČNO-PRAKTIČNA SLOVENSKA SLOVNICA (1832)</i> <i>SLOV.-NEM. IN NEM.-SLOV. SLOVAR (1833)</i>		• SPET UTRJENA BOHORIČICA (DO 1843) • NOVA IZDAJA SLOVNICE ŽE V GAJICI
JANEZ BLEIWEIS	UREDNIK KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVIC	• 1845 SE JE DOKONČNO UVELJAVILA GAJICA, KI SO JO ŽE UPORABLJALI ČEHI, S POSREDOVANJEM LJUDEVITA GAJA PA SO JO SPREJELI HRVATI • OD 1843 SO V TEJ PUBLIKACIJI ČLANKI V GAJICI	
FRANCE PREŠEREN	<i>POEZIJE (1847)</i>	• JEZIKOVNA IN LITERARNA NAČELA NASPROTUJEJO NASVETOM JERNEJA KOPITARJA, KI JE ZAGOVARJAL PESNIŠKI JEZIK, TEMELJEČ NA POSNEMANJU LJUDSKE PESMI IN NA ČISTI KMEČKI GOVORICI, IZOBRAŽENCI PA NAJ BI UPORABLJALI NEMŠČINO ALI KAK DRUG JEZIK • ZGLED JE UMETNA EVROPSKA POEZIJA (PO ČOPOVEM NASVETU)	

ZNAČILNOSTI DOBE:
 – BOJ ZA SLOVENŠČINO V URADIH, NA SODIŠČIH
 (V KRANJSKEM DEŽELNEM ZBORU SE JE UVELJAVILA 1867, V URADIH PO 1890)
 – ZA RABO SLOVENŠČINE V OSNOVNIH ŠOLAH SE JE ZAVZEL ŠKOF ANTON MARTIN SLOMŠEK
 (PRVA SREDNJA ŠOLA S SLOVENSKEM UČNIM JEZIKOM: ŠKOFIJSKA GIMNAZIJA V ŠENTVIDU PRI LJUBLJANI, USTANOVLJENA 1905)

AVTOR	DELO	POMEN
FRAN LEVSTIK	<i>NAPAKE SLOVENSKEGA PISANJA (1858)</i>	• JEZIK MU POMENI BISTVENO SESTAVINO NARODNE SAMOBITNOSTI • NAPAKA: PRIZADEVANJE »POSLOVANITI« SLOVENŠČINO • KOT KOPITAR IN MIKLOŠIČ JE IMEL STCSL ZA NEPOSREDNO PREDNICO SLOVENŠČINE • ZGLEDI IZ TISKA ZA OPOZORILO • JEZIKA SE JE TREBA UČITI OD LJUDSTVA
ANTON JANEŽIČ	<i>SLOVENSKA SLOVNICA S KRATKIM PREGLEDOM SLOVENSKEGA SLOVSTVA TER Z MALIM CIRILSKIM IN GLAGOLSKIM BERILOM ZA SLOVENCE (1854)</i> <i>POPOLNI ROČNI SLOVAR SLOVENSKEGA IN NEMŠKEGA JEZIKA (1850/51)</i>	• PROFESOR V CELOVCU • UREDNIK RAZNIH REVIJ, TUDI SLOVENSKEGA GLASNIKA (1858–68) • SLOVNICA DOŽIVELA 10 IZDAJ
MATEJ CIGALE	<i>ZNANSTVENA TERMINOLOGIJA S POSEBNIM OZIROM NA SREDNJA UČILIŠČA (1880)</i>	• PRAVNIK IN JEZIKOSLOVEC • DENAR PRISPEVAL LJUBLJANSKI ŠKOF WOLF, ZATO IME WOLFOV SLOVAR • DOPOLNILO K SLOVARJU
MAKS PLETERŠNIK	<i>SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR (1894, 1895)</i>	• 2. DEL WOLFOVEGA SLOVARJA • OKOLI 110.000 GESEL • KNJIŽNO BESEDJE IN IZRAZI IZ VSEH SLOVENSKEH POKRAJIN TER STARE BESEDE • PRAKTIČEN SLOVAR Z ZGODOVINSKO IN NAREČNO RAZŠIRITVIJO • RAZŠIRJENE MOŽNOSTI ZNANSTVENEGA PREUČEVANJA SLOVENŠČINE
STANISLAV ŠKRABEC	<i>O GLASU IN NAGLASU NAŠEGA KNJIŽNEGA JEZIKA V IZREKI IN PISAVI (1870)</i>	• PRVA JEZIKOSLOVNA RAZPRAVA, KI NASPROTUJE PREJ VELJAVNEMU NAČELU, NAJ SE GOVORI TAKO, KOT SE PIŠE (<i>PRIŠEL</i>) • PODLAGA KNJIŽNE IZREKE NAJ BO OSREDNJESLOVENSKA GOVORICA • KNJIŽNA IZREKA MORA BITI OPRTA NA VSA NAREČJA
FRAN LEVEC	<i>SLOVENSKI PRAVOPIS (1899)</i>	• 1. PRAVOPISNI PRIROČNIK V SAMOSTOJNI KNJIGI • PRAVILA • PRAVOPISNI SLOVAR

ZNAČILNOSTI DOBE:

- 1918 KRALJEVINA SHS
- 1929 KRALJEVINA JUGOSLAVIJA
- PRITISK SRBOHRVAŠČINE
- NEENAKOPRAVNOST JEZIKA V SKUPŠČINI, DRŽAVNI UPRAVI, VOJSKI IPD.
- MOČNI ASIMILACIJSKI PRITISKI NA SLOVENCE V AVSTRIJI, ITALIJI IN NA MADŽARSKEM
- NOVOILIRSTVO OZ. JUGOSLOVENSTVO: TEMU JE NASPROTOVAL PO CANKARJEVEM ZGLEDU JOSIP VIDMAR, KI JE ZAGOVARJAL TEZO, DA JE OHRANITEV SLOVENŠČINE BISTVENA ZA USODO SLOVENSKE IDENTITETE
- PO 2. SVETOVNI VOJNI JE BILA V SOCIALISTIČNI JUGOSLAVIJI SLOVENŠČINA PO USTAVI URADNI JEZIK, V PRAKSI PA NI BILA POVSEM ENAKOPRAVNA, KAR SE KAŽE ZLASTI V VOJSKI IN DIPLOMACIJI
- RABA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA SE JE RAZMAHNILA NA VSEH PODROČJIH, POMEMBEN JE BIL RAZVOJ GOVORJENEGA JEZIKA V GLEDALIŠČU, NA RADIU IN TELEVIZIJI
- 1991 JE SLOVENSKI JEZIK POSTAL DRŽAVNI IN URADNI JEZIK V REPUBLIKI SLOVENIJI

AVTOR	DELO	POMEN
ANTON BREZNIK	• <i>SLOVENSKA SLOVNICA ZA SREDNJE ŠOLE</i> (1916) • <i>SLOVENSKI PRAVOPIS</i> (1920)	• UTEMELJITELJ NOVEJŠE STILISTIKE • OPOZARJAL NA NEPOTREBNO PREVZEMANJE V PUBLICISTIČNEM JEZIKU • BRANIL SAMOSTOJNOST SLOVENŠČINE
A. BREZNIK, F. RAMOVŠ	<i>SLOVENSKI PRAVOPIS</i> (1935)	
FRAN RAMOVŠ	• <i>KONZONANTIZEM</i> (1924) • <i>KRATKA ZGODOVINA</i> • <i>SLOVENSKEGA JEZIKA</i> (1936) • <i>DIALEKTOLOŠKA KARTA</i> • <i>SLOVENSKEGA JEZIKA</i> (1931) • <i>DIALEKTI</i> (1935)	• RAZISKOVALEC ZGODOVINSKEGA RAZVOJA SLOVENSKEGA JEZIKA • ZGODOVINA SLOVENSKEGA SOGLASNIŠKEGA SISTEMA • RAZVOJ SLOVENSkih SAMOGLASNIKOV • RAZDELIL SLOVENSKA NAREČJA NA 7 SKUPIN IN JIH OPISAL • KOT SOAVTOR POSKRBELO ZA NOVO IZDAJO BRIŽINSKIH SPOMENIKOV • VODIL PRIPRAVO ZA NOVI PRAVOPIS, KI JE IZŠEL 1950 • NAČRTOVAL ETIMOLOŠKI SLOVAR IN VELIKI SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA • PRIZADEVAL SI ZA USTANOVITEV UNIVERZE V LJUBLJANI • PO NJEM SE IMENUJE INŠTITUT ZA SLOVENSKI JEZIK PRI SAZU
MIRKO RUPEL	<i>SLOVENSKO PRAVOREČJE</i> (1946)	
A. BAJEC, R. KOLARIČ, M. RUPEL IN J. ŠOLAR	<i>SLOVNICA ŠTIRIH</i> (1947, 1956, 1964)	
JOŽE TOPORIŠIČ	• <i>SLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK 1-4</i> • <i>SLOVENSKA SLOVNICA</i> (1976, 1984, 1991, 2000) • <i>ENCIKLOPEDIJA SLOVENSKEGA JEZIKA</i> (1992) • VODILNA VLOGA PRI SESTAVI <i>SLOVENSKEGA PRAVOPISA</i> (2001) • UREDNIK <i>JEZIKA IN SLOVSTVA TER SLAVISTIČNE REVIJE</i>	

1.)

a) V elipsah so poimenovani naslovi najstarejših rokopisov v slovenščini. Najprej na črte pod elipse zapiši številko, s katero boš označil/-a najstarejši rokopis (1)...vse do najmlajšega (4).

RATEŠKI ROKOPIS

STIŠKI ROKOPIS

BRIŽINSKI SPOMENIKI

STAROGORSKI ROKOPIS

b) Pred različico slovenščine oz. narečje in pisavo vpiši ustrezno številko rokopisa iz naloge 1. a).

_____ dolenjsko narečje
_____ različna narečja
_____ štajersko narečje
_____ zgodnja slovenščina

_____ gotica
_____ karolinška minuskula
_____ bohoričica
_____ dajščica

2.) Dopolni.

a) 17. stol. in 1. polovico 18. stol. imenujemo obdobje _____ in _____. Proti koncu tega obdobja se je zlasti razmahnilo izdajanje knjig z _____ vsebino; najbolj razširjena besedilna vrsta pa je bila _____.

b) Naštej 4 avtorje, ki so najbolj značilni za to obdobje.

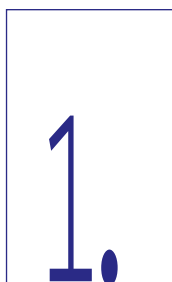
_____
_____

3.) Naštej po 2 besedili in imenuj avtorje iz 2. polovice 18. stoletja (razsvetljenstvo).

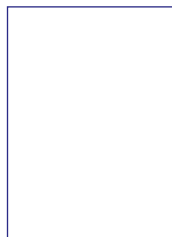
	Naslovi besedil	Avtorji
Publicistična besedila		
Posvetno pesništvo		
Posvetna dramatika		

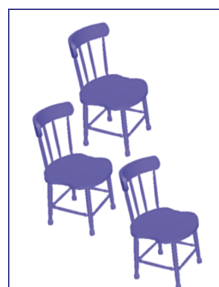
4. Reši rebus.

1 2 3 4

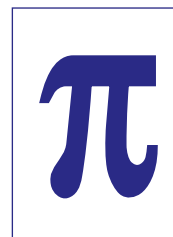
~~1 2 3 4~~

~~1 2 3 4 5~~

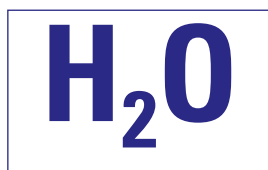
~~1 2 3~~

~~1 2~~

~~1 2 3 4 5 6~~

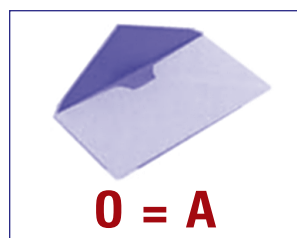
~~1 2 3 4~~

~~1 2 3 4 5 6 7 8 9~~

~~1 2 3 4~~

1 2 3 4 5

Kaj veš povedati o naslovu besedila v rešitvi.

---

5) Spodnji odlomki so deli daljših besedil, ki so jih napisali Valentin Vodnik, Tomaž Hren, Stanislav Škrabec in Adam Bohorič.

a) Pod besedila napiši ime posameznega avtorja, kateremu delo pripada in ga razvrsti v ustrezno obdobje razvoja slovenskega knjižnega jezika.

Besedilo I

Napake

v izreki in naglaševanju naše knjižne slovenščine

Na svetu se ne dobita dva človeka dozorelih let, ki bi si bila popolnoma podobna po obličju in postavi; prav tako tudi ni dveh, zlasti mej izobraženim svetom, ki bi govorila svoj jezik čisto enako, tudi če ne gledamo na razliko glasu, po katerem se loči naravno človek od človeka. Pri tem pa nikaker ni nemogoče, da bi vendar vsi nekoliko više učeni svoj knjižni jezik govorili dobro in lepo ter se nikomre ne bi mogle očitati priznane napake. In ker to ni nemogoče, mislim, da je tudi dolžnost olikanih stanov vsakega naroda, prizadevati si, da ta namen v resnici dosežejo. /.../

Avtor:

_____

Obdobje SKJ:

_____

Besedilo II

Arctica horulæ fucciſivæ,

DE LATINOCAR

NIOLANA LITERATVRA, AD

LATINÆ LINGVÆ ANALOGIAM

accommodata, Vnde Mofhoviticæ, Rutenicæ,

Polonicæ, Boëmicæ & Lusicæ lingvæ,cum

Dalmatica & Croatica cognatio,

facilè deprehenditur. /.../

Avtor:

_____

Obdobje SKJ:

_____

Besedilo III

Rojstvo

Ena Sapuvid je vunkaj fhla od Cefsarja Avgufta, debi fe vùfs Svejtu sapijsal. Letu sapijsovajne je tu ner pèrvu, kateru fe je godilu v`tfém zhařsu, kadär je Cyrinus Deshelřki Oblaftnik bil v Syrij. Inu vfi fo fhli, debi fe zenili, vfaki vfvoje Méřtu. Tèdaj je tudi gori fhäl Ioseph is Galileje, is tiga Méřta Nazaret, v`Iudovřko deshelo, vDavodovu Méřtu, katerimu je imé Betlehem: /.../

Avtor:

_____

Obdobje SKJ:

_____

Besedilo IV

**Kmečka opravila
Poljko délo.**

Orážh, ali ratej, vprèshe vole v`drevó, ali plug; plug dersí s`rokami sa rozhíze, s`otko dersa od dile képe inu nakopítenu pářt, s`lemésham inu zhčrtalam réshe pognojèno nivo, inu dela brasde. Po tém feje fème, inu povlazhi s`brano. /.../

Avtor:

_____

Obdobje SKJ:

_____

b) Avtor besedila I je utemeljitelj sodobnega _____.
Njegova prva jezikoslovna razprava ima naslov _____
_____ ; v njej avtor še posebej opozarja na _____
_____

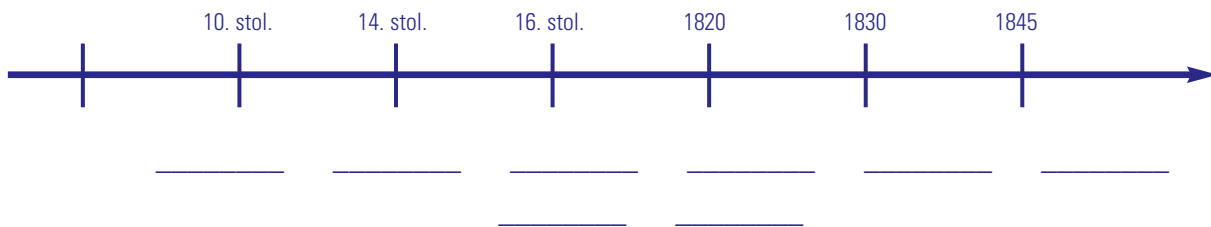
Avtor besedila III je deloval v _____ stoletju, avtor besedila IV pa je pomemben ne le kot pesnik in uradnik, temveč tudi kot _____, saj je leta 1811 izdal prvo _____, napisano v _____ jeziku. V tem času je slovenščina (poleg _____) postala učni jezik tudi v _____ šolah.

Poleg omenjenega avtorja na začetku 19. stol. delujejo še (navedi vsaj 3 imena in povej, kakšne zasluge imajo):

Avtor	Zasluge

Prvo slovensko slovnico je napisal avtor besedila _____; njen naslov je _____, pisana pa je v _____ jeziku.

6) Na časovni trak vnesi imena pisav, kot so bile v veljavi od 10. do 20. stoletja na Slovenskem.

7) Dopolni.

Pisava, ki jo danes uporabljamo, je _____. Pri tem upoštevamo pravila, zapisana v Slovenskem pravopisu, ki je izšel leta _____. 1. slovenski pravopis smo Slovenci dobili leta _____, njegov avtor pa je _____.

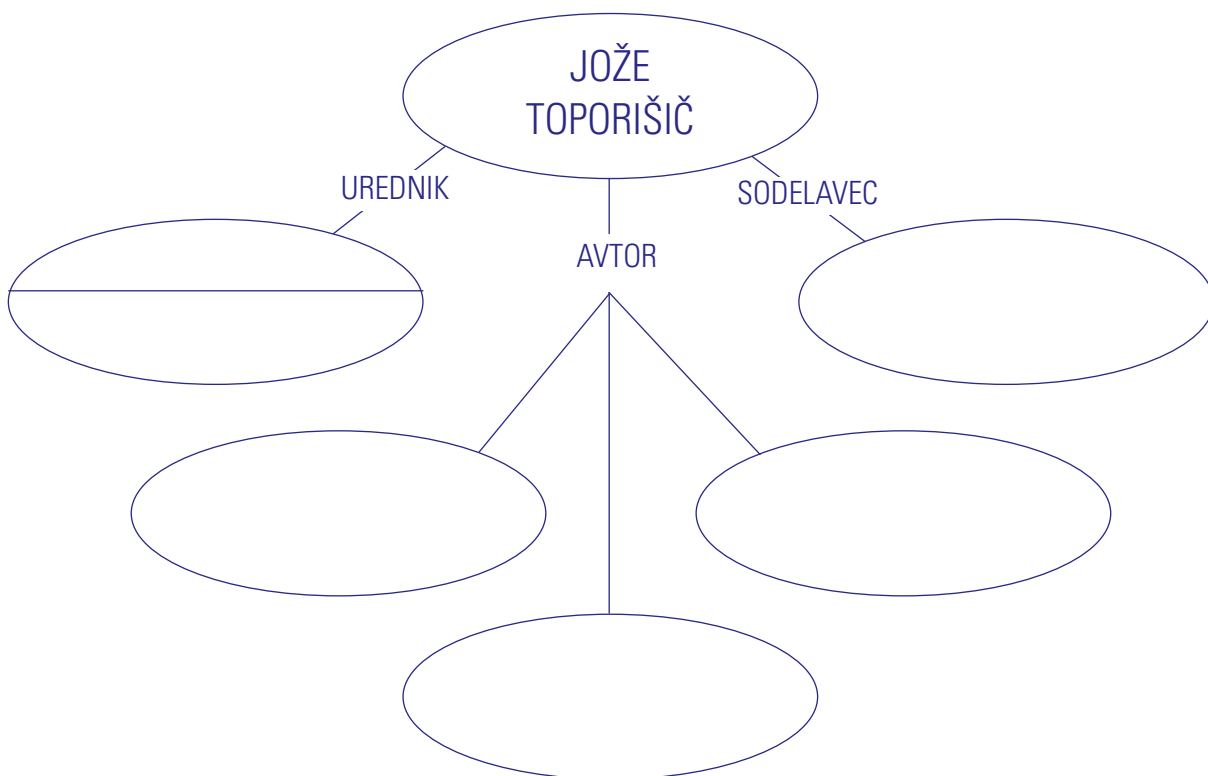
8) Premešaj črke v imenih in priimkih in dobi/-a boš tri pomembne jezikoslovce 20. stoletja. Napiši njihova imena in priimke.

REZKA BINTON

RIMEL PURKO

RAMON ŠVARF

9) Dopolni miselni vzorec, v katerem boš predstavil/-a pomen dr. Jožeta Toporišiča za razvoj slovenskega jezikoslovja.

10.) Od 17. maja do 20. junija 2004 so bila v Ljubljani – v Narodni in univerzitetni knjižnici – razstavljena najstarejša besedila, zapisana v slovenskem jeziku. Oglej si priloženo javno obvestilo.

razstave

ROJSTNI LIST SLOVENSKE KULTURE

narodno vnelki

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA, TURJAŠKA 1, LJUBLJANA 352559

Rojstni list slovenske kulture:
BRIZINSKI SPOMENIKI, CELOVŠKI ROKOPIS, STIŠKI ROKOPIS, ČEDADSKI ROKOPIS
18. maj-20. junij 2004

Razstava bo na ogled v Razstavni dvorani NUK od 9. do 20. ure, ob nedeljah od 9. do 18. ure.
Vstopnice stanejo 500 SIT za učence, dijake, študente, upokojene in člane NUK ter 1000 SIT za druge.
Rezervacije ogledov so obvezne za skupine (10-30 ljudi) in priporočljive za posameznike:
tel. 01/2001 155, vsak delovni dan med 9. in 14. uro ali na elektronskem naslovu: brizinski@nuk.uni-lj.si.
Obisk razstave je dovoljen tridesetim (30) obiskovalcem hkrati.

Vir: Delo, 10. 5. 2004

Katero izmed besedil, ki so bila pomembna v zgodovini slovenskega (knjižnega) jezika in jezikoslovja, bi si želel/-a ogledati (morda je na voljo celo v bližnji knjižnici)? Utemelji, zakaj.

---

11. Preberi del intervjuja z mag. Lenartom Šetincem, ravnateljem NUK-a in odgovori na vprašanja.

/.../ Mi lahko naštejete nekaj največjih Nukovih zakladov?

Zagotovo so največ vredni srednjeveški kodeksi: latinski, cirilski, glagolski in slovenski. Imamo jih okrog 140. Najstarejši med njimi in sploh najstarejši kos, ki ga premore naša knjižnica, je Gregorius Magnus iz prve polovice 9. stoletja. Je starejši od Brižinskih spomenikov. Za najlepšega velja Augustinus iz 1347 leta. Naslovna stran, iniciale in miniature so okrašene z zlatom in srebrom, pri upodobitvah – lova s psi na zajce – so uporabljene številne barve. Pomembni so tudi cirilski in glagolski srednjeveški spomeniki, med katerimi je najdragocenejši Supraseljski kodeks iz prve polovice 11. stoletja. Nastal je v vzhodni Bolgariji. Teoretiki štejejo Brižinske spomenike za najstarejši slovanski zapis sploh, Supraseljskega pa za najstarejši slovanski jezikovni spomenik, zapisan v cirilici. Nekateri mi med gostovanjem Brižinskih spomenikov pri nas pravijo: Joj, kako bi bilo fino, če bi jih dobili za stalno. Zdi se mi korektno in v bibliotekarskih vrstah nesporno, da se hrani gradivo tam, kjer je ostalo. Vse skupaj je pač del svetovne kulturne dediščine, ne glede na vprašanje, kaj je bolj pošteno. Si zamišljate, kaj bi se zgodilo, če bi Egipčani zahtevali vse nazaj? Vsak pomemben muzej na svetu ima v svoji zbirki nekaj njihovega.

Tudi Bolgari bi se lahko vprašali, zakaj je Supraseljski kodeks pri nas.

V svojo zbirko ga je dobil Kopitar. Skupaj še z nekaterimi drugimi cirilskimi slovanskimi kodeksi ga

je odkupila Kranjska deželna vlada za takratno Licejsko knjižnico v Ljubljani. Tako se mi zdi povsem logično, da Brižinski spomeniki ostajajo v Bavarski državni knjižnici v Münchnu. Nastali so na Zgornjem Koroškem, večji del kodeksa pa na Bavarskem, torej jih hranijo v njihovem naravnem okolju. Zgodovinske okoliščine so sicer nanesele, da so v nekem pogledu pomembnejši za nas, a zavedati se je treba, da so le delček – napisani so na devetih straneh – izredno obsežnega kodeksa, ki velja za enega najpomembnejših rokopisov na svetu. Vsebuje različna besedila, napisana v latinščini v različnih časovnih obdobjih, zato se njegove letnice ne da ugotoviti popolnoma natančno. Verjetno pred letom 1000 n. št.

V Nuku nimate nobenega izvoda prve slovenske tiskane knjige. Edina znana, Trubarjev Katekizem iz leta 1550 in Abecedarij iz 1555, je na Dunaju v Avstrijski nacionalni knjižnici.

Pred leti smo se veliko ukvarjali s tem, saj so se pojavljala vprašanja, zakaj te knjige nimamo v Sloveniji. Odgovor je zelo preprost in zgodovinsko razjasnjen: protireformacija je pod posebnimi pogoji dovolila uporabo Dalmatinove Biblije, saj je bil edini prevod v naš jezik. Ohranilo se je kakšnih 80 izvodov; gotovo je še kje kakšen, za katerega ne vemo. Vse druge protestantske knjige so bile dosledno in načrtno uničene. Mnoge so se ohranile v minimalnem številu. Trubarjeva knjiga se je ohranila le zato, ker jo je poslal avstrijskemu cesarju.

Protireformacija je segla v vse knjižnice, le v cesarjevo ne. Ta je pozneje postala Avstrijska nacionalna knjižnica, in ker smo bili Slovenci pod monarhijo, je bila takrat tudi naša osrednja knjižnica. Kakor koli obrnete, naša prva tiskana knjiga je na pravem kraju, ne glede na to, kako močno si jo želimo. Dokumenti slovenstva so seveda pomembni za nas, ampak ne smemo pozabiti, da so tudi del svetovne kulturne dediščine. Po njenih merilih se hranijo tam, kjer so ostali. Ko smo za razstavo Rojstni list slovenske kulture urejali zelo zapletene postopke pred prenosom dragocenih dokumentov iz Bavarske državne knjižnice, Čedadskega muzeja in Celovškega arhiva, smo se prepričali, da jim posvečajo zelo veliko skrb. Spoštujejo jih in jih primerno hranijo. To je obveza nas vseh, naša odgovornost do prihodnjih generacij.

Ostala sva pri Nukovih zakladih.

Če veljajo Brižinski spomeniki za začetek slovenske pisane besede, potem je protestantika afirmacija tiskane. Zavedati se moramo, da smo stali ob boku najbolj razvitim državam na svetu. Naši strokovnjaki pravijo, da je slovenščina eden od prvih sedemnajstih jezikov, v katere je bila prevedena biblija, ena temeljnih knjig takratnega časa! Slovenščina je bila v 16. stoletju v svetovni eliti jezikov. Dalmatinovo Biblijo hranimo v nekaj izvodih, imamo še njegovo pesmarico, Trubarjevo Hišno Postilo in prevod Nove zaveze, Bohoričevo slovnico in še kaj. /.../

a) Iz odgovora intervjuvanca razberi, kdaj in kje so nastali Brižinski spomeniki in kje jih hranijo.

---

b) Kaj ti meniš o tem, da izvirnega besedila Brižinskih spomenikov ne hranimo v NUK-u?

---

c) Koliko je ohranjenih prevodov Dalmatinove *Biblije*?

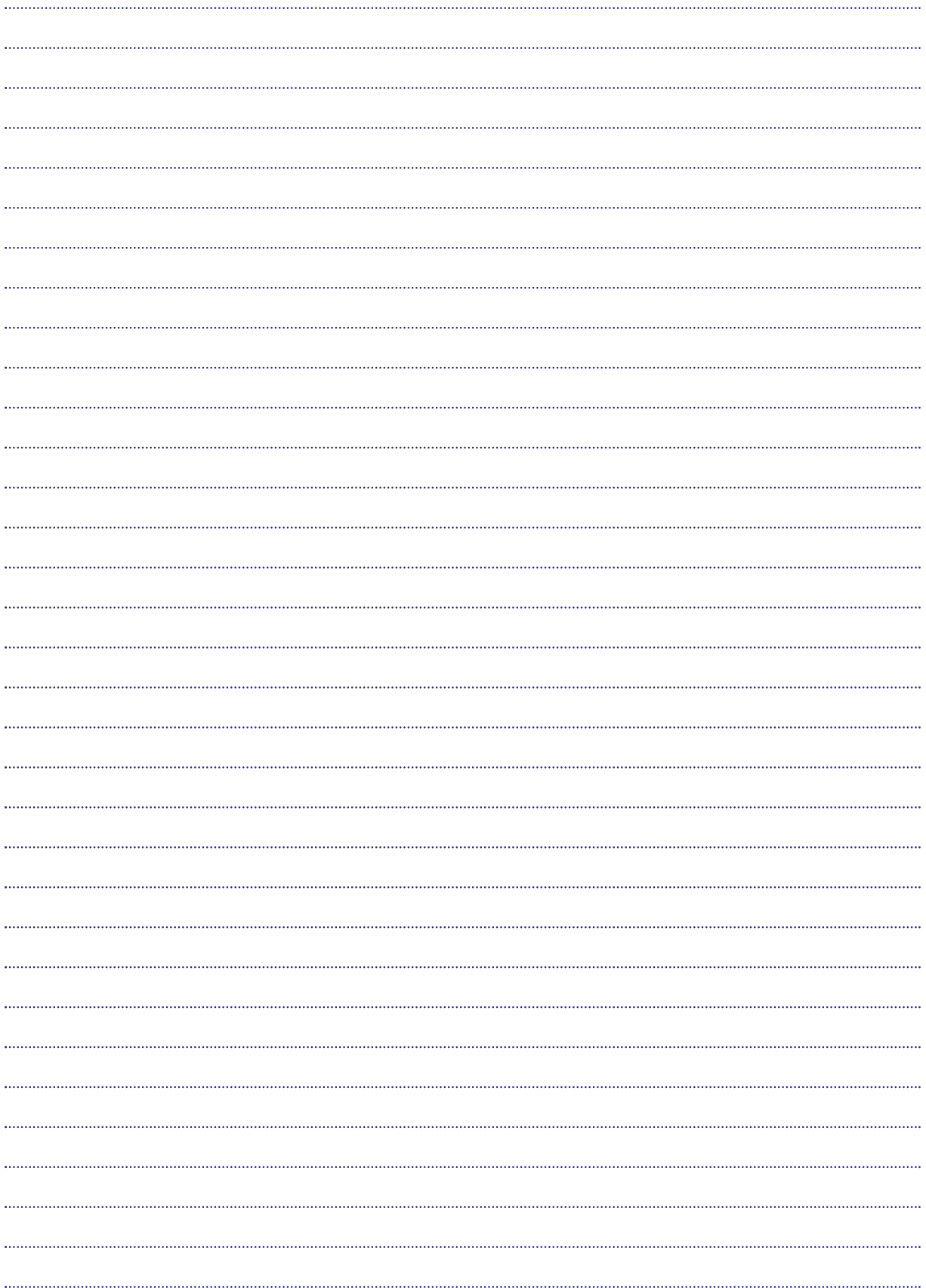
č) Izpiši:

- naslov najstarejšega slovanskega jezikovnega spomenika, zapisanega v cirilici;

- najstarejšega slovanskega zapisa sploh.

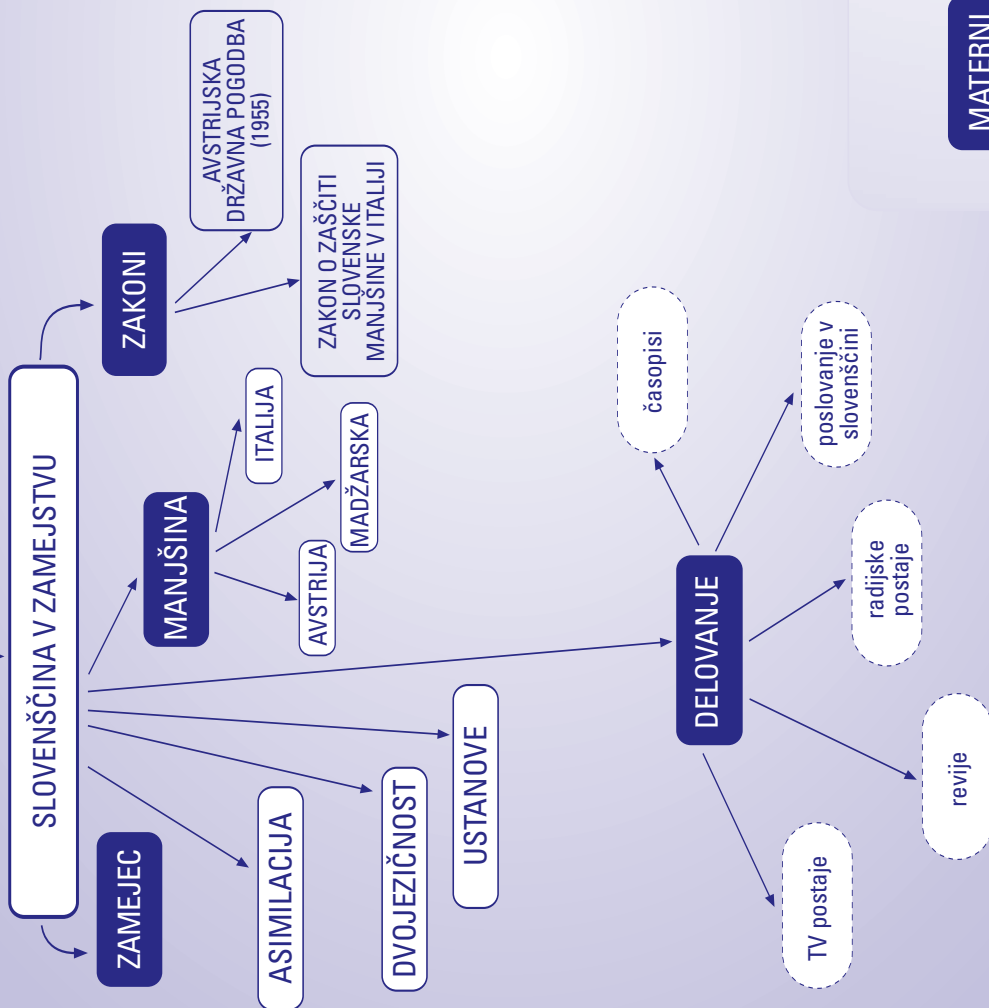
---

13. POGlavJE

SLOVENŠČINA V ZAMEJSTVU IN IZSELJENSTVU

JEZIK V REPUBLIKI SLOVENIJI

SLOVENSKI JEZIK

MATERNI JEZIK: Prvi jezik, ki se ga naučimo.		DRŽAVNI JEZIK: V Republiki Sloveniji je to slovenščina.
NEMATERNI JEZIK:		URADNI JEZIK: Uradovanje v Republiki Sloveniji poteka v slovenščini (politika, kultura, znanost, šolstvo); na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina oz. madžarščina.
Drugi jezik ali jezik okolja, npr. slovenščina za predstavnike narodnih manjšin v Republiki Sloveniji.	Tuji jezik, npr. angleščina za Slovence v Republiki Sloveniji.	

CELINE, DRŽAVE	ČAS IZSELJEVANJA	MESTA oz. DRŽAVE, KJER ŽIVI NAJVEČ IZSELJENCEV	KJE GOVORIJO oz. PRIDEJO V STIK S SLOVENŠČINO
ZDA	• 19. stoletje • med obema vojnama • po 2. svetovni vojni	• Cleveland (ameriška Ljubljana)	• družina • slovenska cerkev
JUŽNA AMERIKA	• med svetovnimi vojnama • 19. stoletje • 20. stoletje • po l. 1945	• Argentina • Venezuela • Brazilija • Čile • Bolivija • Peru	• družina • šola • cerkev • kulturna društva • literatura • publicistika
KANADA	• l. 1928 • po 2. svetovni vojni	• Toronto • Hamilton • Montreal • Vancouver	• družina • cerkev • zbor
AVSTRALIJA l. 1978 so bile priznane pravice pripadnikov različnih etničnih skupnosti	• med obema vojnama • po 2. svetovni vojni • v 60. in 70. letih 20. stoletja	• Sydney • Melbourne • Wollongong • Canberra	• družina • klubi • kulturna društva • cerkev • splet
EVROPA	• med obema vojnama	• Belgija • Francija • Nizozemska • Nemčija • Velika Britanija • Luksemburg • Švedska • Švica • Avstrija • Italija	• družina • cerkev • šole

ZNAČILNOSTI/ POSEBNOSTI	ZNANI SLOVENCİ	USTANOVE V RS, KI SKRBIJO ZA IZSELJENCE
JEZIK: • prevzemanje iz angleščine • kodno preklapljanje • aspirirani glasovi • ni končnic • kalki	• Louis Adamič • Anna Praček Krasna • Ivan Molek • Karel Mauser • Frank Bükvič • Milena Šoukal • Mirko Javornik	a) Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu b) Komisija DZ, ki se ukvarja z vprašanji zamejcev in izseljencev c) Slovenska izseljenska matica č) Svetovni slovenski kongres d) Izseljensko društvo Slovenija v svetu
ŠOLSTVO: • imajo dve stopnji sobotne slovenske šole: osnovno in srednjo • učijo se: slovenščino, slovensko zgodovino, zemljepis, glasbo • maturantski izleti v Slovenijo	• David Fortunat Doktorič • Ivan (Jan) Kacin • Mary Molek Jugg • Bogomil Trampuž Bratina • Tine Debeljak (st. in ml.) • France Papež • Vinko Žitnik • Tone Rode • Joža Vombergar • Zorko Simčič • Tone Brulc • Mirko Kunčič • Pavel Šimac	
ŠOLSTVO: • v sklopu katoliškega sistema delujejo slovenske šole • slovenščina je priznan predmet v šolskem sistemu, zato je lahko tudi izbirni predmet na maturi MEDIJI: • eno uro na teden radijski program v slovenščini	• Ted Kramolc • Cvetka Kocjančič	
ŠOLSTVO: • pod okriljem kulturnih društev in verskih središč so nastale prve slovenske šole • v letih 1989–1999 je bilo mogoče slovenščino študirati na univerzi	• Bert Pribac • Jože Žohar • Pavla Gruden • Cilka Žagar • Peter Košak	
ŠOLSTVO: v nekaterih državah poteka dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture: • Nemčija • Švica • Avstrija • Švedska • Velika Britanija • Francija • Nizozemska • Belgija • Luksemburg • Češka • Rusija • Srbija in Črna Gora	• Vinko Beličič • Stanko Janežič • Vladimir Truhlar • Metod Turnšek • Lev Detela • Tea Rovšek Witzermann • Milena Merlak Detela • Igor Šentjunc	

ZAMEJEC	Avtohtoni prebivalec območja za državno mejo z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in Hrvaško
MANJŠINA	Pripadniki naroda, katerega večina živi v drugi državi (v Italiji, v Avstriji, na Madžarskem, na Hrvaškem).
DVOJEZIČNOST	Stanje, ko kdo zna in redno uporablja dva jezika; zakonsko je zagotovljena v tistem delu zamejstva, kjer živijo Slovenci v večini.
ASIMILACIJA IN VZROKI ZANJO	Opustitev maternega jezika in prestop v jezikovno skupnost večinskega naroda Vzroki: neobstoj slovenskih šol in gospodarskega zaledja, zapiranje dvojezičnih šol tam, kjer so bile, spreminjanje pogojev za funkcijo ravnatelja na teh šolah; največja asimilacija je na Madžarskem in v Avstriji
DELOVANJE oz. USTANOVE – JAVNE PRIČE O OBŠTOJU SLOVENSKE MANJŠINE	Šole, vrtci, cerkve, gledališča, knjižnice, radio, televizija, društva Dvojezični javni napisi, raba slovenščine v uradih, na sodišču, v šolah, v vrtcih
AVTOHTONO PREBIVALSTVO	Na določenem področju živi kaka skupnost že od naselitve naprej, vendar je bilo v preteklosti to področje z različnimi meddržavnimi pogodbami dodeljeno drugi državi.

SLOVENCİ V ITALIJI

Pokrajine	Območja	Dvojezičnost	Ustanove, kjer se uporablja slovenščina	Časopisi, dnevniki, revije	Zaščita Slovencev
GORIŠKA	Sovodnje, Doberdob, Števerjan (tri občine)	Zagotovljena: v teh občinah so Slovenci v večini	Šole: osnovne in srednje s slovenskim učnim jezikom	<i>Primorski dnevnik, Novi Matajur, Galeb, Pastirček ...</i>	– Mednarodne pogodbe – Italijanska ustava
TRŽAŠKA	Dolina, Zgonik, Repentaber, Nabrežina	Zagotovljena: v teh občinah so Slovenci v večini.	Šole: imajo slovenski učni jezik v osnovni šoli Knjižnice: Narodna in študijska knjižnica Gledališče: stalno slovensko gledališče Drugo: radio, TV ...		– L. 2001 je bil sprejet zaščitni zakon za Slovence
VIDEMSKA POKRAJINA	Beneška Slovenija, Rezija, Kanalska dolina	Špeter Slovenov – dvojezična osnovna šola; sicer govorijo tu narečje; dvojezičnosti uradno ni.	Šole: dvojezična osnovna šola v Beneški Sloveniji; slovenščina je eden od izbirnih predmetov v Kanalski dolini.		

Zakon o globalni zaščiti slovenske manjšine

- 29 členov
- Sprejet 14. 2. 2001.
- 1. člen: Republika Italija štiti in priznava slovensko manjšino.
- Slovenci v Videmski pokrajini prvič dobijo uradno priznanje, da so Slovenci.
- 3. člen: paritetni odbor naj bi reševal probleme slovenske manjšine in odločal o vsem, kar je zapisano v zakonu (v tem odboru je tudi 10 pripadnikov manjšine).
- Pripadniki slovenske manjšine otrokom in podjetjem lahko dajejo slovenska imena, lahko pa vzamejo nazaj svoja imena, ki so jim bila odvzeta v času fašizma.
- Na območju, kjer bo veljal zakon, bodo Slovenci lahko poslovali slovensko, slovensko pa bodo smeli govoriti tudi v izvoljenih organih.
- Priznanje zasebne slovenske šole v Špetru Slovenov in slovenske Glasbene matice za javni ustanovi.

SLOVENCİ V AVSTRIJI

Pokrajine	Območja in kraji	Dvojezičnost	Ustanove, kjer se uporablja slovenščina	Časopisi, založbe
KOROŠKA	Ziljska dolina: Dole, Bistrica, Loče ... Rož: Borovlje, Sele, Železna Kapla, Celovec ... Podjuna: Pliberk, Globasnica, Velikovec ...	– Spet govorijo tudi slovensko, prej pa je nemščina že skoraj izpodrinila slovenščino. – Govorijo ziljsko, ročansko in podjunsko narečje.	Šole: večinoma so dvojezične – v Celovcu deluje slovenska gimnazija – v Trgovski akademiji in Srednji šoli za gospodarske poklice v Celovcu sta učna jezika nemščina in slovenščina Cerkve: slovensko govorijo v cerkvi in zunaj nje Kulturna in prosvetna društva: skupaj jih je nad 50: – pevski zbori – gledališka dejavnost Drugo: radio, televizija ...	Mohorjeva založba v Celovcu objavlja v slovenščini učbenike, knjige za mladino, zgodovinske knjige Časopisi: – <i>Naš tednik</i> – <i>Slovenski vestnik</i> – <i>Nedelja</i>
ŠTAJERSKA	bližina Radgone			

Zaščita Slovencev

– Mednarodna pogodba, ki zagotavlja pravno in kulturno zaščito Slovencev v Avstriji: Avstrijska državna pogodba (1955), člen 7.

SLOVENCİ NA MADŽARSKEM

Pokrajina	Območja	Dvojezičnost	Ustanove, kjer se uporablja slovenščina	Znani Slovenci iz Porabja
PORABJE	Slovenska ves, Dolnji Senik, Gornji Senik, Monošter, Števanovci	– Ni določena, slovenskega knjižnega jezika ne poznajo, govorijo panon- sko narečje. – Ni ne slovenskih šol ne vrtcev.	Šole: slovenščino imajo v osnovni šoli lahko 3–6 ur, v gimnaziji pa 4 (slovenščina je izbirni predmet) Cerkev Množična občila: radio, TV ... Potujoča knjižnica iz Murske Sobote	Jožef Košič Avgust Pavel

Svet

**DVOJEZIČNE OSNOVNE ŠOLE II LENDA VA
2. SZ. LENDVAI KÉTNYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA**

Kovačeva 13, 9220 LENDA VA

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, ki jih določajo 53. člen oziroma 145. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS št. 12/96, 23/96), 15. člen oziroma 43. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS št. 64/01) in Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS št. 35/01).

Ravnatelj bo imenovan za dobo 5 let.

Začetek mandata je 23. 11. 2001.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov šole s pripisom ZA RAZPIS.

Kandidati bodo obveščeni o izboru v zakonitem roku.

Vir: Šolski razgledi, 5. 10. 2001

1.) Imenuj besedni jezik večine prebivalcev Republike Slovenije.

2.) Kateri je tvoj materni jezik? Pojasni ta pojem.

3.) Naštej nekaj primerov, ko za državljana Republike Slovenije materni jezik ni slovenščina, ampak kak drug jezik.

4.) Zakaj je v priloženem besedilu ime šole zapisano v dveh jezikih?

5.) V katerih predelih Republike Slovenije je uradni jezik madžarščina in kje italijanščina?

6.) Imenuj pravni akt, ki ureja jezikovne pravice manjšin.

7.) Kaj veš o dvojezičnih javnih napisih v Republiki Sloveniji? Kje jih lahko vidiš? Ali so obvezni? Zakaj?

8.) S katerim pravnim aktom je uzakonjena raba slovenščine v Republiki Sloveniji?

9.) Ali je slovenščina lahko materni jezik nekoga, ki ne živi v Republiki Sloveniji? Razloži.

10.) Kje vse živijo slovenske manjšine?

11.) Pojasni naslednja pojma:

Državni jezik: _____

Uradni jezik: _____

12.) Poznaš katero glasilo, namenjeno zamejskim Slovencem ali izseljencem?

13.) Ali bi moralo biti priloženo besedilo v celoti napisano dvojezično? Odgovor utemelji.

14.) Ali lahko kandidat, ki se prijavi na razpisano delovno mesto (glej priloženi članek), napiše prošnjo v madžarščini? Utemelji.

15.) Ali morajo dobiti kandidati odgovor v slovenščini ali v madžarščini?

16.) Kaj meniš o tujih javnih napisih, ki jih lahko opaziš v Ljubljani? Kdaj je njihova raba upravičena?

17.) Kako se boš znašel/-šla, če te bo tuji turist pri nas kaj vprašal v jeziku, ki ga ne poznaš?

18.) Ali je smiselno uporabljati slovenščino, če potuješ po Italiji ali Avstriji? Svoj odgovor utemelji.

19.) Kateri jezik govoriš z domačini, če počitnikuješ na Hrvaškem? Zakaj?

20.) Se ti zdi učenje tujih jezikov smiselno ali ne? Razloži.

IZUMIRANJE JEZIKOV

Angleško govorim, da preživim

Četrti rod se želi v iskanju svojih korenin naučiti jezika dedov in pogosto oživi etnični jezik.

► Prebivalci Londona govorijo nekaj več kot tristo jezikov. Tam namreč živijo predstavniki približno tristo različnih etničnih skupin. Večinoma so dvojezični. Naučili so se angleščino, ker prinaša boljše življenje, večje socialno-ekonomske možnosti. Koliko časa bodo še ohranjali jezik svojih prednikov? Jih bo posrkal globalizacijski vrtnec?

Britanski jezikoslovec in član Britanske akademije David Crystal pravi, da vsaka dva tedna izumre jezik. Polovici od približno 6.000 svetovnih jezikov (če prištejemo še velika narečja, se številka povzpne na 10.000) slabo kaže, saj so resno ogroženi in ne bodo več dolgo obstajali – jezikoslovci jim pripisujejo še največ sto let "življenja". Prepričanje, da jezik umre, ko umre njegov zadnji govorec, ne drži popolnoma, saj je izumrlo kar nekaj jezikov (denimo bretonščina), čeprav njihovi govorce še živijo. Jeziki so vedno izumirali, a nikoli tako hitro kot zdaj. Večina ljudi tega ne ve, se ne zaveda (bolj smo seznanjeni z izumiranjem pand, gozdov ...). Tudi strokovnjaki so se z izumiranjem jezikov začeli temeljiteje ukvarjati šele pred dobrimi desetimi leti, ko so popisali vse jezike, ki jih govorimo po svetu, in ugotovili, da je usihanje jezikov resna težava.

David Crystal (napisal je približno 90 knjig, med drugimi Smrt jezika, Cambridge Encyclopedia of Language, English as a Global Language) pravi, da obstajajo trije temeljni vzroki za izumiranje jezikov. Prvi je "fizično uničenje" neke skupnosti: lahko gre za naravne katastrofe (vulkanski izbruhi, potresi), velike epidemije (danes je v Afriki aids tisti, ki uničuje ljudi in jezike) ali človeško nasilje (denimo "iztrebljanje" avstralskih aborignov). Drugi je politični – bodisi gre za grobo zatiranje manjšinskih jezikov ali institucionalno in diskretno kratenje jezikovnih pravic manjšin. Najpomembnejši vzrok pa je tretji – kulturna asimilacija, globalizacija; številne skupnosti so prostovoljno začele uporabljati nov jezik, ker jim ta omogoča večjo socialno-ekonomsko stabilnost (asimilacija za kako-

vostnejše življenje). Pri priseljencih običajno tretji rod ne govori več jezika svojih prednikov, četrti pa se želi v iskanju svojih korenin naučiti jezika dedov in pogosto oživi et-

V osemdesetih letih, ko se je razvila in zaživela zamisel o "univerzalnem" jeziku esperantu, so imeli snovalci in zagovorniki pred očmi njegovo temeljno poslanstvo, in sicer "ustvariti svetovni mir". Menili so, da bi lažje dosegli svetovni mir, če bi vsi ljudje govorili en jezik, se razumeli in ne bi bilo sporov in vojn. David Crystal je opozoril, da raziskave ugotavljajo prav nasprotno: države, kjer ljudje govorijo različne jezike (denimo Švica, Vietnam), imajo manj notranjih sporov kot tiste, kjer govorijo le en jezik. Jezikovna različnost zahteva, da se prilagajamo različnim okoljem, kar je z evolucijskega gledišča dobro. Prizadevanja za svetovni mir pa z usahljim zanimanjem za esperanto niso ponehala. Med tistimi, ki so na tem področju mednarodno najbolj vidno dejavni, so Združeni narodi, ki imajo 24. septembra svoj dan.

nični jezik (težava je, ker 40 odstotkov jezikov ni napisanih, zato jih želijo jezikoslovci zapisati).

Za obstoj vsakega jezika so odgovorni vsi, ki ga govorijo. Seveda je večjezičnost dobrodošla, a zeleti si moramo, da materni jezik preživi, saj je pomemben za identiteto posameznika in naroda. Obenem se je dobro zavedati in podpirati jezikovno raznolikost, saj nam ti omogočajo drugačen pogled na svet (z literaturo, kulturo, izročilom) in nas bogatijo. Britanski jezikoslovec svetuje, naj spoštujemo tudi narečja in žargone (jezik mladih, nad katerim se zmrdujemo, da ne ohranja lepe matere besede), saj se jezik spreminja. K ozaveščanju bi lahko pripomogli umetniki, ki bi s svojimi deli opozarjali na izumiranje jezikov (s knjigami, likovnimi deli, predstavami, filmi ...).

DOMINIKA PRIJATELJ

Vir: Šolski razgledi, 19. 10. 2002

1. Pozorno preberi besedilo v uvodnem odstavku. S katerim izrazom pisec članka pomenjuje nevarnost, ki grozi jezikom različnih etničnih skupin v Londonu?

2.) Zakaj so se prebivalci Londona, čeprav niso Angleži, naučili angleščino?

3.) Katere tri razloge za izumiranje jezikov je navedel David Crystal?

- a) _____
b) _____
c) _____

4.) Kaj meni David Crystal o narečjih in žargonih?

5.) Dopolni:

Slovenski jezik je v svoji najstarejši obliki zapisan v _____, ki so nastali okoli leta _____ na _____. Rokopisi iz časa od naselitve do 16. stol. imajo skupno značilnost – vsi namreč vsebujejo _____ besedila – jezikovno pa so _____.

6.) Zapiši ustrezne številke iz desnega stolpca v levega:

a) ___ KRAJNSKA GRAMATIKA (1758)	1. JURIJ DALMATIN
b) ___ SLOVNICA SLOVANSKEGA JEZIKA NA KRAJNSKEM, KOROŠKEM IN ŠTAJERSKEM (1808)	2. TOMAŽ HREN
c) ___ EVANGELIA INU LISTUVI (1612)	3. MARKO POHLIN
č) ___ SVETI PRIROČNIK (1691)	4. PRIMOŽ TRUBAR
d) ___ ZIMSKE URICE PROSTE (1584)	5. ADAM BOHORIČ
e) ___ BIBLIJA (1584)	6. JERNEJ KOPITAR
f) ___ CERKOVNA ORDNINGA (1564)	7. JANEZ SVETOKRIŠKI
g) ___ SLOVAR ŠTIRIH JEZIKOV (1592)	8. VALENTIN VODNIK
h) ___ NOUVI ZÁKON ALI TESTAMENTOM (1771)	9. HIERONIM MEGISER
i) ___ PISMENOST ALI GRAMATIKA ZA PERVE ŠOLE (1811)	10. ŠTEFAN KÜZMIČ

7.) Zapiši imeni avtorjev in letnico izida slovnice, v katerih sta slovničarja poskušala prenoviti pisavo po načelu *ena črka za en glas*.

8.) Kako se imenuje pisava, ki jo uporabljamo še danes? Kdaj se je dokončno uveljavila?

9.) Kateri politični program je v 1. pol. 19. stol. vseboval zahtevo po enakih pravicah za slovenščino kot za nemščino?

10.) Pripisi imeni pomembnih jezikoslovcev, ki imata zasluge za napredek slovenskega jezikoslovja:

razprava O glasu in naglasu ...: _____

1. pravopisni priročnik: _____

11.) V članku lahko preberemo, da je jezik pomemben za identiteto posameznika in naroda. Tudi našemu književniku iz 2. pol. 19. stol, Franu Levstiku, pomeni jezik bistveno sestavino narodne samobitnosti. Zanj pa je značilna tudi jezikovna zabloda. Katera?

12.) Imenuj slovaropisca iz 19. stol., čigar delo predstavlja razširjene možnosti za znanstveno preučevanje slovenščine in ki vsebuje knjižno besedje, izraze iz vseh slovenskih pokrajin in stare besede.

13.) Kdo velja za utemeljitelja novejše stilistike? Njegovo delo je Slovenski pravopis (1920).

14.) Po katerem znanstveniku se imenuje Inštitut za slovenski jezik pri SAZU?

15.) Zapiši dve področji, na katerih slovenščina v socialistični Jugoslaviji ni bila enakovpravna z večinskim jezikom v državi.

16.) V članku lahko preberemo, da 40 % jezikov ni zapisanih. Slovenski jezik pa ima že v 18. stol. zapisano tudi prekmursko različico – govorimo o prekmurskem knjižnem jeziku, ki se še danes uporablja v protestantskem verskem obredju. Kdo je v 18. stol. zapisal to različico slovenskega jezika?

17.) Avtor katerih jezikoslovnih del je prof. dr. Jože Toporišič? Obkroži.

- a) Etimološki slovar
- b) Enciklopedija slovenskega jezika
- c) Slovar slovenskega knjižnega jezika
- č) Slovenska slovnica
- d) Slovenski knjižni jezik 1–4

18.) Napiši štiri temeljna dela, ki predstavljajo knjižno normo sodobn(ejš)ega slovenskega jezika.

19.) S katerimi pravnimi akti Republika Slovenija ureja prilagajanje jezika najnovejši situaciji (globalizacija)?

20.) Imenuj ustanove, ki v Republiki Sloveniji skrbijo za slovenski jezik.

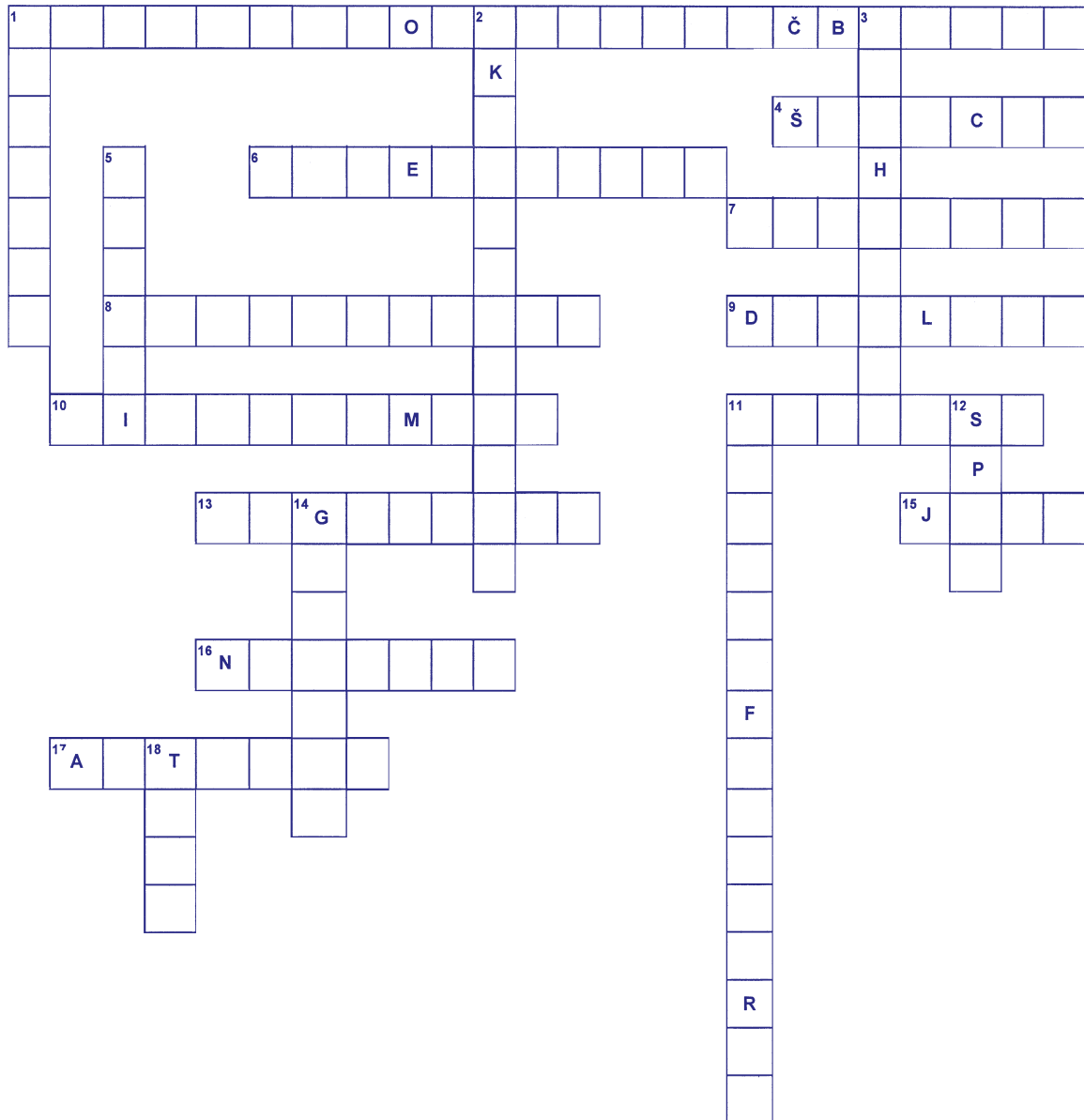

21.) Reši križanko in izpolni geslo.

a)

Vodoravno:

1. Poimenuj zakon, ki ureja položaj Slovencev v Avstriji.
4. Avtohtoni prebivalci območja za državno mejo.
6. Narodne manjšine imajo v Sloveniji priznana možnost dvojezičnega sporazumevanja. Poleg _____ živijo pri nas tudi pripadniki madžarske narodnostne skupnosti.
7. Kot v Sloveniji tudi Slovenci na avstrijskem Koroškem govorijo narečja, to so: ziljsko, _____ in podjunsko.

8. Pojav, ko pripadnik manjšinskega naroda opusti materni jezik in prestopi v jezikovno skupnost večinskega naroda.
9. Slovenska manjšina v Italiji živi v Videmski pokrajini, na Tržaškem in na _____.
10. V RS sta poleg slovenščine uradna jezika tudi italijanščina in _____.
11. Naslov enega izmed časopisov, ki jih izdajajo Slovenci, živeči v Italiji, je Novi _____.
13. V kateri državi, kjer živi slovenska manjšina, dvojezičnost ni določena, pripadniki uporabljajo svoje narečje, šol in vrtcev s slovenskim učnim jezikom pa ni?
15. Kratično ime ustanove, ki v RS skrbi za slovenski jezik.
16. Slovenska manjšina živi v Avstriji, na Madžarskem in v _____.
17. Prvi jezik, ki se ga naučimo.

Navpično:

1. V 19. stoletju se je največ Slovencev izseljevalo v _____.
2. Na področjih v zamejstvu, kjer živijo Slovenci v večini, je zakonsko zapovedana _____ (to pomeni, da pripadniki slovenskega naroda znajo in redno uporabljajo slovenščino in jezik okolja).
3. Poimenuj vrsto dvojezične šole v Celovcu.
5. Rabo jezikov v RS urejajo pravni akti. Najpomembnejši med njimi je _____ RS.
11. Ime znane celovške založbe, ki še danes izdaja učbenike, knjige za mladino in zgodovinske knjige v slovenščini.
12. Za slovenski jezik v naši državi skrbi tudi _____ RS za slovenski jezik.
14. Slovenščina je v RS uradni in _____ jezik.
18. Slovenščina je za tujce, ki živijo v RS ali pa se je učijo v drugih državah na univerzah, _____ jezik.

A	B	C		Č	B	D	E	F	G		H	I
	J	E	B	K	F	H	L	M	N	H	B	
O	B	T		G	P	R	I	K	H	N		N
H		S	P	I	G	H	N		C	F	Š	N
O		K		B	O	K	N	P	S		F	S

b) Dodatna navodila:

Potem ko s pomočjo črk iz križanke dobiš geslo, na list papirja ali v zvezek napiši esejsko razmišljanje na dano temo. Vključi tudi svojo polemiko z avtorjem javnega pisma, ki je priloženo (gl. spodaj). Bodi pozoren/-rna na njegovo stališče o rabi slovenščine v funkciji državnega in uradnega jezika. Sopostavi svoje mnenje. Tvoje besedilo naj obsega 350 do 500 besed.

Nove registrske tablice

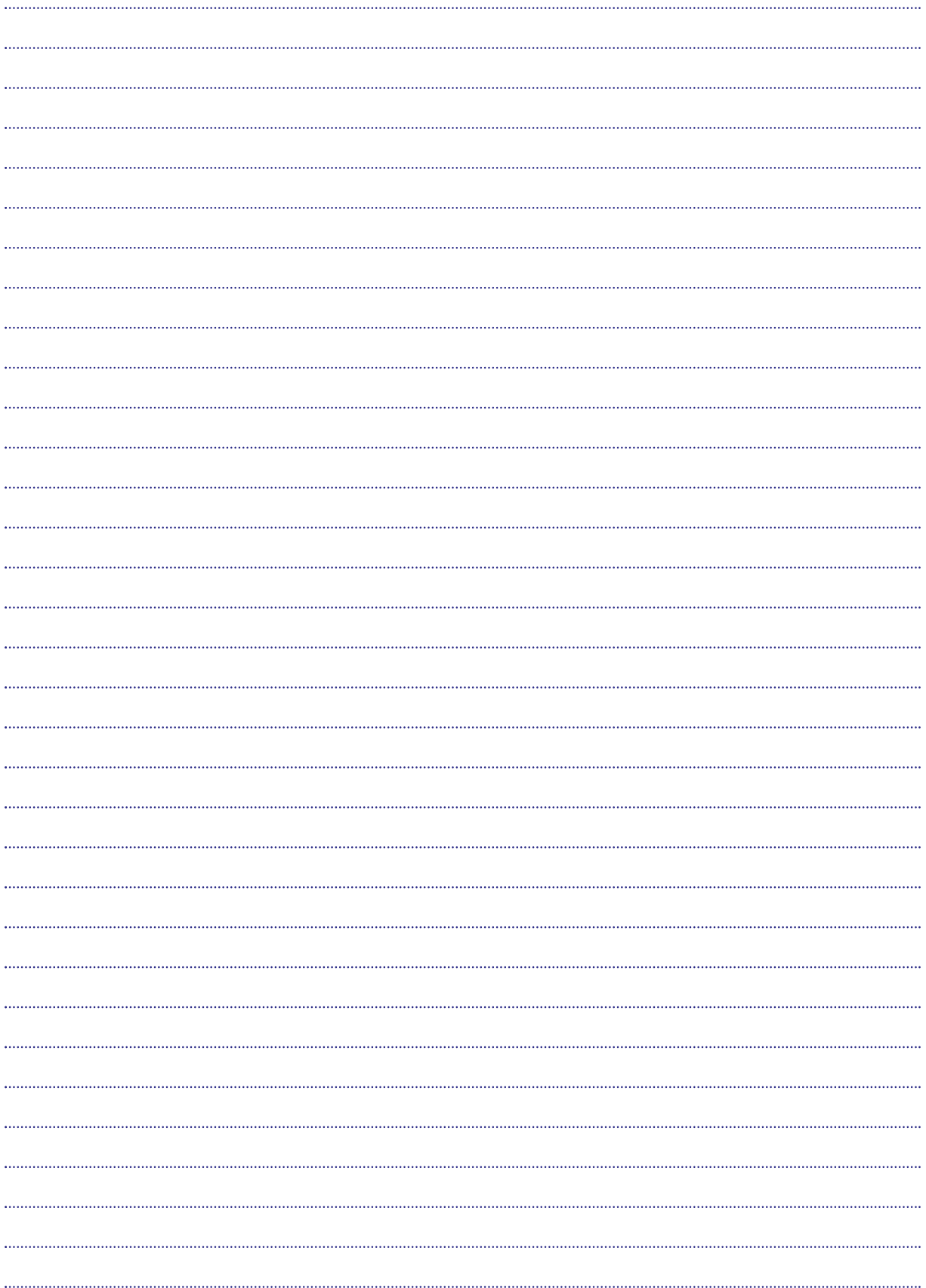
Pred časom sem si dopisoval z Ministrstvom za notranje zadeve. Prepričeval sem jih, da X in Y nista slovenski črki in naj ju (razen pri samoplačnikih) ne uporabljajo na registrskih tablicah. Sklicevali so se na zakon, ki jim to dovoljuje. Uradu za slovenski jezik so menda obljubili, da se bodo popravili pri novih, »evropskih« tablicah. Pa se niso. Vsaj v Ljubljani ne.

Da se o jeziku z državo ne spleča prerekati, je z zgledom najbolje ponazoril naš premier 30. aprila v Novi Gorici/Gorici. Romano Prodi, predsednik EU, je govoril italijansko, Tone Rop, predstavnik Slovenije, angleško. Predstavniki naše države torej uporabljajo slovenščino le še, ko jo morajo. Namesto da bi govorili slovensko vedno, ko morejo. Jezik se namreč brani z (upo)rabo. Ne z zakonom, ki bo praktično neizvedljiv in ga zgolj za predvolilno propagando podpirajo vse politične stranke.

Zato je moja kritika slovenskih registrskih tablic usmerjena drugam. Zgolj eno dobro lastnost imajo: zelo drugačne so od ostalih v EU. Žal so slabo berljive. /.../

*Igor Lipovšek,
Moškričeva 30, Ljubljana*

Vir: Delo, 9. 6. 2004

Rešitve – 1. poglavje/I.

1. a), č).
2. S fotografijami.
3. Beseda.
4. Besedni jezik: črke; nebesedni jezik: velikost črk, stolpci, (nad)naslov.
5. Pravorečna in pravopisna ter slovnična pravila.
6. Slovnica, slovar, pravopis, pravorečje.
7. Sta, čeprav nimata končnega ločila (opuščanje pike na koncu povedi v naslovu je zgolj pravopisna konvencija).
8. Po smislu.
9. Da, saj so besede zbrane okrog osebne glagolske oblike.
10. Po smislu.
11. V *Slovenskem pravopisu* ali v *SSKJ*.
12. Večpomenska. Osnovni pomen besede je nevtralen, drugi pomen pa je slogovno zaznamovan, in sicer ekspresiven (gl. *SSKJ*).
13. Če beseda *lipica* pomeni 'majhno lipo', je slogovno nezaznamovana. Če pa gre za ljubkovalnico, je slogovno zaznamovana.
14. Sam., ed., m. sp., rod., 1. m. skl., osnova je *sadovnjak*, končnica pa *-a*.
15. V *Velikem slovarju tujk*. Prevzete besede.
16. [Flajšmanou], [upraunika], [avstrijskimi].
17. *Mogóčno drevó, sadovnjáka, ínfracstruktúro, ekolóško-geográfске*.
18. *Vzgojno-izobraževalna 'vzgojna in izobraževalna', ekološko-geografske 'ekološke in geografske'*.
19. *Na Slovenskem* – zemljepisno lastno ime;
z Ljubljanskega gradu – zemljepisno lastno ime;
biotehnične fakultete – občno ime, vrsta fakultete;
univerze – občno ime, vrsta ustanove;
Gruberjevega prekopa – zemljepisno lastno ime.
20. Podpičje ločuje prvi del (zlasti daljše oz. bolj zapletene) povedi od drugega, ki je pojasnilo prvega dela.

Rešitve – 1. poglavje/II.

1. Knjižna: zborni, knjižni pogovorni.
Neknjižne: prostorske (pokrajinski pogovorni jezik, narečja), interesne govornice (sleng, žargon, argo).
2. Knjižni jezik z nekaterimi slengizmi (*bluzil, mega, fotka*).
3. Da, saj gre za praktično sporazumevanje med maturanti iz vse Slovenije.
4. *Bluzil, mega, fotka*.
Knjižne sopomenke: *govoril, dobrega, fotografija*.
5. Iz mladostniškega slenga.
6. Po smislu.
7. Da.
8. Gorenjska, koroška, primorska, panonska, dolenska, štajerska, rovtarska.
9. Npr. *l = ŷ* (švapanje); *k, g, h = č, ž, š; v = f*,
naglaševanje, raba moškega spola namesto ženskega, narečne besede itd.
10. V nekaterih narečjih je tonemsko naglaševanje prisotno, npr. v gorenjskem, drugje ne, npr. v štajerskem.
11. Pokrajinski pogovorni jezik.
12. Okoli 50.
13. Zemljepisne razmere, upravno-politična razdelitev, cerkvenoupravna organizacija, naselitev z dveh smeri, soseščina drugih jezikov.
14. Govorijo ga skupine ljudi z enakim ali podobnim interesom. Žargonizmi so težko razumljivi, ker so to neuradni strokovni izrazi.
15. *Postan sodelavc maturantke*.
16. Ne, saj gre za nastopanje pred javnostjo; pouk naj tudi sicer ne teče v slengu. Izjema so nekateri govorni položaji, kjer sleng meri na povsem določen učinek.
17. Knjižno pogovorno,
narečno,
v slengu,
pokrajinsko pogovorno.
18. To je skrivni jezik. Učinkovit je, dokler ni razumljiv tudi tistim, ki niso v omejeni socialni skupini.
19. Npr. B. Gradišnik, *Nekdo drug*.
20. Kadar gre za zasebno dopisovanje in tvorec ni zavezan k rabi knjižnega jezika.

Rešitve – 2. poglavje/I.

1. a) Besede so znamenja, s katerimi ljudje poimenujemo predmetnost ali pa nanjo le kažemo./Beseda je ime česa./Beseda je osnovna enota besednega jezika.
1. b) *Raketa* – ime ponazarja prevozno sredstvo za polet v vesolje; ob tem imenu si vsi predstavljamo približno enako predmetnost, tj. predmet z določenimi lastnostmi in za določeno uporabo.
2. a) tvarno stran.
pomen.
2. b) Beseda *miza* sestoji iz določenega zaporedja glasov oz. črk, med katere ne smemo nič dodati oz. jih ne smemo zamenjati.
Npr. *miza* – *muza* – *azim*.
Pod besedo *miza* si vsi predstavljamo predmet z enakimi lastnostmi in približno enakim videzom.
3. Obstaja nekaj besed, ki sestojijo iz dveh ali več strnjenih delov. To so t. i. večdelne besede. Npr. *smejati se*, *lomiti ga*.
Obstajajo pa tudi primeri, kjer pišemo več besed skupaj. Npr. navezna oblika osebnega zaimka: *vate*, *zanj*.
4. Enakoglasnice so besede, ki jih pišemo drugače, izgovarjamo pa enako. Npr. *trg*, *trk* [t@ rk].
Blizuzvočnice so besede, ki imajo zelo podobno tvarno stran (zvenijo podobno, pišemo pa jih različno) in imajo različen pomen. Npr. *priseliti se*, *preseliti se*.
5. Enakozvočnice so besede, ki enako zvenijo oz. se enako pišejo, pomenijo pa različno. Npr. *prst* 'del roke', 'zemlja'.
Enakopisnice se enako pišejo, izgovarjajo pa se različno. Npr. *gol* [gol/gou].
Ko bo mrcina stara, *bo gotovo manj živahna*.
7. a) Domače besede so tiste, ki so indoevropske ali praslovske, ki so tvorjene iz slovenskih besed in ki so nastale iz posnemanja naravnih glasov. Prevzete besede so tiste, ki smo jih prevzeli iz jezikov, s katerimi smo bili v zemljepisnem oz. kulturnem stiku.
7. b) *Slovenskem etimološkem slovarju*, Marko Snoj
7. c) Ko nas zanima izvor slovenskih besed (ko hočemo vedeti, ali so besede domače ali prevzete).
7. č) domača
Beseda je obstajala že v starocerkvenoslovanščini oz. njena oblika že v praslovanščini. Obe sta prednici slovenščine, zato je to domača beseda.
8. V določenih govornih položajih, npr. med socialno istoslojnimi govorcami v zasebnih situacijah. Odločimo se zato, da ustvarimo govorno vzdušje določenega okolja, pritegnemo bralce oz. sogovorce, izrazimo čustvenost, pokrajinsko pripadnost, in ne le predmetnosti.
Npr. *A si že kupu nov car?*
9. a) slogovno nezaznamovano
9. b) Npr. *Z rožcami pride v vaš home nov life*.
9. c) Npr. *Od kod prihajajo?*
Vse bolj se zavedamo, da bi jih v svoji bližini težko pogrešali.
9. č) *Lončnice*, *zeleno leptico*, *zelene prijateljice*.
9. d) *Zelene sobne rastline in cvetoče sobne rastline*.
9. e) enopomenka, večpomenka
9. f) Beseda *vrtnarija* ima en pomen (obrat za gojenje vrtnin, okrasnih rastlin). Beseda *dom* ima več pomenov (prostor, hiša, kjer kdo stalno živi; stavba, urejena za določen namen; kmečka hiša, navadno z gospodarskim poslopjem ...).
9. g) *Pripomorejo k zdravemu ozračju in nekatere celo vsrkavajo škodljive snovi, ki bi sicer ogrožale naše zdravje*.
Seveda pa nas razveseljujejo samo tiste lončnice, ki so ... ali dokaz, da svoje zelene prijateljice premalo poznamo.
9. h) *Tokrat in v prihodnjih številkah vam bomo predstavili (publicistično) / zakrneli poganjki (strokovno)*.
9. i) *Dom, zalivanje, cvetlični lonček, zalivalka, mama ...*
10. Podstava besede je *dom*. Beseda nima obrazila oz. ima (ničto) končnico.
11. RAST- = koren, -LIN = obrazilo + ničta končnica
O- = obrazilo, -RUMEN- = koren, -ELI = obrazilo, -I = končnica
LEPOT- = koren, -ICO = obrazilo, -O = končnica
PO- = obrazilo, -MOČ = koren + ničta končnica
12. *Volčji Potok*
Vse sestavine naselbinskih imen pišemo z veliko (razen neprvih predlogov in neprvih samostalnikov *mesto*, *vas*, *naselje*, *trg*, *selo*).
Vrhničan
Imena prebivalcev posameznih naselij pišemo z veliko začetnico.
Rast
Stvarna lastna imena pišemo z veliko začetnico.
Venera
Imena nebesnih teles in ozvezdij pišemo z veliko začetnico.
Ficus benjamina
Z veliko začetnico pišemo prvo besedo v mednarodnih latinskih ali polatinjenih imenih živalskih in rastlinskih vrst.
Janusov obraz
Z veliko začetnico pišemo svojilne pridevnike iz lastnih imen.
Dvorni trg
Pri nenaselbinskih zemljepisnih imenih pišemo z veliko začetnico samo prvo sestavino, druge pa z malo, če same niso lastno ime. (To je ime mestne četrti oz. trga. Za dele naselbin velja isto pravopisno pravilo kot za nenaselbinska imena.)

Cvetlična pot

Pri nenaselbinskih zemljepisnih imenih pišemo z veliko začetnico samo prvo sestavino, druge pa z malo, če same niso lastno ime. (To je ime ulice. Za dele naselbin velja isto pravopisno pravilo kot za nenaselbinska imena.)

Rešitve – 2. poglavje/II.

1. (1) + (b), (2) + (a), (3) + (c), (4) + (d), (5) + (č), (6) + (e)
2. *Latinskoameriška, zgodovinarja, vsekakor, priseljenci, pripluli, km, oddaljene.*
3. a) *Ta, ki prebiva; seliti (se) na; tak, ki je v zvezi z votlino; najbolj star.*
3. b) Oboja.
3. c) Abstraktna jedra skladenjskih podstav so zaimenska (*ta, ki prebiva; tak, ki je v zvezi z votlino*). Konkretna jedra so natančna poime-novanja posameznih dejanj, lastnosti ... (*seliti (se) na; najbolj star*).
3. č) Jedra: *ta, tak, seliti, star*, besednovrstna pripadnost: samostalniška beseda, pridevniška beseda, glagol, pridevniška beseda.
3. d) *Dotlej.*
4. a) 2 praprebivalcev, 1 skrivnost, 2 odkritja, 2 omajala, 1 ledeno, 3 latinskoameriška
4. b) Podstave: -prebivalcev, skrivn-, -kritja, -majala, led-, latinsk- -ameri-.
Obrazila: pra-, -ost, od-, o-, -eno, -o-, -ška.
5. Npr. novinec, prenova.
6. a) lovec
  1. *ta, ki lovi* (izhajamo iz skladenjske podstave)
  2. *lovi* (vzamemo polnopomensko besedo, iz katere bomo delali novo besedo)
  3. *lov-* (besedi v 2. koraku odvezamemo slovnične lastnosti)
  4. *-ec* (preostali del skladenjske podstave zamenjamo z obrazilom)
  5. *lov- + -ec* (dela bodoče tvorjenke pravilno razvrstimo)
  6. *lovec* (dela bodoče tvorjenke združimo)
- b) *latinskoameriški*
  1. *tak, ki je v zvezi z Latinsko Ameriko* (izhajamo iz skladenjske podstave)
  2. *Latinske Amerike* (vzamemo polnopomenski besedi, iz katerih bomo delali novo besedo)
  3. *latinsk- amerik-* (besedama v 2. koraku odvezamemo slovnične lastnosti)
  4. *-o- -ški* (preostali del skladenjske podstave zamenjamo z obraziloma)
  5. *latinsk- + -o- + -amerik- + -ški* (dele bodoče tvorjenke pravilno razvrstimo)
  6. *latinskoameriški* (dele bodoče tvorjenke združimo in deloma spremenimo njihovo glasovno podobo)

Rešitve – 3. poglavje

1. a) *spreminja, ne spreminja*
1. b) Pregibne: *temu, nekateri, računalniški, inženirji, priznavajo, počitnic, raje, pošiljajo, razglednice*. Nepregibne: *kljub, celo, da, s*.
1. c) *Razvoj-u, razglednic-ø, poš-t-o.*
1. č) To je končnica *-o*.
2. 1. moška, 1. ženska, 1. moška, 1. ženska, 1. moška.
3. a) *glavni, tisoč devetsto šestindevetdeset*
3. b) Npr. *Razglednica je doživela 130./stotrideseto obletnico, uf!*
3. c) *dvoje*
4. a) *izdelovalcev*, preglas; Premena *o > e* v rodilniku množine moškega spola pri samostalnikih, ki se končujejo na *c, č, ž, š, j*.
4. b) Samostalnik *človek* ima v množini ter rodilniku in mestniku dvojine nadomestno osnovo *ljud-*.
5. Npr. *Mobilni so v 21. stoletju spremljevalci skorajda vsakega Zemljana.*
6. a) Osnovnik, presežnik; primernik.
6. b) opisno
7. a) *Zlata*, b) *prve*, c) *naslovnikovih*, č) *nekaj*.
8. a) To je zemljepisno lastno ime.
8. b) Vrstne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen, pišemo z malo začetnico.
9. a) *omogoča*, nedovršni; *omogoči; grozi*, nedovršni, *zagrozi/ogrozi; izrinila*, dovršni, *izrinjala*.
9. b) povedni
9. c) tvorni; *Pošta se je dostavljala/je bila dostavljana večkrat na dan.*
10. a) *Trmasto.*
10. b) Prislov *trmasto* ima vlogo prislovnega določila načina.
10. c) Časovni.
11. c), a)
12. a) *Celo, že; že; denimo, le.*
12. b) Za členke ni vprašalnic (za prislove so). Poleg tega členki niso samostojni stavčni členi (prislovi so).
13. a) b)
13. b) medmet

14. a) Skladenjska vloga samostalniških besed:
razvoju – jedro prislovnega določila
ljudi – jedro osebk
razglednice – predmet
 Skladenjska vloga pridevniških besed:
tehnološkemu, nekaj – levi prilastek
14. b) *kljub* > predlog z dajalnikom
tehnološkemu > prid. b., vrstni prid., m. spol, ed., daj.
razvoju > sam. b., sam., m. spol, ed., daj., 1. m. sklanjatev
bo*
vedno > prislov časa
nekaj > prid. b., prid. zaim., neosebni, količinski, nedoločni
ljudi > sam. b., sam., m. spol, mn., rod., 1. m. sklanjatev
kupovalo* > glag., 3. os., ed., prih., pov. naklon, nedov., preh., tvorni način
razglednice > sam. b., sam., ž. spol, mn., tož., 1. ž. sklanjatev
 Z zvezdico (*) sta označeni obe sestavini večdelne besede (dvodelne glagolske oblike).

Rešitve – 4. poglavje/I.

- a) Ne.
- b) Pomen besedne zveze v primeru *a* je enak vsoti pomenov posameznih delov besedne zveze:
pokazati 'narediti tako, da kdo lahko kaj vidi, pogleda'; *figa* 'sočni, sladki sad nizkega južnega drevesa z dlanastokrpimi listi' (po SSKJ).
 V primeru *b* je pomen besedne zveze nenapovedljiv iz pomenov njenih sestavin:
pokazati fige 'ne ustreči čigavi želji ali zahtevi, zavrniti'.
- c) stalna besedna zveza (frazem)
 prosta besedna zveza
- Prosta besedna zveza: *Obirala je fige.*
 Stalne besedne zveze: *Vsako figo si zapiše. Ti si figa proti njemu! Vi me figo brigate! Figo ste pridni! Ista figa je, če grem ali ne. Držati figo za koga. Obljubil mu je, v žepu pa je držal figo. Zmeraj je na cesti kot konjska figa.*
- Postaviti stvari na svoje mesto; pokazati fige; pasti v naročje; imeti devet življenj; biti na robu poraza; prinesiti zmago; osvojiti lovoriko; sedma sila.*
- a) Prevladujejo rekla.
- b) Rekla so nestavčni frazemi kot npr. *pasti v naročje, osvojiti lovoriko, sedma sila.*
- Ne.
 Besedna zveza *varuh reda* je reklo, ki je slogovno zaznamovano, zato njegova uporaba ni primerna za uradno besedilo. Frazeme lahko uporabljamo v praktičnosporazumevalnih in publicističnih besedilih ter reklamah.
- a) *Zatisniti oko; kaliti nočni mir.*
- b) *Policijo so pred dnevi ... tako »živahno«, da se ne da zaspati.*
Moščanski policisti so se nemudoma ... pogledat, kdo tako vztrajno razgraja.
Pamet, pamet, pamet, pameti, pamet.
Žamet, najboljša pot, lovi ga, golob na strehi, nič.
- a) Reklo: *pika na i*. Pomen v besedilu: npr. *Majhen, a pomemben del v vašem domu so zavese. Z njimi bo urejanje vašega doma končano.*
- b) Da bi bodoče kupce zaves prepričali, da je pomembno za videz njihovega doma, da ga opremijo z njihovimi zavesami.
- c) *Delati pike. Za piko je manjkalo. Do pike tako je bilo. Delal bo, pa pika. Imeti koga na piki.*

Rešitve – 4. poglavje/II.

- DA.
- Slovarji so jezikovni priročniki, v katerih so besede kakega jezika popisane po abecedi.
- SPLOŠNI SLOVARJI: slovensko-nemški slovar, *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, *Veliki angleško-slovenski slovar*.
 POSEBNI SLOVARJI: etimološki slovar, pravopisni slovar, slovar tujk, frazeološki slovar.
- Podobnost: tako slovnica kot slovar sta jezikovna priročnika, ki vsebujeta splošne podatke o besedah.
 Razlika: v slovnici so lastnosti skupin besed opisane v besedilu, ki je razčlenjeno na vsebinska poglavja, v slovarju pa so besede zbrane in popisane po abecedi.
- 1c, 2č, 3a/b, 4a/b/c/č

Rešitve – 4. poglavje/III.

1. žámet – 1
žámet -a m – 2
(á) – 3
drugo – 4
2. a) frazeme
strokovne izraze (terminologijo, termine), termine posameznih strok
2. b) terminološko gnezdo u
frazeološko gnezdo •
2. c) V tekstilni in trgovski stroki.
2. č) PAMET – npr. *Končno ga je srečala pamet.*
BOLJŠI – npr. *To je moja boljša polovica.*
ŽAMET – npr. *Pamet je boljša kot žamet.*
2. d) Ne.
3. PAMET 'sposobnost dojemati, razsojati, ravnati glede na izkustvo'
BOLJŠI 'primernik od *dober*'
ŽAMET 'tkanina s ščetkasto površino na eni strani'
4. Stalna besedna zveza
5. V slovarskem sestavku gesla *žamet* najdemo v frazeološkem gnezdu zapisano »preg. pamet je boljša kot žamet«. / Stalna besedna zveza je tista, ki jo sporočevalec jemlje iz svojega spomina kot že izdelano celoto.
6. 'Bolje/koristneje je biti pameten kot pa bogat.'
7. Tega ni težko razumeti, spoznati.
8. Vse tri besede so večpomenke.
9. -a, -e
10. a) Pregledal/-a bi slogovne/stilne kvalifikatorje v tem slovarskem sestavku.
10. b) ekspr., šalj., preg.

Rešitve – 5. poglavje/I.

1. a) Da bi bralca seznanil z novimi načini odkrivanja bakterij v vesolju.
  1. b) Neposredno.
  1. c) Novinarji oz. Slovenska tiskovna agencija.
  1. č) Širša javnost.
  1. d) V času, ko so podali rezultate raziskave o odkrivanju bakterij v vesolju, oktobra 2002.
  1. e) Javno.
  2. a) Enostavčna. Poved ima eno samo osebno glagolsko obliko.
  2. b) *Raziskovalca na oddelku za imunologijo in nalezljive bolezni ameriškega inštituta za biomedicinske in vesoljske raziskave v Houstonu George Fox in Richard Wilson (osebek) sta razvila (povedek) novo tehnologijo za odkrivanje neznanih bakterij v vesolju (predmet).*
  2. c) osebek – podredno zložen (z desnim prilastkom); povedek – gol; predmet – podredno zložen (z levim in desnim prilastkom)
  2. č) osebek – povedek: ujemanje, osebek je povedku nadrejen, saj mu določa osebo, število in spol; povedek – predmet: vezava, povedek je predmetu nadrejen, saj mu določa sklon.
  2. d) *raziskovalec* – jedro, *Richard Wilson* – desni prilastek; *George* – jedro, *Fox* – desni prilastek; *bakterije* – jedro, *neznane* – levi prilastek; *inštitut* – jedro, *za biomedicinske raziskave* – desni prilastek
  3. a) Npr. *je pomembna*; osebna oblika pomensko nepopolnega glagola + povedkovo določilo.
  3. b) osebek (*vesolje samo*), prislovno določilo (*prav tako*), povedek (*vpliva*), predmet (*na njihovo zdravje*); prislovno določilo načina
  4. a) *Poznavanje bakterij je izredno pomembno za zdravje astronautov, ki več mesecev živijo v istem okolju, vdihavajo reciklirani zrak in včasih pijejo tudi reciklirano vodo.*
štirje stavki
  4. b) glavni stavek, priredno zloženi prilastkov odvisnik
- $$\frac{S}{S} + S + S$$
5. a) pojasnjevalno priredje
  5. b) *Na prihodnjih potovanjih v vesolje bi instrument lahko popravili oziroma izpopolnili, ker se je v vesoljski ladji treba izogniti kopičenju kakršnih koli bakterij.*
  5. c) *Na prihodnjih potovanjih v vesolje bi instrument zaradi potrebe po izogibanju kopičenja kakršnih koli bakterij v vesoljski ladji lahko popravili oziroma izpopolnili.*

Rešitve – 5. poglavje/II.

1. Med enogovorna večpovedna besedila.
2. Z namenom, pojasniti prednosti novih zaposlitvenih možnosti.
3. Prednosti novih oblik zaposlovanja in spremembe na tem področju.
4. Utemeljevanje, tudi pripovedovanje, opisovanje.
5. Koherenca (pomensko razmerje med povedmi), kohezija (oblikovno/slovnično razmerje med povedmi), aktualnostno razmerje med povedmi (informativnost).
6. Dopolnjevalna poved pojasnjuje osnovno (veznik *namreč*) – gre za pojasnjevalno razmerje.
7. V posledičnem razmerju (veznik *zato*).
8. a); Pomensko razmerje med povedma je izraženo s prirednim (pojasnjevalnim) veznikom *namreč*.
9. *Ki ga* – pozaimljanje z oziralnikom; *bi počela* – osebna glag. oblika za 3. os.; *ki ga* – pozaimljanje z oziralnikom; *ta, to* – pozaimljanje s kazalnim zaimkom (posamostaljenim pridevniškim).
10. Navezovanja s predmetnopomensko besedo/besedno zvezo.
11. $I_2 = I_1$ (2. in 3. poved); $I_3 = I_2 + J_2$ (3. in 4. poved); $I_4 = J_3$ (4. in 5. poved).

Rešitve – 5. poglavje/III.

1. Med dvogovorna večpovedna besedila.
2. Z namenom, seznaniti javnost z življenjem in delom igralca telenovel.
3. Ohranjanje zasebnosti znanega igralca.
4. Pripovedovanje, tudi razlaganje.
5. Replika. 8 replik oz. 4 sekvence.
6. 3 stavki. 1. stavek je neodvisen, sledi pa mu prilastkov odvisnik, ki je priredno zložen (2. in 3. stavek).
7. Raziskovalni pogovor. Iskanje novih podatkov (vprašanje – odgovor). a).
- 8.

	pomensko	aktualnostno	oblikovno
1. in 2. poved	vprašanje – odgovor	$I_2 = J_2$	navezovanje z osebno glag. obliko za 1. os.
2. in 3. poved	dopustno razmerje	$I_3 = J_2$	–

9. V pojasnjevalnem. To izhaja iz razmerja med vsebino obeh povedi (2. poved pomeni posplošitev vsebine prve).
10. *Ga* – pozaimljanje z osebnim samostalniškim zaimkom za 3. osebo; (*v kateri*, ki – pozaimljanje z oziralnikom).
11. $J_2 = J_1$; $J_2 = I_3$; $I_4 = (I_1 + J_1)$.
12. a) Besede poudarimo glede na to, katera informacija se nam zdi pomembnejša. Neznanimovano poudarjene besede bi bile lahko naslednje: *sovražijo, potrdili, sovražijo, prvi, slabše, delavci, znanstveniki, bolj, opravljenih, nobena, vodja, študija, vrnitvi, sredi, posebno, prepričan, bolj, glavni, dlje, prilagodljiv, prosti, pripomogli, dejal*.
- 12 b) Padajoča intonacija.
- 12 c) Daljši premori: za končnim ločilom (piko).
Krajši premori: za vejico, narekovaji, tj. nekončnima ločiloma.
- 12 č) Počasneje izgovarjamo pomembnejše podatke.

Rešitve – 6. poglavje

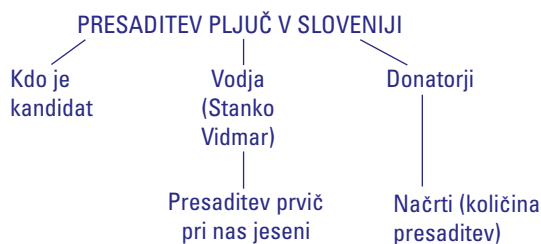
1. Sporočevalec: novinar Danijel Vontčina
Prejemnik: bralci *Mladine*
2. Ne.
3. Kraj: Klinični center Ljubljana. Čas: 16. julij 2001 (oz. malo prej).
4. Informirati bralce o določeni temi, jo predstaviti.
5. Neposredno izražanje namena.
6. prva presaditev pljuč pri nas
7. Velikost in oblika črk, stolpci, znak na koncu članka, fotografija.
8. Glasnost, hitrost in melodija govora, mimika, kretnje in drža telesa.
9. slušni, vidni
10. Samoglasniki: *o, e, a, e, a, i, e, u*.
Zvočniki: *l, v, n, r, v, l, j*.
Zveneči nezvočnik: *d*.

Nezveneči nezvočniki: *s, s, k, p, s, t, p, č*.

V naslovu ni zvočnika *m*.

11. *Káksni bolníki so kandidáti za presadítev pljúč?*
12. Samoglasniki. Enozložnice: *so, za, pljuč*; dvozložnica: *káksni*; trizložnica: *bolníki*; štirizložnici: *kandidati, presaditev*.
13. *So, za.*
14. [*petdeset*]
Nezveneči nezvočnik se prilagodi zvenečemu za seboj (*t > d*).
15. [*ija*]
16. [*ǰ, v, ǰ, u, v*]
17. V gajici (latinici).
18. Latinične pisave. Karolinška minuskula.
19. Iznajdba (invencija), urejanje (dispozicija), ubesediljenje (elokucija).
20. Npr.

21. Ne.
22. Upoštevana načela: dobro poznavanje teme, pravila besednega jezika. Neupoštevana načela: pomanjkljivost prenosnika (živost).
23. Zapisana so v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, v slovnici in v pravopisu.

Rešitve – 7. poglavje

1. Iz urejenosti besednega sporočila lahko prepoznamo, čemu je nastalo in o čem govori (prepoznamo namen in temo). Povedi v njem se smiselno povezujejo med seboj. Noben za razumevanje bistveni podatek ne manjka.
2. Značilnosti besednega sporočila: besedna znamenja in pravila.
Značilnosti nebesednega sporočila: vidna podoba (vrsta tiska, velikost črk, fotografije itd.).
3. Prisotni sta predstavitvena in vplivanjska vloga. Prevladuje vplivanjska.
4. DA
5. a)
6. NE
7. b)
8. Pasma, ki jo prikazuje fotografija, je posebna zaradi zelo nagubane kože.
9. *Ah, te gube! Nekaterih gub pač ni mogoče zlikati.*
10. Gre za dve povedi. Ker se obe uporabljata podobno kot naslov, je pika na koncu druge povedi izpuščena, ker je taka pravopisna konvencija.
11. *Likalnik, likalna miza.*
12. Neumetnostno, zapisano, enogovorno, objektivno, javno, neuradno, publicistično, prikazovalno, opisovalno.
Utemeljitve:
Neumetnostno: Podatki so preverljivi, besedilo ima praktičen namen, lepota vloga ni poudarjena.
Zapisano: Prenosnik je vidni.
Enogovorno: Naslovnika (bralca) ne spodbuja k odzivu.
Objektivno: Sporočevalec se ne razodeva.
Javno: Krog naslovnikov ni izbran.
Neuradno: Družbena vloga in družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom sta enakovredna.
Publicistično: Vrsta javnosti so bralci; gre za besedilo, namenjeno širši javnosti.
Prikazovalno: Sporočevalni namen je predstaviti izdelek.
Opisovalno: Način razvijanja teme (slogovni postopek) je opisovanje.

Rešitve – 8. poglavje

1.
  - *Odrpto tudi v nedeljo*
  - *Upravnikom ne gre slabo/Gre upravnikom slabo?*
  - *Zagotovo bi šlo tudi brez pokanja petard*
  - *Mesto bo vseeno dobilo vzpenjačo*

- Našli Husseina, na vrsti je orožje
  - Rdeča je barva prave ljubezni in strasti
- a) *Zaprto tudi v nedeljo.*
    - Upravnikom ne gre dobro.
    - Nikakor ne bi šlo s pokanjem petard.
    - Mesto ne bo dobilo vzpenjače.
    - Iskali Husseina, na vrsti je orožje.
    - Rdeča je barva pravega sovraštva in strasti.
  - b) ne
  - c)
    - c); d) in f) spremenita pomen
  - 3, 1, 6, 4, 2, 5
  - a) *Oni ljubijo skrajnosti in izzive pri premagovanju ovir.*
Slovenci jih ljubijo pri premagovanju ovir.
Slovenci ljubijo skrajnosti in izzive pri njihovem premagovanju.
  - b) Spremembe pri pretvorbi povedi: pri tej zamenjavi smo predmet zamenjali z naslonsko obliko osebnega zaimka, zato se spremeni tudi besedni red (ker je to naslonka, dobi posebno mesto v stavku).
  - c) *Sliši se že za nov podvig.*
    - Trpnik/pasiv.
    - Slišali smo
    - Slišati (koga ali kaj) – vezljiv s 4. sklonom
    -

Izpis	Poimenovanje
<i>smo</i>	pomožni glagol <i>biti</i>
<i>že</i>	členek
<i>za</i>	predlog

- a) *ljudje*

Izpis	Sklon	Končnice
<i>ljudem</i>	dajalnik	-em
<i>ljudem</i>	dajalnik	-em
<i>ljudi</i>	rodilnik	-i
<i>ljudje</i>	imenovalnik	-je

- b) *Bolj se posvetite ljudem v svojem življenju. Natanko jim povejte, kako čutite. Do njih bodite popolnoma iskreni. Pravi (ljudje) bodo ostali za vedno vaši prijatelji.*
  - z osebnimi zaimki
  - naloga 3: dobesedna ponovitev;
 naloga 3. b) zamenjava z osebnim zaimkom za 3. osebo (pozajmljanje)
- c) *triindvajseti sedmi*
  - *triindvajset dni; sedem hiš*
  - samostalnik ob količinskem izrazu/ob številu (od 5 naprej stoji v rodilniku, v množini, če je sam. števen; ali v ednini, če je sam. nešteven).
  - *triindvajset lepih sončnih dni; sedem novih modernih hiš*
  - pridevniška beseda se v spolu, sklonu in številu ujema s samostalnikom (ujemanje)

Rešitve – 9. poglavje/I.

- Češenjski most*
če-šenjski, češenj-ski
- Ne, saj je enozložnica. Enozložnih besed ne delimo.
- Sklopa ne delimo, saj del, ki ga prenesemo v novo vrstico (-jski), ni izgovorljiv.
- Polglasnika pred *r* ne pišemo s posebno črko, ker mu sledi soglasnik (*Krstenica*).
- Upoštevamo morfonološko načelo, tj. izgovor soglasnika pred samoglasnikom (*najbrže*).
- iz-ho-diš-če*
na-rav-ni
pla-nin-ski
križ-pot-je
- a) DA.
- b) Z veliko začetnico pišemo prvo besedo v povedi – to je zapis predloga v prvem primeru, zato je ta pravilno pisan z veliko začetnico.

- V drugi povedi je predlog sredi povedi pravilno pisan z malo začetnico.
8. a) *Škofja Loka, Polhograjci, Polhograjsko hribovje, Ljubljana, Puštal, Podutik, Toško čelo, Katarina, Grmada, Gonte, Tošč, Sv. Jedrt, Selo, Sv. Ožbolt, Sveti Andrej, Sora.*
  8. b) Naselbinska imena: *Škofja Loka, Ljubljana, Puštal, Podutik, Selo, Sora.*
Nenaselbinska imena: *Polhograjci, Polhograjsko hribovje, Toško čelo, Katarina, Grmada, Gonte, Tošč, Sv. Jedrt, Sveti Andrej, Sv. Ožbolt.*
  8. c) Trditev je pravilna. V večbesednih zemljepisnih lastnih imenih namreč pišemo neprve sestavine največkrat z malo – razen če so že same lastno ime. V naselbinskih lastnih imenih pa pišemo z veliko začetnico vse neprve sestavine razen predlogov in samostalnikov *mesto, selo, vas, trg* in *naselje*.
  8. č) *Češenjski most, Bohinjska Češnjica, divja češnja, Pri češnji.*
  9. Imena bitij: *Antonija Mišmaš.*
Zemljepisna imena: *Mostnica, Bohinjska Češnjica, Voje, Pri češnji, Krstenica.*
Stvarna imena: *Češenjski most.*
  10. a) *Hotel Diana.*
  10. b) V večbesednih stvarnih lastnih imenih pišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve pa z malo, razen če niso že same lastno ime.
  10. c) Npr. *Visoška kronika, Zveza tabornikov Slovenije, Ljubljanski grad.*
  11. ...za božič, *ново leto, silvestrovo, valentinovo.*
  12. ... a in b, ker izraze spoštovanja (osebne in svojilne zaimke za ogovorjeno osebo) pišemo z veliko ali malo začetnico.
  13. Same velike črke uporabljamo, kadar želimo poudariti posamezno poved ali besedo v besedilu – npr. naslov (besedilo I). S samimi velikimi črkami pišemo tudi kratice, npr. FKK (besedilo III).
  14. je
ker prevzeta lastna imena načeloma ohranijo izviren zapis, če jezik, iz katerega so prevzete, uporablja latinico
  - 15.

FITNES
DISCO

SPOSQJENKA
TUJKA

16. a)

16. b) Pisec obvlada pravopisna pravila o zapisovanju tvorjenk, saj je tvorjenko, ki je nastala iz priredno zložene skladenjske podstave, ustrezno zapisal s stičnim vezajem, tvorjenke, nastale iz podredno zložene skladenjske podstave, pa je pravilno pisal skupaj.

Tvorjenke, nastale iz podredne skladenjske podstave	Tvorjenke, nastale iz priredne skladenjske podstave
termalnomineralni vinorodni prvomajski termalnomineralno	kulturno-zgodovinske

17. a) *3-posteljne*

17. b) če je prva sestavina tvorjenke števka, jo z drugim delom povežemo s stičnim vezajem.

Rešitve – 9. poglavje/II.

1. *Zvezde zaslepile hokejiste Chicaga v NHL*
Chicago – Dallasove Zvezde so na včerajšnjem gostovanju pri Chichagu Blackhawks zasijale v vsem sijaju in povsem zaslepile domače hokejiste, ki niso dosegli niti enega gola.
»V vseh prvinah igre smo bili boljši od gostiteljev, v vratih pa smo imeli zelo razpoložena Martyja, tako da smo zaslužno zmagali,« je bil s predstavo svojih varovancev zadovoljen Dave Tippett, trener moštva Dallas Stars, ki je z zmago prevzelo vodstvo v zahtodni konferenci NHL.
Med najzaslužnejšimi za uspeh Zvezd, ki so doslej zbrale največ točk v prvem prvenstvu najmočnejše hokejske lige na svetu, je bil ob strelcih Turgeonu, Zubovu, Downeyju, Sydorju in Lehtinenu, kot je omenil že trener, tudi vratar Marty Turco. Ta 27-letni Kanadčan je namreč hokejistom Chicaga ubranil vseh 17 strelcev na svoja vrata ter tako že petič v tej sezoni in desetič v karieri ohranil svojo mrežo nedotaknjeno.
/.../ Mi. Š. *Delo, 17. 12. 2002*
2. a) V navedenih primerih gre za občna imena.
2. b) Končni ločili: pika, tropičje.
Nekončna ločila: vejica, pomišljaj, dvopičje, narekovaj, (vezaj).
2. c) Nestični ločili: tropičje, pomišljaj.
Levostična ločila: pika, vejica, dvopičje, drugi del narekovaja.
Desnostično ločilo: prvi del narekovaja.
(Vezaj je obojestično ločilo.)

Rešitve – 10. poglavje

PREDSTAVITEV (OSEBE IN KRAJA)

1. O predstavitvi osebe.
2. Iz naslednjih delov: iz predstavitve dostopa do hiše, njene zunanosti in notranosti ter zgodovine.
3. Geografski položaj Divače, nadmorska višina, bližina morja, grmovja ruja.
4. »V svoji minulosti pa zimzeleno cveti najlepši cvet, ki je kdaj pognal na teh tleh: filmska diva Ida Kravanja z umetniškim imenom Ita Rina, rojena v Divači, 7. julija 1907.«
5. Ker gre za neminulo slavo igralke.
6. S pripovedjo (neke vrste življenjepisom) in subjektivnim opisom (orisom).
7. Objektivna (npr. » ... Ida Kravanja z umetniškim imenom Ita Rina, rojena v Divači, 7. julija 1907«) in subjektivna (npr. » ... film o njenem življenju, ob katerem boste doživeli spoznanje, da je bilo njeno resnično življenje še bolj zanimivo kakor zgodbe njenih filmskih junakinj, tako po dogodkih kakor po izraziti osebnostni drži mlade ženske«).
8. Pisec predstavitev igralke vrine v predstavitev kraja.
9. Npr.: »Ni strahu, da ...«; »Pa tudi v temi neznanja ne boste tavalili ...«; »Kakšna majhna količina v primerjavi z nebom, a kako poučna!«
10. Opis
Moji mami je ime Ivana Smrekar. Stara je 45 let, suhe postave, visoka 162 cm, tehta pa 60 kg. Ima kostanjevo rjave, rahlo skodrane lase, ki so kratko postrizeni. Njene oči so rjave, nosi pa tudi očala. Rada se oblači v hlače, njen stil oblačenja pa se pogosto spreminja.
Oznaka
Moja mama je poštena, zanesljiva in odgovorna oseba. Zelo je radovedna, zato pogosto postavlja vprašanja. Vesela je, če se ji zaupam, saj mi rada pomaga z nasveti in svojimi izkušnjami. V službi je uspešna in se ves čas še dodatno izobražuje. Zelo družabna je in v njeni družbi mi ni nikoli dolgčas.
Pripoved
Z mamo sva letos poleti odšla na Triglav. Tudi zanjo je bil to prvi vzpon na to goro. Podvig je trajal tri dni, saj je vso pot deževalo. Na vrhu Triglava sva pričakovala razgled do morja, kot so nama obljubljali. Videla pa sva komaj drug drugega: naokrog je bila namreč sama megla.

PREDSTAVITEV PREDMETA, POSTOPKA

1. Melisa.
2. V nadnaslovu.
3. Ker je naveden že v nadnaslovu.
4. Opisovanje.
5.
  - Meliso namočimo.
  - Skodelico pokrijemo.
  - Po petih minutah precedimo.
6. Ker gre za recept.
7. Objektivno, saj navaja le stvarne in preverljive podatke.
8. Npr. »sindrom iritabilnega kolona«. Iz medicine.
9. Primer besedila
Moj mobilni telefon
Moj novi mobilni telefon je Nokia 7650. Ponuja veliko priročnih funkcij za vsakodnevno uporabo, npr. fotoaparata, uro, budilko, kalkulator in koledar. Če je telefon pet minut neaktiven, se zaslon zbrise, vključi pa se ohranjevalnik zaslona. Meni vsebuje telefon, imenik, dnevnik, sporočila, fotoaparata, koledar, storitve WAP, profile, priljubljene, opravila, povezovanje, pripomočke, igre, SIM, orodja in podobne. Telefon ima vgrajen glasen zvočnik za prostoročno uporabo in senzor oddaljenosti.

ŽIVLJENJEPIS

Rodila sem se 24. 11. 1980 v Ljubljani. Imam brata in sestro, oba sta zaposlena. Mati Metka je zaposlena v zasebnem podjetju Tapro, oče Janez pa v Centru za informatiko.
Osnovno šolo Dobrova sem končala z odličnim uspehom in s šolanjem nadaljevala na Gimnaziji Ledina, kjer sem maturirala s prav dobrim uspehom. Med obiskovanjem osnovne šole sem tekmovala v okviru šolskega športnega društva, v srednji šoli pa sem svoje literarne sposobnosti razvijala v bralnem klubu in sodelovala pri Cankarjevem tekmovanju.
Zaposlena sem pri Državni založbi – telefonski prodaji in vpisana na študij ob delu na Ekonomski fakulteti v Ljubljani.
Veseli me dinamično delo, imam pa tudi lasten avto.

Vesna Korošec

POROČILO

EKSKURZIJA V TRST IN TRŽAŠKO ZALEDJE

Dijaki Gimnazije Murska Sobota smo v četrtek, 26. oktobra 2003, v okviru ekskurzije pri pouku slovenščine obiskali Trst z zaledjem. Zbrali smo se pred gimnazijo ob 6.30 zjutraj, se z avtobusom odpeljali na Primorsko in prek mejnega prehoda Fernetiči do Trsta. Tam smo si najprej v središču mesta ogledali mogočne stavbe na Velikem trgu (npr. mestno hišo) in se sprehodili po mestu.

Pot nas je vodila tudi do ostankov rimskega gledališča. Ogled smo nadaljevali s panoramsko vožnjo po mestu in si med drugim ogledali palačo Rotonda Pancera, Teatro Verdi in palačo stare borze. Ustavili smo se v Slovenskem stalnem gledališču, si ogledali notranjščino gledališča in v veliki dvorani poslušali ravnatelja gledališča, ki nam je predstavil razvoj Slovenskega stalnega gledališča skozi zgodovino in njegov položaj danes. Postavili smo mu tudi kar nekaj vprašanj.

Ekskurzijo smo nadaljevali z vožnjo na vrh hriba nad Trstom, kjer stoji katedrala sv. Justa. Po krajšem odmoru za malico smo se odpeljali po obalni panoramski cesti do gradu Miramare, ki ga je dal zgraditi cesar Maksimilijan. Po ogledu gradu in sprehodu skozi park je sledilo nadaljevanje z vožnjo do Sosljana. Tam smo kosili in se srečali s predsednico slovenskega društva v Sosljanu, ki nam je predstavila kulturne in športne dejavnosti Slovencev v zamejstvu. Popoldne smo zaključili z vožnjo do Devina, se ustavili pred devinsko gimnazijo, si ogledali staro mestno jedro in devinski grad.

Zaključek ekskurzije je predstavljala vožnja mimo Štivanja v Nabrežino, kjer smo kot zadnji postanek prebirali spominsko ploščo na rojstni hiši pesnika Iga Grudna. Sledila je še vožnja do Murske Sobote, kamor smo se pripeljali ob 20.00.

Ekskurzija je bila zanimiva, na mnogo stavb in spomenikov smo bili pozorni prvič, čeprav nas je večina že bila v Trstu. Poseben poudarek na zamejskih Slovencih je bil še kako dobrodošel, saj se tudi pri pouku pogovarjamo o Slovencih v zamejstvu. Hkrati pa nam je vsem ostala v spominu Rilkejeva pot, ki dokazuje, da je ta umetnik prebival v Devinskem gradu. Vseh 45 dijakov, kolikor se nas je ekskurzije ob spremstvu dveh profesorice slovenščine in vodiča udeležilo, je tako preživelo lep in zanimiv dan v Trstu in njegovem zaledju.

REPORTAŽA

PLANINARJENJE BREZ PRAVIL

TUDI LETOS NARCISAM NI BILO PRIZANESENO

Sobota, 14. 6. 2002 – 20 novih planincev se je odpravilo na planino pod Golico na ogled prelepih, z narcisami posejanih območij. Žal tudi tokrat ni šlo brez uničevanja narave.

Novopečeni člani planinskega društva Saturnus in nekaj starih privržencev planinarjenja se nas je v zgodnjih jutranjih urah iz Zaloga odpravilo na svoj prvi planinski izlet. Med našo opremo ni manjkalo nahrbtnikov, polnih hrane in pijače, močnih planinskih čevljev in planinskih palic.

Ob prihodu na planino pod Golico so se pred nami odprla rumena prostranstva, polna narcis, različnih vrst ptičev in prelepih metuljev. Toda vse te lepote so neizkušene člane Saturnusa kaj malo pritegnile, saj so se najprej zakadili v hrano in po zelenih zaplanah v lahni senci gozdov razprostrli pisano obarvane odeje. Nekaj pa se jih je vseeno pričelo zanimati za čare Golice – nadebudni objestneži so prekršili glavno pravilo pravih planincev in pričeli nabirati nebogljene narcise, ki so po koncu njihovega lomastenja večinoma obležale v travi. Pri tem se niso ozirali na opozorila in prepovedi izkušenega planinskega vodnika. Mnogi dolgoletni planinci menimo, da bi morala biti pravila o nabiranju zaščitenega cvetja strožja, saj z nenadziranim poseganjem v naravo rušimo naravno ravnovesje. Kaj nameravajo glede podobnih pripetljajev storiti pristojni organi, je še neznano.

*Mateja Peršan
predsednica društva Saturnus*

JAVNO OBVESTILO

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
Prešernova ulica 34
Ljutomer

PRESEDNIKOM 4. LETNIKOV

Bliža se naš maturantski ples, zato je zadnji čas, da razdelimo vstopnice. Razdeljevali jih bomo v **PONEDELJEK 12. maja ob 10. uri v ČITALNICI**.

Na prevzem vstopnic naj pridejo tudi razredni blagajniki in prinesejo potrdila o vplačilu vstopnin za vse dijake vašega razreda.

Zagotovo pridite.

Predsednik dijaške skupnosti
Peter Matko

JAVNO VABILO

VABILO

Improliga še vedno živi. LJUTOMERSKE IMPROLIGAŠE čaka še zaključni, finalni spopad za prvo mesto v letošnjem šolskem letu. »Tepli« se bomo z Gimnazijo Bežigrad, v torek, 18. februarja, ob 16. uri v učilnici 115.

Vabimo TE, da prideš tudi TI, spodbujaj NAS, naj bomo prvi tudi s

TVOJO pomočjo.

Tvoji sogimnazijci, člani ŠILE

JAVNO PISMO

POHVALA ZA JASNE IN UPORABNE NASVETE

Spoštovani gospod Simončič!

Sem redna bralka časopisa Delo, posebej pa se veselim sredinega časopisa, ki mu je priložena priloga Delo & Dom. To najprej prelistam in se vedno ustavim pri vaši rubriki Kinološki kotiček. Sem namreč ljubiteljica psov in tudi doma imam enega – dve leti starega šnavcerja. Vaši nasveti me vedno poučijo o čem novem glede nege in vzgoje psov in mi pogosto razjasnijo marsikateri dvom. Nazadnje ste nadvse primerno predstavili, kako lahko odrasle pse navadimo na krtačenje – nasvet je bil koristen tudi zame, saj imava z mojim pasjim prijateljem ob krtačenju vedno težave.

Hvala za vse nasvete in izkušnje, ki jih prenašate na pasje ljubitelje, ter pohvala tudi uredništvu tednika Delo & Dom, ki vaši rubriki namenja dovolj prostora.

S spoštovanjem
Vaša Metka Petek

URADNO VABILO

- Podatki o sporočevalcu niso zapisani v levem zgornjem kotu, ampak na desni strani. Ni podatkov o prejemniku. Kraj in datum nista navedena desno zgoraj.
-

POP TV
PRO PLUS, d. o. o.
Kranjčeva 26
1521 Ljubljana

Ljubljana, 6. 5. 2002

Liza Arnež
Aškerčeva 26
1000 Ljubljana

Vabilo v oddajo *Lepo je biti milijonar*

Spoštovani!

Vabimo Vas na ogled snemanja najbolj popularnega kviza na svetu *Lepo je biti milijonar*, ki ga vodi Jonas Žnidaršič.

Snemanje oddaje bo v petek 17. maja ob 16.15 v novem studiu na POP TV, Kranjčeva 26, Ljubljana (v bližini Žal, centra Soča ...).

Prepričani smo, da se boste v naši družbi dobro počutili, zato Vas vabimo, da se nam kot gledalci pridružite na dan snemanja.

Svojo udeležbo nam potrdite na telefonsko številko 01/58-93-240 v četrtek 9. 5. in petek 10. 5. med 15. in 18. uro ter v soboto 11. 5. med 9. in 12. uro. Če imate namen s seboj pripeljati še svoje prijatelje oz. sorodnike, nas pokličite že v četrtek, saj je število sedežev v studiu omejeno.

Po licenčnem pravilniku morajo biti gledalci starejši od 16 let, mlajši pa si lahko ogledajo snemanje s klopi.

Redakcija oddaje
Lepo je biti milijonar
Petra Bručan

URADNO OPRAVIČILO

Miha Oblak
Preglov trg 2
1000 Ljubljana

Koper, 11. 6. 2002

Špela Zakrajšek, prof.
Srednja ekonomska poslovna šola
Martinčev trg 3
6000 Koper

OPRAVIČILO

Spoštovani!

Moj sin Jure Oblak je bil 7. 6. 2002 odsoten od pouka. Vzrok za izostanek so bile nočne prebavne motnje, zaradi katerih se je zjutraj tako slabo počutil, da smo presodili, da je bolje, če ta dan ostane doma. Prosim Vas, da mu izostanek opravičite. Najlepša hvala za Vaše razumevanje in lepo pozdravljeni.

Miha Oblak

URADNA ZAHVALA

Andrej Kovač
Podutiška 5
1000 Ljubljana

Maribor, 6. 6. 2002

Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška
Zolajeva ulica 12
2000 Maribor

Zahvala

Spoštovani g. ravnatelj!

Dovolite, da se Vam ob koncu šolskega leta, ki je bilo zame zelo naporno, zahvalim, ker ste mi omogočili izredne roke za pridobivanje ocen. Moja bolezen je žal trajala mesec in pol, zato sem ostal v tretji konferenci neocenjen kar pri treh predmetih: matematiki, nemščini in zgodovini. Brez Vašega razumevanja in pomoči bi bilo letošnje šolsko leto zame izgubljeno. Še enkrat iskrena hvala.

Andrej Kovač

URADNO POTRDILO

Plesna šola Kazina
Kongresni trg 1, Ljubljana
Tel. 01/421-8181
www.kazina.si/dance@kazina.si

Ljubljana, 17. 6. 2002

POTRDILO

Potrjujemo, da je Petra Kralj, rojena 15. 7. 1984, stanujoča na Postonjski 27, Ljubljana, v š. l. 2001/02 opravila 60-urni tečaj stepa.

Vodja plesne šole
Metka Kus

URADNA IZJAVA

Center za socialno delo Vič
Tržaška 97
Ljubljana

IZJAVA

Izjavljamo, da bomo Maši Šišek, svetovalki na Centru za socialno delo Vič, poravnali šolnino za uvodni seminar iz osnov psihoterapije v vrednosti od 250.000,00 do 300.000,00 SIT.

Ljubljana, 5. 5. 2002

Direktorica
Anja Župet

URADNA PROŠNJA

Gimnazija Novo mesto
Seidlova cesta 9
Novo mesto

Novo mesto, 12. 12. 2002

OŠ Ledina
Komenskega 19
1000 Ljubljana

PROŠNJA ZA ODOBRITEV SNEMANJA

Smo dijaki 4. letnika Gimnazije Ledina. V letošnjem šolskem letu pri pouku slovenščine pripravljamo projekt, ki se navezuje na del sklopa maturitetnih besedil, tj. na temo ljubezen in mladostnik. Del našega projekta zajema tudi filmsko reportažo o tem, kaj ljudem različnih starosti pomeni ljubezen (intervjuvali bomo posameznike, stare od 3 do 70 let). Prosimo, da namodobrite snemanje intervjujev z učenci vaše šole (po dva učenca iz 3., 4., 7. in 8. razreda). Za odobritev naše prošnje se vam že vnaprej iskreno zahvaljujemo in vas prav prisrčno pozdravljamo.

Predstavniki dijakov 4. letnika
Luka Tomac

URADNA PRIJAVA

Marko Menart
Podutiška 22
1000 Ljubljana

Ljubljana, 18. 12. 2002

Infonet Kranj, d. o. o.
Cesta talcev 39
4000 Kranj

Prijava na razpis za delovno mesto

Prijavljam se na razpis za delovno mesto programerja, objavljen 13. 12. 2002 v Delu.

Rodil sem se 15. 6. 1970 v Ljubljani. Tu sem končal osnovno šolo in gimnazijo. Po končani gimnaziji sem se vpisal na Fakulteto za računalništvo in informatiko v Ljubljani in jo leta 1994 uspešno končal ter si pridobil naziv diplomiranega inženirja računalništva.

Po končani fakulteti sem honorarno delal kot programer v podjetju Hermes Softlab vse do danes.

Delo programerja me veseli, obenem pa poznam programski jezik Delphi, Java in tehnologijo XML. To so področja, ki me zelo zanimajo in mi predstavljajo izziv.

V upanju, da me boste poklicali na razgovor, se Vam zahvaljujem in Vas lepo pozdravljam.

Marko Menart

Priloge:
(1) življenjepis
(2) fotokopija diplome
(3) fotokopija potrdila o državljanstvu
(4) priporočilno pismo podjetja Hermes Softlab

URADNA PRITOŽBA

Meta Breznik
Vilharjeva 5
1000 Ljubljana

Ljubljana, 20. 12. 2002

Terme Radenci
Zdraviliško naselje 12
9252 Radenci

Pritožba

Spoštovani,

od 5. 12 do 13. 12. 2002 sem letovala v vašem zdraviliškem naselju v Hotelu Miral. Vendar nisem bila deležna vseh storitev, ki ste jih ponujali v prospektu in jih v paketu letovanja seveda tudi zaračunali. Verjamem, da niste mogli vnaprej predvideti, da boste ravno med mojim bivanjem pri vas obnavljali savno. Toda tega niste upoštevali pri izdaji računa.

Želim, da mi povrnete razliko v denarju, ki je bil vplačan tudi za koriščenje savne. Res ste mi ponudili možnost, da lahko savno uporabim v vam bližnjih Termah Banovci, toda žal nisem voznica, avtobusne povezave od vas do Banovcev pa sploh niso urejene. Tako te možnosti nisem nikoli izkoristila (v dokaz vam vračam vse ponujene karte za brezplačni vstop v Terme Banovci).

Z željo, da boste moji zahtevi čim hitreje ugodili, vas lepo pozdravljam.

Meta Breznik

BESEDILO EKONOMSKE PROPAGANDE

1. Sporočevalec želi prejemnika prepričati, da se bo odločil za stanovanjski kredit pri Ljudski banki.
2. Prepričuje ga, da je omenjena banka vredna zaupanja.
3. Besedne prvine: *Spletite si dom, partnerja, partnerstvo, zaupanja, Rešite svoj stanovanjski problem, splesti lastno gnezdo, zvestoba, zaupanje.*
Nebesedne prvine: fotografija gnezda in para ptičev, različen tisk in različna velikost črk.
4. Npr.
Poskrbite za streho nad glavo.
5. Npr.
Zrno na zrno pogača, kamen na kamen palača.
Kakor si boš postlal, tako boš ležal.
6. Živahne barve, fotografijo privlačnega naselja s hišami itd.
7. Gre za banko z (večinskim) tujim kapitalom.
8. Predstavitevna, vplivajska in lepotna. Prevladuje vplivajska vloga.

BESEDILO POLITIČNE PROPAGANDE

PR'JATLI**LETO JE NAKOLI IN PRIŠEL JE****ČAS VOLITEV, ČAS, V KATEREM****SAMI ODLOČATE O SVOJI****PRIHODNOSTI.**

»Jaz, Zmago Poštenjak, se kot kandidat
zavzemam za:

- dosledno upoštevanje dijakovih pravic – tudi
Tvojih
- daljše odmore
- ponovno prirejanje šolskih plesov

»VSI SMO DIJAKI, PRED RAVNATELJEM ENAKI!«**NE**

**ZMAGO JE ŽE 3 LETA ZAPRISEŽENI LEDINEC IN ŽE DRUGO
LETO PREDSEDNIK DOS-a.**

OCENA

Ocena domačega branja Zgodbe svetega pisma

Zgodbe svetega pisma. Državna založba Slovenije, d. d., Ljubljana 1992. Zbirka Klasje, II. letnik.

V zbirki Zgodbe svetega pisma so objavljene zgodbe iz stare in nove zaveze, ki sestavljajo sveto pismo. V uvodnih opombah h knjigi je podana razlaga zgodb, literarnih zvrsti in pripovednih zvrsti v bibliji, pojasnjen je tudi izvor in nastanek svetopisemskih zgodb idr. Vse to bralca seznanja z osnovnimi pojmi, ki so pomembni za razumevanje staro- in novozaveznih zgodb ter njihovih vsebin. Knjiga je uvrščena na seznam domačih branj v 1. letniku gimnazij in drugih srednjih šol. Vsebina zgodb je za dijake vsekakor razumljiva, je pa res, da je število vseh zgodb v zbirki preveliko. To pomeni, da dijaki zgodbe sicer preberejo in jih tisti trenutek tudi znajo obnoviti, vsebino pa hitro po branju tudi pozabijo. Zato morda ta knjiga ni najprimernejša za domače branje. Morebiti bi bila primerna le tedaj, če bi izbrali le nekaj zgodb in ob njih naredili natančno analizo kot primer domačega branja.

USOJENOST IN HREPENENJE V ROMANU NA KLANCU

Usoda – hrepenenje – sreča – ljubezen – življenje. Besede, ki so med seboj povezane bolj, kot si to želimo. Usoda nam v življenju ni vedno naklonjena, zato v trenutkih obupa in samote hrepenimo po sreči in ljubezni. V nas pa kljuva misel: to je usoda, ničesar ne moremo rešiti. Pa je res usoda tista, od katere sta odvisni sreča in ljubezen vsakega človeka? Je mar res, da nam sojenice že ob rojstvu začrtajo naše življenje? Kaj je bolje: sprijazniti se z usodo ali boriti se za boljši in lepši jutri?

V slovenski književnosti so motivi usode (fatalizma), hrepenenja, sreče, ljubezni in življenja zelo pogosti. Eden izmed najizrazitejših primerov je Prešernovo hrepenenje po Julijini ljubezni. Verjel je namreč, da sta si usojena. Občutje hrepenenja po nedosegljivi ljubezni ga je pripeljalo celo do popolne vdanosti v usodo – resignacije in otopelosti. Pa je obup res edina pot neizpolnjenega hrepenenja?

Ivan Cankar je v romanu Na klanecu prepletel vseh pet motivov (usoda, hrepenenje, sreča, ljubezen, življenje); vendar je glavna junakinja, Francka, skozi tegobe življenja stopala z upanjem v boljšo prihodnost. Usoda ji ni prizanašala: rodila se je namreč kot nezakonski otrok, to pa je bilo za tisti čas sramotno ... Tako zelo sramotno, da se je je sramovala celo njena lastna mati. Ta občutek nezaželenosti je zato v Francki zbudil še večjo željo po kljubovanju usodi, odločnost in hrepenenje po sreči in ljubezni. Toda biti odločen v nekem pomembnem trenutku ni dovolj: usoda je namreč neizbežna.

Franckin simbolni tek za vozom je v resnici tek za boljšim življenjem, po katerem je tako hrepenela. Trenutek, ko doseže »voz življenja«, se ji prvič pokaže, ko se seznani z umetnikom. Prvič spozna občutek ljubezni, sreče, hrepenenja ... Žal pa ta občutek ne traja dolgo. Marsikdo bi ob takšnih življenjskih preizkušnjah že zdavnaj obupal, toda Francka ni; misel na lepšo in boljšo prihodnost je bila tista svetla luč v njenem življenju, ki ji je vedno znova ponujala novo upanje.

Mislila je, da je boljšo in lepšo prihodnost »ujela« s poroko s Tonetom Mihovim. Končno je namreč zaživela na svojem, »v hišici svojih sanj«, ki je bila v resnici majhna, s slamo krita kočica. Vendar je to ni motilo. Prepričana je bila, da bo s pridnim delom in požrtvovalnostjo družino rešila pred dokončnim propadom. Toda usoda je udarila še enkrat: mož jo je zapustil samo z nepreskrbljenimi otroki. S skrajnimi močmi je poslala otroke v svet, Lojzeta celo študirat. Tudi v teh trenutkih je bila usoda močnejša od hrepenenja po boljšem življenju. Vsi otroci so se namreč vrnili na klanec siromakov, potem ko v svetu niso uspeli. Usoda je torej tista, ki jih je na koncu popeljala celo v smrt. Na smrtni postelji se je Francki »odvijal« film teka za vozom. Sklepamo lahko, da se tudi v trenutkih pred smrtjo še vedno ni popolnoma vdala v svojo usodo.

Problematiko fatalizma in hrepenenja je Ivan Cankar povezal z usodo slovenskega naroda. Kljub temu da smo si v zgodovini prizadevali doseči višji položaj v družbi, nam to ni povsem uspelo. Pa vendar je treba slediti luči, ki se kot simbol pojavi na koncu romana, kajti kot ta ka je ta luč nosilka lepše prihodnosti in življenja v njej ...

Menim, da nihče od nas ne sme nikoli izgubiti upanja. Zavedati se moramo, da je vsak uspeh ali neuspeh v življenju v pretežni meri odvisen od nas samih, od naše volje in vztrajanja. Upanje naj namreč resnično umre zadnje.

ZAPISNIK

Gimnazija Ledina
Resljeva 12
1000 Ljubljana

Zapisnik 1. roditeljskega sestanka (v šol. letu 2002/2003), 10. 10. 2002, ob 16.00, v učilnici 24 (1. nadstropje)

Prisotnih: 26 staršev

Odsotnih: 6 staršev

Dnevni red:

1. Predavanje šolske psihologinje o odvisnostih.
2. Poročilo o zaključku 1. letnika in stanje dijakov v novem šolskem letu.
3. Pojasnila v zvezi z urnikom in šolskim koledarjem.
4. Predstavitve literarnega opismenjevanja kot obvezne izbirne vsebine.
5. Učbeniški sklad.
6. Regresirana prehrana.
7. Volitve v Svet staršev Gimnazije Ledina.
8. Razno.

K točki 1

Šolska psihologinja je predavala o vseh vrstah odvisnosti, ki se pojavljajo med dijaki med izobraževanjem v gimnaziji (alkoholizem, kajenje, droge ...). Na temo odvisnosti bo šola aprila organizirala predavanje za vse starše. Na njem se bodo seznanili z vsemi oblikami odvisnosti in možnimi ukrepi (pomoč ...).

K točki 2

V 2. letniku je vpisanih vseh 32 dijakov. Razreda torej nihče ne ponavlja. V 2. e ni bil na novo vpisan noben dijak.

K točki 3

Starši so prejeli brošuro šole in si skupaj z razredničarko ogledali šolski koledar (pomembni datumi: konferenčna obdobja, pisni izdelki Ő). Dobili so tudi urnik razreda in urnik govorilnih ur posameznih profesorjev, ki poučujejo v oddelku.

K točki 4

V 2. letniku je med OIV literarno opismenjevanje, ki je že uvrščeno v urnik, in sicer z 1 uro na teden. Dijaki se pri teh urah urijo v pisanju in pripravljajo na esej.

K točki 5

Dijaki, ki so knjige naročili prek učbeniškega sklada, so jih že prejeli. Starše naprošamo, naj položnice za učbeniški sklad poravnajo čim prej.

K točki 6

Tudi v tem šolskem letu dijaki oz. njihovi starši lahko zaprosijo za regresirano prehrano. Prijave šola sprejema do 30. 10. 2002.

K točki 7

V Svetu staršev bosta 2. e v tem šolskem letu zastopala gospa Mateja Černel in gospod Igor Mavrič.

Sestanek se je končal ob 17.30.

V Ljubljani, 10. 10. 2002

Tatjana Cvetko

INTERVJU

1. Intervju nima besedila razdeljenega na vprašanja in odgovore.
2. Da.
3. Del besedila je v odvisnem govoru.
4. Naslovljene manjše enote delijo članek tematsko.
5. Zamenjava ne bi bila smiselna, saj gre za časovno (kronološko) zaporedje podatkov o intervjuvani osebi.
6. Različen tisk in tip črk, grafično poudarjeni mednaslovi, fotografija, stolpci, prepoznavni znak rubrike.
7. Npr.

Po končanem pogovoru je Ksenija še enkrat preverila, ali drži dogovor z začetka o tem, kaj smem objaviti, in se pri tem navihano nasmehnila. Nato je odhitela, verjetno že na naslednji zmenek. Nisem je več spraševala. Imela sem vtis, da ima za ta dan še veliko načrtov.

8. Da.
9. Npr. *Obetavna medijska osebnost.*
10. Primer besedila

Na naši šoli smo ponosni, da je naš dijak tudi Jani Novak. Je v 4. letniku in ima poleg dobrega uspeha že četrto leto status vrhunskega športnika. Njegova ljubezen je nogomet. Za seboj ima že veliko športnih dosežkov. Na lestvici najboljših športnikov naše šole je v samem vrhu. Zanimalo nas je marsikaj, česar o njem še ne vemo, zato smo ga zaprosili za intervju.

Jani, kdaj si se že začel ukvarjati z nogometom?

Kdo te je navdušil za ta šport?

Pri katerem klubu si začel trenirati in za koga igraš sedaj?

Najbrž je treningov veliko. Kako uspeš usklajevati učenje, trening in tekmovanja?

So ti starši v veliko oporo ali se ne navdušujejo nad tvojim delom?

Se ti zdi podeljeni status vrhunskega športnika pomemben za uspeh v šoli?

Kaj svetuješ tistim, ki nismo taki športni zagnanci?

Najlepša hvala za pogovor in veliko uspehov v športu in v šoli, še zlasti na maturi, ki te čaka letos.

OKROGLA MIZA

Zasvojenost med mladimi

1. *Kaj je zasvojenost in s čim so mladi zasvojeni*
2. *Zakaj mladi postanejo odvisni*
3. *Katera vrsta odvisnosti se med mladimi pojavlja največkrat*
4. *Odvisnost od katerih poživil se vam zdi najhujša*
5. *S katero vrsto odvisnosti ste se do sedaj že srečali (vi sami, prijatelji, v družini ...)*
6. *Kako pomagati zasvojenecem*

PREDAVANJE

Alkoholizem med dijaki

1. *Kaj je alkoholizem*
2. *Pri katerih letih se mladostniki že začenjajo srečevati z alkoholom*
3. *Zakaj mladostniki posegajo po alkoholu*
4. *Izsledki anket o alkoholizmu v našem okolju*
5. *Kako pomagajo pri problemu alkoholizma med mladimi starši, prijatelji, delavci šole ...*
6. *Ukrepi proti alkoholizmu in vpliv na mlade z dobrimi zgledi*

Rešitve – 11. poglavje

1. a) Sredi 3. tisočletja pred n. št.
1. b) Na ozemlju vzhodne Evrope in Azije, od vzhodnih Karpatov do Turkestana ali celo Altaja.
1. c) Širil se je proti Indiji, Mali Aziji in zahodni Evropi.
2. Kentumska skupina (romanski), satemska skupina (slovanski: južni, vzhodni, zahodni).
3. Nemški, angleški, nizozemski, flamski, danski, švedski, norveški.
4. Bolgarski jezik je južnoslovanski.
5. Katalonski jezik govorijo v Španiji. Je romanski, sodi v kentumsko skupino indoevropskih jezikov.
6. Gudžarati, rajasthani, bhili, hindi, assamski, bengali, oridža, marathi.
7. To je mrtvi jezik.

10. Pričakuje se navedba enega izmed besedil in utemeljitev, kaj dijaku to besedilo pomeni (npr. pomen tega besedila v obdobju, ko je bilo izdano; pomen v celotnem zgodovinskem razvoju slovenskega knjižnega jezika ...).
11. a) Nastali so verjetno pred letom 1000 n. št. na Zgornjem Koroškem, hranijo pa jih v Bavarski državni knjižnici v Münchnu.
b) Po smislu.
c) Kakšnih 80 izvodov.
č) - Supraseljski kodeks
- Brižinski spomeniki

Rešitve – 13. poglavje/I.

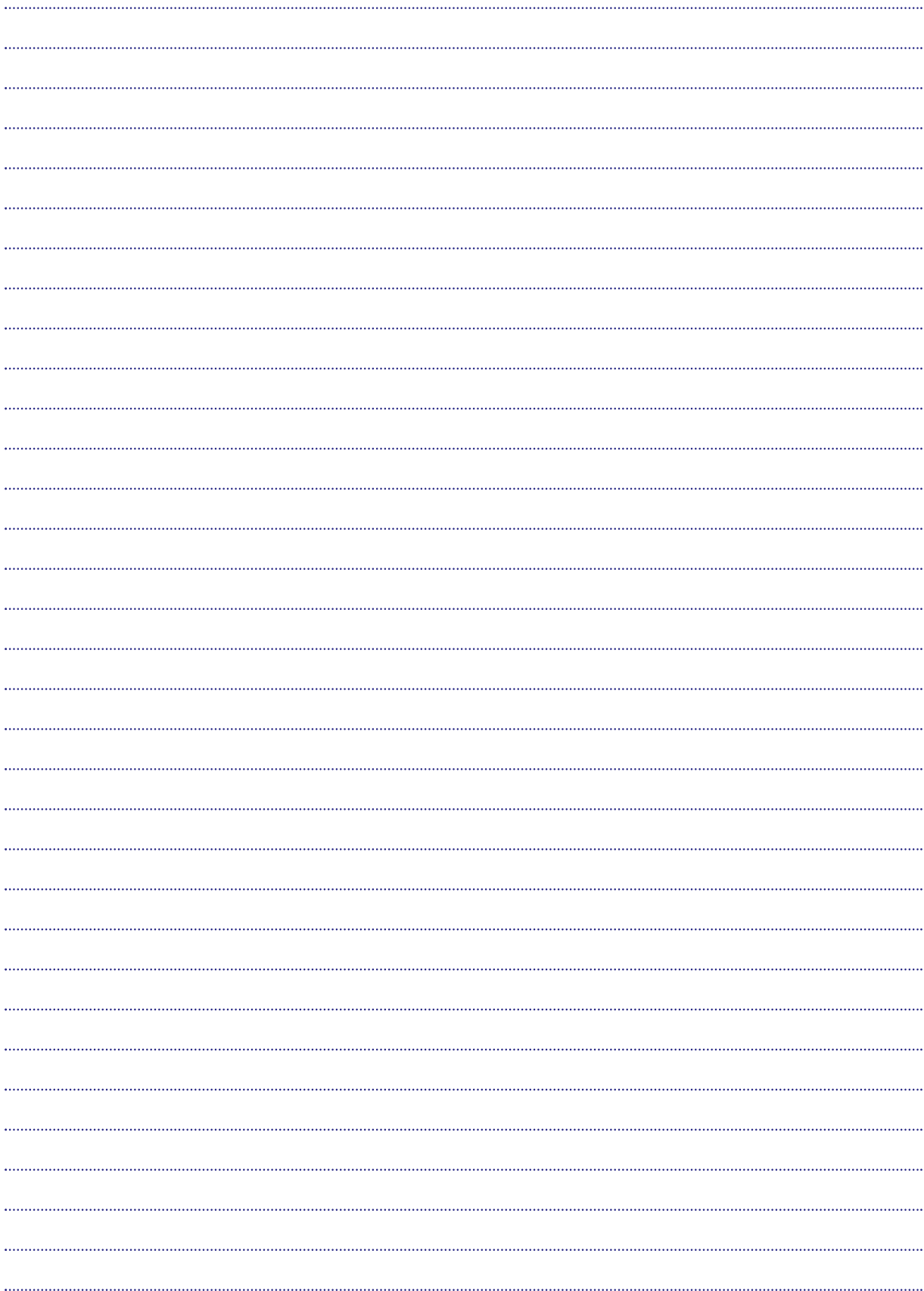
1. Slovenski jezik.
2. To je prvi jezik, ki se ga naučimo.
3. To je lahko npr. madžarski ali italijanski jezik.
4. Ker je ime šole dvojezično, saj je to šola, ki deluje v Lendavi.
5. V občinah Murska Sobota in Lendava ter Koper, Izola in Piran.
6. Ustava Republike Slovenije.
7. Obvezno rabo določa Ustava RS, in sicer tam, kjer živita italijanska in madžarska manjšina.
8. Z Ustavo RS.
9. Da, slovenščina je lahko tak materni jezik pri zamejcih in izseljencih.
10. Na Koroškem (v Avstriji), v Benečiji, Režiji in Kanalski dolini (v Italiji) ter v Porabju (na Madžarskem).
11. Državni jezik je jezik, ki predstavlja Slovenijo kot državo.
Uradni jezik je v državi tisti, v katerem poteka uradovanje.
12. Porabje, Novi Matajur, Rodna gruda itd.
13. Ne, saj je objava iz glasila, namenjenega bralcem po vsej državi.
14. Da, saj ima do tega ustavno pravico.
15. Pravico imajo do obojega, če so pripadniki madžarske manjšine.
- 16.–20. Po smislu.

Rešitve – 13. poglavje/II.

1. Globalizacija (»globalizacijski vrtinec«).
2. Ker prinaša boljše življenje in večje socialno-ekonomske možnosti.

3. a) »Fizično uničenje«, b) politične dejavnike, c) kulturno asimilacijo oz. globalizacijo.
4. Da jih je treba spoštovati, ker se jezik spreminja.
5. Brižinskih spomenikov,
1000,
zgornjem Koroškem,
verska/obredna (liturgična)/nabožna
različni
6. a3, b6, c2, č7, d5, e1, f4, g9, h10, i8
7. Franc Metelko, 1825; Peter Dajnko, 1824
8. Gajica. Leta 1845.
9. Prvi slovenski politični program, Zedinjena Slovenija.
10. Stanislav Škrabec
Fran Levce
11. Prizadevanje, da bi slovenščino približal stari cerkveni slovanščini.
12. Maks Pleteršnik.
13. Anton Breznik.
14. Po Franu Ramovšu.
15. Vojska, diplomacija.
16. Zasluge Štefana Küzmiča.
17. b, č, d
18. SSKJ, 1970–1991, 1994 (SAZU)
Jože Toporišič: *Slovenska slovnica*, 2000
SP 2001 (SAZU)
Mirko Rupel: *Slovensko pravorečje*, 1946
19. Z Ustavo R Slovenije, z Zakonom o gospodarskih družbah in Zakonom o varstvu potrošnikov.
20. Urad Vlade R Slovenije za slovenski jezik, SAZU (Inštitut za slovenski jezik), slovenistika na ljubljanski in mariborski univerzi.
21. a) VODORAVNO:
1. AVSTRIJSKA DRŽAVNA POGODBA, 4. ZAMEJCI, 6. ITALIJANSKE, 7. ROŽANSKO, 8. ASIMILACIJA, 9. GORIŠKEM, 10. MADŽARŠČINA, 11. *MATAJUR*, 13. MADŽARSKA, 15. *SAZU*, 16. ITALIJI, 17. MATERNI NAVPIČNO:
1. AMERIKO, 2. DVOJEZIČNOST, 3. GIMNAZIJA, 5. USTAVA, 11. MOHORJEVA DRUŽBA, 12. URAD, 14. DRŽAVNI, 18. TUJI
Geslo: MOJ POGLED NA SLOVENŠČINO KOT DRŽAVNI IN URADNI JEZIK V OKVIRU *EU*
- b) Pričakuje se dijakov lastni pogled na položaj slovenščine v okviru EU. Posebej mora izpostaviti položaj slovenščine kot državnega in uradnega jezika.
Dokazati mora poznavanje obeh vlog in se opredeliti do slovenščine kot enega izmed jezikov EU.

**CELOSTNO PREVERJANJE
ZNAJANJA – ANALIZA NEUMET-
NOSTNEGA BESEDILA**

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA I

Lahko si ogledate vulkanski izbruh

Prav nič nevarno

*Prebujanje Stromboli si je bilo mogoče ogledati iz neposredne bližine
Vonj po gnilih jajcih*

Vulkanski izbruhi zbujaajo pri mnogih ljudeh strah in grozo, le peščica pa jih ve, da lahko ta naravni pojav občudujemo brez nevarnosti, z nekaj desetih metrov. V Evropi je tak vulkan na jugu Italije, v sklopu Eolskih otokov: Stromboli. Enotedensko potovanje se je začelo z dolgo vožnjo z avtobusom iz Ljubljane proti Siciliji, na srečo z daljšim postankom in prenočevanjem v Rimu. Zatem smo nadaljevali pot do težko pričakovanega taborjenja na vrhu vulkana.

Med Sicilijo in Sardinijo leži skupina otokov, po grškem bogu Eolu, bogu vetra, imenovana Eolski otoki. Otočje sestavlja sedem otokov z okrog dvanajst tisoč prebivalcev. Od sedmih otokov sta, poleg glavnega in največjega otoka Lipari, najzanimivejša Stromboli in Vulcano. Stromboli je najmlajši, saj je nastal šele pred približno sto tisoč leti. Od nastanka naprej je nenehno aktiven, saj zasledimo poročila o

izbruhih od grških časov naprej.

Pot na devetsto metrov visoki vulkan se je začela z blagim vzponom med trsjem in zelenjem. Kljub močnemu soncu in vročini smo bili dobro razpoloženi, še bolj pa je vzpon popestrila vrsta limoninih dreves ob cesti: trgali smo zrele limone in se z njimi dodobra odžejali. Potem je prišlo golo in zelo strmo pobočje (in vzdih), toda trud je bil poplačan na vrhu, ko se je

pred nami odprl veličasten pogled na krater. Opazovalne točke so od kraterja oddaljene približno sto metrov, vrh pričakovanja in navdušenja pa je bil izbruh. Močan pok in velika gmota lave, razpršene po zraku. Taki izbruhi so se vrstili v tridesetih do šestdesetih presledkih. Tudi spust je bil svojevrstno doživetje. Od vrha vulkana pa skoraj do vznožja smo se spuščali pogreznjeni v vulkanski prah – na koncu smo bili še najbolj podobni rudarjem,

ki so ravnokar prišli iz rudnika. Obisk otoka Vulcano, ki se imenuje po antičnem bogu podzemlja Vulcanusu, pa si bomo vsi še posebej zapomnili po strašnem smradu po gnilih jajcih, ki ga je povzročalo goreče žveplo. Poleg tega je otok znan še po drugih postvulkanskih pojavih: tako na primer morje na mestih, kjer skozi dno prihaja vroč zrak, vre.

Prva poročila o izbruhih Vulcana nam je posredoval že Tukidid v 5. stoletju pr. n. št. Večji izbruhi so se zvrstili še velikokrat, med drugim v letih 44, 1444, 1550, 1771 in 1888.

Miha Pregl

Vir: Delo, 24. 9. 1998

1. Označi trditve, ki ustrezajo vsebini izhodiščnega besedila z X pod DA, tiste, ki vsebini ne ustrezajo, pa z X pod NE.

TRDITEV	DA	NE
V Evropi lahko brez nevarnosti občudujete vulkanski izbruh.		
Stromboli je eden najlepših Eolskih otokov.		
Na Stromboliju uspevajo limone.		
Na potovanju si je avtor članka ogledal tudi rudnik.		
Leto 1444 je pomembno za Eolske otoke, saj je bilo takrat izdano prvo poročilo o izbruhu vulkana.		

5/

2. Nadaljuj poved tako, da dopišeš dve utemeljitvi.

Obiskovalcu Eolskih otokov ostane posebej v spominu obisk otoka Vulcano, saj

---

4/

3) Posamezni odstavki v besedilu bi lahko bili kot del celotnega besedila samostojne enote. Naslovi jih.

2. odstavek: _____

3. odstavek: _____

4., 5. odstavek: _____

6/

4.)

a) V besedilu prevladuje besedni jezik, ki ga dopolnjujejo tudi prvine nebesednega jezika. Imenuj vsaj tri.

_____

3/

b) Predlagaj, s katero prvino nebesednega jezika bi lahko besedilo obogatili, da bi bilo bolj privlačno.

_____

2/

5.)

a) Izmisli si poved, ki bi jo lahko napisal/-a na razglednico, ki bi jo poslal/-a prijatelju/-ici z Eolskih otokov. Poved naj vsebuje vsaj tri slogovno zaznamovane besede. Podčrtaj jih.

_____

_____

3/

b) Dokaži trditev, da na razglednico prijateljem lahko zapišemo poved s slogovno zaznamovanim besediščem.

_____

_____

_____

3/

c) Navedi vsaj še eno vrsto besedila, kjer bi lahko uporabili enako besedišče.

_____

1/

6.)

a) Presodi, ali je sporočevalec upošteval dejstvo, da neknjižni pogovorni jezik večinoma ni primeren za pisanje.

Obkroži.

DA NE

1/

b) Odgovor iz naloge a) utemelji.

3/

7.) Določi: sporočevalca _____

prejemnika _____

prenosnik _____

temo besedila _____

besedilno vrsto _____

5/

8.) Sporočevalec bi lahko svoje besedilo zaključil tudi drugače. Svoj namen bi lahko izrazil neposredno ali posredno. Navedeni imaš dve zaključni povedi. S puščico poveži vsako poved z ustreznim poimenovanjem namena (zapisa na desni strani).

Ste si tudi vi zaželeli, da bi obiskali Eolske otoke?

Neposredno
izražen namen

Na Eolske otoke morate odpotovati tudi vi!

Posredno
izražen namen

2/

9.) Ustrezno obkroži in dopolni.

V besedilu prevladuje **izrazna/vplivajska/predstavitvena/metajezikovna/**

govornostikovna/lepotna vloga besedila, ker _____

4/

10. Sporočevalec je v želji, da bi bil pri sporočanju čim uspešnejši, upošteval tudi načelo, da mora prejemniku olajšati razumevanje besedila tudi tako, da je pri navajanju podatkov čim natančnejši.

V katerih dveh odstavkih je to načelo najizraziteje upoštevano? _____

2/

11.

a) Oceni, ali se sporočevalec v besedilu razodeva. Razmisli, ali izraža svoje osebno razmerje do ubesediljenega ali ne, in presodi, ali je glede na to besedilo subjektivno ali objektivno.

Svojo oceno oblikuj v dve povedi, v katerih predstavi tudi utemeljitev svoje odločitve.

5/

b) Iz besedila izpiši vsaj eno poved, s katero boš ponazoril/-a svojo oceno iz naloge a).

2/

12.

a) Naglasi samostalnik *pot* v povedi:

Pot se je začela z blagim vzponom.

1/

b) Opazuj, kaj se zgodi s samostalnikom *pot* v naslednji povedi:

Zaradi močnega sonca ob vzponu ga je oblil pot.

Navedi vsaj eno spremembo.

2/

c) Tvorí še eno poved, kjer bo samostalnik uporabljen kot sopomenka besede, uporabljene v nalogi b).

2/

13.

a) V navedenih besedah obkroži glasove, ki v govoru ne ustrezajo zapisu.

šestdesetminutni   presledki

2/

b) Poimenuj vrsto premene.

2/

c) Razloži zakonitost premene za vsak primer posebej:

4/

14.

a) Samostalniku *otok* dodaj en zvočnik, tako da tvoriš samostalnik z novim pomenom:

b) Samostalniku *otok* dodaj en nezvoneč soglasnik, tako da tvoriš samostalnik z novim pomenom:

2/

15.) V podnaslovu je uporabljen samostalnik *jajce*, ki se v besedilu še enkrat ponovi. Preberi slovarski sestavek gesla *jajce*.

jájce -a s (á) **1.** z lupino obdana spolna celica z dosti hranilnih snovi, iz katere se razvije nov organizem, zlasti pri pticah in plazilcih: leči, odlagati jajca; mladiči se izležejo iz jajc; aligatorjeva, golobja, želvina jajca / kobilica izleže med travo več jajc *jajčec*; mravljinčja jajca *mravljinčje bube*; žabja jajca *žabja jajčeca*, obdana s sluzjo // *taka celica pri domači perutnini, zlasti kokoši*: jajce se stre, ubije, kuhati, lupiti, vložiti jajca; nasaditi jajca koklji; nesti, valiti jajca; pobirati jajca iz gnezd; koklja sedi na jajcih; gnilo, pokvarjeno, staro, sveže jajce; kokošja, račja jajca; jajce z dvema rumenjaka; embalaža za jajca; hodi kakor po jajcih s *previdnim, mehkim stopanjem*; z njim ravna jo kakor z jajcem *zelo obzirno*; sedi kot koklja na jajcih *zelo vztrajno*; podobna sta si kot jajce jajcu / jajce zakrkne; izpihati, izpiti jajce; jajce ocvreti, raztepsti, razžvrkljati, stepsti / (v) mehko kuhano z zakrknjenim rumenjacom; (v) trdo kuhano jajce z zakrknjenim rumenjacom; na (volovsko) oko ocvrto jajce s celim, zakrknjenim

rumenjacom; jajca v prahu *posušena in drobno zmlata* **2.** nav. mn., pog. *moška spolna žleza, modo*: odstraniti jajca mladim samčkom; bikova jajca / nizko suni ga v jajca **3.** *kar je po obliki podobno jajcu*: jajce iz sladkorja • vulg. zberi vsa ta jajca in jih prodaj *nepomembne, malo vredne stvari*; ekspr. iskati dlako v jajcu *pretiravati v zahtevah po natančnosti*; ekspr. Kolumbovo jajce *navidez nerešljiv problem, enostavno in domiselno rešen*; ekspr. kukavičje jajce *problem, stvar, s katero kdo zvičajno obremeni drugega*; iron. jajce več kot puta ve otroci si *domišljajo, da vedo več kot odrasli*; preg. boljše prihranjeno jajce kot sneden vol ♦ agr. prehladiti jajca *med valjenjem predolgo pustiti jajca brez ogrevanja*; čajna ali pitna jajca *zelo sveža jajca, ki se morejo uživati surova*; konsumna jajca *namenjena prehrani*; valilna jajca *sveža, oplojena jajca, primerna za valjenje*; etn. gnilo jajce *otroška igra, pri kateri čepi kaznovani igralec v sredini kroga drugih čepečih igralcev*; gastr. nadevano jajce *razpolovljeno kuhano jajce, nadevano s pretlačenim rumenjacom in dodatki*; med. jajce *nastajajoči organizem v prvih mesecih nosečnosti*

Vir: SSKJ

Odgovori na naslednja vprašanja z obkroževanjem oz. dopisovanjem.

a) Samostalnik *jajce* je **enopomenka/večpomenka**.

1/

b) Odgovor iz naloge a) utemelji.

2/

c) Samostalnik *jajce* JE/NI enakozvočnica.

1/

č) Tvori: – besedno družino samostalnika *jajce*

2/

– tematsko polje samostalnika *jajce*

2/

d) Zapiši poved, v kateri boš uporabil/-a sopomenko besede *jajce*.

2/

e) Besedna zveza *gnilo jajce* iz podnaslova je **stalna/prosta** besedna zveza.

1/

f) Iz slovarskega sestavka izpiši razlago, ki sledi etnološkemu kvalifikatorju pred besedno zvezo *gnilo jajce*.

2/

g) Ali ta razlaga ustreza pomenu iste besedne zveze (*gnilo jajce*), uporabljene v podnaslovu priloženega članka.

DA. NE.

2/

16.) Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

Besedna zveza *Eolski otoki* (2. odstavek) je pravopisno:

- a) pravilna, saj z veliko začetnico pišemo prvo besedo v večbesednem zemljepisnem lastnem imenu.
- b) nepravilna, saj je prva sestavina vrstni pridevnik in bi jo morali pisati z malo začetnico.

2/

17.)

a) Dopolni besedilo.

Beseda *Vulcanus* (1. poved 4. odstavka) je gleda na izvor _____, saj izvira iz _____ . Slovenskemu jeziku je _____ prilagojena, zato jo imenujemo _____ .

4/

b) Obkroži.

Besedo *Vulcanus* bi lahko pisali tudi *Vulkanus*.

DA. NE.

1/

c) Odgovor iz naloge b) utemelji.

_____

_____

3/

18.) Predpono v besedi *postvulkanski* nadomesti z domačo ustreznico.

_____

1/

19. Dopolni razpredelnico tako, da iz naslovja (naslov, nadnaslov, podnaslov) izpišeš pregibne besede. V levi stolpec razpredelnice zapiši ime besedne vrste, v desnega pa ustrezne besede.

BESEDNA VRSTA	BESEDE

6/

20. Imenu avtorja članka določi:

spol _____
 sklon _____
 število _____
 sklanjatev _____

4/

21.

a) Sklanjaj ime avtorja v ednini.

3/

b) Obliki v tožilniku in orodniku uporabi v povedih, tako da se bosta obe povedi smiselno nanašali na izhodiščno besedilo.

_____

_____

4/

22.

a) V 2. odstavku so zapisani trije glavni števniki. Izpiši jih tako, da jih napišeš s števk.

3/

b) Zapiši z besedo števnik iz 5. odstavka.

44 _____

1888 _____

4/

23) S podčrtovanjem analiziraj skladijsko vlogo samostalniških besed v 1. povedi 5. odstavka.

5/

24) Pridevniku *daljši* iz 3. povedi 1. odstavka dopiši osnovnik in presežnik.

	<i>daljši</i>	

2/

25) Iz zadnje povedi 3. odstavka izpiši vse predloge.

_____
_____

2/

26)

a) V 1. povedi 1. odstavka je uporabljen členek. Izpiši ga.

_____

1/

b) Nadomesti ga z drugim členkom tako, da bo pomen ostal isti.

_____

2/

c) Ali bi členek lahko tudi izpustili? Svoj odgovor utemelji.

_____
_____

3/

27.)

a) S simbolnim prikazom stavčne sestave analiziraj:

- 3. poved 3. odstavka
- 1. poved 4. odstavka

4/

b) Določi vrsto odvisnikov v obeh primerih iz naloge a).

-
-

3/

28.)

a) S povezovanjem zapisa na desni strani določi vrsto stavka.

Močan pok in velika gmota lave, razpršene po zraku.

glagolski

neglagolski

1/

b) Stavek preoblikuj tako, da boš tvoril/-a dva dvodelna stavka.

4/

29.) S podčrtovanjem določi stavčne člene zadnje povedi 2. odstavka.

5/

30.) V levem stolpcu so zapisane tvorjenke, v desnem pa vrste tvorjenk. Pred vsako tvorjenko vpiši ustrezno črko poimenovanja iz desnega stolpca.

___ *nevarno*

___ *velikokrat*

___ *devetsto*

___ *vulkanski*

___ *prebivalci*

___ *enotedensko*

A. izpeljanka

B. sestavljenka

C. zloženka

Č. sklop

6/

31.) Tvorjenka *zatem* iz zadnje povedi 1. odstavka bi bila lahko pisana tudi narazen.

a) Razloži, kdaj.

2/

b) Navedi za zapis narazen primer v stavku.

2/

32.) Samostalnik *otok* je v 1. povedi 4. odstavka zapisan z malo začetnico.

Ali bi bil pravopisno ustrezen tudi zapis z veliko začetnico, če bi isti samostalnik uporabili v naslednji povedi:

Na otoku je preplah zaradi bolezni norih krav.

DA.

NE.

2/

33.)

a) Zapiši skladijsko podstavo tvorjenke *izbruh* (iz besedne zveze *vulkanski izbruh*).

2/

b) Tvorjenko *izbruh* uporabi v povedi tako, da bo imela ekspresivni pomen. (V pomoč naj ti bo SSKJ.)

2/

34.)

a) Katero slovnično razmerje je uporabljeno med 1. in 2. povedjo 1. odstavka?

Obkroži.

Navezovanje.

Napovedovanje.

1/

b) Z izpisom ustreznih besed najdi potrditev, da se je v 1. povedi 1. odstavka sporočevalec izognil dobesedni ponovitvi.

2/

c) V 1. povedi 1. odstavka poišči in izpiši kazalni zaimek ter zapiši, katere vrste je.

4/

35. Presodi, ali je bil avtor reportaže nad potovanjem navdušen. Svojo odločitev podkrepí vsaj z enim izpisom besedne zveze ali povedi .

4/

36. Predstavljaš si, da bi pred potovanjem na Eolske otoke potreboval/-a turistično vizo. Na list papirja ali v zvezek napiši prošnjo za njeno izdajo in jo naslovi na Veleposlaništvo Republike Italije (Tugomerjeva 77, Ljubljana). Prošnja naj vsebuje vse potrebne sestavine te besedilne vrste, obsega pa naj 80–100 besed.

10/

185/

Solčava

Stalna razstava o Potočki zijalki gostilna Firšt

Nekateri se nemara še spomnijo učne snovi o Potočki zijalki, ki jo lahko obnove ob ogledu stalne razstave o tej znamenitosti v gostilni Firšt ob cesti, nekaj kilometrov iz Solčave proti Logarski dolini. Kraji tod so idilični, pri gostilni pa je označena tudi pot, ki vodi do jame, o kateri govori razstava. A je do tja še daleč, vhod v jamo je na višini 1700 metrov na južnem pobočju Olševe. Tam, kjer se prične, je lep razgled na okoliške kraje. Jama je dolga 115 metrov, pri vhodu meri 17 metrov, v notranjosti se razširi. V njej so raziskovali še v zadnjih nekaj letih in odkrili pomembne najdbe.

Najpomembnejša najdba so bili leta 1928 odkriti sledovi ledenodobnega človeka.

Odkril jih je prof. dr. Srečko Brodar za Muzejsko društvo v Celju. Na enem od panojev je predstavljeno njegovo delo, v vitrini pa je nekaj njegovih dokumentov in predmetov. V drugi vitrini so kosti živali, v tretji je videti lobanjo jamskega medveda. V Potočki zijalki so našli več kot 300 kamnitih predmetov, od tega 80 izdelanih orodij ter 127 posebej pomembnih koščeni konic. Našli so tudi veliko kosti jamskih medvedov in ugotovili, da gre za ostanke več kot tisoč medvedov. Večji del najdb je bil uničen med drugo svetovno vojno, kar je

ostalo, je v muzejih v Celju in Ljubljani. V gostilni Firšt je le majhen delček.

Razstavo je strokovno pripravila Vida Pohar s Slovenske akademije znanosti in umetnosti, je pa last celjskega Pokrajinskega muzeja. Na panojih je na kratko opisano vse o Potočki zijalki in najdbah. Naslovi panojev so dovolj zgovorni: Kako so izkopavali, Najdbe koščeni izdelkov, Najdbe živalskih ostankov, Najdbe rastlinskih ostankov, Poselitev Slovenije, Ledenodobno živalstvo, Širjenje človeških vrst na Zemlji itd.

Da je razstava prav v tej gostilni, ima zasluge družina Firšt, zlasti Jože Firšt, ki ga je misel na Potočko zijalko dolgo spremljala, saj je njegov stari oče pasel v bližini jame in velikokrat zakoračil vanjo, za raziskovalce pa je lovil žuželke v okolici in jim jih pošiljal. Naključje je hotelo, da je v nekam razgovoru nanesla beseda na stalno razstavo v gostilni, je dejala Polona Firšt in dodala, da je bila ideja izvedena leta 1996. Stalni razstavi so namenili prostore pod gostilno, vhod je s ceste.

V gostilni Firšt imajo tudi zbirko herbarijev, ki so jih člani družine naredili sami. Za stekli v gostinski sobi so razobešene slike iz posušenih rastlin, opremljene z napisi.

Informacije:

Gostilna Firšt, Solčava,
tel.: 03/83 94 678

Vir: Naša žena, julij 2001

1.) Pozorno preberi besedilo in imenuj:

- a) temo _____
 b) besedilno vrsto _____
 c) prenosnik _____

3/

2.) Obkroži pravilne trditve.

- a) Razstava o Potočki zijalki je bila postavljena leta 1928.
 b) Zasluge za postavitev razstave ima Jože Firšt.
 c) Razstava je v gostilni Firšt v Solčavi.
 č) Potočka zijalka je jama, dolga nekaj kilometrov in visoka 1700 metrov.
 d) Razstava je last Pokrajinskega muzeja iz Celja.

2/

3.) Podčrtaj pravilne rešitve in jih utemelji.

Besedilo je: **enogovorno/dvogovorno**, ker _____
 _____
zasebno/javno, ker _____
 _____
poizvedovalno/izvršilno/prikazovalno/pozivno, ker _____
 _____

3/

4.) Sporočevalec je želel z besedilom obogatiti prejemnikovo vednost, vendar to ni bil edini namen. S katerim namenom je bilo besedilo še napisano? Obkroži črko pred pravilno trditvijo in zraven pripiši primer iz besedila za dokaz.

Sporočevalec je z besedilom želel tudi:

a) vplivati na prejemnikovo prepričanje.

b) vplivati na prejemnikovo ravnanje.

c) vplivati na prejemnikovo doživljanje.

č) navezati s prejemnikom stik.

2/

5.) Prepiši poimenovanja s pisanimi črkami in pazi na veliko začetnico.

GOSTILNA FIRŠT _____
POTOČKA ZIJALKA _____
CELJSKI POKRAJINSKI MUZEJ _____
LOGARSKA DOLINA _____

4/

6.) Poimenuj ubeseditveno stališče v besedilu in utemelji svojo odločitev z enim primerom iz besedila.

Ubeseditveno stališče: _____

Primer iz besedila: _____

2/

7.) Prva poved izhodiščnega besedila vsebuje subjektivno ubeseditveno stališče. Spremeni jo tako, da ubeseditvenega stališča ne spreminjaš, ampak ga izraziš še izraziteje. V spremenjeni obliki zapiši le prvi stavek prve povedi.

_____
_____

1/

8.) Uporabi koren *-zija-* za tvorbo treh besed in jih uporabi v povedih.

_____
_____
_____

3/

9.) Imenuj vrste tvorjenk, ki so v povedih podčrtane.

Najpomembnejša najdba so bili leta 1928 odkriti sledovi ledenodobnega človeka.

Vrsta tvorjenke: _____

Naslovi panojev so dokaj zgovorni.

Vrsta tvorjenke: _____

Za stekli v gostinski sobi so razobešene slike iz posušenih rastlin, opremljene z napisi.

Vrsta tvorjenke: _____

3/

10. Besedi *najdba* pripiši dve tvorjenki iz iste besedne družine.

_____

_____

4/

11. Zapiši izgovor naslednjih besed:

razstava _____

predstavljeno _____

razgled _____

najdbe _____

4/

12. Predstavljal si tri različne govorne položaje in zapiši, katere socialne zvrsti bi v posameznem govornem položaju izbral/-a .

O razstavi v gostilni Firšt

a) si pri slovenščini pripravil govorni nastop _____

b) pripoveduješ sošolcu med odmorom _____

c) pišeš članek za šolsko glasilo _____

3/

13. Naslednjim pridevnikom spremeni obliko:

(ta) lep (razgled) _____

(ta) pomemben (kraj) _____

star (oče) _____

3/

14. Pridevnik *lep* stopnjuj tristopenjsko, nato pa še dvostopenjsko. Elativ smiselno uporabi v povedi.

Tristopenjsko stopnjevanje:

_____

_____

_____

Dvostopenjsko stopnjevanje:

_____

_____

Poved z elativom:

_____

6/

15.) Lastna imena so enobesedna ali večbesedna. Poimenuj vrste večbesednih imen.

	Vrsta večbesednega imena
Logarska dolina	_____
Muzejsko društvo v Celju	_____
Potočka zijalka	_____
Pokrajinski muzej	_____
Slovenska akademija znanosti in umetnosti	_____

5/

16.) Glagoli v prvih petih povedih 1. odstavka so zapisani v isti časovni obliki. V kateri?

_____

1/

17.) Uporabi besedo *jama* v dveh samostojnih povedih tako, da bo njen pomen slogovno zaznamovan.

_____
_____

2/

18.) Na črto napiši, ali gre pri podčrtanih besedah za večpomenke, enakozvočnice ali enakopisnice.

a) Družina Firšt ima zasluge, da je razstava v tej gostilni.

Ali razumete, kaj je to besedna družina?

_____

b) Potočka zijalka je jama.

Po našem vrtu tečeta dva potočka.

_____

c) Našli so tudi veliko kosti jamskih medvedov.

Pes sedi pri kosti.

_____

3/

19.) S podčrtovanjem določi stavčne člene.

Na panojih je na kratko opisano vse o Potočki zijalki in najdbah.

5/

20. Slovnično sestavo povedi prikaži s simboli.

Da je razstava prav v tej gostilni, ima zasluge družina Firšt, zlasti Jože Firšt, ki ga je misel na Potočko zijalko dolgo spremljala, saj je njegov stari oče pasel v bližini jame in velikokrat zakoračil vanjo, za raziskovalce pa je lovil žuželke v okolici in jim jih pošiljal.

6/

21. V besedilo bi lahko bil vključen tudi premi govor. S tem bi sporočevalec povečal živost besedila. Preoblikuj naslednjo poved v premi govor.

Naključje je hotelo, da je v nekem razgovoru nanesa beseda na stalno razstavo v gostilni, je dejala Polona Firšt in dodala, da je bila ideja izvedena leta 1996.

4/

22. 2. poved v izhodiščnem besedilu pomensko sledi 1. Izpiši zaimenski naveznik in mu pripiši besedno vrsto.

Naveznik: _____

Besedna vrsta: _____

2/

23. V izpisani povedi je opazno navezovanje. S katerim sredstvom je izraženo?

Da je razstava prav v tej gostilni, ima zasluge družina Firšt, zlasti Jože Firšt, ki ga je misel na Potočko zijalko dolgo spremljala.

Sredstvo navezovanja: _____

1/

24. Utemelji rabo vejice v 2. povedi. Imenuj vrste priredij in podredij v isti povedi.

Utemeljitev rabe vejice:

Vrsta priredja/podredja:

1. vejica povezuje _____ stavka

_____

2. vejica uvaja _____

_____

3. vejica uvaja _____

_____

6/

25.) Spremeni 4. poved v enostavno in jo pravopisno uredi.

2/

26.) Besedam pripiši številko, ki je napisana pred ustreznim poimenovanjem, zapisanim na desni.

vitrina	_____	1 tujka
pano	_____	2 sposojenka
dokumenti	_____	3 citatna beseda
muzej	_____	4 domača beseda

2/

27.) V izpisanem stavku so besedne zveze podredno zložene. V ustrezne stolpce vpiši določila.

Najpomembnejša najdba so bili leta 1928 odkriti sledovi ledenodobnega človeka.

Besedna zveza	Levo določilo	Desno določilo
najpomembnejša najdba		
leta 1928		
sledovi ledenodobnega človeka		
ledenodobnega človeka		

2/

28.) Oceni, ali je besedilo dovolj privlačno, glede na to, da je bil sporočevalčev namen tudi vplivati na prejemnika. Katere spremembe besedila predlagaš? Katero načelo bi te vodilo pri pisanju?

a) Ocena privlačnosti besedila z utemeljitvijo: _____

---

b) Spremembe besedila: _____

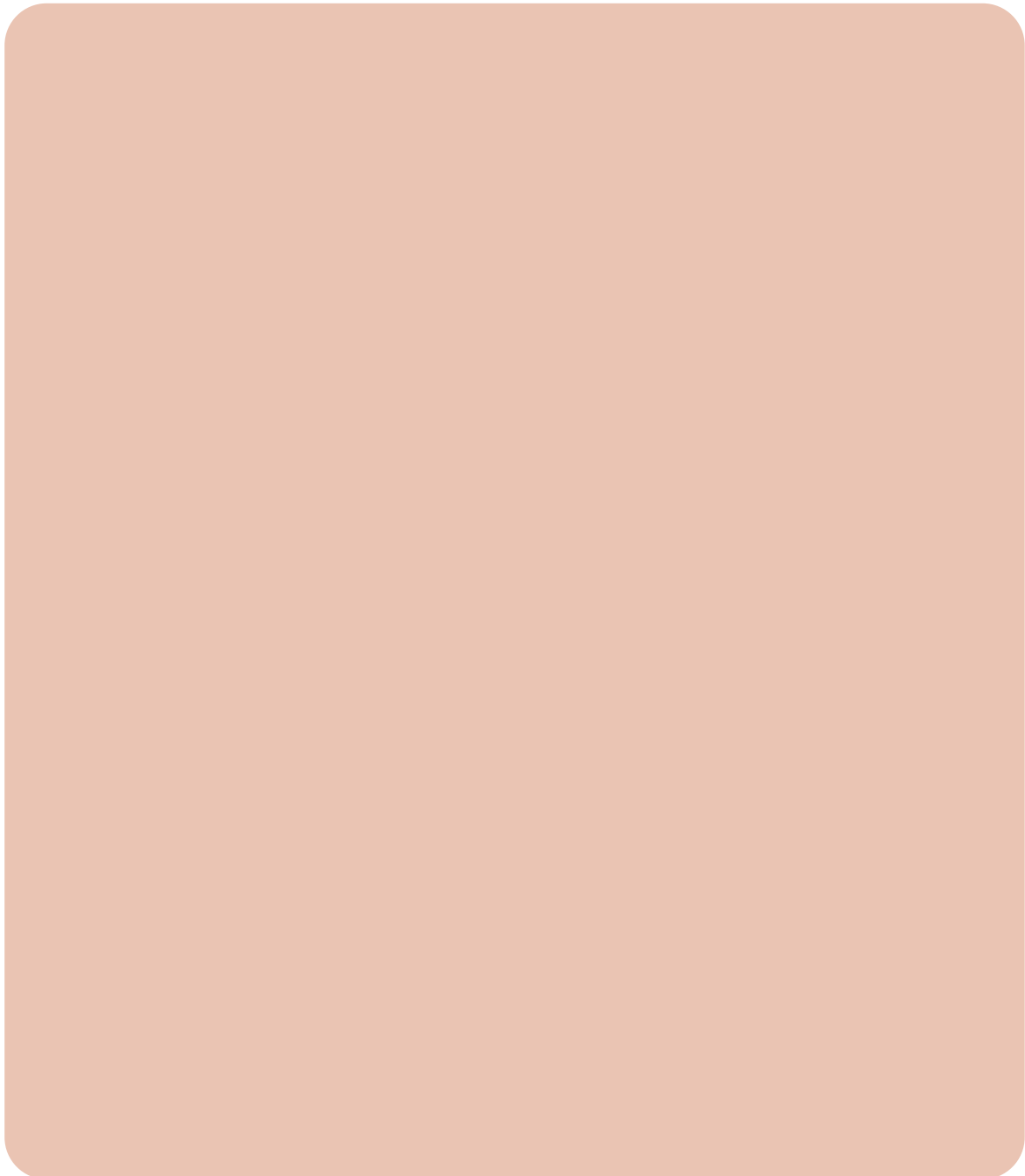
---

c) Načelo: _____

3/

29. Napiši reklamno besedilo, s katerim boš poskušal/-a privabiti na ogled razstave o Potočki zijalki čim več obiskovalcev. Upoštevaj pravila dane besedilne vrste. Besedilo naj vsebuje 30–40 besed.

10/

97/

Po sledih starodavnih trgovcev z jantarjem

Najdaljša med »zapeljivimi stranskimi potmi« – Od Maribora do Ljubljane ob vznožju hribov in gora oziroma od vinorodnih gričev mimo prostranih hmeljišč

Jantarjeva pot je med »zapeljivimi stranskimi potmi« najdaljša: začenja in končuje se v Mariboru oziroma v Ljubljani. Kot preostale je sklenjena v naguban in nesimetričen obroč. Iz Maribora zavije na Koroško in ob vznožju Kamniško-Savinjskih Alp skozi Kamnik do Ljubljane, od koder se upogne nazaj proti severovzhodu – skozi Litijo čez Zasavje, skozi Celje in Ptuj do Maribora. Prek teh krajev naj bi pred tisočletji z Baltika proti Jadranu tovorili jantar. Zato se pot imenuje Jantarjeva oziroma Po sledih davnih prednikov.

Ivan Žižek iz Pokrajinskega muzeja Ptuj potrjuje, da so v davni čez Slovenijo res tovorili zlato rumeno smrekovo smolo: iz Madžarske čez Prekmurje pa skozi Ptuj, Celje, Ljubljano do Italije, ne pa tudi skozi Maribor ali čez Koroško, še opozarja.

»Hoteli smo povezati največji slovenski mesti,« pojasnjuje **Jernej Zajec** iz Hostinga, d. o. o., ki je za Slovensko turistično organizacijo pripravil projekt Na lepše – Stranske poti so zapeljivejše od drugih. Jantarjevo pot so zasnovali kot vzporednico glavne prometnice med Mariborom in Ljubljano. Vodilni motiv Jantarjeve poti so mesta (tako kot denimo zdravilišča Sončeve), saj seka tri največja v Sloveniji, vendar ne zanemarjajo preostalih, naravnih in kulturnih, zanimivosti. Dolgo so tuhtali, kako pot poimenovati. Med drugim so iskali namig v zgodovinskih bukvah in tam odkrili zapise o tovorjenju jantarja čez Slovenijo. Karavane naj bi potovale po približno isti trasi, kot so si jo zamislili v Hostingu za krožno turistično pot od Maribora do Ljubljane, oziroma znotraj obroča, v katerem naj bi turisti odkrivali kraje med slovensko-avstrijsko mejo in osrednjo slovensko prometnico.

Jantarjeva pot se tako vije skozi največja slovenska mesta in kraje pod Kozjakom in Kamniško-Savinjskimi Alpami pa mimo Litije, čez Zasavje mimo prostranih hmeljišč v Spodnji Savinjski dolini do vinorodnih štajerskih gričev. Na njej je predstavljanih 62 turističnih ponudnikov: turistično-informacijski centri v posameznih mestih z osrednjimi zanimivostmi (poleg mest še posebej mariborsko Pohorje, Logarska dolina, Mozirski gaj, Arboretum Volčji Potok ... pa mežiški in velenjski rudnik svinca oziroma premoga, grad Bogenšperk, vaška situla, Žička kartuzija in drugo), zdravilišča in terme, hoteli, turistični

ne kmetije, kampi ... Zajec zagotavlja, da so k sodelovanju povabili vse osrednje turistične ponudnike na poti in da so se vsi – resda nekateri po daljšem prigovarjanju – odzvali.

V turistično-informacijskih centrih v Mariboru, Celju in Ljubljani so iz zgibank Na lepše – Stranske poti so zapeljivejše od drugih povečini črpali predloge turistom, kam naj se odpravijo. Menda so slednji tudi sami precej posegali po njih. Da bi pa turisti zavijali z avtoceste v mesta predvsem zaradi v zgibanki obljubljenih ponudb na Jantarjevi poti, niso potrdili v nobenem od TIC. Tudi v Kamniku in Litiji, ki ne sodita med najbolj obiskana slovenska turistična mesta, ne verjamejo, da bi akcija botrovala večjemu obisku. Miran Jereb, direktor agencije za razvoj podjetništva in turizma v kamniški občini, opozarja, da je pot preobsežna oziroma da je turistom na njej na voljo preveč informacij, zaradi česar se brez daljšega premisleka težko odločijo za kakšen nenačrtovan ogled. *Mateja Gruden*

Foto Tadej Regent

Ptuj bi Jantarjeva pot skoraj obšla – Zgodovinarji so avtorje poti opozorili, da so skozi Ptuj zagotovo tovorili jantar, zato mora biti del nje.

Vir: Delo, 11. 12. 2002

1. So zapisane trditve skladne z vsebino izhodiščnega besedila? (Obkroži DA ali NE.)

a) Jantarjeva pot ni najdaljša v Sloveniji, je pa gotovo najzanimivejša.

DA. NE.

b) Jantar naj bi v preteklosti tovorili prek Maribora in Koroške, skozi Kamniško-Savinjske Alpe, v Kamnik in zatem v Ljubljano. DA. NE.

c) Jantarjeva pot do danes še ni pritegnila niti enega turista. DA. NE.

č) Pri nastajanju izhodiščnega besedila je sodelovalo več sogovorcev, ki so predstavljali različne preverjene podatke. DA. NE.

4/

2.) Določi podteme izhodiščnega besedila po vrsti (za vsak odstavek posebej).

a) _____

b) _____

c) _____

č) _____

4/

3.)

a) Navedi, s katerimi podatki v 2. odstavku želi sporočevalka zbuditi zanimanje za ogled nekaterih mest na Jantarjevi poti. (Navedi vsaj dva podatka.)

_____

_____

_____

_____

2/

b) Presodi, ali bi lahko glede na navedke v nalogi 3. a) rekli, da je v 2. odstavku prevladujoča vplivanjska vloga besedila. Presodi v dveh povedih.

_____

_____

_____

4/

c) V dveh povedih zapiši, ali se ti zdi novinarčina odločitev o izboru podatkov učinkovita ali ne, in odgovor utemelji.

_____

_____

_____

_____

3/

4.) V vsaki vrsti izberi in podčrtaj eno rešitev. Izhodiščno besedilo je:

- javno/zasebno,
- praktičnosporazumevalno/publicistično/uradnovalno/strokovno,
- enogovorno/dvogovorno/pobudno/odzivno.

3/

5.)

a) V besedilo je vključenih precej lastnih imen. Izpiši za vsako vrsto lastnega imena po en primer. Upoštevaj zapis velike začetnice.

Lastna imena			
Zemljepisna		Osebna	Stvarna
Naselbinska	Nenaselbinska		

4/

b) Predlagaj, kako bi lahko ob veliki količini zemljepisnih lastnih imen sporočevalec prejemniku olajšal branje besedila.

4/

6.) Določi besedotvorno podstavo in vrsto naslednjih tvorjenk:

TVORJENKA	BESEDOTVORNA PODSTAVA	VRSTA
<i>zdravilišče</i>		
<i>tovorjenje</i>		
<i>vinorodni</i>		
<i>sodelovanje</i>		
<i>resda</i>		

5/

7.)

a) Preberi obe povedi in dopolni preglednico.

a) Tudi v Kamniku in Litiji, ki ne sodita med najbolj obiskovana slovenska turistična mesta, ne verjamejo, da bi akcija botrovala večjemu obisku.

b) Karavane naj bi potovale po isti trasi, kot so si jo zamislili za krožno turistično pot od Maribora do Ljubljane, oziroma znotraj obroča, v katerem naj bi turisti odkrivali kraje med slovensko-avstrijsko mejo in osrednjo slovensko prometnico.

	Navezniki	Besede, na katere se navezujejo
a)		
b)		

b) Poimenuj besedno vrsto besed, na katere se navezujejo navezniki v povedih a) in b).

- _____
- _____

c) Dano poved dopolni s povedjo, ki bo s prvo v protivnem razmerju.

V Kamniku in Litiji ne verjamejo, da bi akcija botrovala večjemu obisku. _____

_____

8/

8.) Nekateri deli izhodiščnega besedila so grafično posebej poudarjeni. V dveh povedih navedi dva razloga za to.

_____

_____

_____

_____

3/

9.)

a) Dopolni besedilo s pridevniškimi in samostalniškimi besedami iz spodnjega stolpca tako, da bo smiselno, sovisno in zaokroženo. K posamezni črki vpiši pravilno razvrstitev manjkajočih besed oz. besednih zvez.

Zgodovina (1) se ne more izogniti vprašanju o izvoru indoevropcev, na (2) sodobna znanost še zdaleč nima dokončnega odgovora. Med (3) je zadnja leta v ospredju teorija kontinuitete. Tako smo se pogovarjali z zagovorniki te teorije, z angleškim arheologom (4), italijanskim paleolingvistom (5), Belgijcem (6), (7) Xaveriom Ballesterjem in Nemcem (8).

Prirejeno po: Delo, priloga ZNANOST, 27. 1. 2003.

	a)	<i>Špancem</i>
	b)	<i>Herbertom Kühnom</i>
	c)	<i>katerega</i>
	č)	<i>Colinom Renfrewom</i>
	d)	<i>Mariom Alineiem</i>
	e)	<i>vrstami teorij</i>
	f)	<i>Marcelom Ottom</i>
	g)	<i>našega ozemlja</i>

8/

Dopolni.

b) Besedilo je smiselno, če _____

c) Besedilo je zaokroženo, če _____

č) Besedilo je sovisno, če _____

3/

10. Preberi poved in reši naloge od a) do d).

Prek teh krajev naj bi pred tisočletji z Baltika proti Jadranu tovorili jantar.

a) Podčrtaj glagol v zgornji povedi, zatem pa določi njegovo naklonsko obliko.

b) Poved preoblikuj tako, da boš spremenil/-a glagolski način.

c) Glagol v zgornji povedi je (obkroži):

ZLOŽEN.

NEZLOŽEN.

Svojo odločitev utemelji.

č) Zapiši, v kateri obliki je naveden vsak glagol v *SSKJ*.

---

d) Glagolu iz zgornje povedi pripiši nedoločnik in trpni deležnik na *-n* ter oblikuj dve samostojni povedi.

Nedoločnik: _____

Poved z nedoločnikom: _____

Trpni deležnik na *-n*: _____

Poved s trpnim deležnikom na *-n*: _____

12/

11. Podčrtaj.

V izhodiščnem besedilu prevladuje **subjektivno/objektivno** ubeseditveno stališče, od ubeseditvenih načinov pa **opisovanje/pripovedovanje/razlaganje/utemeljevanje/poročanje**.

2/

12. Določi vrste odvisnikov naslednje povedi. Nariši S-shemo.

Zajec zagotavlja, da so k sodelovanju povabili vse osrednje turistične ponudnike na poti in da so se vsi odzvali.

2/

13.

a) S podčrtovanjem določi stavčnočlensko sestavo naslednje povedi:

Jantarjeva pot je med zapeljivimi stranskimi potmi najdaljša.

3/

b) Poimenuj način za izražanje skladijskega razmerja (naloga 13. a) v:

osebku _____

predmetu _____

2/

bukve -kev ž mn. /.../ star.

1. večje število trdno sešitih tiskanih listov; knjiga: brati bukve, na bukve; tako stoji v bukvah; debele, stare bukve; latinske bukve / mašne bukve; pogledati v sanjske bukve

2. kot knjiga trdno sešiti listi za uradne zapise: pogledati v krstne bukve; voditi gruntne bukve zemljiško knjigo

- star. govori, kakor bi iz bukev bral gladko; učeno; star. kar naprej je v bukvah bere, študira; črne bukve po ljudskem verovanju knjiga, s katero se da čarati, vedeževati; star. njegovo ime je zapisano v zlatih bukvah zgodovine ta človek je zelo zaslužen; učenca so vpisali v zlate bukve nekdanj v knjigo z imeni odličnjakov

- ♦ etn. šembiljske bukve knjiga ljudskih prerokovanj; jur. gorske bukve zapis dolžnosti in dajatev zakupnikov vinogradov v fevdalizmu

Vir: SSKJ

c) Iz povedi v nalogi 13. a) izpiši osebek in določi jedro.

Osebek: _____

Jedro: _____

Prilastek se nahaja na _____

strani jedra, zato ga imenujemo _____

4/

14. V izhodiščnem besedilu najdemo v 2. odstavku besedno zvezo *zgodovinske bukve*. Oglej si slovarski sestavek, zatem pa reši naloge od a) do č).

a) Kam bi glede na slogovno zaznamovanost uvrstil/-a besedo *bukve*? Podčrtaj.

Čustveno/zvrstno/časovno.

b) Besedo *bukve* zamenjaj z nezaznamovano besedo: _____

c) Nova beseda v nalogi b) je **večpomenka/enopomenka**.

č) Beseda *bukve* je glede na besedo *bukve* (množina samostalnika bukev) **blizuzvočnica/enakozvočnica/enakopisnica/enakoglasnica**.

4/

15.) Zapiši izgovor naslednjih besed in besednih zvez:

- najdaljša [_____]
- trgovec [_____]
- čez [_____]
- v mesto [_____]

4/

16.)

a) Iz besedne zveze *Kamniško-Savinjske Alpe* izpiši (v pravilnem zaporedju brez ponovitev):

- samoglasnike: _____
- zvočnike: _____
- zveneče nezvočnike: _____
- nezveneče nezvočnike: _____

4/

b) Je zapis *Kamniško-Savinjske Alpe* pravopisno ustrezen ali ne? Svoj odgovor utemelji.

_____

_____

_____

2/

17.) Razmisli, s katerim namenom je novinarka tvorila besedilo.

Namen je v naslovu izhodiščnega besedila izražen **neposredno/posredno**. (Podčrtaj ustrezno besedo ob poševnici in odgovor utemelji v eni povedi .)

_____

_____

_____

4/

18. Naštete besede oz. zveze glede na napake razporedi v dve skupini spodnje tabele. (Če je zapis besed pravilen, besede ne piši nikamor. Popravke vnese le za besede, v katerih so napake.)

pulover je od Mateje, farmacia, nou, pogovarjali smo se s Jernejem Zajc, gospa direktor, življenski, mnenje, radijo, sredni, v Ptuju, jantar, nauzven, pod vznožjom, kostan, ta zanimiva pot, ministerski, akcija ni botrovala večjemu obisku turistev, mišljenje, fotoaparati, usesti se, pot je bolj zapeljiva od drugih, helikopterski, najdalši

Napačen zapis	Popravki
Slovnične napake	Popravki

19.) Iz podčrtanega dela podnaslova izpiši pridevnike. V katero vrsto spadajo?

Pridevniki	Vrsta

3/

20.)

a) Iz spodnjih besed tvori dve samostojni povedi. (Uporabi samo dane besede.)

- za, sredstvo, jantar, okrasni, uporabljati, kot, predmeti, izolacijski, in
- iglavci, doba, jantar, terciarni, iz, biti, smola, okamnel

- _____
_____
- _____
_____

4/

b) Iz istih besed tvori dve samostojni povedi tako, da zamenjaš vlogi izhodišča in jedra povedi iz naloge 20.a). (Uporabi dane besede.)

- _____
_____
- _____
_____

4/

21.)

a) V podnaslovu izhodiščnega besedila najdemo besedno zvezo zapeljive stranske poti zapisano med narekovaji. V dveh povedih pojasni rabo tega ločila.

- _____
- _____
- _____

3/

b) V besedni zvezi *zapeljive stranske poti* sporočevalec izraža svoja čustva, sebe in svoje osebno razmerje do ubesediljenega, to pa je značilno za _____ besedila.

22.) Podčrtaj pravilni odgovor.

Beseda *kamp*:

- je glede na izvor **domača/prevzeta**,
- je v izhodiščnem besedilu uporabljena slogovno **upravičeno/neupravičeno**.

2/

23.) V 3. povedi 2. odstavka opazuj stičnost ločil, zatem pa utemelji tisto trditev, ki je pravilna.

a) Vsa ločila so stična, saj _____

b) Nekatera od ločil niso stična, saj _____

2/

24.) Odpravil/-a si se po sledeh Jantarjeve poti. Izberi enega od obiskanih krajev, ki je omenjen v izhodiščnem besedilu, in ga subjektivno predstavi. Če ne poznaš nobenega od navedenih krajev, predstavi kraj, v katerem se izobražuješ. Piši na list papirja ali v zvezek. Besedilo naj obsega 120–150 besed. Upoštevaj značilnosti, ki veljajo za to besedilno vrsto.

20/

146/

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA IV

*Sončeve pege***Vidne s prostim očesom***Sonca ne smemo nikoli opazovati neposredno, ampak le z ustreznimi filtri – Velike skupine peg v juliju*

V juliju se je med sporočili slovenske astronomske elektronske konference, ki so jo pred dvema letoma vzpostavili nekateri prizadevni člani astronomskega društva Javornik, pojavilo več sporočil o vidnosti Sončevih peg s prostimi očmi. Tisti, ki večkrat prelete najbolj znane in razširjene svetovne spletne strani (spaceweather.com ali SkyandTelescope.com), so podobna obvestila lahko zasledili tudi tam, z opozorilom o varnem opazovanju Sonca bodisi s prostim očesom bodisi z daljnogledi.

Sonca namreč ne smemo nikoli opazovati neposredno, ne s prostimi očmi, še zlasti pa ne z daljnogledi. Tako bi si takoj nepopravljivo okvarili vid, če že ne oslepeli. Sonce opazujemo vedno le s posebnimi filtri iz folije mylar (med Slovenci je verjetno še kar nekaj posebnih očal, ki smo jih nabavili za opazovanje mrka 11. avgusta 1999) ali posebnimi steklenimi filtri, prevlečenimi s tankimi sloji kovin, ki jih uporabljajo astronomi amaterji pri teleskopskih opazovanjih Sonca. Za opazovanje s prostimi očmi si lahko pomagamo tudi z varilskim steklom, a le tistim z oznako 14. Za opazovanje z binokularji oziroma turističnimi ali lovskimi daljnogledi veljajo ista pravila kot za opazovanje s teleskopi, ko lahko, če nimamo primernega zaščitnega filtra, sliko Sonca tudi projiciramo na bel zaslon (navodila za takšno opazovanje Sonca je najti v letniku 1999 slovenske astronomske revije SPIKA).

Na observatoriju Rezman potekajo bolj sistematična opazovanja že več kot dobro leto (po usvojitvi načina fotografiranja sicer bleščečega Sonca z elektronsko opremo, namenjeno predvsem fotografiranju šibkih nočnih objektov) in pojav takšnih velikih skupin Sončevih peg ni nekaj izjemnega. Sonce je bilo z njimi pokrito skorajda ves lanski september, res pa je, da so takšne skupine po navadi prizorišča velikih izbruhov na Soncu, ki imajo, če so vsaj deloma usmerjeni proti Zemlji, za posledico močnejše polarne sije, predvsem v višjih geografskih širinah. Žal poletje na severni polobli ni primeren čas za njihovo opazovanje, saj v višjih geografskih širinah poletne noči skoraj ni.

Povečano zanimanje za opazovanje in dogajanje na Soncu gre pripisati poletnim počitnicam in množici različnih, tudi astronomskih taborov. Takšne velike skupine peg so navadno zelo dinamične in vsak dan

spreminjajo obliko in razsežnost, kar še poveča zanimanje zanje in priča o burnem dogajanju na Soncu, saj se je treba zavedati, da gre za območja, primerljiva z deset premeri Zemlje in več. V astronomsko bolj razvitih državah je opazovanje Sonca precej bolj razširjeno. Opazovanje katere od takšnih velikih peg s prostimi očmi je sicer lahko izziv, se pa takšna skupina pokaže v povsem drugačni luči že v binokularjih pri sicer zelo majhni povečavi sedem- ali desetkrat. Binokularjev (lovskih, turističnih daljnogledov) je v Sloveniji precej, bolj težko pa je v astronomsko manj razviti državi dobiti potreben filter.

Vsekakor je bil pojav tako velikih skupin peg v juliju majhno presenečenje po kar dolgem obdobju razmeroma velike aktivnosti Sonca, ki je trajalo vse od lanskega septembra do konca letošnje pomladi.

Tone Špenko

Vir: Delo, 31. 7. 2002

1. Kaj je tema izhodiščnega besedila?

2.) Obkroži črke pred izjavami, ki se ujemajo s podatki v besedilu.

- a) Sončeve pege so vidne s prostim očesom.
- b) Če Sonce opazujemo s prostim očesom, si močno okvarimo vid.
- c) Binokularji so lovski oz. turistični daljnogledi, namenjeni opazovanju Sonca.
- č) Če je na Soncu več peg, to povzroči močnejše polarne sije v višjih geografskih širinah.
- d) Sonce opazujemo vse leto, najpogosteje pa med poletnimi počitnicami.
- e) Na soncu je 12 skupin peg.

2/

3.) Besedilo bi lahko členili na štiri podteme. Navedi jih.

- _____
- _____
- _____
- _____

2/

4.) Razloži, kakšno vlogo imajo spodaj naštetih deli publicističnih besedil.

a) Nadnaslov: _____

b) Naslov: _____

c) Podnaslov: _____

č) Sinopsis: _____

4/

5.) Določi, ali je izhodiščno besedilo:

- a) enogovorno ali dvogovorno,
- b) zasebno ali javno.

2/

6.) Iz korena *-sonc-* tvori besede, ki poimenujejo:

- dejanje _____
- vrsto _____
- rastlino _____
- bolezen _____

4/

7.) Izpiši povedek prve povedi v podnaslovu. _____

Kam ga uvrščamo glede na pomen in kaj je zanj značilno?

_____

2/

8.) S podčrtovanjem določi stavčne člene.

V astronomsko bolj razvitih državah je opazovanje Sonca bolj razširjeno.

3/

9.) Besedam v podčrtanih stavčnih členih iz 8. naloge določi besedno vrsto.

Besede	Besedne vrste

5/

10.) Izpiši vse pridevnike iz naslova in podnaslova ter jim določi vrsto in stopnjo.

Pridevniki	Vrsta	Stopnja

4/

11.) Iz danih besed tvori samostojne povedi.

a) na, Sonce, ne, Zemlja, z, potovati, moči

---

b) Slovenija, binokular, lahko, v, precej, dobiti

---

c) bodisi – bodisi, daljnogled, Sonce, opazovati, z, oko, s, prosto

---

3/

filter -tra m (i) *naprava ali snov za odstranjevanje primesi iz tekočin ali plinov, čistilnik*; tekočino precejamo skozi filtre; filter iz volnenih vlaken; filter za vodo; cigarete s filtrom / mehanski, peščeni filter; zračni filter *za filtriranje zraka*; pren. tudi njegove izrazito izpovedne pesmi so pronikale skozi filter čustvenega sveta u avt. oljni filter *naprava za čiščenje olja pri avtomobilskem motorju*; fot. filter *prilava iz barvnega stekla ali folije iz umetne snovi, ki prepušča v fotografsko kamero samo žarke določenih barv, sito*; rumeni filter *rumenica*; med. bakteriološki filter *ki zadržuje bakterije določene velikosti*; neskl. pril.: cigarete filter in filter cigarete; filter papir

Vir: SSKJ

12.) Iz slovarskega sestavka izpiši:

a) glavo:

---

b) pomensko razlago besede:

---

c) zaglavje:

č) ponazarjalno gradivo (en primer):

---

d) frazeološko gnezdo (en primer):

---

e) terminološko gnezdo (en primer):

---

f) dva stilna kvalifikatorja

---

g) besednovrstno oznako besede

---

h) Kaj pomeni zapis (i) v 1. vrstici?

9/

13.) V zvezah osnovne in dopolnjevalne povedi (primera a) in b)) se vedno ponovi vsaj en podatek. V spodnjo razpredelnico izpiši ponovljeni podatek in povej, s katero besedo je izražen. Določi tudi vrsto pomenskega razmerja med povedma.

a) Sonca namreč ne smemo nikoli opazovati neposredno, ne s prostimi očmi, še zlasti pa ne z daljnogledi. Tako bi si takoj nepopravljivo okvarili vid, če že ne oslepeli.

b) V astronomsko bolj razvitih državah je opazovanje Sonca precej bolj razširjeno. Opazovanje katere od takšnih velikih peg s prostimi očmi je sicer lahko izziv, se pa takšna skupina pokaže v povsem drugačni luči že v binokularjih pri sicer zelo majhni povečavi sedem- ali desetkrat.

	Ponovljeni podatek	Vrsta pomenskega razmerja
a)		
b)		

6/

14.)

a) V besedilu je uporabljenih precej prevzetih besed. V desnem stolpcu najdi domače ustreznice zanje in jih med seboj poveži s puščico. (Dve domači ustreznici sta odveč.)

filter	• razgiban, v gibanju
amater	• upodobiti, prikazati v ravnini, narisati, prenesti na platno
dinamičen	• zbadljiv, piker; dražljiv; slasten
folija	• cedilo, precejalo
projicirati	• tanek kovinski list
	• vodoravna črta ali premica
	• ljubitelj

3/

b) Oceni, ali je raba prevzetih besed upravičena ali ne. Bi jih bilo v izhodiščnem besedilu ustrezneje nadomestiti z domačimi ustreznici? Mnenje predstavi v eni povedi.

3/

15.) Uporabi besedo *pega* v dveh samostojnih enostavnih povedih, tako da bosta razvidna naslednja slovarska pomena:

a) 'mesto na koži, ki ima temnejšo barvo kot druga površina';

b) med. *mrtvaška pega* 'mrliška lisa'.

a) _____

b) _____

4/

16.)

a) Kateri način razvijanja teme v celotnem besedilu prevladuje?

_____

b) Razloži, kaj je zanj značilno.

_____

_____

2/

17.) Podčrtaj, kam uvrščamo besedilo glede na namen sporočevalca.

Zagotavljalno/čustveno/pozivno/prikazovalno/poizvedovalno/izvršilno.

2/

18.) V besedilu prevladuje objektivno ubeseditveno stališče. Zapisano trditev v eni povedi z utemeljitvijo ovrzi oz. potrdi.

_____

_____

2/

19.)

a) Beseda *oslepeti* je tvorjenka. Poimenuj jo.

_____

b) Določi njeno besedotvorno podstavo.

_____

3/

20.)

a) Obkroži črko pred povedjo, v kateri je raba pridevnika *slep* slogovno nezaznamovana.

a) Si slepa, da me nisi videla?

b) Naš znanec je slep že od rojstva.

c) Še dobro, da so stene naše sobe slepe.

č) Delal se je, kot da je slep.

b) Razloži pomen danega pridevnika v povedi, kjer je raba slogovno zaznamovana.

3/

21.) V izhodiščnem besedilu je pri zapisu samostalnika *Sonce* uporabljena velika začetnica. Tvorijo eno poved, v kateri boš samostalnik zapisal/-a z malo začetnico.

2/

22.) Utemelji, zakaj je v izhodiščnem besedilu v zapisu besede *Wolfovo* število uporabljena črka, ki ni del slovenske abecede.

3/

23.) Na desni strani najdi ustrezne besede oz. besedne zveze, jih postavi v pravilni sklon, kot ga zahteva besedilo, in dopolni spodnjo tabelo, kot je razvidno iz primera. (Dva zapisa na desni strani sta odveč.)

ŽIVLJENJE IN SMRT ZVEZDE

V (1) se rojevajo (2) in umirajo stare. Rojstni kraji (3) so oblaki plinov in prahu, raztresenih po vsem (4). Take zvezde, kot je Sonce, svetijo okrog 10 (5) . (6) masivne zvezde svetijo zelo močno, toda živijo (7) čas – samo kakih 10 (8) let.

Prerejeno po: Velika ilustrirana otroška enciklopedija.

1.	<i>vesolju</i>
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

- *zelo (presežnik)*
- *zvezda*
- *vesolje*
- *milijon*
- *vesoljski prostor*
- *kratek (primernik)*
- *nova zvezda*
- *milijarda let*
- *močno*
- *Sonce*

8/

24.) Besedo *opazovanje* uporabi v treh različnih povedih tako, da bo imela vlogo različnih stavčnih členov oz. njihovih delov. V vsaki povedi jo podčrtaj z ustreznim znamenjem (dela) stavčnega člena.

3/

25.) Poved pravopisno uredi.

zaradi opazovanja sonca in sončnega mrka veliko znanstvenikov na spletnih straneh objavlja nova spoznanja zato v svojih prispevkih objavljajo vse novosti in zanimiva razkritja o tem

3/

26.) Samostalnikom določi naglašeni samoglasnik in poimenuj naglasni tip, po katerem se ravna pri sklanjanju.

stran: _____

premer: _____

noč: _____

3/

27.) Iz podnaslova izpiši vse nenaglašene besede, jim določi besednovrstno pripadnost in jih poimenuj.

Nenaglašene besede	Besednovrstna pripadnost	Poimenovanje

3/

28.) Iz dopolnjevalnih stavkov v razpredelnico izpiši naveznike in besede, na katere se navezuje ponovljeni podatek v osnovnih stavkih . Napiši tudi, kako je ponovljeni podatek izražen. (Možnosti: s sopomenko, z nadpomenko, s parafrazo, z osebnim zaimkom, z osebnim svojilnim zaimkom, s kazalnim zaimkom, z oziralnim zaimkom, z osebno glagolsko obliko.)

- a) Za opazovanje s prostimi očmi si lahko pomagamo tudi z varilskim steklom, a le tistim z oznako 14.
 b) Sonca ne smemo nikoli opazovati neposredno, ampak ga opazujemo le z ustreznimi filtri.
 c) Zelo aktivna je skupina 0050, ki se povečuje.

Poved	Beseda, na katero se naveznik navezuje	Naveznik	Izraženost ponovljenega podatka
a)			
b)			
c)			

6/

29.) Predstavljalj si, da si bil/-a na astronomskem taboru. Na list papirja ali zvezek napiši poročilo o njegovem poteku. Besedilo naj obsega 160–200 besed, vanj pa vključi podatke o kraju in času izvedbe tabora, o programu, načinu dela ipd. Upoštevaj značilnosti dane besedilne vrste.

20/

121/

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA V

Besedilo I

Bogojina

Bogojina je še ena zanimiva življenjska in umetniška dogodivščina velikega arhitekta **Jožeta Plečnika**; mož je znal okoli svoje umetnosti naplesti dramatične okoliščine, čeprav je bil miren človek, ki se je vse življenje izogibal konfliktom.

Njegov učenec **Janko Omahen** je v svoji knjigi *Izpoved* človeško toplo opisal pomen župne Cerkve Gospodovega vnebohoda v Bogojini v Prekmurju v Plečnikovem ustvarjanju: *Od vseh načrtov, ki so bremenili profesorjevo vest, ga je Bogojina najbolj privlačevala, čeprav je šlo le za večjo prezidavo. Profesorja je ta naloga že v Bogojini s takšno silo zgrabila, da se je ni mogel otresti niti v mislih ne v sanjah. Mogoče je nanj vplivala enoličnost panonske nižine, mogoče ga je navdajala z občutkom zastrte žalosti otožna pokrajinska neskončnost, nemara celo legendarna osebnost plebanuša Baše, klene-ga moža, ki je poosebljal živo voljo vernih faranov ... Ohranilo se je tudi pismo, ki ga je mojster poslal svojim študentom iz Prage, kjer je v tistih časih po prvi svetovni vojni prenavljal Hradčane: ... Skrbeti hočem, da ga dobite (namreč načrt za prenovo bogojinske cerkve) potem Vi v roke, da ga morete presojati in ob njem razmišljati. Mene je gonilo k delu dvojje: problem cerkve sploh – ki je tako lep in zato tudi neizčrpljiv, potem neka čudna, tiha ljubezen k Prekmurju ... Bogojina je torej*

otrok duhovne ljubezni umetnika in kot tak tudi stoji v pokrajini, kot bela prikazen lepote na pokrajinskem pragu **Goričkega**, vidna že od daleč, ko se ji bližamo po cesti iz **Moravskih Toplic**. Arhitektsko izvira sta zlasti zvonik, ki ima obliko valja, in tik pod vrhom razgledno stebrišče in ravna streha. Z nekako fantovsko močno je na zvoniku postrani nasajen še stolpič z okroglo kapo; ta stolpič se ponovi na koncu cerkvenega slemena, a tam prav tako postrani. Hej, tu je vse iz osi! Cerkve je bila sezidana v letih 1924/27, torej v letih, ko se je Plečnik šele pripravljal na svoja velika dela v domovini. Zasnoval jo je tako, da je ohranil staro, v jedru še romansko cerkev, ki se prvič omenja v letu 1371. (Že takrat je Bogojina, ki ima danes blizu 700 prebivalcev, imela razvito lončarsko, tkalsko in sodarsko obrt.) To cerkev je spremenil v predverje nove, kvadratne cerkve, ki jo je zgradil na severni strani. Tudi v njej je opazna v ekspresionizmu značilna nesomer-nost. Na nesimetrično postavljen marmornat steber se opirajo štirje loki, ki nosijo raven strop iz hrastovine. Na stropu se pogled sprehodi po

starih lončenih skledah in latvicah. Podobno lahko domače lončarske izdelke zagledaš v oltarju. Plečnik je znal tudi vsakdanje banalne predmete iz krajevnega izročila (lončarski **Filovci** so oddaljeni le 2 km) postaviti v službo lepoti. **Tine Kurent** se je lotil tudi skrivnostne in zahtevne problematike zakrite simbolike in skrivnih sporočil, ki naj bi jih Plečnik položil v temelje bogojinske cerkve. Strokovni odziv je bil – kako bi bilo drugače – zadržan. Vendar pridržimo sapo: morda bela lepota se ni razkrila vse zgodbe mojstrove ljubezni.

Besedilo III

BOGOJINA, naselje ob cesti na prehodu Goričkega v ravni del Prekmurja, 12 km vzhodno od občinskega središča Murske Sobotice, 681 preb. Zaradi odseljevanja preb. B. v povojnem obdobju nazaduje. Prevladujejo kmečko-delavska gospodinjstva. Mala, razdrobljena kmečka posest s številnimi parcelami je usmerjena v poljedelstvo in živinorejo s tržnimi viški v govedoreji. B. ima pošto, o.š. in kulturni dom ter je prosvetno in kulturno središče ožje okolice. L. OI.

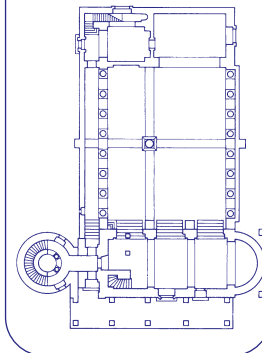
Umetnostni spomeniki, Ž.c. Gospodovega vnebohoda spada med najpomembnejše dosežke na področju moderne sakralne arhitekture na Slovenskem. Sezidali so jo 1924–27 po načrtih J. Plečnika. Ohranil je staro, v jedru še romansko cerkevno stavbo, jo spremenil v predverje in nanjo postavil kor, k njeni vzdolžni stranici pa prizidal nov kvadratni prostor. S povišanjem zidovja in z novim okroglim stolpom je v prekmurski ravnini ustvaril daleč viden poudarek. V notranjščini je z nesimetrično postavljenim stebrom, v katerega se stekajo različno veliki zidani loki, zasnoval prostor s širšo glavno in ožjo stransko ladjo. Uporabil je tudi nekatere sestavine starokrščanske arhitekture (kamniti stebri, raven leseni strop), lokalno lončarsko tradicijo pa je počastil z aplikacijo keramičnih posod na stropu in na glavnem oltarju. V letih 1950–56 je Plečnik cerkev tudi opremil.

LIT.: M. ZADNIKAR, *Romanika v Plečnikovi Bogojini*, Sinteza, 1985, št. 69/72, str. 134–136. D. Pr.

Besedilo II

Bogojina (185 m, 659 preb.). Omenjajo jo že 1208, trške pravice je dobila 1688, ko je imela dobro razvito cehovsko obrt (lončarji, tkalci, sodarji). Nad vasjo so na vzpetini *Vršič* (246 m) vinogradi, pod njimi stoji ena najpomembnejših stavb sodobne sakralne arhitekture na Slovenskem, župnijska **cerkev Gospodovega vnebohoda**, sezidana 1924–27. Arhitekt J. Plečnik jo je zasnoval tako, da je ohranil staro, v jedru romansko zgradbo, ki jo je spremenil v predverje in pevski kor, njeni vzdolžni stranici pa dodal prostor kvadratnega tlorisa. V notranjosti se na nesimetrično postavljen marmornat steber opirajo 4 loki, ki nosijo raven strop iz hrastovega lesa. Na krajevno lončarsko izročilo opozarjajo keramične posode na stropu in glavnem oltarju. Zvonik v obliki valja z razglednim stebriščem in ravno streho ter podobno zasnovan manjši stolpič z okroglo kapo sta daleč vidna poudarka v pomurski ravnici.

Bogojina: tloris cerkve Gospodovega vnebohoda (glej barvno legendo na notranji strani platnic)

Vir: Slovenija. Turistični vodnik, 1995

Vir: Vikend magazin, 18. 4. 1998

Vir: Enciklopedija Slovenije, MKZ, 1987

1.

a) Izhodiščna besedila so v izvorniku zapisana v treh različnih virih. Katerih?

Besedilo I: _____

Besedilo II: _____

Besedilo III: _____

b) Kdo so pisci teh besedil? _____

c) Kdo so prejemniki? _____

2.) Imenuj temo vseh treh besedil.

1/

3.) Ali je za prejemnika branje vseh treh besedil enako zahtevno? Utemelji odgovor s tremi trditvami (za vsako besedilo ena utemeljitev).

3/

4.) Dopolni preglednico:

BESEDILA	UBESEDITVENO STALIŠČE
Besedilo I	
Besedilo II	
Besedilo III	

3/

5.) Ugotovil/-a si, da ubeseditveno stališče v vseh treh besedilih ni enako. Iz tistega besedila, v katerem prevladuje subjektivno ubeseditveno stališče, izpiši poved, ki to potrjuje.

1/

6.) Presodi, ali bi bilo sprejemljivo, da bi pisec besedila III uporabil tudi prvine nebesednega jezika, in svojo odločitev utemelji.

3/

7.)

a) Katero od treh besedil je informativno najbogatejše?

---

b) Svoj odgovor utemelji.

3/

8.) Obkroži prevladujoči namen, s katerim je bilo napisano besedilo III:

- a) vplivati na prejemnikovo prepričanje,
- b) vplivati na prejemnikovo ravnanje,
- c) vplivati na prejemnikovo doživljanje,
- č) obogatiti prejemnikovo vednost,
- d) navezati s prejemnikom stik.

1/

9.) Besedilo I vsebuje tudi nekaj prvin nebesednega jezika. Naštej vsaj tri.

10.) Podčrtaj pravilno.

- Besedilo III je:
- umetnostno/neumetnostno,
  - objektivno/subjektivno,
  - zasebno/javno,
  - praktičnosporazumevalno/uradnovalno/strokovno/publicistično,
  - obveščevalno/opisovalno/pripovedovalno/razlagalno/utemeljevalno.

5/

11.) Samostalnik v povedi *Hej, tu je vse iz osi!* izpiši in ga pravilno naglasi.

1/

12.)

a) 1. poved v tretjem stolpcu besedila I ni zapisana brez napak. Izpiši napačno besedo in jo popravi.

Napačno: _____ Pravilno: _____

1/

b) Napaka je morda tiskarska ali pa gre za neznanje in pisec besedila ni upošteval določenega pravila. Katerega?

2/

13.)

a) Naslednje besede deli na vse dovoljene načine:

Bogojina _____

Jože Plečnik _____

Hradčani _____

cerkev _____

4/

b) Naštej vsaj tri pravila, ki veljajo pri deljenju besed.

_____

_____

_____

3/

14.) Izpisanim besedam pripiši protipomenke.

nesimetrično _____

miren _____

tradicija _____

nazadovanje _____

sakralno _____

5/

15.) Besedi *arhitekt* poišči besede iste besedne družine, ki naj poimenujejo:

a) osebo ženskega spola _____

b) vedo _____

c) vrstni pridevnik ženskega spola _____

3/

16.) Dopolni:

Beseda *sakralna* je glede na izvor _____ beseda, ki ji ustreza

slovenska beseda _____. Pisec besedila ni uporabil slovenske besede,

ker _____.

3/

17.) Razstavi besedo *vnebohod* na morfeme in imenuj besedotvorno vrsto.

_____

2/

18.) V besedi *vnebohod* določi oba korena, ki naj bosta hkrati besedotvorni podstavi dveh različnih izpeljank. Obe tvorjenki zapiši.

1. izpeljanka _____

2. izpeljanka _____

2/

19.) V besedilu I je zapisana beseda *nesimetrično* (»nesimetrično postavljen marmornat steber«). Izpiši predpono in jo zamenjaj z drugo, prevzeto.

Predpona: _____

Prevzeta predpona: _____

2/

20.)

a) Ali meniš, da je beseda *stolpič* v besedilu I slogovno zaznamovana? Obkroži pravilni odgovor.

DA.

NE.

1/

b) Če meniš, da ni, utemelji. _____

Če meniš, da je, določi vrsto slogovne zaznamovanosti. _____

2/

21.)

a) Preveri pravilnost zapisa velike začetnice v izpisanih primerih.

b) Pripisi utemeljitev.

Moravske Toplice

a) _____

b) _____

Cerkev Gospodovega vnebohoda

a) _____

b) _____

na Slovenskem

- a) _____
b) _____

6/

22.) V besedilu III je zapisana tvorjenka *kmečko-delavska* (»kmečko-delavska gospodinjstva«). Zakaj je uporabljen vezaj?

_____
_____

1/

23.) Samostalnikom pripiši sklanjatev:

- Filovci _____
Moravske Toplice _____
cerkev _____
izročilo _____

4/

24.) V zadnji povedi besedila II je predložni predmet.

a) Izpiši ga in ga nato spremeni v navezno obliko samostalniškega osebnega zaimka.

_____

1/

b) V isti povedi je uporabljena besedna zveza *glavnem oltarju*. Izpiši pridevnik iz te besedne zveze tako, da bo vidna določna oblika, in ga uporabi v povedi.

_____
_____

1/

c) Pojasni, v katerih treh primerih uporabljamo določno obliko lastnostnega pridevnika.

_____
_____
_____

3/

25.) Iz zadnje povedi besedila I izpiši glagole in pripiši, ali so vezljivi ali ne. Nato svoj odgovor ponazori s primerom.

	Glagol	Vezljivost (da/ne)	Primer
Npr.:	<i>je položil</i>	da	<i>Miha je položil temelje.</i>

3/

26.) Izpisano poved sestavljata osnovni in dopolnjevalni stavek. V dopolnjevalnem stavku podčrtaj naveznik, v osnovnem pa obkroži besede, na katere se navezuje.

Tine Kurent se je lotil tudi skrivnostne in zahtevne problematike zakrite simbolike in skrivnih sporočil, ki naj bi jih Plečnik položil v temelje bogojinske cerkve.

2/

27.) Predstavi govorne položaje, v katerih bi se ti odločil/-a za branje izhodiščnih besedil.

Besedilo I: _____

_____

Besedilo II: _____

_____

Besedilo III: _____

_____

6/

28.) Predstavlaj si, da si član/-ica uredniškega odbora šolskega časopisa. Dobil/-a si nalogo, da ob obisku Bogojine intervjuvaš duhovnika, ki službuje v cerkvi Gospodovega vnebohoda. Na list papirja ali v zvezek sestavi 10 vprašanj za intervju, v katerem poskušaj izvedeti čim več o cerkvi in življenju mladih v Bogojini.

10/

94/

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA VI

Besedilo I

ZIMSKE PANJEVKE

Sveže gobe sredi zime

VEČINA LJUBITELJEV GOBIJ JEDI V ZIMSKEM ČASU UŽIVA LE GOBE, KI SO JIH SHRANILI JESNI: GOBE IZ ZAMRZOVALNIH SKRINJ, VLOŽENE V KIS ALI POSUŠENE. V RESNICI PA JIH LAHKO TUDI V NARAVI, ČE LE NI PREHUD MRAZ, ŠE SKOZI VSO ZIMO NAJDEMO.

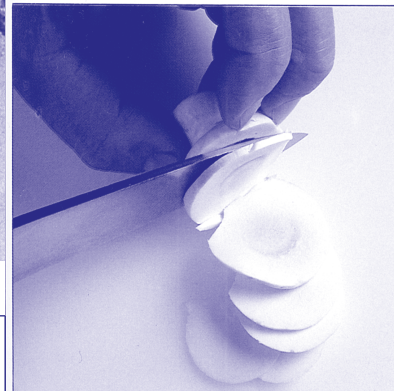
Najpogostejša je zimska panjevka (*Flammulina velutipes*), ki raste v šopih na trohnečih listavcih, njihovi klobučki so prav okusni in jih lahko pripravimo na različne načine. Gobe lepoticke z medeno rumeno ali oranžno rumeno lepljivo povrhnjico klobučkov, blede rumenimi lističi in temno rjavimi zametastimi beti se rade pojavijo že ob jesenskih deževjih, tu in tam pa jih lahko najdemo celo poleti, če je le dovolj vlage. Glicerin v gobah zimskim panjevkam omogoča, da preživijo tudi, ko se temperatura spusti stopinjo ali dve pod ničlo. Prav zanimivo je včasih videti šope svežih gob, kako kukajo izpod snega, še zlasti kadar rastejo na štorih. Gobe se lahko pojavijo na istem rastišču več let zapored, dokler imajo dovolj hrane. V milih zimah in ob zimskih odjugah lahko v gozdovih opazimo tudi žveplenjače (*Hypholoma*), ki jih neizkušeni gobarji lahko zamenjajo z zimskimi panjevkami. Toda žveplenjače nikoli nimajo tako živobarvnih in lepljivih klobučkov, njihovi lističi imajo žvepleno rumen odtенок ali so svetlo sivi, njihovo meso pa je vedno nekoliko grenko, medtem ko je meso svežih zimskih panjev milo. Mraznic ali štorovk (*Armillaria*) pa v zimskem času ni, kot napačno govori njihovo slovensko ime. Resnične mraznice so zimske panjevke.

B. V.
Foto B. V.

SEKLJANJE GOB

Kukmaki in druge gobe so navadno različnih velikosti. Da bi se enakomerno skuhale, jih razrežemo na približno enake koščke. Sekljamo jih lahko na dva načina: z roko ali v kuhinjskem strojčku.

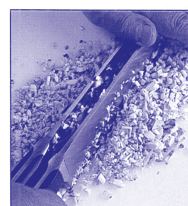
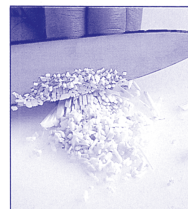

1 Pri ročnem sekljanju držimo gobo za bet in jo narežemo na tanke rezine.

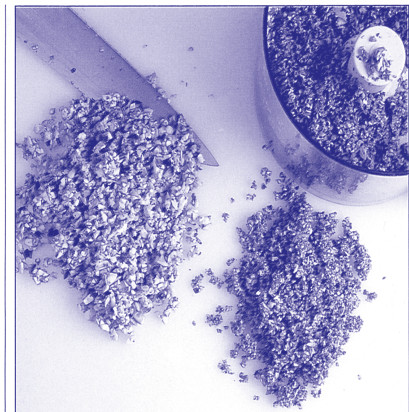
2 Rezine položimo eno na drugo in jih razrežemo na paličke.

3 Paličke sesekljamo. Medtem ko konico noža pritiskamo z roko k deski, dvigamo in spuščamo držalo.

ALI: Delamo z dvema nožema. Oba držaja hkrati dvigamo in spuščamo, z drugo roko pa pritiskamo konici navzdol. Gobe naj bodo čisto drobno nasekljane.

Besedilo II

Kukmake in druge gobe lahko sekljamo tudi v kuhinjskem strojčku. S časovnim stikalom, ki poganja strojček le, dokler ga držimo, pazimo, da se gobe preveč ne zdrobijo, čeprav bodo vedno bolj brozgaste kot sesekljane na roko. *Levo*: z roko sesekljane gobe. *Desno*: s strojčkom sesekljane gobe.

REZANJE GOB NA REZINE

Za nekatere jedi bomo gobe klobuke narezali na rezine, bete pa bomo uporabili drugače. Prerezani klobuki z začetkom beta imajo obliko drevesa.

Bet odrežemo ob robu klobuka. Gobo z ostalim delom beta položimo na desko in jo naravnost skozi klobuk in bet narežemo na tanke rezine. ALI: Gobo s kuhinjskim strojčkom razrežemo na rezine. Za to v strojček namestimo posebno rezilo, gobe pa leže naložimo v posodo. Mnoge vrste gob, razen kukmakov, so za ta način prečvrste ali prenežne.

1. Potrdi oz. zanikaj pravilnost trditev. (Obkroži.)

a) Pozimi lahko uživamo zmrznjene gobe, gobe, vložene v kis ali posušene ter sveže nabrane.
DA. NE.

b) Sredi zime nabiramo predvsem mraznice.
DA. NE.

c) Zimske panjevke rastejo samo pozimi.
DA. NE.

č) Gobar lahko gobe – zimske panjevkve – nabira več let na istem rastišču, in to v šopih na trohnečih listavcih.

DA. NE.

d) Gobje paličke najprej sesekljamu z enim nožem, nato pa še z dvema.

DA. NE.

5/

2.) Dopolni s pridevniškimi opisi.

Zimske panjevkve imajo _____ klobuke,
_____ lističe in _____ bete.

3/

3.) Razvrsti posamezne dejavnosti pri sekljanju gob, kot si sledijo. Na črto zapiši številke posameznih dejavnosti tako, da boš dobil/-a ustrezno zaporedje.

1. Gobo skuhamo.	2. Gobo držimo za bet.	3. Gobo narežemo na tanke rezine.
4. Rezine razrežemo na paličke.		5. Paličke sesekljamu.
6. Rezine položimo eno na drugo.		

3/

4.) Primerjaj zimske panjevkve in žveplenjače (v treh povedih).

5/

5.) Iz besedila I izpiši tri dvojice sopomenk.

3/

6.) Beseda *mraznica* se v besedilu I pojavi dvakrat (v predzadnji in zadnji povedi). Ali je beseda v obeh primerih rabljena v istem pomenu?

DA. NE.

1/

7.) Iz predzadnje in zadnje povedi besedila I izpiši po eno besedo, kjer se zvočnik v izgovarja kot:

[v] _____ [u] _____
2/

8.)

a) Obkroži, kako pravilno izgovarjamo besedo *neizkušeni*.

[neiskušeni]   [neizkušeni]
1/

b) Odločitev utemelji z razlago pojava. _____
_____

3/

9.) Opazuj izraz *lahko* v spodnjih povedih.

- Gobe lahko skozi vso zimo najdemo tudi v naravi.
- Nesem lahko dve polni košari gob, saj sem dovolj močan.
- Sekljanje gob je pa res lahko delo.

a) Presodi, ali bi izraz *lahko* smel imeti isto nadomestilo (npr. *preprosto*) v vseh treh povedih. Presojo pojasni v dveh povedih.

_____
_____

4/

b) Ali ima črkovna zveza *lahko* v vseh treh povedih enak naglas? Označi ga z ustreznim naglasnim znamenjem.

_____
_____

2/

10.) Iz besede *žveplenjače* izpiši (brez ponavljanja):

samoglasnike _____

zvočnike _____

nezvočnike _____

3/

11.) Izpolni preglednico:

	Besedilo I	Besedilo II
Socialna zvrst		
Besedilna vrsta		
Prevladujoč slogovni postopek		

6/

12.) Obkroži in dopolni.

V besedilu II so uporabljene **slogovno nezaznamovane/slogovno zaznamovane besede**, saj _____

3/

13.) Obkroži.

Zapis besed oz. besednih zvez *zimski panjevka*, *žveplenjača*, *mraznica* in *štorovka* z malo začetnico je pravilen.

DA.

NE.

1/

14.)

a) V stolpec vpiši pregibne in nepregibne besedne vrste 1. povedi uvodnega odstavka v besedilu I.

PREGIBNE BESEDNE VRSTE	NEPREGIBNE BESEDNE VRSTE

4/

b) Predstavi, kaj je merilo za delitev besednih vrst na pregibne oz. nepregibne, in ponazori na dveh primerih.

---

4 + 2/

15) 1. odstavek besedila I prepisi tako, da preoblikuješ glagole v 1. osebo množine prihodnjika. Smiselno preoblikuj tudi spremljevalno besedilo.

4/

16) V 3. povedi 2. odstavka v besedilu I je uporabljen neštevni samostalnik.

a) Izpiši ga. _____

1/

b) Določi mu vrsto glede na to, kaj poimenuje. _____

1/

c) V 4. poved istega odstavka je vključen še en neštevni samostalnik. Kateri vrsti neštevni samostalnikov pripada?

1/

č) Dopiši.

Lastnost obeh samostalnikov, ki ju loči od števnih, je _____

1/

17.) V povedi *Videl sem gobarja, ki je zimski panjevki ravno rezal bet* sta uporabljena dva samostalnika moškega spola. Pri enem izmed njiju je opazna posebnost v osnovi pri sklanjanju.

a) Izpiši ta samostalnik. _____

1/

b) Razloži posebnost.

_____

3/

18.) V 2. povedi 2. odstavka v besedilu I je precej lastnostnih pridevnikov.

a) Dokaži trditev, da večine izmed njih ne bi smeli stopnjevati z obrazili.

_____

3/

b) Trditev ponazori s primerom, ki bo vsebinsko ustrezal opisoma zimske panjeve in žveplenjače.

_____

2/

19.) Vstavi ustrezno obliko števnik in ob obliki (v oklepaju) poimenuj njegovo vrsto.

- Z nabiranjem gob ima _____ veselje. (_____)
- Nabrali smo _____ gob: zimsko panjevko in mraznico. (_____)
- Samo _____ gobi ima v košari. (_____)
- _____ goba, ki jo je nabral, je bila izredno velika. (_____)

8/

20.)

a) V 7. povedi 2. odstavka v besedilu I ni vejice znotraj veznika *medtem ko*. Ali je tak zapis pravilen?

DA.

NE.

1/

b) Napiši vsaj še en veznik, pri katerem velja isto pravilo za zapis vejice.

_____

1/

21. 3. poved 2. odstavka v besedilu I prepisi tako, da členek izpustiš. Nadomesti ga s samostojno povedjo.

---

1 + 2/

22. Razloži pomen besedne zveze *iti po gobe* kot:

a) proste besedne zveze

2/

b) stalne besedne zveze

2/

23. Preberi slovarski sestavek gesla *goba*.

a) Izpiši glavo in zaglavje ter poimenuj posamezne dele.

góba -e ž (ó) **1.** rastlina brez listnega zelenila, navadno s klobukom in betom: nabirati gobe; zastrupiti se z gobami; hiše so rastle kakor gobe po dežju / strupene, užitne gobe / dušene gobe; gobe v smetani ♦ bot. betičaste gobe ki imajo kijasto ali grmičasto obliko nadzemnega dela, *Clavariaceae*; cevaste gobe ki imajo na spodnji strani klobuka plast s cevkami, kjer nastajajo trosi; cevarke; lističaste gobe ki imajo na spodnji strani klobuka lističe, na katerih nastajajo trosi, *Agaricaceae* // v zvezi **kresilna** ščeni filter; zračni filter za filtriranje zraka; pren. tudi njegove izrazito izpovedne pesmi so pronikale skozi filter čustvenega sveta ♦ avt. oljni filter naprava za čiščenje olja pri avtomobilskem motorju; fot. filter priprava iz barvnega stekla ali folije iz umetne snovi, ki prepušča v fotografsko kamero samo žarke določenih barv, sito; rumeni filter rumenica; med. bakteriološki filter ki zadržuje bakterije določene velikosti; neskl. pril.: cigarete filter in filter cigarete; filter papir

Vir: SSKJ

Glava: _____

Zaglavje: _____

3/

b) Dopolni.

Geslo ima _____ pomene, v nalogi 22. a) je beseda uporabljena v pomenu, zapisanem pod _____, v nalogi 22. b) pa v pomenu, zapisanem v _____.

3/

c) Izpiši, v kateri stroki se uporablja beseda *goba*.

2/

č) Napiši vse podpomenke besede *goba*, ki se uporabljajo v strokovnem jeziku.

3/

d) Dopolni.

Beseda *goba* se kot slogovno zaznamovana beseda najpogosteje pojavlja v _____ pomenu.

1/

24.

a) Iz besede *goba* tvori novo besedo, in sicer:

- samostalnik _____
- pridevnik _____

2/

b) Uporabi zgornji tvorjenki v povedih.

3/

25. Določi besedotvorne načine za naslednje tvorjenke.

foto _____

klobučki _____

medtem _____

živobarvnih _____

najpogostejša _____

5/

a) Zimska panjevka raste jeseni in pozimi. Imenuj to njeno lastnost tako, da zapišeš tvorjenko iz priredno zložene podstave. Novo tvorjenko vpiši v poved.

Zimska panjevka je _____ goba.

2/

b) Opozori, na kaj moramo biti pozorni pri zapisu tovrstnih tvorjenk (pravopisna pravilnost).

2/

26. Iz 7., 8. in 9. povedi 2. odstavka v besedilu I izpiši:

Goli osebek	
Priredno zloženi osebek	
Podredno zloženi osebki	

7/

a) Iz 3. povedi 2. odstavka v besedilu I izpiši prislovnodoločilni odvisnik.

1/

b) Preoblikuj prislovnodoločilni odvisnik (izpisan v nalogi a)) v prislovno določilo časa in celotno poved zapiši.

3/

27.

a) Poimenuj vrsto povedi, tako da pred posamezno poved zapišeš številko ustreznega poimenovanja (gl. zapise pod povedmi).

_____ Medtem ko konico noža pritiskamo z roko k deski, moramo ustrezno ravnati z držalom.

_____ Delamo z dvema nožema.

_____ Rezine položimo eno na drugo in jih razrežemo na paličke.

1 enostavčna poved

2 priredno zložena poved

3 podredno zložena poved

3/

b) Podredno zloženi povedi določi stavčno sestavo s simboli.

2/

28.) Poveži.

Besedilo II je: enopovedno.
   večpovedno.

2/

29.) Preoblikuj uvodni odstavek besedila II tako, da bo besedilo dvogovorno. Vsebuje naj tri replike, ki si jih izmenjata dve gospodinji.

5/

30.) Izpiši vse naveznike, s katerimi je sporočevalec besedila I nadomestil besedno zvezo *zimska panjevka*.

5/

31.) Presodi, ali bi se sporočevalec v 6. in 7. povedi 2. odstavka besedila I lahko izognil dobesedni ponovitvi. Utemelji.

2/

32.

a) V besedilu I se trikrat pojavi oklepaj. Kakšna je njegova vloga?

2/

b) Obkroži.

Dvopičje v 1. povedi 1. odstavka v besedilu I napoveduje:

- a) naštevanje,
- b) dobesedni navedek premege govora.

1/

33. Označi besedili I in II po spodaj navedenih merilih. (Obkroži ustrezno oznako.)

MERILO	BESEDILO I	BESEDILO II
• praktičen namen besedila, preverljivost podatkov	umetnostno/neumetnostno	umetnostno/neumetnostno
• prenosnik	govorjeno/zapisano	govorjeno/zapisano
• namen sporočevalca	prikazovalno/zagotavljalno vrednotenjsko/čustveno/ pozivno/poizvedovalno/povezovalno/ izvršilno	prikazovalno/zagotavljalno vrednotenjsko/čustveno/ pozivno/poizvedovalno/povezovalno/ izvršilno
• družbeno razmerje med sporočevalcem in prejemnikom ter vrsta javnosti	praktičnosporazumevalno/ uradovalno/strokovno/ publicistično	praktičnosporazumevalno/ uradovalno/strokovno/ publicistično

4/

34. Opazuj glagolske oblike v besedilu II in s tremi dokazi podkrepi trditev, da je besedilo tipična predstavitev postopka.

3/

35.

a) Razmisli, katerim prejemnikom je sporočevalec namenil besedilo I in katerim besedilo II. Predstavi svoje razmišljanje v dveh povedih.

3/

b) Glede na krog ljudi, ki jim je besedilo II namenjeno, je to besedilo poljudnoznanstveno. Primerjaj poljudnoznanstvena in znanstvena besedila – navedi dve primerjavi.

3/

c) Ali se sporočevalca v besedilih I in II razodevata?

Besedilo I:	DA.	NE.
Besedilo II:	DA.	NE.

2/

č) Svoj odgovor utemelji.

3/

d) Oцени, ali bi bilo sprejemanje besedila II za bralca enako uspešno, če besedilo ne bi bilo dopolnjeno z nebesednimi prvinami. Oceno predstavi v treh povedih.

5/

36. Predstavljaј si, da si predsednik/-ica gobarskega društva *Goban*. Napiši javno vabilo društva na letni občni zbor, ki bo v prostorih društva, na Kajuhovi 7, v Ljubljani, 23. 6. 2003 ob 17. uri. Vabilo bi bilo objavljeno v *Delu* ali *Dnevniku*, vsebuje pa naj 25–40 besed. Bodi pozoren/-rna na vse sestavine te besedilne vrste.

10/

181/

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA VII

Besedilo I

Pri štirih letih jo je mahnila v gozd reševat Rdečo kapico. Pri šestnajstih jo je v Šentjakobskem gledališču odigrala. Vmes se je namreč zaljubila v gledališče. Potem je dobila priložnost v filmu Ekspres ekspres in začaral jo je še film. Tako močno, da se je za zadnjega, Šelestenje, poslovala tudi od honorarja. Vse za umetnost. No, vse ravno ne. Slekla se zanjo še ni.

Ni vas bilo na sklepni podelitvi nagrad festivala v Portorožu. Kako ste potem izvedeli, da je Šelestenje postal absolutni zmagovalec festivala?

Bila sem v Portorožu na premieri filma, potem pa sem bila prepričana, da ne bomo dobili nobene nagrade, in ker grem, če se le da, domov, sem odšla. Poklical me je Rok Vihar – sam je nekoliko zamudil, ker ima veliko dela s svojim dojenčkom – in me vprašal, ali sem v dvorani. Ko sem rekla, da ne, je rekel: 'Ja, kje pa si? Zunanaj?' Ko je slišal, da sem doma, me je nadrl: 'Kako v Ljubljani! Menda bomo dobili nagrado.' Malo sem razmišljala, da bi kar sedla v avto in se odpeljala tja, a sem bila od vsega preutrujena.

Šelestenje je nekonvencionalno navejen film. Janez Lapajne je rekel, da ste se najprej en mesec samo pogovarjali in da je 90 odstotkov dialogov vaših?

Janez je prišel k nam z listom papirja, na katerem je imel osnovno

vsebino. Povedal nam je še približno, kakšen naj bi bil vsak lik, da je na primer moja Katarina glavna junakinja, okrog katere se vse skupaj dogaja, in kaj se z njo zgodi. Ni pa povedal konca. Ta je bil zelo dolgo odprt. Še dva tedna pred snemanjem, med improvizacijami, nismo vedeli, kakšen bo, o tem smo se veliko prepirali. Vsak od nas je hotel biti zmagovalec. A teh v življenju ni, so samo tisti, ki zapustijo, in tisti, ki so zapuščeni.

Se spomnite kake anekdote s snemanja?

Smešnosti je bilo veliko ... Na primer v prizoru, ko sva na drevesu, so na Gregovo glavo z injekcijo spustili ptičji kvazidrekec. Naš rekviziter je bil pri tem preveč zagnan in je stisnil tako močno, da se je Gregu drekec razlezel po celem obrazu in pomazal vso majico. Kostumografka mu je morala oprati majico in potem se je v mokri majici tresel tam na drevesu.

Nekoč ste rekli, da so na snemanju v ospredju tehnične

podrobnosti, da je igralski nastop še najmanj pomemben. Še mislite tako?

Tokrat sem prvič doživela, da je igra pomembnejša kot vse drugo. Tudi občutek na snemanju je bil zato čisto drugačen. Janez je ves čas poudarjal, da je igra ključna za to, da bo film dober.

Ste videli igrano-dokumentarni film Tiigra, ki so ga ustvarile sodobne slovenske igralke? One govorijo prav o tem. No, moški so se potem pritožili, da so bile njihove izjave manipulativno zmontirane.

Videla sem ga in prvič sem se kot igralka čutila ponosna na svoj poklic. Čestitala sem Nataši Matjašec zanj. Res je v vsem nekaj manipulacije, a saj je šlo bolj za štos, tak, v katerem je tudi veliko resnice. Stvari pa se spreminjajo na bolje. Delala sem študentske filme z Arnetom Brejcem in Boštjanom Mašero, oba sta imela zelo studiozen pristop in tudi Janez mi je s Šelestenjem že dokazal, da je drugačen.

Prvo vlogo v filmu Ekspres Ekspres ste dobili z avdicijo. Pa naslednje? Triptih Agate Schwarzkobler, Oda Prešernu, Šelestenje – veliko celovečercev ...

... za slovenske razmere. Pri Klopčiču je bila nekakšna avdicija

ja, a mislim, da je že vedel, da me bo vzel. Srebotnjak je imel avdicijo, na kateri me sicer ni bilo, a me je kasneje poklical na sestanek, kjer sem mu brala prizore iz filma. Janez me pozna še iz tržaškega gledališča, kamor redno zahaja, pa me je povabil k sodelovanju.

Kaj pa kot gledalka iščete pri filmu? Vloga, ki bi jo radi sami odigrali?

Mene prevzame iskrenost in nekaj, v čemer se prepoznam, človeške napake in strahovi oziroma nekaj, kar preseneti, gane. V zadnjem času mi je v spominu ostala Učiteljica klavirja z Isabelle Huppert, njena hladna strast. Vedno sem želela nastopati v filmih Krzysztofa Kieslowskega ali Pedra Almodovarja, njegove ženske so tako strastne, užitek bi bilo biti zraven že z epizodno vlogo. Všeč mi je Jane Campion, ki se je osredotočila na žensko ...

Nekoč ste rekli, da so ženske vloge večkrat le privesek moških ...

Res. Že samo Shakespeare je ustvaril kup čudovitih moških vlog, tudi ženske, a mnogo, mnogo manj. V filmih je pa sploh tako, tri četrtine svetovne kinematografije zasedajo moške vloge. Pri nas so take nepozabne vloge odigrale samo Duša Počkaj, Milena Zupančič, Štefka Drolc in Majda Potokar.

Besedilo II

Ste kdaj sodelovali pri projektih, v katere niste verjeli, za katere se vam je zdelo ...

... da so obsojeni na neuspeh? Ja, sem. Potem sem se pač pretvarjala, da je projekt najboljši na svetu. Vedno sem si namreč rekla, če ne verjameš v to, kar delaš, je bolje, da greš domov.

Nekoč ste zavrnilli vlogo, ki bi zabtevala goloto na odru.

Pa ne samo enkrat (smeh).

Take vloge potem ne bi nikoli sprejeli?

Ne rečem, da je ne bi nikoli sprejela. Samo verjeti bi morala, da bodo upravičene, nujne za sceno. Tudi sicer se mi zdi golota na odru neaktualna. Bolj so mi dražljive stvari, ki so zakrite. Tudi v grozljivkah me je bolj strah, če pošasti ne pokažejo, ampak jih le slišiš dlhati.

Kaj pa počnete zdaj in kakšne načrte imate za prihodnost? Nov film?

Delam zadnjo predstavo v tržaškem gledališču, potem pa grem med svobodnjake. Naveličala sem se voženj Ljubljana-Trst in selitev med svojimi tremi posto-

jankami. Glede filmov še ni novih načrtov, vsa dogovarjanja so še rahla in krhka, želim si jih pa.

Vem, da je Ceca vzdevek, ki se vas drži od otroštva. Kdo pa vam ga je pravzaprav dal?

Pravzaprav je Ceca. In pride iz priimka Cerar. Tako me je nekoč poklicala sošolka v četrtem razredu in vzdevek se me drži. Vedno je šel kdo z mano iz osnovne v srednjo šolo in nato na akademijo. Nazadnje so me tako klicali že vsi profesorji in zdaj marsikak režiser. Meni se zdi, da mi vzdevek sploh ne paše, ampak očitno mi, ko se me tako drži.

Še berete ljubezenske romane v italijansčini?

Ne več. So vsi isti.

Ob čem pa se zdaj spočijete?

Lenarim. Televizijo gledam. Nekaj časa sem bila prav obsedena s tem. V Trstu nisem lovila slovenskih programov, in ko sem bila za vikend v Ljubljani, sem kar obsedela pred ekranom. Drugače rada smučam, hodim v hribe, še sprehajam.

**Mateja Košir
Foto Blaž Samec**

veliki zmagovalec
5. festivala slovenskega filma portorož 2002

najboljši
film

po izboru
občinstva
po izboru
filmskih kritikov
po izboru
strokovne žirije

še lestenje

že v vašem kinu

PROSARIT VPK

Vir: Delo & Dom, 20.-26. 4. 2002

1.) Pozorno preberi besedilo I. Glede na prebrano v spodnjo razpredelnico vnesi svoje odgovore. Označi jih z znakom 5.

	Pravilno	Nepravilno	Ni podatka
a) O anekdotah s snemanja Šelestenja Cerarjeva noče govoriti.			
b) Barbara Cerar je glavna igralka filma Šelestenje, ki je bil na portoroškem festivalu izbran za najboljši film.			
c) Cerarjeva je izkušena gledališka in filmska igralka. Za svojo prvo filmsko vlogo je igrala Rdečo kapico.			
č) V filmih pomembnejše vloge skoraj vedno zasedajo moški (3/4 svetovne kinematografije).			
d) Dialoge za film Šelestenje je sestavila Cerarjeva sama, kajti Lapajne zaradi preobilice dela za to ni imel časa.			
e) Šelestenje so snemali le dva tedna.			
f) Cerarjevo poznamo tudi po vzdevku Ceca, ki ga je dobila v 4. razredu osnovne šole; še danes ji ni všeč, a se ga ne more otresti.			
g) Film Šelestenje je na 5. festivalu v Portorožu dobil nagrado tudi za izvirno reklamno besedilo.			

8/

2.) Uredi zaporedje potem, kakor si sledijo v besedilu I. Dopolni razpredelnico tako, da k ustrezni črki vpišeš zaporedno številko.

	a)	golota na odru
	b)	hobiji
	c)	snemanje nagrajenega filma
	č)	igra na snemanju je zelo pomembna
	d)	najljubše, a še neodigrane vloge
	e)	podelitev nagrade v Portorožu
1	f)	absolutni zmagovalec 5. festivala slovenskega filma

7/

3.) Določi, ali je besedilo I:

enogovorno ali dvogovorno.
zasebno ali javno.

3/

4.) Naslov prvega besedila (podčrtaj):

– poimenuje osebo.   – izraža temo.
– je ironičen.   – je metaforičen.

2/

5.) Kateri način razvijanja teme prevladuje v uvodu besedila I? Odgovor utemelji z navedbo ene značilnosti izbranega načina.

Način razvijanja teme: _____

Navedba ene značilnosti: _____

3/

6.) Dopolni.

a) Avtorica besedila I je _____. Napisala ga je z namenom, da _____, namenjeno pa je _____.

b) Besedilna vrsta, v katero bi to besedilo umestili, se imenuje _____. Glede na tipične značilnosti te besedilne vrste imamo v besedilu II _____: prvi dá _____, drugi pa se nanjo odzove. V celotno besedilo je vključenih _____ replik oz. _____ pogovornih menjav.

Glede na vrsto pogovora bi besedilo uvrstili med _____ pogovore.

Glede na to, kje je bil pogovor objavljen, je naš pogovor _____.

5/

7.) Dokončaj poved.

V besedilu prevladuje objektivno ubeseditveno stališče, saj _____

_____

5/

8.)

a) Podčrtaj le eno možnost.

Besedilo I je:

prikazovalno/poizvedovalno/povezovalno/izvršilno.

b) Svoj odgovor utemelji (v eni povedi).

_____

_____

4/

9.) Pri subjektivnem ubeseditvenem stališču lahko isto dogajanje presojamo različno. Na črtice zapiši ustrezne številke pred sporočevalci, ki bi po tvojem pričakovanju izrekli posamezne presoje.

a) _____ Film je res ful zanimiv.	
b) _____ Film je postal absolutni zmagovalec 5. festivala slovenskega filma v Portorožu na vseh področjih.	1. novinar v reportaži z dogajanja
c) _____ Rekviziter in kostumografka naj usklajujeta svoje delo.	2. režiser
	3. Portorožan
	4. mladostnik

3/

10.) Katero socialno zvrst bi uporabil/-a v naslednjih govornih položajih? (Odgovore napiši na črte.)

a) Za obvezen govorni nastop pri pouku si si izbral predstavitev filma Šelestenje.	_____
b) Prijatelju vrednotiš vsebino filma Šelestenje in igralce.	_____
c) Vsebino filma komentiraš svoji babici, ki živi na podeželju.	_____

3/

11.) V besedilu I je sporočevalka uporabila tudi ležeči in polkrepki tisk. V treh povedih razloži, zakaj se je novinarka po tvojem mnenju odločila za ležeči tisk v uvodu in čemu uporablja polkrepkega.

_____

_____

_____

_____

_____

6/

12.)

a) V besedilu I je več prevzetih besed. Za izpisane prevzete besede zapiši domače ustreznice.

- premiera _____
- nekonvencionalen _____
- dialog _____
- improvizacija _____
- avdicija _____

3/

b) Obkroži, ali je katera izmed zgoraj navedenih besed citatna.

DA.

NE.

3/

13.) V razpredelnici s črkami, zapisanimi pred ustreznimi dvojicami, označi, ali gre pri podčrtanih izrazih za večpomenke, enakoglasnice ali enakopisnice.

a) S tem fikusom je nekaj narobe, saj odpada list za listom.

V knjigi manjka list.

b) Dobimo se ob pol dveh.

Prebrati moram še pol knjige.

c) Igralka se je dobro vživela v svojo vlogo.

Vloga šole se spreminja.

č) Premier Rop je sklical tiskovno konferenco.

Ali si slišal za včerajšnji rop draguljev?

Večpomenke	
Enakoglasnice	
Enakopisnice	

4/

14.) Preberi si 11. sekvenco besedila I:

Take vloge potem ne bi nikoli sprejeli?

Ne rečem, da je ne bi nikoli sprejela. /.../

a) V kakšnem slovničnem razmerju sta zapisani repliki? (Kateri podatek iz prve replike se ponovi v odzivni? – Označi v tabeli, katere besede se ponovijo.)

Predmetno-pomenska beseda	Kazalna beseda	Osebna glagolska oblika	Podatek je izpuščen.

Ponovitvi (izpis ponovljenih besed v izpisani sekvenci):

1) _____

2) _____

b) Prvi povedi v 11. odzivni repliki določi izhodišče in jedro. (Poved izpiši in členitev po aktualnosti grafično prikaži.)

Izpis in grafični prikaz:

6/

15.) Ena izmed spodaj zapisanih pomenskih razlag pripada podčrtanemu delu povedi *Mislím, da je že vedel, da me bo vzel* iz besedila I. Podčrtaj jo.

- a) 'Poročil se bo z mano.'
- b) 'Rekel je prav to, kar sem hotela reči jaz.'
- c) 'Zaposlil me bo.'
- č) 'Dal mi bo hrano in prenočišče.'

2/

16.)

a) Loči tvorjene besede od netvorjenih tako, da tvorjene podčrtaš.

dom, gledalec, knjiga, stilne, nakup, pregled, spogledljivka, domovina, pogled, gledati

2/

b) Izpelji (v šestih korakih) besedotvorni algoritem za tvorjenko *gledalec*:

3/

c) Iz besedotvorne podstave *-ved-* tvori nove besede za tri osnovne besedotvorne vrste in jih poimenuj.

Tvorjenke	Vrsta tvorjenke

2/

č) Zapisane skladijske podstave pretvori v tvorjenke (2. stolpec). V tretji stolpec vpiši besedno vrsto, ki ji pripada beseda v jedru; v četrti stolpec s križcem (x) označi tiste tvorjenke, ki imajo abstraktna jedra; v petem stolpcu pa poimenuj besedotvorni način tvorjenke.

Skladijska podstava	Tvorjenka	Besedna vrsta jedra	Abstraktno jedro	Besedotvorni način
<i>majhna kapa</i>				
<i>ta, ki zmaguje</i>				
<i>to, kar traja cel večer</i>				
<i>delovati skupaj</i>				
<i>to, da je iskreno</i>				
<i>tak, kot je človek</i>				
<i>na to</i>				
<i>tja, kjer je dom</i>				
<i>preveč utrujena</i>				
<i>to, s čimer daleč gledamo</i>				

10/

17.

a) V 5. sekvenci besedila I najdemo besedo *štos*. Bi jo lahko zamenjal/-a s katero drugo besedo?

DA.

NE.

b) Če si obkrožil/-a DA, napiši, s katero. _____

Če si obkrožil/-a NE, utemelji, zakaj. _____

c) V kakšnem razmerju je v nalogi b) zapisana beseda do besede *štos*? _____

č) Beseda *štos* je zaznamovana. Obkroži vrsto zaznamovanosti:

– čustveno zaznamovana,

– nečustveno zaznamovana.

d) Razmisli, ali bi lahko isto besedo uporabili v učbeniku za gledališko vzgojo. (Utemeljitev podaj v dveh povedih.)

6/

18.) V besedilu I najdemo veliko domačih in tujih imen, med njimi je omenjen Arne Brejc. Sklanjaj njegovo ime in priimek, zatem pa reši naloge od a) do č).

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

a) Oba samostalnika uvrsti v ustrezno sklanjatev.

Arne _____ Brejc _____

b) Določi končnico imena in priimka v imenovalniku.

Ime: _____ Priimek: _____

c) Poimenuj posebnosti v osnovi in končnici imena in priimka.

	Posebnosti
Ime	
Priimek	

č) Določi naglasni tip v imenu in priimku. _____

8/

19.) Iz drugega besedila izpiši vse nepregibne besedne vrste in jih poimenuj.

Nepregibne besedne vrste	Poimenovanje

Katerih nepregibnih besednih vrst nisi našel/-šla? Poimenuj jih in v prvem besedilu najdi po en primer zanje.

Nepregibne besedne vrste	Primer

4/

20.)

a) Iz povedi *Drugače rada smučam, hodim v hribe, se sprehajam* v razpredelnico izpiši vse glagole in izpolni v tabeli zahtevane rubrike.

Izpis glagola	Nedoločnik	Glagolski vid	Preteklik

4/

b) V nalogi a) izpisane glagole uporabi v novih povedih tako, da jim boš spremenil/-a osebo in glagolski vid.

6/

21.) Zapiši izgovor navedenih besed in jih naglasi.

prvič	[_____]
študiozen	[_____]
vloga	[_____]
vsebina	[_____]
predstavljati	[_____]

3/

22.) Podčrtaj besede, v katerih se nahaja polglasnik.

Šestnajst, rdeča, film, zadnji, vse, nagrada, zmagovalec, prvič, videl, Litva, ponosen, zagnanost, klavir, strasten, sprejem, načrt, vožnja, slovenski, vzdevek, predstava.

4/

23.) Iz povedi *Se spomnite kake anekdote s snemanja?* izpiši črke, kot zahteva razpredelnica.

SAMOGLASNIKI	
ZVOČNIKI	
ZVENEČI NEZVOČNIKI	
NEZVENEČI NEZVOČNIKI	

Poimenuj premeno v besedi *anekdota* in zapiši pravilo, kdaj pride do nje.

6/

24.) S podčrtovanjem določi stavčne člene v povedi.

Nekaj časa sem bila prav obsedena z gledanjem televizije.

4/

25.) Iz povedi v 24. nalogi izpiši predmet in določi njegovo sestavo.

Izpis predmeta: _____

Jedro: _____ Določilo: _____

4/

26.) V spodaj izpisani povedi določi vrsto stavkov, nato pa nariši S-sestavo. Janez je ves čas poudarjal, da je igra pomembna za to, da bo film uspešen.

Vrsta stavkov: _____

S-sestava:

4/

27.) Poved, zapisano v prejšnji nalogi, preoblikuj v enostavčno, zatem pa ji določi stavčne člene.

6/

28.) V treh povedih predstavi, kako razumeš naslov besedila I.

5/

29.) Oglej si besedilo II, potem pa v dveh povedih ovrednoti njegovo zunanjo podobo.

4/

30.) V največ treh povedih oblikuj vabilo prijatelju, naj si s tabo ogleda film Šelestenje, v katerem igra glavno vlogo Barbara Cerar.

5/

31.) Ali bi v prejšnji nalogi lahko uporabil/-a tudi slogovno zaznamovano izražanje? Katero bi bilo bolj primerno? Utemelji in svojo utemeljitev podpri s tremi besedami oz. besednimi zvezami, ki bi jih lahko uporabil/-a v vabilu.

5/

32.) Bi si glede na prebrani intervju ogledal/-a film, v katerem igra Barbara Cerar? Povej, zakaj (ne). Svoje argumente pojasni v dveh do treh povedih.

6/

33.) Predstavljaljaj si, da si mlad gledališki talent. Prijavil/-a si se na avdicijo, k prijavi pa moraš napisati tudi svoj življenjepis. Ta naj obsega 150–170 besed. Upoštevaj pravila dane besedilne vrste.

20/

188/

Zakaj ne znamo materinščine?

Dušica Kunaver, profesorica jezikov in pisateljica:

vulgarno preklinjal – tudi v angleščini.

Za izboljšanje stanja bi morali iz srednješolskih programov portetati nepotrebne jezikovne podrobnosti, ki sodijo na fakultetno raven. Srednješolci med tisoč drevesi ne vidijo gozda! Čeprav smo na poti v Evropo, nehajmo vzgajati nerazpoznavne Evropejce, saj nas vendar Evropa sama svari, da ne mara naše nerazpoznavnosti! Z ničimer ne krivimo mladine, ampak sebe! Mladina ima to, kar ji daš, in nima, česar ji ne daš!

Dr. Franc Rode, nadškof in metropolit:

Vzrok za slabo znanje slovensčine vidim najprej v pomanjkanju bivanjske radosti med mladimi Slovenci. Če bivaš močno in veselo, boš

dar in milost svojega obstoja nad breznom nič izražal s čisto in jasno besedo, besedo svojega plemena. Poznanje te besede ti bo postalo nujna. Če bivaš z megleno zavestjo, če nisi premeril svojega bivanjskega prostora in se nisi ovedel svoje slovenske enkratnosti, se v tebi ne bo prebudila sla po pravilnem imenovanju stvari. Izraz bo malomaren in slaboten.

Tu je prvi vzrok našega pomanjkljivega znanja slovensčine, našega pohabljenega izražanja in naše nepismenosti.*

Dr. Jože Toporišič, avtor večine učbenikov za slovenski jezik, pravi, da slovensko sicer znamo, vendar pa je znanje posameznikov na različni ravni, tako kot je to pri vsaki stvari.

Dr. Janez Dular, v. d. direktorja na Uradu za slovenski jezik:

Veliko krivdo za slabo znanje slovenskega jezika pri nas lahko pripišemo neprimerim šolskim učnim programom, ki so se izvajali v preteklosti. V zadnjem času pa se je program materne jezika za srednje šole močno spremenil, tako da je opazen velik premik od poznavanja jezikovnega sistema k njegovi uporabi, kar bi moralo obroditi sadove. Seveda pa se postavlja vprašanje, kako se bodo učitelji tega programa držali, saj jih v razredih nihče ne more nadzirati; dejstvo pa je, da številni dajejo prednost književnosti.

Mislim, da smo evropsko leto jezikov izkoristili predvsem za popularizacijo tujih jezikov, vse premajhno pozornost pa smo ob tej priložnosti namenili skrbi za slovensčino.*

Dr. Vojislav Likar, vodja založništva pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU: »Krivdo za slabo pisno in govorno obvladovanje t. i. knjižne slovensčine je najbrž najlažje naprtiti šoli. Če že ni kriva za to, da med šolanjem zahteva od nas vse premalo pisnega in še manj ustnega izražanja (včasih se je temu reklo nastop), pa je kriva vsaj zato, ker ne privzgoji zavesti o skrbi za lep jezik in lepo izražanje na vseh ravneh javnega komuniciranja. Seveda to ni naloga zgolj učiteljev slovensčine. Nekaj krivde je tudi na nas, založnikov, ki ne spodbujamo dovolj izdajanja raznih jezikovnih priročnikov. Eno od velikih zamud bomo popravili letos v novembru z izdajo Slovenskega pravopisa 2001, knjigo, v kateri bodo prvič po štiridesetih letih spet izšla skupaj t. i. pravopisna pravila in pravopisni slovar. Seveda pa nam še kako manjkajo slovar slovenskih

sinonimov, skrčena, torej krajša (šolska) verzija SSKJ, pa tudi slovarček najpogostejših jezikovnih napak bi še kako prišel prav.«

Maja Šugman, gledališka igralka:

Osnova znanja materinščine je pogovor in branje. Mi pa se med seboj premalo pogovarjamo in premalo beremo. To dvoje sta zamenjala televizija in računalnik. Zato ni pravega vrednotenja materne jezika. Postavlja se vprašanje, koliko staršev še bere pravljice otrokom. Zamenjale so jih videokasete, otrok pa se sam zabava pred ekranom. Po vsebini so mnoge krute, nevezgajne, s pomanjkljivim besedilom, slabo prevedene. Med branjem pravljice pa te lahko otrok prekine, kaj povpraša, se pogovori o vsebini. Prepričana sem, da otrok nenasilno pridobiva ljubezen do materne jezika že v najnežnejši otroški dobi.

M. B.

Vir: Delničar, 26. 10. 2002

1.) Pripiši dopolnjevalne stavke, s katerimi bi lahko povzel/-a posamezne izjave v članku.

Dušica Kunaver: »Materinščine ne znamo, ker _____

Dr. Franc Rode: »Materinščine ne znamo, ker _____

Dr. Jože Toporišič: »Materinščine ne znamo, ker _____

Dr. Janez Dular: »Materinščine ne znamo, ker _____

Dr. Vojislav Likar: »Materinščine ne znamo, ker _____

_____

Maja Šugman: »Materinščine ne znamo, ker _____

_____

6/

2.)

a) Katera dva vprašana imata po tvojem mnenju podobno stališče do problema, ki ga izpostavlja izhodiščno besedilo?

_____

b) Zakaj?

_____

_____

4/

3.)

a) V izhodiščno besedilo so vključena tudi sredstva nebesednega jezika. Naštej tri.

a) _____

b) _____

c) _____

b) Presodi, ali so vsa sredstva nebesednega jezika nujna za besedilno vrsto, ki ji besedilo pripada.

_____

c) Besedilo bi bilo lahko prispevek v TV-oddaji. Razmisli, katere nejezikovne spremljevalce bi ti kot sporočevalec/-ka vključil/-a in z njimi besedilo popestril/-a. Imenuj dva.

a) _____

b) _____

7/

4.) Priloženo besedilo ima naslov v obliki vprašanja.

a) Ali se vprašanje tematsko navezuje na nadaljnje besedilo? Obkroži pravilno rešitev.

DA.

NE.

b) Kaj meniš, zakaj je pisec besedila naslov oblikoval kot vprašalno poved?

3/

5.) Predlagaj, kako bi besedilo še lahko naslovili, da bo naslov še vedno ustrezal temi besedila.

2/

6.) Določi besedilno vrsto izhodiščnega besedila in utemelji svoj odgovor z dvema tipičnima značilnostma te besedilne vrste.

Besedilna vrsta: _____

Njeni značilnosti: _____

3/

7.) Dopolni:

Glede na namen sporočevalca je izhodiščno besedilo _____

1/

8.)

a) Zapiši znak X v okvirčke ob besednih zvezah, ki veljajo za izhodiščno besedilo.

Izbrani spraševanci	
Naključni spraševanci	
Dvogovorno besedilo	
Enogovorno besedilo	
Subjektivno besedilo	
Objektivno besedilo	
Publicistično besedilo	
Obveščevalno besedilo	

b) Kaj meniš, zakaj je M. B. spraševal ravno v besedilu imenovane osebe?

5/

9.) Samostalnik iz naslovne povedi bi bilo mogoče nadomestiti z ustrezno besedno zvezo. Zapiši, kateri samostalnik je to, in predlagaj, s katero besedno zvezo bi ga lahko nadomestili.

Samostalnik: _____

Besedna zveza: _____

2/

10.) Določi sklon samostalnika *materinščina* in razloži, zakaj ni v naslovu rabljen tožilnik.

Sklon: _____

Razlaga: _____

2/

11.) Samostalnik *materinščina* je lahko nadpomenka. Zamenjaj ga s podpomenko, ki jo najdeš v izhodiščnem besedilu.

_____

1/

12.) V izhodiščnem besedilu je kar nekaj stalnih besednih zvez. Ena je spodaj izpisana. Poimenuj jo in pripiši razlago njenega pomena.

obroditi sadove

Ime besedne zveze: _____

Njen pomen: _____

2/

13.) Dušica Kunaver je izjavila: »Srednješolci med tisoč drevesi ne vidijo gozda!«

a) Imenuj vrsto frazema v tej povedi.

_____

1/

b) Pojasni njegov pomen.

_____

2/

c) Razloži, kako frazem prepoznaš.

_____

2/

14. Preberi slovarski sestavek gesla jeziček in podčrtaj pravilne rešitve ali dopolni poved.

jeziček -čka m (i) **1.** *manjšalnica od jezik:* a) mačica ga je lizala z jezičkom; kazala je rdeč jeziček b) ognjeni jezički; stopnice je razsvetljeval trepetajoč plinski jeziček **2.** *jeziku podoben predmet ali tak del priprave:* odpreti konzervo tako, da se potegne za jeziček; jeziček v zaponki; redko pritisniti na jeziček samokresa *na petelina // tak del na tehtnici, ki kaže ravnotežje:* jeziček se na tehtnici nagne, premakne // muz. *majhen, prožen kos lesa ali kovine v instrumentu, ki pod vplivom zračnega toka tvori zvok:* kovinski jeziček **3.** *anat. jezičasti po-*

daljšek mehkega neba: jeziček se trese; jeziček je vnet • *ekspr. jeziček se ji je razvezal začela je (dosti sproščeno) govoriti;* *ekspr. jeziček ji teče spretno, z lahkoto govori, se izraža;* *ekspr. malo počakajte, to ji bo še tekel jeziček rada bo govorila, povedala;* *publ. biti, tvoriti jeziček na tehtnici odločilno prispevati k zmagi, prevladi ene izmed dveh strani;* *knjiž. jeziček na tehtnici se je prevesil na njihovo stran oni so imeli več možnosti za zmago; oni so zmagali* ♦ *voj. jeziček priprava pri bombi, ki se izuleče, da se aktivira;* *zool. jeziček žlebasto podaljšane zadnje čeljusti pri čebelah;* *žel. jeziček kretnice gibljivi del*

Vir: SSKJ

- a) Samostalnik *jeziček* je **enopomenka/večpomenka**.
b) *Jeziček na tehtnici* je **stalna besedna zveza/prosta besedna zveza**.
c) Dopolni: »*Jeziček ji teče kot* _____.«

3/

15. Uporabi samostalnik *jezik* v stalni besedni zvezi s pomenom 'biti klepetav, vse povedati naprej'.

2/

16. Iz slovarskega sestavka gesla *jeziček* izpiši primer frazeološkega in terminološkega gnezda, nato pa oba primera uporabi v svojih povedih.

Frazeološko gnezdo: _____

Primer v povedi: _____

2/

Terminološko gnezdo: _____

Primer v povedi: _____

2/

17. Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

Znanstvenoraziskovalni center SAZU

- a) Podčrtana beseda je pravilno zapisana.
b) Podčrtana beseda bi morala biti zapisana z vezajem, saj gre za priredno zloženo besedo.
c) Podčrtana beseda bi morala biti zapisana narazen, saj gre za podredno zloženo besedno zvezo.

3/

18.) Dopolni:

V besedni zvezi *Urad za slovenski jezik* je raba velike začetnice upravičena, saj gre za _____ ime.

1/

19.) Določi stavčnočlensko sestavo naslednje povedi (s podčrtovanjem).

Osnova znanja materinščine je pogovor in branje.

4/

20.)

a) Dopolni poved:

Povedkovo določilo v 19. nalogi je _____ zloženo.

1/

b) Iz podredno zloženega stavčnega člena v 19. nalogi izpiši jedro in poimenuj določilo.

Jedro: _____ Določilo: _____

2/

21.) Stavki v naslednjih povedih so v prirednem razmerju. Postavi jih v podredno razmerje, pri tem pa pomena povedi ne spreminjaj.

Slovensko sicer znamo, vendar pa je znanje posameznikov na različni ravni.

Pogovarjanje in branje sta zamenjala televizija in računalnik, zato ni pravega vrednotenja materne jezika.

Pravljice so zamenjale videokasete, otrok pa se sam zabava pred ekranom.

3/

22. Določi stavčno sestavo naslednjih povedi.

Ko smo po tisoč letih prvič dobili samostojno državo, smo najprej odstranili lipov list, tisočletni simbol slovenskega življenja pod vaško lipo.

1/

Seveda pa se postavlja vprašanje, kako se bodo učitelji tega programa držali, saj jih v razredih nihče ne more nadzirati.

2/

Mislím, da smo evropsko leto jezikov izkoristili predvsem za popularizacijo tujih jezikov, vse premajhno pozornost pa smo ob tej priložnosti namenili skrbi za slovenščino.

2/

23. V navedenih primerih podčrtaj glasova, ki se izgovarjata drugače, kot se pišeta. Imenuj vrsto premene in pojasni, zakaj nastane.

razpoznavati

Vrsta premene: _____

Pojasnilo: _____

iz spoštovanja

Vrsta premene: _____

Pojasnilo: _____

4/

24. Izpiši imena in priimke sodelujočih v izhodiščnem besedilu in jim pripiši oblike v orodniku.

Imenovalnik	Orodnik

6/

25.) Obkroži pravilno rešitev.

Samostalnik *materinščina* sodi v:

- a) nepremični naglasni tip.
- b) premični naglasni tip.
- c) končniški naglasni tip.
- č) mešani naglasni tip.

1/

26.)

a) Izpiši naslovno poved in zapiši naglasna znamenja.

_____

2/

b) Obkroži pravilno rešitev:

V naslovni povedi je tudi naslonka.   DA.   NE.

1/

c) Razloži, kaj je naslonka.

_____

2/

27.) Samostalniku *nerazpoznavnost* določi:

a) spol: _____

b) sklanjatev: _____

c) vrsto tvorjenke: _____

3/

28.) V besedni zvezi *Slovenski pravopis 2001* zapiši števniki z besedo.

_____

1/

29.) Maja Šugman pravi: »Mi pa se med seboj premalo pogovarjamo in premalo beremo. To dvojica zamenjala televizija in računalnik«.

a) Za kateri način aktualnostne povezanosti gre? Dopolni:

Izhodišče dopolnjevalne povedi je povezano z _____ prve povedi.

1/

b) Katero slovnično razmerje je uporabljeno med izpisanima povedma? Obkroži.

Napovedovanje.

Navezovanje.

1/

30. Beseda *materinščina* je tvorjenka. Zapiši, s katerim besedotvornim načinom je nastala.

Besedotvorni način: _____

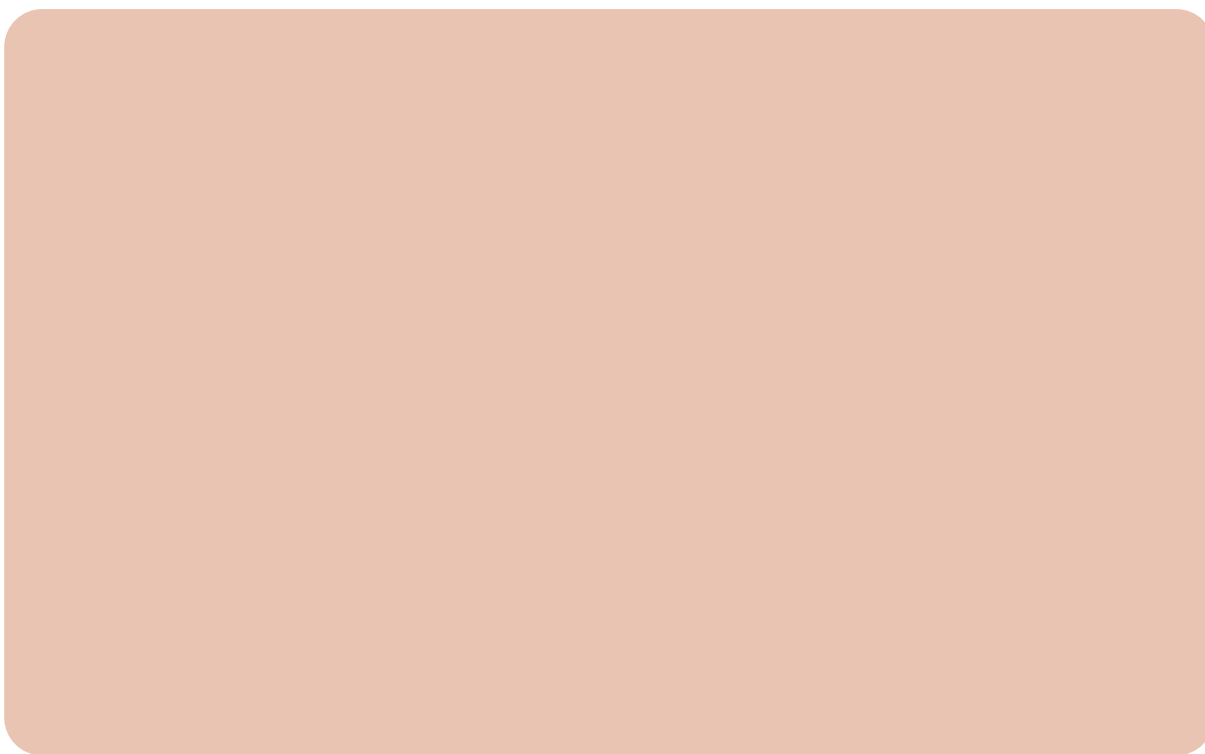
1/

31. Predstavlja si, da M. B. tudi tebi zastavi enako vprašanje kot vprašanim v izhodiščnem besedilu. Oblikuj poved, v kateri boš izrazil/-a svoje stališče o naslovni temi.

_____
_____

3/

32. Napiši javno obvestilo, v katerem Center za permanentno izobraževanje obvešča, da organizira pripravljalni tečaj iz slovenščine za maturante. Obvestilo naj vsebuje podatke o začetku in trajanju tečaja, naslov in telefonsko številko, kamor se lahko kandidati prijavijo. Besedilo naj vsebuje 20–30 besed.

10/

107/

ANALIZA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA IX

Besedilo I

Založba Mladinska knjiga

Vabilo

na predstavitev

Spoštovani,

vljudno vas vabimo na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja, ki jih je Založba Mladinska knjiga izdala ob mednarodnem dnevu knjig za otroke.

V zbirki Deteljica, ki jo ureja Andrej Ilc, vam bomo predstavili pesniško zbirko **Miroslava Košute STRAŠNICE**, v kateri se avtor predstavlja z izborom otroških pesmi, nastalih v zadnjih desetih letih. Ilustracije k pesmim so delo Marjana Mančka.

Iz zbirke Sinji galeb in Knjigožer, ki ju ureja Vasja Cerar, vam bomo predstavili nenavadno zgodbo **Bena Ricea POBBY IN DINGAN** v prevodu Dore Mali in delo **Bogdana Novaka NININA PESNIKA DVA**, ki so ga mladi obiskovalci slovenskih knjižnic izbrali za najbolj priljubljeno knjigo leta 1998 in smo ga ob letošnjem projektu *Knjižnica – vesolje zakladov* ponatisnili.

Predstavitev knjižnih del bo v **četrtek, 4. aprila 2002, ob 10. uri v Knjižarni Konzorcij**, kjer vas bomo seznanili tudi z nastopom Založbe na mednarodnem sejmu knjig za otroke in mladino v Bologni, mag. Tilka Jamnik, podpredsednica Bralne značke, pa bo spregovorila o akciji Knjižnica – vesolje zakladov.

Z najlepšimi pozdravi

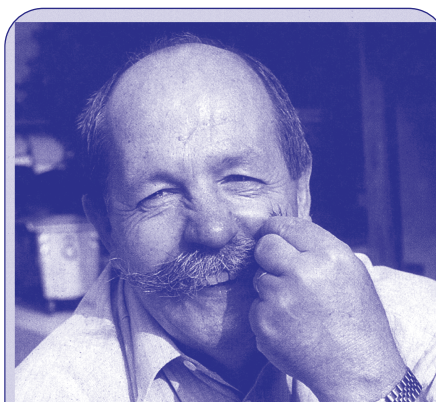
Milan Matos
Glavni direktor

Ljubljana, 28. marca 2002

Mladinska knjiga Založba, d.d., Slovenska 29, 1536 Ljubljana, Slovenija, Tel.: 01 241 3000, Faks: 01 425 2866

Vir: Interno gradivo MKZ

Besedilo II

Knjiga mene briga

Nič predavanja

Le kaj bi s knjigo? Pretežka je, da bi jo nosili, morda celo, da bi jo brali. Zakaj bi jo sploh vzeli v roke, kaj nam lahko ponudi? S takšnimi vprašanji in razlogi v glavi se večina srednješolcev olepa knjig, pravi Milan Dekleva, urednik Otroškega in mladinskega programa na TV Slovenija, in prav njim naj bi bila namenjena oddaja Knjiga mene briga.

n ideja je bila?

Zdelo se mi je pravilno, da se televizija odzove na podatek, da je v srednji šoli osip bralstva največji. Želel sem si drugačne oddaje, ki bi se knjig lotila zanimivo in ne strogo predavateljsko. Knjige, ki jih predstavljamo, poskušamo približati gledalcu prek problemov, ki jih sama knjiga obravnava. To so življenjske težave, ki zaposlujejo tudi naše ciljno občinstvo – srednješolce. Ko sva z Andrejem Blatnikom začela razmišljati, kako bi uresničila zamisel, nama je postalo jasno, da morava k sodelovanju povabiti mlade voditelje, ki so še vedno v stiku z razmišljanjem mladostnikov, imajo radi knjige in se na književnost tudi nekoliko spoznajo. Našla sva Tino Košir, Katjo Šulec in Dražena Dragojeviča. Ti si za vsako oddajo izberejo po dva gosta, ki govorita o knjigi oziroma predvsem o temi, ki jo knjiga obravnava.

Knjige, ki jih v oddaji predstavljate, ne spadajo ravno v »labko kategorijo«. Kako jih izbirate?

Najprej smo menili, da bo ideja nekoliko lažja, vendar se je izkazalo, da ne bo nobenih težav s predstavljanjem lažjih humanističnih del. Izbrane knjige so sicer miselne, niso pa toliko zahtevne, da bi bralec potreboval veliko predznanja, prav tako po našem mnenju ne zahtevajo veliko discipline branja. Odzivi so dobri.

Kaj lahko po vašem mnenju knjige ponudijo?

Vsaka knjiga lahko skozi sporočilo in težave, ki jih obravnava, bralec ponudi določeno izkušnjo in oporo. Vzemimo knjigo Utehe filozofije Alaina De Bottona – ta govori o temi, da nam filozofija v življenju pomaga, da lahko v njej najdemo ne samo racionalno, pač pa tudi čustveno zatočišče.

Tina Cipot Mal

Vir: Delo & Dom, 20.–26. 4. 2002

1. Dopolni povedi glede na podatke, ki jih lahko prebereš v izhodiščnih besedilih.

- Mladinska knjiga v vabilu vabi na _____
- Milan Dekleva v besedilu *Nič predavanja* predstavlja _____

2.) Obe besedili imata skupno temo. Katero?

2/

3.) Predstavi, kako so mladi bralci povezani s temo obeh besedil.

4/

4.) V preglednico vpiši, katero funkcijo opravljajo navedene osebe v povezavi s predstavljeno temo obeh besedil.

Tilka Jamnik	
Vasja Cerar	
Bogdan Novak	
Milan Dekleva	
Tina Košir	

5/

5.) Dopolni.

Pisca obeh besedil, _____ in _____, sta v besedilih uporabila _____ in _____ jezik. Obe besedili imata dve vlogi: _____ in _____, saj _____

6+4/

6.)

a) Oceni, ali bi kot bralec/-ka odšel/-šla na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja.

DA.

NE.

• Če da, zakaj?

• Če ne, zakaj?

b) Bi si ogledal/-a oddajo *Knjiga mene briga?*

DA. NE.

- Če da, zakaj?

- Če ne, zakaj?

6/

7.) Označi z X ustrezno uvrstitev.

a)

	Besedilo I	Besedilo II
Praktičnosporazumevalno		
Uradovalno		
Strokovno		
Publicistično		

2/

b)

	Besedilo I	Besedilo II
Obveščevalno		
Opisovalno		
Pripovedovalno		
Razlagalno		
Utemeljevalno		

2/

8.)

a) Izpiši iz zadnje povedi besedila II vse nenaglašene besede.

2/

b) Kako te besede še imenujemo? Navedi vsaj en izraz.

1/

9.

a) V predzadnji povedi besedila II lahko pri besedi *bralcu* opazujemo morfonološko načelo slovenskega pravopisa. Razloži ga.

2/

b) Zapiši izgovor te besede.

1/

10.) Vpiši ustrezno obliko predlogov *z/s* oz. *k/h*.

_____ bralcem

_____ oddaji

_____ knjigo

_____ novinarju

_____ televizijo

_____ gostu

6/

11.

a) Določi besedilno vrsto.

Besedilo I: _____

Besedilo II: _____

2/

b) Eno izmed načel uspešnega sporočanja, ki jih mora sporočevalec upoštevati, je tudi, da mora sporočevalec posnemati značilno zgradbo besedilne vrste. Dokaži, da sta pisca obeh besedil to načelo upoštevala. Za vsako besedilo navedi 3 dokaze.

Besedilo I	Besedilo II
•	•
•	•
•	•

6/

12.) Preberi slovarski sestavek gesla *oddaja*.

oddája -e ž (â) **1.** *glagolnik od oddati*: prisilna oddaja slovenskih knjig med okupacijo / oddaja del na licitaciji / oddaja rokopisa v tiskarno / vzgajati sadike za oddajo *prodajo* // v zvezi **obvezna oddaja**, zlasti prva leta po 1945 *obvezna prodaja državi določene količine pridelkov, živine, lesa po predpisani ceni*: izmakniti se obvezni oddaji / predpisati, ekspr: nabiti komu visoko obvezno oddajo **2.** *vsebinsko in časovno zaključena enota radijskega ali televizijskega programa*: gledati, poslušati oddajo; ponoviti, pripraviti oddajo; nastopiti na oddaji; sodelovati pri oddaji / glasbena, govorna oddaja; kmetijska, športna oddaja; živa oddaja *pri kateri sodelujoči nastopajo neposredno*; vodja oddaje *kdor skrbi, da oddaja poteka po določenem načrtu; kdor na prireditvi najavlja in komentira program*; oddaja za otroke / radijska, televizijska oddaja

Vir: SSKJ

a) Beseda *oddaja* je večpomenka. Tvori dve povedi tako, da boš uporabil/-a oba pomena.

2/

b) Slovarski sestavek ima terminološko gnezdo.

DA.   NE.
1/

c) Iz slovarskega sestavka izpiši del ponazarjalnega gradiva, ki sledi razlagi pomena, v katerem je beseda *oddaja* uporabljena v besedilu II.

2/

č) Beseda *oddaja* je lahko uporabljena tudi v slogovno zaznamovani zvezi. Dokaži trditev z ustreznim izpisom iz slovarskega sestavka.

2/

13.) Besedo *oddaja* loči na osnovo in končnico.

Osnova: _____

Končnica: _____

2/

14.)

a) Podčrtaj v navedeni besedni družini besede knjiga vse zloženke:

knjigar, knjigarna, knjigoljubeč, knjigotisk, knjigarnica, knjigovez, knjigoljub, knjigarništvó, knjigovodja, knjižen, književnost, knjižnica.

5/

b) Loči poljubno izpeljanko iz besede knjiga na besedotvorno podstavo in obrazilo. Izpeljanko najprej napiši.

Izpeljanka: _____

Podstava: _____

Obrazilo: _____

3/

15.) Zapiši tematsko polje besede *knjiga*, ki se ti porodi v mislih, ko prebereš besedilo I.

2/

16.) Določi, s katerima besedotvornima načinoma sta bili tvorjeni besedi *MK* (besedilo I) in *TV* (besedilo II).

2/

17.) V enem izmed naslovov knjig, ki so omenjene v besedilu I, je uporabljen glavni števnik.

a) Izpiši ta naslov in podčrtaj glavni števnik.

2/

b) Oceni, ali je položaj stavčnih členov v zgoraj navedenem naslovu pričakovan in slogovno nezaznamovan.

DA.

NE.

1/

c) Odgovor iz naloge b) utemelji.

2/

č) Imenuj, kateri besedni vrsti se še pojavljata v izpisanem naslovu.

2/

18.) Poved *Knjige poskušamo gledalcu približati prek problemov* pretvori tako, da:

a) spremeniš glagolski vid;

2/

b) tvoriš deležnik na -n, pri tem pa eno besedo v povedi izpustiš;

2/

c) pozoveš prejemnika k dejanju z velelnikom.

2/

č) Obkroži.

Beseda *prek* v navedeni povedi je:

- A prislov
- B veznik
- C predlog
- Č medmet
- D členek

1/

in je a. pregibna besedna vrsta.
b. nepregibna besedna vrsta.

1/

19.) V uvodnem odstavku besedila II so uporabljeni vezniki. Izpiši en priredni in en podredni veznik.

2/

20.) V publicističnih besedilih so frazemi pogosto preoblikovani. Si prepoznal/-a, kateri frazem je prenovljen v naslovu oddaje *Knjiga mene briga?* Zapiši ga.

2/

21.

a) Utemelji, zakaj besedna zveza *lahka kategorija* v besedilu II ne bi smela biti zapisana brez narekovajev.

3/

b) Razloži, kakšen pomen ima ta besedna zveza v besedilu II.

2/

22.) Preveri pravilnost zapisa vejic v 1. stavku 1. povedi 4. odstavka v besedilu I .

Vejice so ustrezno zapisane.

DA.

NE.

1/

23.) 1. poved 4. odstavka v besedilu I vpiši v priloženo preglednico tako, da v vsako okence zapišeš en stavek (po zaporedju, kot si sledijo v povedi). Pod vsakim zapisom stavka določi vrsto razmerja med stavki. (Prvi stavek in določitev njegove vrste sta že podana.)

<i>Predstavitev knjižnih del bo v četrtek, 4. aprila 2002, ob 10. uri v Knjigarni Konzorcij,</i>		
OSNOVNI STAVEK		

6/

24.

a) Določi jedra in določila podredno zloženih stavčnih členov.

JEDRO

DOLOČILO

- ob mednarodnem dnevu knjig za otroke

_____

_____

_____

	JEDRO	DOLOČILO
• Založba Mladinska knjiga	_____	_____
• na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja	_____	_____ _____
		6/

b) Podredno zloženi stavčni členi v nalogi a) so izpisani iz 1. povedi besedila I. Določi, vlogo katerega stavčnega člena opravlja posamezna zveza. Poveži posamezni stavčni člen z ustreznim poimenovanjem na desni strani.

• ob mednarodnem dnevu knjig za otroke	osebek
• Založba Mladinska knjiga	povedek
• na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja	predmet
	prislovno določilo

3/

25.) Analiziraj oblikovno (slovnično) povezanost stavčnih členov v povedi *Vsaka knjiga lahko bralcu skozi sporočilo ponudi določeno izkušnjo.*

Navedene imaš vse možne oblikovne povezanosti, ti pa k slovnični povezanosti, ki v navedeni povedi obstaja, zapiši, med katerimi stavčnimi členi je posamezna povezanost.

UJEMANJE	_____
VEZAVA	_____
PRIMIK	_____

4/

26.) Sporočevalec se je v besedilu I izogibal dobesedni ponovitvi besedne zveze *knjižna dela.*

a) Kolikokrat se v besedilu kljub temu ta besedna zveza pojavi? _____

1/

b) Je to v besedilu moteče?

DA.

NE.

1/

c) Odgovor iz naloge b) utemelji.

2/

č) Navedi dve vrsti besedil, kjer je dobesedna ponovitev slogovno nezaznamovana oz. dopuščena.

2/

d) Izpiši izraze oz. besedne zveze, ki v nadaljevanju besedila nadomeščajo ponavljanje besedne zveze *knjižna dela*.

2/

27. Predlagaj, kako bi kot sporočevalec/-ka odpravil/-a dobesedno ponovitev besedne zveze *vam bomo predstavili* (v 2. in 3. odstavku besedila I).

3/

28.

a) Izmed priloženih besedil je eno enogovorno, drugo pa dvogovorno. Določi, katero je enogovorno in katero dvogovorno.

Enogovorno: _____

Dvogovorno: _____

2/

b) Predstavi temeljne značilnosti ene in druge vrste besedil. Odgovori na vprašanja, kdo jih tvori in kakšna so ta besedila.

ENOGOVORNO BESEDILO	DVOGOVORNO BESEDILO

4/

29.)

a) Izpiši začetno poved prve pobudne, odzivne in poodzivne replike v besedilu II.

Pobudna replika: _____

Odzivna replika: _____

_____

Poodzivna replika: _____

_____

3/

b) Dopolni.

Sekvenca je _____

1/

30.) Dokaži z analizo zadnje sekvence oblikovno (slovnično) razmerje v zvezi dveh replik.

_____

_____

_____

2/

31.) Oblikuj povezovalni pogovor med Milanom Deklevo in Tino Cipot Mal (besedilo II), ki bi ga izmenjala oba govorca na začetku svojega srečanja.

_____

_____

_____

_____

3/

32. Predstavljaš si, da moraš kot urednik/-ca otroške literature pri Založbi Mladinska knjiga napisati zahvalo mag. Tilki Jamnik, ker je na predstavitvi knjig seznanila obiskovalce z akcijo *Knjižnica – vesolje zakladov*. Zahvala naj vsebuje 70–90 besed. Vanjo vključi podatke, ki jih lahko razbereš iz besedila I, podatke o prejemniku pa si izmisli. Upoštevaj značilnosti, ki veljajo za pisanje uradne zahvale.

10/

157/

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA I:

1. DA, NE, DA, NE, NE
2. ... okolica smrdi po gnilih jajcih, na njem pa se lahko opazuje tudi vrenje morja na mestih, kjer skozi dno prihaja vroč zrak.
3. 2. odstavek: Eolski otoki
3. odstavek: Pot na Stromboli
4., 5. odstavek: Nenavadni Vulcano
4. a) Členjenost na odstavke, vrste tiska, velikost črk.
b) S sliko Eolskih otokov ali turistov.
5. a) *Imamo se ful kul, spoznal/-a sem veliko novih frendov.*
(ful, kul, frendov)
5. b) Slogovno zaznamovane besede razodevajo poleg pomena tudi sporočevalca (npr. njegovo starost), in jih lahko uporabimo le v nekaterih okoliščinah. Besedilo na razglednici, ki jo pošljemo s potovanja svojemu prijatelju, tako izražanje dopušča.
5. c) SMS-i.
6. a) DA
6. b) Sporočevalec je uporabljal knjižno zvrst jezika, ki je primerna za javno sporazumevanje.
7. sporočevalec: Miha Pregl
prejemnik: bralec/-ka *Dela*
prenosnik: vidni
tema besedila: Eolski otoki
besedilna vrsta: reportaža
8. *Ste si tudi vi zaželeli, da bi obiskali Eolske otoke?* Neposredno izražen namen
Na Eolske otoke morate odpotovati tudi vi! Posredno izražen namen
9. ... vsebuje predvsem podatke o zunanji predmetnosti. Besedilo nam omogoča, da si predmetnost predstavljamo, kakršna je v resnici. (obkroženo: predstavitvena)
10. V 2. in 3. odstavku.
11. a) Sporočevalec se v besedilu razodeva, saj izraža tudi svoja čustva ob obisku Eolskih otokov. Besedilo zato ni objektivno, saj sporočevalec stvarne in preverljive podatke o predmetnosti dopolnjuje z izražanjem svojega osebnega razmerja do ubesediljenega.
11. b) *Potem je prišlo golo in zelo strmo pobočje (in vzdih), toda trud je bil poplačan na vrhu, ko se je pred nami odprl veličasten pogled na krater.*
12. a) *Pót se je začela z blagim vzponom.*
12. b) Gre za enakopisnico: *pot₂* 'tekočina, ki jo izločajo žleze lojnice'. Spremeni se tudi členitev po aktualnosti: v drugi povedi je namreč samostalnik *pot* jedro, medtem ko je bila v prvem primeru enakopisnica v vlogi izhodišča.
12. c) *Znoj si je brisal z robcem.*
13. a) *šestdesetminutni* *presledki*
13. b) Premena po zvonečnosti.
13. c) – *šestdesetminutni*: Nezveneča nezvočnika se pred zvonečim nezvočnikom zamenjata vsak s svojim zvonečim parom (*s, t > z, d*).
– *presledki*: Zveneči nezvočnik se pred nezvenečim nezvočnikom zamenja s svojim nezvenečim parom (*d > t*).
14. a) *otrok*
14. b) *potok*
15. a) Samostalnik *jajce* je večpomenka.
15. b) Beseda ima več pomenov: 1. 'z lupino obdana spolna celica z dosti hranilnih snovi, iz katere se razvije nov organizem, zlasti pri pticah in plazilcih'; 2. 'moška spolna žleza, modo'; 3. 'kar je po obliki podobno jajcu'.
15. c) NI.
15. č) Npr. *jajcevod, jajčnik, jajčast(o), jajček, jajčevcevec* ...
Tematsko polje samostalnika *jajce*: *kura, mama, ponev, kmetija, trg, palačinke* ...
15. d) *En jajček bo premalo, ker sem zelo lačen.*
15. e) Prosta besedna zveza.
15. f) Otroška igra, pri kateri čepi kaznovani igralci v sredini kroga drugih čepičih igralcev.
15. g) NE.
16. a)
17. a) ... prevzeta ... jezika, s katerim je bila slovenščina v kulturnem stiku.
... delno ... tujka.
17. b) NE.
17. c) Prevzeta lastna imena (npr. Vulcanus) ob prevzemanju ohranijo izvorni zapis, če jezik, iz katerega so prevzete, uporablja latinico.
18. *Povulkanski.*

19.

BESEDNA VRSTA	BESEDE
samostalniška beseda	<i>izbruh, prebujanje, Strombolija, bližine, vonj, jajc</i>
pridevniška beseda	<i>vulkanski, nevarno, neposredne, gnilih</i>
glagol	<i>si ogledate, je bilo, si ... ogledati</i>

20. Moški spol, imenovalnik, ednina, 2. (1.) moška sklanjatev.

21. a) *Miha*   *Miha*
Mihe   *Miha*
Mihi   *Mihu*
Miho   *Miha*
(pri) Mihi   *(pri) Mihu*
(z) Miho   *(z) Mihom*

21. b) *Miho/Miha smo srečali ob vzponu na Stromboli.*
Z Miho/Mihom smo doživeli svojevrsten spust z vrha vulkana.

22. a) 7   12 000   100 000

22. b) *štiriinštirideset*
tisoč osemsto osemnosemdeset

23. **Prva poročila o izbruhih Vulcana nam je posredoval že Tukidid v 5. stoletju pr. n. št.**

24. *dolg*
najdaljši

25. *Od, do, v, na, iz.*

26. a) *Le.*

26. b) *Samo (zgolj, edino, edinole).*

26. c) Lahko bi ga izpustili, vendar členek izraža sporočevalčevo miselno presojo stvarnosti, to pa je v publicističnem besedilu pričakovano.

27. a) • S+S/S   • $\frac{S}{2}/S \frac{S}{2}/S$

27. b) • prislovnodoločilni   • prilastkov, prilastkov

28. a) Neglagolski.

28. b) *Slišali smo močan pok.*

Videli smo veliko gmoto po zraku razpršene lave.

29. **Od nastanka naprej je nenehno aktiven, saj zasledimo poročila o izbruhih od grških časov naprej.**

30. B, A, Č, A, A, C

31. a) Če ne bi bila uporabljena kot časovni prislov, ampak kot predlog, ki bi mu sledil kazalni zaimek.

31. b) *Za tem vulkanom je še en manjši.*

32. DA.

33. a) *To, da bruha iz.*

33. b) *Bala se je njegovih izbruhov./Izbruh bolezni je bil nepričakovan.*

34. a) Navezovanje.

34. b) Besedna zveza *vulkanski izbruhi* je nadomeščena z zvezo *ta naravni pojav*.

34. c) *Ta* je pridevniški zaimek.

35. Npr.:

Menim, da je bil avtor nad potovanjem navdušen, saj v besedilo vključuje subjektivno obarvane besede in besedne zveze, ki to potrjujejo, npr.: »... trud je bil poplačan ...«, »... veličasten pogled na krater« ipd.

36.
Npr.:

*Metka Pavlin
Gregorčičeva 17
1000 Ljubljana*

Ljubljana, 3. 4. 2002

*Veleposlaništvo Republike Italije
Tugomerjeva 77
1000 Ljubljana*

Prošnja za izdajo turistične vize

Prosim, da mi izdate turistično vizo za potovanje na jug Italije (Eolski otoki). Potovala bom z agencijo Mladi turist od 1. 5. do 7. 5. 2002. Potovanje bo turistične narave, prenočevanje in prehranjevanje bo organizirala agencija.

Prosim, da mi vizo izdate čim prej, saj se potovanje bliža.

S spoštovanjem

Metka Pavlin

Priloga: program potovanja

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA II:

1. a) razstava o jami Potočka zijalka
b) predstavitev
c) vidni
2. b, c
3. Besedilo je enogovorno, ker ne predvideva neposrednega odziva prejemnika (sporočevalec sporoča bralcem).
Besedilo je javno, ker je tvorjeno za javnost.
Besedilo je prikazovalno, ker ga sporočevalec tvori zato, da bi tudi prejemnik izvedel tisto, kar on že ve.
4. b
Sporočevalec je želel, da bi čim več obiskovalcev prišlo na ogled razstave, zato je zapisal tudi naslednji podatek: Informacije: Gos-tilna Firšt, Solčava, tel.: 03/83 94 678.
5. *gostilna Firšt
Potočka zijalka
celjski Pokrajinski muzej
Logarska dolina*
6. Subjektivno.
Npr.: *Kraji tod so idilični ...*
7. *Nekateri se nemara še spomnite učne snovi o Potočki zijalki.*
8. *zijalo
Prodajali so zijala.
zijalka
Obiskali smo Potočko zijalko.
zijati
Nehaj zijati!*
9. Zloženka, sestavljenka, sestavljenka.
10. *Iznajdba, najdišče.*
11. [ras:táva] ali [rastáva]
[pretstáuljeno] ali [prec:táuljeno] ali [prectáuljeno]
[razglèt]
[nájdbe]
12. knjižni jezik
sleng
knjižni jezik s slengizmi oz. dijaškimi žargonizmi
13. *lepi
pomembni
stari*

14. *lep, lepši, najlepši*
lep, prelep (izredno lep)
Kupil sem prelep izdelek.
15. zemljepisno lastno ime
stvarno lastno ime
zemljepisno lastno ime
stvarno lastno ime
stvarno lastno ime
16. V sedanjiku.
17. Npr. *Zobozdravnik se je dolgo ukvarjal z jamo v mojem zobu.*
Tvoja hiša je jama razbojnikov.
18. Večpomenka.
Enakozvočnici.
Enakopisnici.
19. **Na panojih je na kratko opisano vse o Potočki zijalki in najdbah.**
20. S/S/S + S + S + S + S
21. »Naključje je hotelo, da je v nekem razgovoru nanesla beseda na stalno razstavo v gostilni,« je dejala Polona Firšt in dodala: »Ideja je bila izvedena leta 1996.«
22. *tod*
prislov
23. oziralni zaimek *ki (ga)*
24. 1. vejica povezuje priredna stavka; vezalno priredje
2. vejica uvaja odvisnik; prilastkov odvisnik
3. vejica uvaja odvisnik; prilastkov odvisnik
25. *Na začetku je lep razgled na okoliške kraje.*
26. 2, 2, 2, 2
27. *najpomembnejša* – levo določilo
1928 – desno določilo
ledenodobnega človeka – desno določilo
ledenodobnega – levo določilo
28. a) Besedilo ni privlačno, saj ni dovolj domiselno oblikovano, vsebuje pa tudi premalo prvin nebesednega jezika.
28. b) Bolj izviren naslov, podnaslov, povzetek, fotografija.
28. c) Načelo živosti.
- 29.

IZLET V PRADAVNINO

SI ŽELITE VSTOPITI V ČASOVNI STROJ, KI BI VAS
POPELJAL V LEDENO DOBO?

POTOČKA ZIJALKA VABI

OBIŠČITE RAZSTAVO O SLEDOVIH
LEDENODOBNEGA ČLOVEKA

KJE?

**GOSTILNA FIRŠT
SOLČAVA
tel. 03/83 94 678**

KDAJ?

ODPRTO VSAK DAN OD 10.00 DO 22.00

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA III:

1. NE, DA, NE, DA
2. a) *Tovorjenje smrekove smole čez Slovenijo v preteklosti*
2. b) *Izbor imena – Jantarjeva pot*
2. c) *Potek Jantarjeve poti (Turistična ponudba na Jantarjevi poti)*
2. č) *Pomanjkljivosti zgibank o Jantarjevi poti (Promoviranje Jantarjeve poti)*
3. a) – povezovanje Ljubljane in Maribora
  - odkrivanje krajev med slovensko-avstrijsko mejo in osrednjo slovensko prometnico
3. b) Da, kajti besedilo je usmerjeno k prejemniku. Sporočevalka namreč želi vplivati na prejemnika oz. zbuditi v njem prepričanje, da je Jantarjeva pot zanimiva za obisk in ogled mest ob njej.
3. c) Sporočevalka je povzela besede Jerneja Zajca, ki pravi, da so s projektom za Slovensko turistično organizacijo želeli povezati največji slovenski mesti. Menim, da je ta odločitev učinkovita, kajti bralec, ki ga zanimajo naši kraji, bo gotovo želel obiskati vse predstavljene kraje v zgibanki.
4.
  - javno
  - publicistično
  - enogovorno
5. a)

LASTNA IMENA			
Zemljepisna		Osebna	Stvarna
Naselbinska	Nenaselbinska		
Maribor	Koroška	Ivan Žižek	Pokrajinski muzej Ptuj
Ljubljana	Kamniško-Savinjske Alpe	Jernej Zajc	Hosting, d.o.o.
Kamnik	Zasavje	...	Slovenska turistična organizacija
Litija	Baltik		
Celje...			
Ptuj			
...			

5. b) Z nebesedno komunikacijo: zemljevid z označeno potjo, imena pomembnih krajev bi bila napisana z večjimi črkami, slike – kaj je za kateri kraj značilno ...
- 6.

TVORJENKA	BESEDOTVORNA PODSTAVA	VRSTA
<i>zdravilišče</i>	<i>zdrav-</i>	izpeljanka
<i>tovorjenje</i>	<i>tovor-</i>	izpeljanka
<i>vinorodni</i>	<i>vin-, -rod-</i>	zloženka
<i>sodelovanje</i>	<i>-delovanje</i>	sestavljena
<i>resda</i>	<i>res da</i>	sklop

7. a)

	NAVEZNIKI	BESEDE, NA KATERE SE NAVEZUJEJO
a	<i>ki</i>	<i>Kamniku, Litiji</i>
b	<i>jo</i> <i>(v katerem</i>	<i>trasi</i> <i>obročja</i>

7. b) • Sam. beseda.
• Sam. beseda.
7. c) Toda kljub temu so letos pripravili zanimivo gradivo, v katerem obe mesti natančno predstavljajo.
8. Ime soustvarjalca poti (Jernej Zajec) je grafično posebej poudarjeno. To velja tudi za pomembnejše dele besedila (naslov, nadnaslov, podnaslov, sinopsis, podpis sporočevalke in del napisa pod fotografijo); tako prej in lažje najdemo pomembnejše podatke v besedilu.

9. a)

7	a)
8	b)
2	c)
4	č)
5	d)
3	e)
6	f)
1	g)

9. b) ima prepoznaven namen in temo.

9. c) tvori vsebinsko in oblikovno celoto.

9. č) so posamezni deli med seboj logično in slovnično povezani.

10. *Prek teh krajev naj bi pred tisočletji z Baltika proti Jadranu tvorili jantar.*

10. a) Pogojniki.

10. b) *Prek teh krajev naj bi se pred tisočletji z Baltika proti Jadranu tvoril jantar.*

10. c) ZLOŽEN

Glagol je zložen iz opisnega deležnika na *-l* in oblike *bi*, s katero izražamo pogojni naklon.

10. č) V nedoločniku in sedanjiku.

10. d) *toroviti*

Vsak dan je morala toroviti veliko količino drv.

tororjen

Les je bil v dolino tororjen s pomočjo številnih delavcev.

11. objektivno

opisovanje

12. Dva predmetna odvisnika 1. stopnje

$S/S+S$

13. a) Jantarjeva pot je med zapeljivimi stranskimi potmi najdaljša.

13. b) Ujemanje, ujemanje.

13. c) *Jantarjeva pot, pot*, levi, levi (ujemalni pridevniški) prilastek.

14. a) Časovna.

14. b) *Knjige*.

14. c) Večpomenka.

14. č) Enakozvočnica.

15. [nãjdãlša]

[trgõvõc]

[čes]

[u mésto]

16. a) • *a, i, o, e*

• *m, n, v, j, l*

• */*

• *k, š, s, p*

16. b) Zapis je pravilen, saj gre za priredno pridevniško zvezo (*Kamniške in Savinjske Alpe*).

17. posredno

Iz naslova samega pričakujemo predstavitev kakšnega zgodovinskega dogodka, ne pa predstavitve turistične poti.

18.

Napačen zapis	Popravki
najdalši ministerski kostan sredni življenski nauzven farmacia radijo nou mišljenje	najdaljši ministrski kostanj srednji življenjski navzven farmacija radio nov mišljenje
Slovnicihne napake	Popravki
pulover je od Mateje pod vznožjem pot je bolj zapeljiva od drugih gospa direktor v Ptujju pogovarjali ... s Jernejem Zajc akcija ni botrovala večjemu obisku turistev	pulover je Matejin pod vznožjem pot je zapeljivejša od drugih gospa direktorica na Ptujju pogovarjali ... z Jernejem Zajcem akcija ni botrovala večjemu obisku turistov

19. – najdaljša, zapeljivimi, stranskimi
– lastnostni, lastnostni, vrstni
20. a) • Jantar uporabljamo za okrasne predmete in kot izolacijsko sredstvo.
• Jantar je okamnena smola iglavcev iz terciarne dobe.
20. b) • Za okrasne predmete in kot izolacijsko sredstvo uporabljamo jantar.
• Okamnena smola iglavcev iz terciarne dobe je jantar.
21. a) Ta narekovaj ima poseben pomen navedene besedne zveze. Sicer pa narekovaj zaznamuje dobesedni navedek.
21. b) subjektivna
22. prevzeta
upravičeno
23. Vsa ločila so stična, se stikajo s črko na levi ali na desni strani.
24. Predstavitev kraja – primer:

PTUJ

Najstarejše slovensko mesto velja za križišče magistralnih in lokalnih cest, skozenj pa pelje železnica, ki osrednjo Slovenijo povezuje s severovzhodom države. Čeprav je Ptuj središče predvsem agrarne pokrajine, v kateri ima velik pomen pridelovanje grozdja in vina, domačini nikakor ne bi soglašali s trditvijo, da je ta del države manj razvit. Mesto se ponaša z bolnišnico, šolami, knjižnico, muzeji ... Zgodovina mesta samega pa tudi današnja pokrajina pričata o bogastvu, lepoti in toplini tako Ptujja kot njegovih bližnjih in bolj oddaljenih krajev (Ptujška Gora, Ptujске toplice ...). Najlepše in največkratneje pa zaživi mesto v predpustnem času. Takrat se na ulicah srečujemo s starodavnimi običaji in maskami, ki preganjajo zimo. Med najlepše gotovo spada maska koranta (kurenta), ki je na prvi pogled skoraj grozljiva, v resnici pa razodeva povsem nekaj drugega ... To pa je tisto, kar nas vsako leto znova vabi na Ptuj in v družbo tako skromnih, a prijaznih ljudi.

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA IV:

- Sončeve pege (ki jih lahko vidimo s prostim očesom).
- a)   b)   c)   č)   e)
- a) Opazovanje Sonca z ustreznimi filtri.
- b) Vrste pripomočkov za opazovanje Sonca.
- c) Sistematično opazovanje Sonca na observatoriju Rezman.
- č) Največje zanimanje za opazovanje Sonca (dogajanje na Soncu: nastanek peg).
- a) uvede članek.

4. b) vsebuje strnjeno jedro sporočila.
 4. c) vsebuje prva pojasnila podatkov v naslovu.
 4. č) (povzetek): vsebuje zgoščeno novico in najpomembnejše podatke.
 5. a) enogovorno
 5. b) javno
 6. *Sončenje, sončni, sončnica, sončarica.*
 7. *Ne smemo opazovati.*
 Zložen je iz vezi in povedkovega določila.

8. V astronomsko bolj razvitih državah je opazovanje Sonca bolj razširjeno.

9.

Besede	Besedne vrste
v astronomsko bolj razvitih, bolj razširjeno državah, opazovanje, Sonca je	predlog prislov pridevniški besedi samostalniške besede glagol

Če prislov *bolj*, s katerim stopnjujemo nekatere pridevniške besede (npr. deležnike), pojmuje kot samostojno besedno vrsto, sodi ta med pridevniške besede samo obliki *razvitih* in *razširjeno*.

10.

Izpis pridevnika	Vrsta	Stopnja
<i>vidne</i>	lastnostni	osnovnik
<i>prostim</i>	lastnostni	osnovnik
<i>ustreznimi</i>	lastnostni	osnovnik
<i>velike</i>	lastnostni	osnovnik

11. a) *Z Zemlje na Sonce ne moremo potovati.*
 11. b) *V Sloveniji lahko dobimo precej binokularjev.*
 11. c) *Sonce opazujemo bodisi z daljnogledom bodisi s prostim očesom.*
 12. a) filter -tra m
 12. b) *naprava ali snov za odstranjevanje tekočin ali plinov, čistilnik*
 12. c) (i)
 12. č) Npr. tekočino precejamo skozi filtre
 12. d) /
 12. e) Npr. avt. oljni filter *naprava za čiščenje olja pri avtomobilskem motorju*
 12. f) Npr. avt., fot.
 12. g) m (samostalniška beseda moškega spola)
 12. h) Tonemski naglas.

13.

	Ponovljeni podatek	Vrsta pomenskega razmerja
a)	<i>tako</i>	vzročno
b)	<i>opazovanje</i>	vzročno

14. a) *cedilo, precejalo*
ljubitelj
razgiban, v gibanju
tanek kovinski list
upodobiti, prikazati v ravnini, narisati, prenesti na platno
 14. b) Ker gre za poljudnoznanstveni članek, objavljen v dnevnem časopisu, bi bilo bolje, če bi bile prevzete besede poslovenjene.
 15. a) *Na nogi se mi je pojavila pega.*
 15. b) *Po truplu se že pojavljajo mrtvaške pege.*
 16. a) Opisovanje.
 16. b) Prevladuje naštevavno razmerje, najpogosteje rabljeni glagol je *biti* v sedanjiku, ki pa lahko pomeni tudi brezčasno dejanje.
 17. prikazovalno (tudi pozivno)
 18. V besedilu so podani stvarni podatki, ki jih lahko preverimo, obenem pa ni izraženo sporočevalčevo osebno stališče.
 19. a) Sestavljenka.
 19. b) *-slepiti*
 20. a) b)
 20. b) Stene ničesar ne vidijo, zato lahko počnem, kar me je volja. *Slepa stena* je poosebitev.
 21. Npr. *Pozimi je malo sonca.*

22. Ker lastno ime prihaja iz latiničnega jezika, črke ohranjamo; če pa bi bilo ime prevzeto iz nelatinično pisanega jezika, bi ga prilagodili slovenski glasovni podobi.
23. 2. nove zvezde, 3. zvezd, 4. vesoljskem prostoru, 5. milijard let, 6. Najbolj, 7. krajši, 8. milijonov.
- 24.

Nad opazovanjem pouka je bil navdušen. (jedro predmeta)

Objavili so priporočeni termin opazovanja Sonca. (del desnega prilastka)

Opazovanje zvezd bo potekalo vso noč. (jedro osebka)

To je opazovanje skrivnih mest. (del povedkovega določila)

25. Zaradi opazovanja Sonca in sončnega mrka veliko znanstvenikov na spletnih straneh objavlja nova spoznanja, zato v svojih prispevkih objavljajo vse novosti in zanimiva razkritja o tem.
26. strán: mešani
premér: nepremični na osnovi
nóč: mešani
- 27.

Nenaglašene besede	Besedne vrste	Poimenovanje
ne, le z, v	členka predloga	breznaglasnice/naslonke/klitike

28.

Poved	Beseda, na katero se naveznik navezuje	Naveznik	Izraženost ponovljenega podatka
a)	(z) varilskim steklom	tistim	s kazalnim zaimkom
b)	Sonca opazovati	ga opazujemo	z osebnim zaimkom z osebno glagolsko obliko
c)	skupina 0050	ki	z oziralnim zaimkom

29. Primer poročila

Astronomski tabor 2003

Dijaki 2. in 3. letnika gimnazije Koper smo se udeležili astronomskega tabora na Blokah, ki je potekal od 17. do 20. oktobra letos. Organizirali so ga profesorji fizike na naši šoli.

80 prijavljenih dijakov je na Blokah preživelo cel teden delavno. Tema letošnjega tabora je bila opazovanje zvezd in neba. Ker o zvezdah nisem vedela skoraj ničesar, sem se priključila skupini, ki je opazovala izključno ta nebesna telesa.

Naše delo je potekalo zvečer in ponoči (takrat so zvezde najbolj vidne). Spoznala sem, da so zvezde razporejene v 88 ozvezdij, ki imajo latinska imena. V naši galaksiji lahko s prostim očesom vidimo okoli 3000 zvezd (vseh je nekaj milijard). Seveda v vesolju vedno nastajajo nove in umirajo stare zvezde. Mi smo jih opazovali s prostim očesom in z različnimi daljnogledi. Izvedela sem, da zvezde v vesolju oddajajo nevidne radijske valove, ki jih astronomi zaznavajo z radioteleskopi. Z njimi so odkrili tudi umirajoče zvezde.

Tabor se je zaključil s kvizom Kaj smo se naučili novega, na katerem je naša skupina osvojila drugo mesto.

Marjetka Simonič

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA V:

- Vikend magazin (priloga *Dela*),
Slovenija – turistični vodnik,
Enciklopedija Slovenije.
  - Novinar *Dela*, avtor turističnega vodnika, člani uredniškega odbora oz. pisci *Enciklopedije Slovenije*.
  - Bralci Vikenda, turističnega vodnika in *Enciklopedije Slovenije*.
- Bogojinska cerkev.
- Ne.
V besedilu I prejemnik najde splošne, nenatančne informacije, besedilo pa ne vsebuje terminov in je razumljivo najširšemu krogu bralcev.
V besedilu II, ki je namenjeno turistom, je več strokovnih podatkov, priložena pa je tudi skica, tj. tloris cerkve.
V besedilu III, ki je najzahtevnejše, je največ podatkov, veliko je strokovnih izrazov, navedena pa je tudi literatura, iz katere so vzeti podatki.

4. subjektivno
objektivno
objektivno
5. Npr.: »Vendar pridržimo sapo: morda bela lepota še ni razkrila vse zgodbe mojstrove ljubezni.«
6. Da. Gre za strokovno besedilo, ki sicer mora biti kratko in zgoščeno. Poleg tega gre za enciklopedijo, v kateri ima vsak prispevek odmerjen prostor. Vendar bi bila kljub temu mogoča uporaba zemljevida, ki omogoča lažjo orientacijo v prostoru.
7. a) Tretje.
7. b) Ponuja največ strokovnih podatkov o Bogojini.
8. č)
9. Fotografija, stolpci, zemljevid.
10. Neumetnostno, objektivno, javno, strokovno, opisovalno.
11. *Osí.*
12. *predverje*
preddverje
Sklop dveh *d*-jev lahko izgovarjamo kot en podaljšani *d*, zapišemo pa oba, ker se nahajata na meji dveh morfemov (*pred-*, *-dver-*).
13. a) *Bo-go-ji-na, Bo-gojina, Bogo-jina, Bogoji-na*
Jo-že Pleč-nik, Jo-že Pleč-nik
Hrad-ča-ni, Hrad-čani, Hradča-ni
cer-kev
13. b) V obeh delih deljene besede mora biti vsaj po en zlog.
Začetnih in končnih zlogov iz enega samoglasnika ne ločimo od preostalega dela besede.
Soglasniški sklop, ki ga prenesemo v naslednjo vrsto, mora biti izgovorljiv.
14. *Simetrično, nemiren, modernost, napredovanje, profano/posvetno.*
15. a) *arhitektka*
15. b) *arhitektura*
15. c) *arhitekturna*
16. prevzeta
nabožna
... je to termin, rabljen v stroki.
17. *v + neb + o + hod + Ø*
Zlaganje.
18. Npr.: *nebeški, hoditi.*
19. *ne-*
a-
20. a) NE
20. b) Gre za slogovno nevtralnno besedo, ki pomeni 'majhen stolp'.
21. Moravske Toplice
21. a) Pravilno.
21. b) V večbesednih naselbinskih zemljepisnih imenih pišemo vse sestavine z veliko začetnico (izjeme so neprve besede mesto, selo, vas, trg in naselje ter neprvi predlogi).
Cerkev Gospodovega vnebohoda
21. a) Pravilno.
21. b) V večbesednih stvarnih lastnih imenih pišemo prvo besedo z veliko začetnico, neprve besede pa z malo (izjema so neprve besede, ki so že same lastna imena).
na Slovenskem
21. a) Pravilno.
21. b) Enobesedna zemljepisna lastna imena pišemo z veliko začetnico.
22. To je priredna zloženka, ker je tvorjena iz priredne besedne zveze *kmečka in delavska*.
23. 1. moška sklanjatev
1. ženska sklanjatev
1. ženska sklanjatev
1. srednja sklanjatev
24. a) *na (krajevno lončarsko izročilo) – nanj*
24. b) *glavni*
Glavni oltar je okrašen s keramičnimi posodami.
24. c) Določno obliko lastnostnega pridevnika uporabljamo, kadar govorimo o že znani lastnosti kekega samostalnika, kadar pridevnik označuje posebno vrsto predmeta, pred katerega imenom stoji, ter za kazalnimi in svojilnimi zaimki.

25. *pridržimo* da *(mi) pridržimo* *sapo*
ni razkrila da *bela lepota še ni razkrila vse zgodbe* *mojstrove ljubezni*
26. skrivnih sporočil ki ... jih
27. Besedilo I: če bi imel govorni nastop pri slovenščini (predstavitev kraja).
 Besedilo II: če bi bil turistični vodič skupini turistov.
 Besedilo III: če bi bil vodja strokovne ekskurzije.
28. Npr.:
 1. *Ste domačin ali ste prišli v Bogojino po službeni dolžnosti?*
 2. *Kakšen je vaš najzgodnejši vtis o cerkvi arhitekta Jožeta Plečnika?*
 3. *Je cerkev pogosto obiskana, kolikokrat imate v njej verske obrede?*
 4. *Prihaja v cerkev mnogo mladih?*
 5. *Kako mladi v tem kraju preživljajo svoj prosti čas?*
 6. *Kje se mladina izobražuje? Kje je najbližja srednja šola (gimnazija)?*
 7. *Ste cerkev zadnja leta kaj prenavljali?*
 8. *Kaj pravijo starejši domačini o taki cerkvi? Vemo, da je bil strokovni odziv, ko je bila cerkev zgrajena, zadržan.*
 9. *Je zaradi te cerkve mojster Plečnik v teh krajih znan umetnik?*
 10. *Ali turisti pogosto obiščejo te kraje?*

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA VI:

1. a) DA
1. b) NE
1. c) NE
1. č) DA
1. d) NE
2. ... medeno rumeno ali oranžno rumeno lepljive ... blede rumene ... temno rjave žametaste.
3. 2, 3, 6, 4, 5, 1
4. *Zimske panjevke imajo živobarvne in lepljive klobučke, žveplenjače pa ne. Lističi žveplenjač imajo žvepleno rumeni odtonek, medtem ko so lističi zimskih panjev blede rumeni. Meso svežih zimskih panjev je milo, medtem ko je meso žveplenjač nekoliko grenko.*
5. *Zimska panjevka/Flammulina velutipes, žveplenjače/Hypholoma, mraznica/štorovka.*
6. NE
7. *njihovo (slovensko) štorovk (v, panjevke)*
8. a) [neiskušeni]
8. b) Zgodí se premena po zvonečnosti, ker se zvoneči nezvočnik pred nezvonečim zamenja s svojim nezvonečim parom (z > s).
9. a) Ne, izraz *lahko* ne bi mogel imeti istega nadomestila v vseh treh povedih, saj je pomen tega izraza različen. V prvi povedi pomeni 'je možno', v drugi 'zmorem', v tretji pa 'preprosto'.
9. b) Črkovna zveza *lahko* se v prvih dveh povedih naglašuje *lahkó*, v tretji povedi pa *láhko*.
10. *e, a*
v, l, n, j
ž, p, č
- 11.

	Besedilo I	Besedilo II
Socialna zvrst	zborni jezik	zborni jezik
Besedilna vrsta	reportaža	predstavitev postopka
Prevladujoč slogovni postopek	opisovanje	opisovanje

12. ... nezaznamovane besede, ... le poimenujejo predmetnost, sporočevalca pa ne razodevajo.
13. DA
14. a)

PREGIBNE BESEDNE VRSTE	NEPREGIBNE BESEDNE VRSTE
<i>večina, ljubiteljev, gobjih, jedi, zimskem, času, uživa, gobe, ki jih, so shranili, gobe, zamrzovalnih, skrinj, vložene, kis, posušene</i>	<i>v, le, jeseni, iz, v, ali</i>

14. b) Pregibne besedne vrste so tiste, ki se jim spreminja oblika (npr.: *goba, gobi, gobe; gob-* – osnova; *-a, -i, -e* – končnice). Nepregibnim besednim vrstam se oblika ne spreminja (npr. *v*).

15. *Ljubitelji gobjih jedi bomo v zimskem času uživali gobe, ki jih bomo shranili jeseni: gobe iz zmrzovalnih skrinj, vložene v kis ali posušene. Našli pa jih bomo skozi vso zimo tudi v naravi, če le ne bo prehud mraz.*
16. a) *Glicerin.*
 16. b) *Snovno ime.*
 16. c) *Gre za snovno ime *sneg*.*
 16. č) *... da se ju ne da šteti.*
17. a) *Gobarja.*
 17. b) *Opazna je posebnost v osnovi, in sicer podaljševanje osnove z -j- od rodilnika ednine dalje pri samostalnikih moškega spola, ki se končujejo na -r.*
18. a) *Pridevnikov, ki poimenujejo barvo, ne stopnjujemo z obrazili, ampak opisno.*
 18. b) *Zimske panjevke imajo klobučke bolj rumene barve kot žveplenjače.*
19. ... *dvojno ... (množilni)*
 ... *dvoje ... (ločilni)*
 ... *dve ... (glavni)*
Druga .... (vrstilni)
20. a) *DA*
 20. b) *Kot da.*
21. • *Glicerin v gobah zimskim panjevkam omogoča, da preživijo, ko se temperatura spusti stopinjo ali dve pod ničlo.*
 • *Rastejo pozimi in poleti./Za rast ne potrebujejo temperatur nad ničlo.*
22. a) *'Odrpaviti se nabirat rastline brez listnega zelenila, ki imajo navadno klobuk in bet'.*
 22. b) *'Umreti, propasti'.*
23. a) *Glava: goba – geslo*
 -e – *končnica v rodilniku ednine*
 ž – *okrajšava za spol*
 Zaglavje: (o) – *tonemski naglas*
23. b) *Geslo ima 4 pomena, v nalogi 22. a) je beseda uporabljena v pomenu, zapisanem pod 1, v nalogi 22. b) pa v pomenu, zapisanem v frazeološkem gnezdu.*
23. c) *V botaniki.*
 23. č) *Betičaste gobe (Clavariaceae), cevaste gobe (cevarke), lističaste gobe (Agaricaceae).*
23. d) *... goba ... ekspresivnem ...*
24. a) • *gobar (gobarica/goban/gobarstvo/gobarjenje/gobavec/gobavost)*
 • *gobast (gobarski/gobav)*
24. b) *GOBARICA je pozimi iskala šope svežih gob.*
GOBARSTVA se priučiš od izkušenega gobarja.
GOBARSKA sreča ni predvidljiva.
25. *krnitev*
izpeljava
sklapanje
zlaganje
sestavljanje
25. a) *Zimska panjevka je jesensko-zimska goba.*
 25. b) *Tvorjenke, nastale iz priredno zložene skladišne podstave, pišemo z vezajem.*
26. a) *... ko se temperatura spusti stopinjo ali dve pod ničlo ...*
 26. b) *Glicerin v gobah zimskim panjevkam omogoča, da preživijo tudi ob temperaturnem spustu za stopinjo ali dve pod ničlo.*

Goli osebek	<i>žveplenjače</i>
Priredno zloženi osebki	<i>mraznic ali storovk</i>
Podredno zloženi osebki	<i>njihovi lističi, njihovo meso, meso svežih zimskih panjevk, njihovo slovensko ime, resnične mraznice</i>

27. a) 3, 1, 2

27. b) $\frac{s}{s}$

28. *Večpovedno.*

29. *Metka: Joj, Martina, kukmaki, ki sem jih kupila, so tako različnih velikosti. Kako naj se lotim kuhanja?*
Martina: Najprej jih moraš razrezati na približno enake koščke, da se bodo enakomerno skuhalo. Sesekljaš jih lahko na dva načina: z roko ali v kuhinjskem strojčku.
Metka: Hvala. Bom poskusila.

30. *Ki, njihovi, gobje lepotice, jih, preživijo, šope svežih gob, kukajo, rastejo, gobe, imajo.*
31. Dobesedna ponovitev je na določeno razdaljo (npr. po rabi prejšnjega števila drugih naveznikov) povsem običajna. Gre za ponovno poimenovanje z isto besedo ali besedno zvezo.
32. a) V njem so navedene dopolnitve zapisanega (latinska imena za posamezne vrste gob).
32. b) a)
33. neumetnostno, neumetnostno
zapisano, zapisano
prikazovalno, prikazovalno
praktičnosporazumevalno, strokovno
34. – Glagoli poimenujejo dejanja,
– glagoli si sledijo v ustreznem zaporedju,
– glagoli so v sedanjiku.
35. a) Sporočevalec B. V. je besedilo objavil v prilogi Delo & dom; članek je namenjen bralcem, ki se ukvarjajo z nabiranjem gob. Avtorica besedila II pa je svoj sestavek namenila bralcem, ki se ukvarjajo s kuhanjem.
35. b) V poljudnoznanstvenih besedilih je manj podatkov in strokovnega izraza kot v znanstvenih.
V poljudnoznanstvenih besedilih je več ponazarjanja, tudi slikovnega.
35. c) NE
NE
35. č) Besedili sta objektivni, saj sporočevalec v njih podaja le stvarne in preverljive podatke o zunanji predmetnosti. Sporočevalec do predmetnosti nima osebnega razmerja.
35. d) Z nebesednimi prvinami dopolnjeno besedilo je zanimivejše, razumljivejše in nazornejše, hkrati tudi bolj privlačno in omogoča hitrejše razumevanje besedila ter lažje prepoznavanje bistvenih podatkov. Torej je besedilo II, opremljeno z nebesednimi prvinami, za prejemnika bolj učinkovito. Bralec besedila, ki vsebuje opis postopka, namreč pričakuje, da bo po seznanitvi z besedilom postopek znal izpeljati, pri tem pa mu zagotovo pomagajo tudi nebesedne prvine.
- 36.

*Goban
Kajuhova 7, Ljubljana*

VABILO

Vljudno vas vabimo na letni občni zbor gobarskega društva Goban, ki bo v ponedeljek, 23. 6. 2003, ob 17. uri v prostorih društva na Kajuhovi 7.

Vabljeni tudi novi člani, saj na naših srečanjih nikoli ni dolgčas.

*Janez Novak,
predsednik društva*

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA VII:

1.

Pravilno	Nepravilno	Ni podatka
	X	
X		
	X	
X		
		X
		X
X		
		X

2. Navpično si sledijo številke v naslednjem zaporedju:
6, 7, 3, 4, 5, 2, 1
3. dvogovorno
javno
4. izraža temo
5. pripovedovanje
raba glagolov v pretekliku

6. a) novinarka, bi nas seznanila z delom Barbare Cerar, bralcem *Dela*/javnosti
 6. b) intervju, govorca, pobudo, 30, 15, raziskovalne, časopisni/revialni
 7. ... so podani resnični in preverljivi podatki iz življenja in dela Barbare Cerar
 8. a) prikazovalno
 8. b) Besedilo je prikazovalno, ker želi sporočevalka obogatiti prejemnikovo znanje.
 9. a) 4, b) 1, c) 2.
 10. a) zborni jezik; b) neknjižni jezik – pokrajinski pogovorni jezik, narečje ali sleng; c) narečje.
 11. S polkrepkim tiskom je ločila vprašanja od odgovorov, saj to zahteva tudi besedilna vrsta (intervju). Tako lahko tudi hitreje najdemo zelene podatke, ki jih izreče intervjuvanec. Uvod v ležečem tisku pa predstavi temo, o kateri bo govor.
12. a) prva predstava, nevsakdanji/nenavaden/neobičajen, dvogovor, izvedba brez priprave, poslušanje/poizkusni nastop/preizkušnja
 12. b) NE
 13.

Večpomenke	a), c)
Enakoglasnice	č)
Enakopisnice	b)

14. a) Predmetnopomenska beseda, kazalna beseda.
 1) S predmetnopomensko besedo: (*sprejeli*) – *sprejela*.
 2) Z zaimkom: (*vloge*) – *je*.
14. b) *Ne rečem, da je ne bi nikoli sprejela.*
 $J_2 = I_2$
15. c)
 16. a) *Gledalec, stilne, nakup, pregled, spogledljivka, domovina, pogled.*
 16. b) 1. *ta, ki gleda*
 2. *gleda*
 3. *gled-*
 4. *-alec*
 5. *gled- + -alec*
 6. *gledalec*
16. c)

Tvorjenke	Vrsta tvorjenke
<i>vedež</i> <i>nevednost</i> <i>vedoželjen</i>	izpeljanka sestavljena zloženska

16. č)

Skladenjska podstava	Tvorjenka	Besedna vrsta jedra	Abstraktno jedro	Besedotvorni način
<i>majhna kapa</i>	<i>kapica</i>	sam. b.	-	izpeljanka
<i>ta, ki zmaguje</i>	<i>zmagovalec</i>	sam. b.	X	izpeljanka
<i>to, kar traja cel večer</i>	<i>celovečerec</i>	sam. b.	X	zloženska
<i>delovati skupaj</i>	<i>sodelovati</i>	glag.	-	sestavljena
<i>to, da je iskreno</i>	<i>iskrenost</i>	sam. b.	X	izpeljanka
<i>tak, kot je človek</i>	<i>človeški</i>	prid. b.	X	izpeljanka
<i>na to</i>	<i>nato</i>	-	-	sklop
<i>tja, kjer je dom</i>	<i>domov</i>	prislov	X	izpeljanka
<i>preveč utrujena</i>	<i>preutrujena</i>	prid. b.	-	sestavljena
<i>to, s čimer daleč gledamo</i>	<i>daljnogled</i>	sam. b.	X	zloženska

17. a) DA
 17. b) Z besedo *šala*.
 17. c) Gre za sopomenko.
 17. č) nečustveno zaznamovana
 17. d) Ne, mislim, da ne. Beseda *štos* je slogovno zaznamovana, kot taka pa ni primerna za strokovno literaturo.

18. 1. Arne Brejč
 2. Armeta Brejca
 3. Arnetu Brejcu
 4. Armeta Brejca
 5. (o) Arnetu Brejcu
 6. (z) Arnetom Brejcem
18. a) 1. moška sklanjatev, 1. moška sklanjatev
 18. b) -Ø, -Ø
 18. c)

	Posebnosti
Ime	Podaljševanje osnove s -t, ker se osnova sam. končuje na -e, ki se v sklanjatvi ohranja; sam. poimenuje bitje (tožilnik ednine je enak rodilniku, zato ima končnico -a).
Priimek	V orodniku ednine prihaja do preglasa (končnica -em nam. -om, ker se osnova končuje na -c-); končnica -a v tožilniku ednine (živost).

18. č) Nepremični na osnovi.
 19. po, po, po – predlog
 že – členek
 v – predlog
 veznik – da/in ...
 medmet – /
 prislov – tokrat ...

20. a)

Izpis glagola	Nedoločnik	Glagolski vid	Preteklik
smučam	smučati	nedov.	sem smučal/-a
hodim	hoditi	nedov.	sem hodil/-a
sprehajam se	sprehajati se	nedov.	sem se sprehajal/-a

20. b) Npr.

Marko si je prismsučal zmago.
 Prehodil je že veliko kilometrov.
 Sprehodil se je do parka.

- 21.
prvič	[pɔ̃rvič]
študiozen	[ʃtudi.józn]
vloga	[vlóga]
vsebina	[ˈsɛbína]
predstavljati	[preˈstau̯ljati/preːˌtau̯ljati/preˌtau̯ljati]

22. [ə]:
 Rdeča, film, zmagovalec, prvič, ponosen, strasten, načrt, vzdevek.

23.

SAMOGLASNIKI	e, o, i, e, a, e, a, e, o, e, e, a, a
ZVOČNIKI	m, n, n, n, m, n, j
ZVENEČI NEZVOČNIKI	d
NEZVENEČI NEZVOČNIKI	s, s, p, t, k, k, k, t, s, s

Gre za premeno nezvočnika po zvenečnosti. Nezveneči nezvočnik (k) se pred zvenečim (d) premenjuje z zvenečim nezvočnikom (g).

24.

Nekaj časa sem bila prav obsedena z gledanjem televizije.

25. z gledanjem televizije
 gledanjem, televizije
26. Vrsta stavkov: glavni, predmetni odvisnik 1. stopnje, predmetni odvisnik 2. stopnje
 S-sestava:

S/S/S

27.

Janez je ves čas poudarjal pomembnost igre za uspeh filma.

28. Igralka omenja, da se na odru ne bi pojavila brez obleke. Doslej pa se je že zgodilo, da se je odrekla plačilu za svoje delo. Naslov tako povezuje delo in način življenja Barbare Cerar.
29. Povedi so kratke in preproste; velike začetnice ni, tudi ločil večinoma ne. Slika besedilo dopolnjuje.
30. Npr.:
Marko, vabim te na ogled filma Šelestenje. Verjetno veš, da v njem igra Barbara Cerar, za katero si rekel, da je dobra igralka. Film je na programu Kinoteke in ga predvajajo vsak petek ob sedmih zvečer, in sicer aprila in maja, midva pa bi si ga lahko ogledala 16. aprila.
31. Seveda, saj gre za vabilo prijatelju, s katerim se nikoli ne pogovarjamo v zbornem jeziku. Lahko bi npr. uporabil/-a naslednje zveze:
hej, stari/-a; dobra bejba; film vrtijo.
32. Po smislu.
33. Primer življenjepisa:

Življenjepis

Rodil sem se 27. 2. 1984 v Mariboru kot edini otrok očetu Tonetu in mami Olgi. Starši so zaposleni v SNG Maribor, in sicer oče kot vodja trženja gledaliških predstav, mama pa kot računovodkinja. Osnovno šolo sem obiskoval v letih 1990–1998 in jo končal z odličnim uspehom. Zgodaj me je začelo zanimati gledališče, saj sem že kot otrok sodeloval pri raznih otroških predstavah, kasneje pa sem obiskoval ure igre pri zasebnih inštruktorjih. Jeseni leta 1999 sem se vpisal na 1. gimnazijo Maribor in jo leta 2002 zaključil z uspešno opravljenom maturo. Istega leta sem opravil sprejemne izpite na AGRFT v Ljubljani in se vpisal v 1. letnik te fakultete. V gimnaziji sem na lastno pobudo vodil šolsko gledališko skupino, s katero smo vsako leto pripravili dve predstavi. Ker sedaj zaradi študija živim v Ljubljani, se v domačem kraju vaj in priprav ne morem aktivno udeleževati, zato iščem nove izzive in možnosti na področju igre.

Marko Breznik

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA VIII:

1. Dušica Kunaver: »Materinščine ne znamo, ker ne znamo ceniti slovenstva.«
Dr. Franc Rode: » .....nam primanjkuje bivanjske radosti.«
Dr. Jože Toporišič: » .....nimamo znanja na enaki ravni.«
Dr. Janez Dular: » .....smo imeli v preteklosti neprimeren šolski učni program.«
Dr. Vojislav Likar: » .....nimamo dovolj jezikovnih priročnikov.«
Maja Šugman: » .....se premalo pogovarjamo in premalo beremo.«
2. a) Dr. Janez Dular in dr. Vojislav Likar
2. b) Oba zvrčata krivdo za neznanje slovenščine na šolo.
3. a) polkrepki tisk
stolpci
fotografije
3. b) Ne, saj gre za anketo.
3. c) glasba
posnetki različnih situacij, ki kažejo na pomanjkljivo znanje materinščine
4. a) DA
4. b) S tem je pisec besedila že postavil trditev, ki je vprašanim izziv za njihov odgovor.
5. Npr.: Bomo (na) slovenščino pozabili?
6. anketa
Na enako vprašanje odgovarjajo različni anketiranci. Anketa torej sestoji iz enega vprašanja in več odgovorov.
7. poizvedovalno
8. a) izbrani spraševanci
dvogovorno besedilo
subjektivno besedilo
publicistično besedilo
8. b) Vse te osebe so poklicno povezane z naslovno temo: jezik je namreč njihovo delovno sredstvo.
9. *materinščina*
materni jezik
10. rodilnik
Poved ima zanikan povedek, ki ob sebi namesto brezpredložnega predmeta v tožilniku zahteva samostalnik v rodilniku.
11. slovenščina
12. reklo
'uspeti'
13. a) rečenica
13. b) 'Zaradi malenkosti (podrobnosti) ne vidijo bistva.'

13. c) Frazem je stalna besedna zveza, katere pomen ni enak vsoti pomenov posameznih besed.

14. a) večpomenka

14. b) stalna besedna zveza

14. c) *namazan*

15. *imeti dolg jezik*

16. *jeziček se ji je razvezal*

Ob vinu se ji je jeziček hitro razvezal.

jeziček kretnice

Jeziček je gibljivi del kretnice.

17. a)

18. stvarno lastno ime

19. Osnovna znanja materinščine je pogovor in branje

20. a) priredno

20. b) osnova

desno

21. Čeprav znamo slovensko, je znanje posameznikov na različni ravni.

Ker sta pogovarjanje in branje zamenjala televizija in računalnik, ni pravega vrednotenja materinega jezika.

Ker so pravljice zamenjale videokasete, se otrok sam zabava pred ekranom.

22.

S / S

S / S + S

S / S + S

23. *razpoznavati*

soglasniška premena po zvonečnosti

P je nezveneči nezvočnik, zato se z pred njim v izgovoru prilagaja in se izgovarja nezveneči *s*.

iz spoštovanja

soglasniška premena po zvonečnosti

Zvonečemu nezvočniku *z* sledi v novi besedi nezveneči *s*, zato se z pred njim premenjuje *s* s *s*.

24. Imenovalnik:

Dušica Kunaver

dr. Franc Rode

dr. Jože Toporišič

dr. Janez Dular

dr. Vojislav Likar

Maja Šugman

Orodnik:

(z) *Dušico Kunaver*

(z) *dr. Francem Rodetom*

(z) *dr. Jožetom Toporiščem*

(z) *dr. Janezom Dularjem*

(z) *dr. Vojislavom Likarjem*

(z) *Majo Šugman*

25. a)

26. a) *Zakáj ne známo materínščine?*

26. b) DA

26. c) To je beseda, ki nima naglasa.

27. ženski

2. ženska

sestavljenska

28. *dva tisoč ena*

29. a) jedrom

29. b) navezovanje

30. izpeljava

31. Po smislu.

32.

OBVESTILO

Center za permanentno izobraževanje Cene Štupar organizira 40-urni tečaj slovenščine za maturante. Pripravljalni tečaj se bo začel januarja 2003, trajal pa bo dva meseca.

Prijave pošljite na naslednji naslov: Center za permanentno izobraževanje Cene Štupar, Vojkova 1, Ljubljana. Za morebitne dodatne informacije pokličite na telefonsko številko 01/234-4400 vsak delavnik med 8. in 16. uro.

Janez Novak,
direktor Centra

REŠITVE ANALIZE NEUMESTNOSTNEGA BESEDILA IX:

1.
  - ... predstavitev pesniške zbirke *Strašnice*, zgodbe *Pobby in Dingan* ter dela *Ninina pesnika dva*.
  - ... oddajo Knjiga mene briga.
2. Knjigo.
3. Mladi bralci, ki obiskujejo slovenske knjižnice, so delo *Ninina pesnika dva* izbrali za najbolj priljubljeno knjigo leta 1998. Oddaja *Knjiga mene briga* je odziv na podatek, da je v srednji šoli osip bralstva največji. Ta oddaja je namenjena srednješolcem.
- 4.

Tilka Jamnik	podpredsednica Bralne značke
Vasja Cerar	urednik zbirke <i>Sinji galeb</i> in <i>Knjigožer</i>
Bogdan Novak	avtor dela <i>Ninina pesnika dva</i>
Milana Dekleva	urednik Otroškega in mladinskega programa na TV Slovenija
Tina Košir	voditeljica oddaje <i>Knjiga mene briga</i>

5. ... Milan Matos ... Tina Cipot Mal, ... besedni ... nebesedni ...
... predstavitevno ... vplivansko ... obe besedili vsebujeta podatke o zunanji predmetnosti, hkrati pa želita vplivati na prejemnika (na njegovo ravnanje – besedilo I, na njegovo vednost – besedilo II)
6. a) Npr.:
Zanimala bi me predvsem predstavitev knjige, ki so jo mladi obiskovalci knjižnic izbrali za najbolj priljubljeno knjigo leta 1998 (po smislu; možen je tudi odgovor NE z ustrezno utemeljitvijo).
6. b) Npr.:
Zanimajo me knjige, ki se tematsko nanašajo na probleme srednješolcev, hkrati pa se mi zdi zanimiva ideja, da na predstavitvi določene knjige sodelujeta tudi dva gosta, ki predstavljata temo, ki jo knjiga obravnava (po smislu; možen je tudi odgovor NE z ustrezno utemeljitvijo).
7. a)

	Besedilo I	Besedilo II
Praktičnosporazumevalno		
Uradnovalno	X	
Strokovno		
Publicistično		X

7. b)

	Besedilo I	Besedilo II
Obveščevalno	X	
Opisovalno		X
Pripovedovalno		
Razlagalno		
Utemeljevalno		

8. a) *O, da, nam, v, da, v, ne, pač pa.*
8. b) Breznaglasnice/naslonke/klitike.
9. a) Soglasnike v slovenščini pišemo s tistimi črkami, ki ustrezajo njihovemu izgovoru pred samoglasnikom. Pišemo torej »bralcu« (z l-jem, čeprav izgovarjamo »u«), saj pred samoglasnikom izgovarjamo »l« (bralec).
9. b) [bráucu]
10.

__z__ bralcem	~	__k__ oddaji
__s__ knjigo		__k__ novinarju
__s__ televizijo		__h__ gostu
11. a) (Uradno) vabilo
Intervju

11. b)

Besedilo I	Besedilo II
• V uradnem vabilu sporočevalec vabi prejemnika kot predstavnik ustanove, zato je izražen s 1. osebo množine.	• To je dvogovorno besedilo, ki ga sestavljajo vprašanja in odgovori (težišče je na odgovorih vprašanega).
• Sporočevalec navaja, na katero prireditev vabi, ter kraj in čas njenega poteka.	• Na začetku je predstavitveni uvodni del s fotografijo.
• V glavi uradnega vabila je zapisan znak podjetja, besedilo je naslovljeno z imenom besedilne vrste, sledi ogovorni del, v zaključku pa je podpis sporočevalca.	• Intervjuji nimajo zaključka, vprašanja pa so grafično ločena od odgovorov (drugačen tisk).

12. a) *Oddaja seminarskih nalog bo 12. maja ob 17. uri.**Oddaja Knjiga mene briga me je pritegnila.*

12. b) NE

12. c) *Gledati, poslušati oddajo; ponoviti, pripraviti oddajo; nastopiti na oddaji; sodelovati pri oddaji.*12. č) Ekspresivno: *nabiti komu visoko obvezno oddajo.*13. Osnova: *oddaj-*Končnica: *-a*14. a) *Knjigoljubeč, knjigotisk, knjigovez, knjigoljub, knjigovodja.*14. b) Izpeljanka: *knjigarnar*Podstava: *knjigarn-*Obrazilo: *-ar*15. *Mladinska knjiga, vabilo, predstavitev, pesniška zbirka, ilustracija, zbirka Sinji galeb, ponatis, Knjigarna Konzorcij, Bralna značka, mednarodni sejem knjig za otroke in mladino ...*

16. S krnitvijo in sklapljanjem (z mešano tvorbo).

17. a) *Ninina pesnika dva*

17. b) NE

17. c) Besedni red je zaznamovan, saj ima v nevtralni stavi glavni števniki kot pridevniška beseda položaj levega prilastka.

17. č) Pridevniška in samostalniška beseda.

18. a) *Knjige poskusimo gledalcu približati prek problemov.*18. b) *Knjige so gledalcu približane prek problemov.*18. c) *Poskusite približati knjige gledalcu prek problemov.*

18. č) C

b.

19. *In, da.*20. *Kaj pa te briga!/To te nič ne briga!*

21. a) Z narekovajem zaznamujemo besedo s posebnim pomenom oz. s posebno slogovno vrednostjo. Navedena besedna zveza namreč ni rabljena terminološko, ampak v prenesenem pomenu.

21. b) V prenesenem pomenu besedna zveza pomeni knjige, ki so za bralca nezahtevne, trivialne, take, ki ne zahtevajo veliko miselnega napore, da bralec razume sporočilo. (Terminološki pomen besedne zveze se nanaša na položaj v razvrstitvi težkoatletov glede na njihovo telesno težo.)

22. DA

23.

<i>Predstavitev knjižnih del bo v četrtek, 4. aprila 2002, ob 10. uri v Knjigarni Konzorcij,</i>	<i>kjer vas bomo seznanili tudi z nastopom založbe na mednarodnem sejmu knjig za otroke in mladino v Bologni,</i>	<i>mag. Tilka Jamnik, podpredsednica Bralne značke, pa bo spregovorila o akciji Knjižnica – vesolje zakladov.</i>
OSNOVNI STAVEK	PRISLOVNO-DOLOČILNI ODVISNIK	VEZALNO PRIREDJE

24. a)

	JEDRO	DOLOČILO
• ob mednarodnem dnevu knjig za otroke	ob dnevu	mednarodnem, knjig za otroke
• Založba Mladinska knjiga	Založba	Mladinska knjiga
• na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja	na predstavitev	knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja

24. b)
- ob mednarodnem dnevu knjig za otroke
  - Založba Mladinska knjiga
  - na predstavitev knjižnih del otroškega in mladinskega leposlovja
- osebek
povedek
predmet
prislovno določilo
25. UJEMANJE vsaka knjiga ponudi
VEZAVA bralcu ponudi, ponudi določeno izkušnjo
PRIMIK skozi sporočilo ponudi

26. a) Dvakrat.

26. b) NE.

26. c) Dobesedna ponovitev ni moteča, saj se ne pojavi v dopolnjevalni povedi prve povedi, ampak šele v 4. odstavku.

26. č) Propagandna in pravna besedila.

26. d) Pesniško zbirko, nenavadno zgodbo, delo, knjigo.

27. Npr.:

2. in 3. odstavek bi lahko združili v enega, v katerem bi v začetni povedi izpostavili besedno zvezo *vam bomo predstavili*, nato pa bi besedila, ki bodo predstavljena, navedli po alinejah. (Po smislu.)

28. a) ENOGOVORNO: besedilo I

DVOGOVORNO: besedilo II

28. b)

ENOGOVORNO BESEDILO	DVOGOVORNO BESEDILO
• Sporočevalec je en sam. • Besedilo je lahko enopovedno ali večpovedno; pri večpovednem sporočevalec najprej tvori prvo poved, nato vsebino dopolni z drugo povedjo, drugo s tretjo itd.	• Tvorita ga vsaj dva človeka, ki se menjavata v vlogi govorca in poslušalca. • Besedilo je praviloma večpovedno.

29. a) Pobudna replika: *In ideja je bila?*

Odzivna replika: *Zdelo se mi je pravilno, da se televizija odzove na podatek, da je v srednji šoli osip bralstva največji. ...*

Poodzivna replika: *Knjige, ki jih v oddaji predstavljate, ne spadajo ravno v »lahko kategorijo«.*

29. b) zveza dveh replik.

30. Odzivna replika vsebuje vsaj kakšen podatek iz pobudne. Tako je v odzivni repliki ponovljena beseda *ponudi*; gre torej za ponovitev podatka s polnopomensko besedo.

31. Tina Cipot Mal: *Dober dan.*

Milan Dekleva: *Lepo pozdravljeni.*

32.

Založba Mladinska knjiga
Slovenska 29
1536 Ljubljana

Ljubljana, 6. 4. 2002

Mag. Tilka Jamnik
Tugomerjeva 6
1000 Ljubljana

Zahvala

Spoštovana mag. Tilka Jamnik,

v imenu založbe Mladinska knjiga se Vam zahvaljujem za Vaš prispevek na predstavitvi knjig MKZ 4. 4. 2002. Z zanimivim prikazom ste obiskovalcem predstavitve omogočili vpogled v akcijo Knjižnica – veselje zakladov in hkrati omenjeno predstavitev tudi popestrili. Verjamem, da ste marsikoga pritegnili, da se bo Vaši akciji pridružil.

Želim Vam še veliko uspehov pri vodenju Bralne značke.

Janez Novak
urednik otroške literature

Viri:

- Južnič, S. 1983: Lingvistična antropologija. Ljubljana: Univerzum.
- Snoj, M. 2003: Slovenski etimološki slovar. Ljubljana: Modrijan.
- Toporišič, J. 1991: Slovenska slovnica. Maribor: Založba Obzorja.
- Enciklopedija Slovenije, 1987. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2002. Ljubljana: DZS.
- Slovenija – turistični vodnik, 1995. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Slovenski pravopis, 2003. Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Založba ZRC: Delo.
- Veliki slovar tujk, 2002. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Velika ilustrirana otroška enciklopedija, 1996. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Članki iz časopisov in revij časopisne hiše Delo (Delo, Nedelo, Polet, Ona, Delo&Dom, Stop, Jana, Naša žena).
- Mladina, 16. 7. 2001.
- Maturantska revija za srednješolce in maturante in študente, maj 2001.
- Šolski razgledi.